

Jusupov İ.

Bu'lbil uyası.

Qosıqlar ha'm poema

No'kis. «Bilim» baspası. 1997-jıl.

Elektron variantının' korrektorı B.Dosımbetov.

Xalıq shayı İbrayım Jusupovtın' poeziya shaydalarının' na'zerine usınılıp otırǵan "Bu'lbil uyası" qosıqlar ha'm poemalar jıynag'ında so'z zergerinin' ha'r qıylı jıllarda jazılǵan tu'rli temadag'ı qosıqları orın alg'an. Bundag'ı ha'r bir qosıq o'zinin' shireli ko'rkemligi, milliy boyawları, jipek jelisleri menen oqıwshının' ju'rek sezimlerin jawlap aladı.

QOSIQTI SU'YGEN KEWİL

«Qosıq du'nyanı gezip ju'rip, bir ku'ni Sırda'ryanın' arg'ı jag'ındag'ı qaraqalpaqlardıń u'yine qonaq bolıptı, - dep jazǵan edi qazaqtın' ullı alımı Shoqan Wa'liyhanov o'zinin' 1904-jılı Peterburgta shıqqan miynetinde, - Esap-sansız qaraqalpaqlar baxıtlı awılda jıynalıp, qara keshten tan' saz berip atqansha o'zi sharshap, uyqıǵ'a jatqansha bul a'jayıp qonaqtı ayttırdı. Xosh hawazlı qonaqtın' ko'p g'ana gu'rrin'-a'n' gimelerin, qosıq ha'm shejirelerin qaraqalpaqlar sonnan yadına toqıp alıptı. Sonlıqtan qaraqalpaqlar ken' dalanın' en' bir xoshhawaz qosıqshıları bolıp tabıladı...»

Sol degendey, halqımız a'zelden o'z ana tilinin' g'ayrı-nag'ıs ko'rkemligi menen qosıq shıǵarıwdı su'ygen ha'm ele de solay. O'ytkeni qosıq kisinin' kewil ku'yin, arızıw-a'rmanın, qayǵ'ı-quwanışın, o'mirge bolǵan inkarlıǵ'ın, ju'yrik qıyalın jırlawda ten'i-tayı joq o'ner. Qosıq - xalıq tilinin' en' shiyrin jemisi. Ol a'sirese, sulıw saz benen, xosh hawaz benen til tabısıp, bir jerden hawaz bere qoysa adamda yoshlandıradı da, jılatadı da, jubatadı da, o'mirge ashıq etedi, jasawǵ'a qulshındıradı.

Qosıq adam kewline jaqsılıq bulag'ınan suwsın beredi. Qosıqtı su'ygen kewilden jamanlıq shıqpawı tiyis. Sonlıqtan qosıq, buring'ılar aytqanday, bendenin' jawırnı besikten tartıp, tabıtqa tiygenge deyin insang'a o'mirlik ruwxıy joldas bolıp jasaydı.

Qosıq o'nerin jazba a'debiyatta Evropada «poeziya», Ku'n shıǵ'ısta «shariat» dep atasadı.

Joqarı sıpatlı qosıqtın' tili ko'rkem, teren' sırlı, astarlı ma'nili bolıp keledi. Maqtumqulı «Sawıldı qızıq bazarım» dese, Berdaq «Ju'gim alıp ka'rwan ketti» deydi. Bul qosıq qatarlarının' ma'nisin shag'ıp ko'rsen'iz, insan o'mirinin' ma'ngilik emesliginen, o'tkinshi da'wrannan nalış, kewil qapashılıǵ'ı an'lanadı.

Sol aytqanday, A'jiniyazdin' «Guzar da'rbentine qurg'an ko'shkimde da'rtimdi da'rtleser ha'mdam bolmadı» degeni, M.Ju.Lermontovtin' «Juldız juldız benen sa'wbetlesedi» («Zvezda s zvezdoю govorit») degen qosıq qatarı ha'm qaysı bir qıssadag'ı «Juldızdan jol sorap, ayg'a jetistim» degen qatar, - u'shewi de ruwxıy jaqtan biri-birine og'ada u'nles ma'nige iye: adamzat kewilden kewilge jol tawıp, xosh mulaqqat sıylasıqta, biri-birin su'yip, tu'sinisip jasag'anda g'ana o'mir sulıw, waqtı xosh boladı, insanlar kewli sa'wbetlesip jasawg'a talpımadı demekshi.

Qosıq ko'rkem tilli, ma'ni jag'man usınday qupiya sırlı bolsa, ol adamda teren' oylar oyatadı, kewildi iygilikli sezimler menen terbetedi ha'm jalpı adamzattın' ortaқ ruwxıy mu'lkine aylanıp, uzaq jasaydı.

Qara so'z benen biraz jerden aylandırıp su'wretlep tu'sindiretug'm ga'ptin' ma'nisin shayırılıq tilde bir qatar qosıq penen bere alıw mu'mkin. Ma'selen, Saadiy bir qosıg'ında «Dos qa'dirin bilmes dostı ko'p adam» deydi, Pa'mi bar kisi bul so'zdin' ma'nisin da'rhal-aq an'laydı. Bunı qara so'z benen uzaq tusindiriwge tuwra keledi.

Biraq bul jerde prozanın' ornın poeziya basadı eken dep qaramaw lazım. Olardın' ha'r qaysısının' ruwxıy ma'deniyatta o'z ornı bar. Degen menen, ko'rkem a'debiyat qaysı xalıqta bolsa da poeziyanın' uwızın emip, shayırılıq bulag'man sag'a alatug'mı ma'lim. Du'nya a'debiyatındag'ı qara so'zdin' (prozanın') ullı sheberleri Lev Tolstoy, Balzak, Sholoxov, Xeminguey, Abdulla Kadiriy, Muxtar Awezov, Shin'g'ıs Aytmatovlar, shig'armanı qosıq penen jazbasa da, shayırılıq ta'biyatı teren' dana talantlar bolıp, sonlıqtan olardın shig'armalarında, poeziya ten'izdey tolqıp turadı. Kerisinshe, ha'zirgi zamandag'ı ko'p g'ana roman, povestlerdin' o'miri qısqaqlıg'mın' en' baslı sebebi - olardın' do'retiwshilerinde shayırılıq ta'biyat jetyspeydi. Olar, «erinbegen etikshi bolar» degendey, ko'pirtip ko'p jazıp, kitap shig'aradı, al jazg'anları ta'sirsiz bolıp shig'adı ...

Sol sıyaqlı, uyqasqa tu'sken so'zdin' ba'ri qosıq bola bermeydi, al uyqastırıp qosıq jazg'annın' ba'ri shayır emes.

Qosıq du'nyasında tu'rli qa'lem siltewler ushirap turadı. Birewler tu'ydek-tu'ydek qosıqlar jazıp, ko'p toplamlar shig'arıp, o'zin "shayırman" dep ja'riyalap, maqtatıp, baraq na'tiyjede ja'miyetshiliktin' dıqqat itibarına ilinbey qalıp atadı. Bazı waqta, qanday da belgisiz birew qa'pelimde og'ada jaqsı bir-eki qosıq shig'arıwı mu'mkin. Al bir para talant iyelerinin' bir-eki qosıqları menen aq a'debiyat tariyxında teren' iz qaldırtug'mı boladı. Mısalı, Gu'lmurat shayır «Qayrawda jalg'ız g'az», Jan'abay shayır «Qazı iyshan», «Aqsu'n'gil», Nurlıbay shayır «Bala gu'ren'», Qıdırniyaz baqsı «O'tenin' sorı», İzbasar Fızılov «Qara qoy» qosıqları menen jurtsılıqqa ken' belgili bolıp qaldı.

Bulardı aytıp atırg'anımnın' ma'nisi, qosıqtın' ko'rkemligin seziniп, ma'nisin shag'ıp oqıwg'a yaki tın'lawg'a jaslay o'z talg'amın'dı ta'rbiyalaw kerek. Dıyqansılıqtın' ma'nisin

biletug'ın adam egindi ko'gine qarap-aq onun' qanday zu'ra'a't beretug'inın aytadı. Sonday, shayırlıq so'zdi ma'zi uyqasqa tu'sken sıldır so'zden ayıra biletug'ın bolasan'.

Joqarı sıpatlı qosıqqa - poeziyag'a tu'sinigin'di, sezimin'di ta'rbiyalaw ushın a'wele xalıq qosıqların, da'stan ha'm qıssalardı ıqlas qoyıp ko'p oqıw lazım. Onnan keyin Berdaq, A'jiniyazdı, Nawayı, Maqtımqulı, Abay, Toqay, sıyaqlı tu'rkiy qosıq du'nyasının' dana shayırların (mu'mkin qa'derinshe tu'p nusqasınan) jalıqpay, sıg'alap oqıw kerek. Xoja Axmed YAssawiy, Sulayman Baqırg'aniyidin' hikimetlerinin' hasıl nusqasınan oqıw ruwxın'a ko'p na'rse beredi. Sonın' menen birge, Saadiy, Hađiz, Omar Hayyam, Jamiyidin' shıg'armaların' awdarmaların tawıp oqısan', olar da jatırg'an bir ken' muqiyt. Biraq usılardıń ba'ri menen birge, evropalıq poeziyadan da azıqlanbasan' biraz joldan qalasan'. Pushkin, Lermontov, Bayron, Gete, Geyne, Shiller Shekspir -bulardı oqımay, shayırlıq du'nyasının' ma'n'gi bulaqlarınan suwsınladım degenin' ushqarı ga'p boladı. Al endi ha'zirgi da'wirdegi ko'rnekli shayırlardı bolsa, o'z zamanlasın' sıpatında a'lbette ba'rahama oqıp barıwg'a tuwra keledi. Olar menen bir jasap, bir hawanı jutasız g'oy. Sonlıqtan olar sag'an a'lbette ha'mmeden jaqın, senin' o'z kewlin'degi da'rtin'di jırlaydı.

Ko'bisi mektep ha'm joyqarı oqıw orınların' a'debiyat bag'darlamalarına kirgen yamasa klasstan tıs oqıwda paydalanatug'ın qosıqlardan ibarat bolg'an bul jıynaqtı basıp shıg'arıp otırg'an "Bilim" baspasına minnetdarshılıq bildirip oqıwshılar ja'miyetshiligine shayırlıq so'zdi su'yin', sonda kewlin' yoshlı, na'sheli, peylin' ken', ko'kiregin' jaqsı sezimge bay, hujdanın' pa'k, o'mirin' la'zzetli boladı demekshimen.

O'mir o'ter, biz qalarmız jasqada,
Juldızlar sa'wbetin buzbas hasla da.
Bul o'mirdin' ku'n ko'risten basqa da,
Ruwhıy la'zzeti mazalı bolar. ...

İbrayım Jusupov 18-sentyabr 1996-jil.

WATAN SOQPAQLARI

ANA TİLİME

Jıraw seni ba'ygi atınday baplag'an,
Sheshenler dawda shın'lap seni taplag'an.
Alpamıslar uran etip urısta,
Berdaq seni qural etip saplag'an.

Baytereksen' o'sken go'ne tamırdan,

Dilwarlıg'ın' qıl suwırg'an qamırdan.
Qaraqalpaqtın' kewil qusı sayrasa,
So'z qıysını g'aziynen'nen tabılg'an.

Gu'ıparshınlar bawırı ottay qamılıp
Qızlar sın'sıp mun'ın aytqan shag'ınıp,
Sen arqalı xandı jumsap qatınlar,
A'jiniyaz sayrag'an elin sag'ınıp.

Naqılların', shag'ıp ko'rsem, man'ızdan.
Juwabıysan' zeyin suwın ag'ızg'an.
Atam sag'an azamatlıq jan berip,
Anam sag'an miyrim su'tin tamızg'an.

Irasgo'ysen' durısın aytqan an'qıldap,
Sahrayısan' qattı dawıs shan'qıldıq.
Jalg'an so'ylep jag'mıwdı bilmeysen',
Sıbırlasan' g'azlar u'rker g'an'qıldap.

Men ten'eymen seni jegen nanıma,
Uwız benen ruwhın' sin'gen qanıma.
Es bilgeli til jatırqap ko'rmedim,
Biraq sen dım jaqınsan'-aw janıma!

Sazg'a qossam, hawalag'an alasar.
İlme sultan sulıwlıg'ın' jarasar.
Qanday jaqsı ag'ayinnin' ko'pligi!
«Jaqınbız» dep sag'an ko'p til talasar.

Ana tilim, sen - basqadan ayırmam,
Sen turg'anda men de a'dewir shayırman.
Sonsha qatal su'rginlerde jog'almay,
Bul ku'nlerge jetkenin'e qayılman.

20-sentyabr, 1970-j.

XALIQ SO'ZLERI

Xalqım dana desem bolar,
Naqıl etken bile-bile:
So'yley-so'yley sheshen bolar,
Ko'sem bolar ko're-ko're.

Naqıl ko'ptin' mu'lki bolar,
Adam sumı tu'lki bolar,
İyt juldızg'a ku'lki bolar,
Ayg'a qarap u're - u're.

Qorıqqanlarg'a qos ko'riner,
Joldaslıq jolda biliner.
Ju'rgende jormal iliner,
Ko'p ko'ersen' ju're-ju're.

Ba'dhasılg'a ha'mel jetse,
Puqarasın talar iytshe.
Qumırısqaq'a qanat pitse,
Ha'lek piter kele-kele.

Xalkım qalpı aytsın qalay?
Zamanlardı ko'rgen talay.
Birew o'tken jılay-jılay,
Birew da'wran su're - su're.

Shayırılıq etse nadanlar,
Ba'lege qalar adamlar.
Aqmaq aytar, aqıl tın'lar,
Zeyin menen ile - ile.

Menmenlikke bastı shatpan',
Shımshıq o'z tasına batpan,
Eshék ozsam deydi attan,
Jelmayaday jele - jele.

Ku'shigennen bu'rkit bolmas,
Ten'iz suwın sıraqıp bolmas,
Jartıwlı ju'n qırqıp bolmas,
Ala qoydı bo'le - bo'le.

Adamnın' bir parası bar:
Oqımay-aq sanası bar.
Ot jaqqıshtan dana shıg'ar,
So'zge qulaq tu're - tu're.

Qızlar belin qınasadı,
Ma'rt maydanda sınasadı,
Qıymıldag'an qır asadı,
En'bek etken eme-eme.

Kirpikten kewilge jara
Tu'sse, og'an bar ne shara?
Biyta'rtip o'sken qız bala
Ba'le tabar ku'le -ku'le.

Astarlap aytar mamanlar,
Bunın' ma'nisin kim an'lar
Atadan altaw tuwg'anlar
Jetew bolar o'le - o'le? ...

Qalawın tapsan' qar janar,
Ju'ysiz ursan' balta sınar,
Jigit jaslay dilwar bolar,
Ma'jiliske kire - kire.

Du'nya quwg'an bayır, o'ter,

El qıdırg'an sayıl o'ter.
 İz qaldırıp shayır o'ter,
 So'z marjanın tere - tere.

1970-jil.

SHO'GİRME

*(Xalıq shayırı Abbaz Dabilovqa onin' alpıs jıllıq toyında
 sho'garne kiygizilgende)*

Turmısımız taza bolg'anson' endi,
 Kiyimler de ko'shken jan'asha tu'rge...
 Aytsam sen tuwralı esitkenimdi,
 Babalardıń bas kiyimi sho'girme.

Bir atın' telpekdu, bir atın' qurash,
 Zamanın'da kiyim bolg'anın iras.
 Tu'rli baslar menen sen bolıp sırlas,
 Talay asıwları astın' sho'girme.

A'wel payda boldın' kimnin' basında,
 Aral ten'iz, Edil-Jayıq qasında?
 On a'sirlik orıs jılmasında
 Quwandım atın'dı oqıp, sho'girme.

Babam pana izlep Rossiyadan,
 Peterburgqa jol tartqanda qıyadan,
 Hu'rmet ko'rip Ma'skew, Makariyadan,
 Ko'p jerlerdi aralag'an sho'girme.

Ha'mel ushın Aydos arın satqanda,
 Begis, Mırjıq qanı sag'an qatqan ba?
 Ernazardı jaw arqadan atqanda
 Sen qang'a boyalıp jattın' sho'girme.

A'rebi, shiyrazı baylarda boldı,
 Seni kiyip olar toylarda boldı.
 Murnı aspanda, kewli aylarda boldı,
 Da'wiri shım-shıtırıq bolg'ai sho'girme.

Ku'nin' bar ma jazda ku'ye tu'spegen?
 O'rde tursan' ıg'in'nan jel espegen,
 O'ttin' talay telpek dirildespeden,
 Basın'a ko'p g'awg'a tu'sken sho'girme.

Aldın'nan qarasam artın' awıqtay,
 Qaptaldan qarasam tu'rin' g'awıqtay,
 Qısta sa'wirlegen tu'yetawıqtay
 Samal qaqsı ha'n'kiyesen' sho'girme.

Qara u'yge kirse kim seni kiyip,

Keldin' ergenekke sen zorg'a sıyıp,
Pu'tin teri zaya bolmasın diyip,
Babam bayg'us u'ye salg'an sho'girme ...

Erkin qanat qaqtı azatlıq qusı.
Ketti o'mirimizdin' qaha'rli qısı,
Ha'r zamannın' o'z kiyim, o'z modası,
«Jan'a turmıs o'ssin» dedin' sho'girme.

Gedeylik qısmeti ko'p tu'sip basqa.
Qolım tiymedi dep hesh qolan' shashqa,
Telpek kiyemedim dep bir shalqıp jasta,
Abbaz shayır a'rman etken sho'girme.

1969-jil, yanvar.

QARAQALPAQTI KO'P MAQTAMA KO'ZİMSHE

«Bir xalıq ko'rdim, ju'regi
Ko'riner qabırğ'asınan»
(*Mixail Lukonin.*)

Qaraqalpaqtı ko'p maqtama ko'zimshe,
Qarmaqqa tez qabatug'in balıqpan.
Ha'r kimnin' bar a'zzi jeri o'zinshe,
Shortanımday an'qıldaqlaw xalıqpan.

Bul kisini ko'zge maqtawdan ko're,
Paydalıraq minin tawıp so'kkenin'.
«Qaraqalpaq jaqsı xalıq» degenge
Babam sheship berip ketken shekpenin.

Jalg'ız atın soyıp berip qonaqqa,
Jayaw qalıp bul xalıq talay tariqqan,
Sonı aytıp maqtayg'oysan' biraqta,
Onnan da zorın ko'rsetetin xalıqpan ...

Begliği ko'p yoshiy ketse bul xalıq,
Da'stanlardı qoyday dizip matag'an.
Ha'mme xalıqtı qaraqalpaqtan shıg'arıp,
O'z tariyxın baslar Adam atadan ...

Miyнет dese jen' tu'ringen palwanday,
Arbag'a taw tiye dese tiyegen.
Doslıq dese juldız tawıp alg'anday.
Xalqımnın' ak ko'kiregin su'yemen.

Jek ko'rse ol, «jek ko'remen seni» - dep,
Sag'an barıp aytpag'ansha tınbaydı.
Bir pul tapsa, «bay dep sanan' meni» dep,
Esip jumsap qurtpag'ansha tınbaydı.

Sumliq qilsa sir aldirar baladay,
 Kewilshelik minezine ku'yemen.
 Al endi oniq ken' jaziyra daladay
 Azamatliq ken' peyilin su'yemen.

Tayin maqtap, atin minsen' - sinqamas,
 Men bul xaligtin' minezine qaniqpan.
 Kewlim menin' Ja'yhun menen sag' alas,
 Ha'r na'rsege yoshatug'in xaligpan.

Jaqsı so'zge jan semirer degen bar,
 Xoshametke ha'r kim ha'wes o'zinshe.
 Sondadag'ı o'tinemen, adamlar:
 Qaraqalpaqtı ko'p maqtaman' ko'zimshe ...

1974-jil, yanvar.

KU'NSHIG'IS JOLAWSHISINA

O'n'irinde shayqalg'an jas qara tal,
 A'miwda'rya suwlarınan na'r alıp, -
 Qublasında sho'kken narday Qara taw,
 Arqasında aq sazanlı Aralı ...
 O'z elin'nin' bul mu'yeshin aralap,
 Ju'reginde ma'n'gi saqlap ketiwge, -
 Ku'nshig'ısqa sapar shekken azamat,
 Asıq dostım biziq jaqqa jetiwge!

Bizde so'z bar: miyman - ırıs, bereket,
 Qonaq ku'tiw - ziyneti ha'r adamnın'.
 Eger u'yge bes ku'n miyman kelmese,
 Shayı qonbas menin' bayg'us anamnın'.
 Tandır japqan jen'geylerden bar mira't,
 Ruqsat joq awız tiymey o'tiwge.
 Ku'nshig'ısqa sapar shekken azamat,
 Asıq dostım bizin' jaqqa jetiwge.

Bunda doslik saltına jan su'yiner,
 Jatırqamay aralasan' eger sen.
 Ha'r sha'ha'rli, ha'r diyqannın' u'yinen
 O'z u'yin'nin' jıllı lebiı sezersen'.
 Bunda o'sken paxtanın' ha'r talshıg'ı
 Shın dosliqtın' bekkem altın jibindey.
 Jaylawlarg'a qurday qaplap mal shıg'ıp,
 Ken dalalar do'ner surdın' tu'gindey.
 Oqıranar qayshı qulaq qanazat,
 Jeldey ju'yitkip seni alıp ketiwge.
 Mingin' kelse ushqır tulpar, azamat,
 Asıg'ago'r bizin' jaqqa jetiwge ...

Bunda o'mir qawınınday Shabbazdın'
 Tolıp tasar til u'yirgish shirege.

Bunda Pushkin, Nawayı ha'm Abbazdın'
 Qosıqların ha'mme yadtan bileli.
 Meyli Kiev, tundra ya Ararat ...
 Ullı jurttın' tursan' da qay shetinde,
 Bul jer seni o'geysimes, ko'rmes jat,
 Asıq dostım usı jerge jetiwge.

No'kis, 1956-jil.

QARA TAL

Suw boyında shayqatılğ'an janım qara tal,
 Mag'an balzam, sen tımıqta shaqırğ'an samal;

Mag'an tuwısqan ha'r shıbıg'ın' ha'm burtiklerin',
 Senin' astın' - kindigimnen qan tamg'an jerim.

Anam sag'an baylap menin' a'tko'nshegimdi,
 Terbetkende ırg'alg'ansan' hayyalap sen de.

Senin' u'nin', tursan' guwlep aldında tamnın',
 Janıma u'nles ertegindey a'ziz anamnın'.

Keshki in'irde jug'ırlasqan shoq shımshıqların'
 Bergen mag'an shoq minezin, shoq qılıqların.

Samal tu'rsa, sen bir tegis ırg'alıp oyshan',
 Saldamlıraq oy oylawdı u'yrettin' mag'an...

Sonda ılay suw boyında, senin' sayan'da
 Tuwg'an jerge tun'g'ish sezim mende oyang'an.

Ga' shejiresin baslaytug'ın g'arrıday u'nsiz,
 Ga' romantik jas qıyalday shuwlap tınımsız, -

Kulag'imnan ketpes ele tuwısqan talım,
 «Shayır bol» dep mag'an talay sıbırlag'annın'.

Bilim quwıp men qalag'a sapar shekkende,
 Haq jol tilep, anam menen uzattın' sen de.

Shadlıq, doslıq urqan atar g'ır aylanana'da,
 Tuwg'an awılım g'urg'inlasıp o'ser, sayan'da.

Gu'llene ber, tallı jag'ıs, paxtalı dalam,
 Men - senin' bir nart shıbıg'ın', men - senin' balan'!

1955-jil.

SEN DEGENDE

(Saylawshılar menep ushırasıwda oqılğ'an qosıq,

23-*fevral 1977-jil.*)

Julduzlardın' en jaqtısın
Terip-terip alag'oyg'an.
Adamlardın' en' jaqsısı
Sol jaqtıg'a barag'oyg'an.

Asqar tawday adamlıqtı,
Ag'in suwday hadallıqtı,
Ullılıqtı, edenlikti
Ko'kiregine quyag'oyg'an.

Sen tuwasan' aqıldı da,
Sulıwdı da, batırdı da ...
«Xalıq» dep senin' atın'dı da
Kim qoysa da, dana qoyg'an ...

Sen quwansan', kewlim tasıp.
Ay-julduzdi aralayman.
Sa'l injılsan', mazam qashıp
Saw janımdı jaralayman.

Bazda o'zim danadayman,
Bazda isim shaladayman.
Seni ko'rsem, o'z atama
Erkelegen baladayman.

Sen yosh bersen', so'z tabaman,
Birdi eki dep sanamayman.
Sen buyırsan', bassalaman,
Duw - sıyına qaramayman.

Kewlin'di tabıwdı oylap,
Bir so'zdi bir so'zge baylap,
Qara tu'nde qa'lem shaynap,
Aq qag'azdı qaralayman.

A'rmanım sol tursam-jatsam:
So'z qusın ushardan atsam,
Sag'an az-kem so'z unatsam,
Basqa baxıt soramayman.

A'jiniyaz, Berdaq, o'tti,
Abbaz, Sadıq jırlap o'tti,
Da'rya bolıp hag'lap o'tti,
Sol da'ryanı jag'alayman.

Namıs ushın at qashırg'an,
Biyik a'rmang'a asılg'an.
Men de jurıt qusap tasing'an
Bir japakesh shımalayman.

Qosıq - ten'iz, bolsam - balıq,
 İs buyırsa sizdey xalıq,
 Ayag'ımdı qolg'a alıp,
 Basım menen jumalayman.

QOBIZ

Qurbanbay jirawg'a

Jan'la qobız, a'sirlerdin' gu'wası,
 Qaraqalpaq sazlarının' sag'ası.
 Qaytqan g'azday g'an'qıldag'an u'nin'e
 Shadlıq quyg'an jan'a zaman du'nyası.

Kemsen'letip g'arrılardın' iyegin,
 «Posqan eldi» tolg'ap o'tken Jiyezin'.

A'sirlerdin' awır sherin arqalap,
 Tuqılı ashıp, jawır bolg'an tiyegin'.

«Kelte ziban» gu'rmewin'e kelmedi,
 «Ullı ziban» baxıt tappay sho'lledi.
 «Jortıwlıda» eldin' jog'ın joqlag'an
 Batırlardın' at tuyag'ın serledim;

«Sherbeyitin'» sherli janday ah urıp,
 «Ko'z aydının'» quwanışqa shaqırıp,
 Xalıq g'azebi tolıp tassa, sendag'ı,
 «Ayg'a shaptın'» arısladay aqırıp.

Sen diyqannın' qulag'man shan'qaqtın',
 Shopan menen Qızıl qumda qoy baqtın'.
 Sen bayanlap keldin' a'rman-tilegin
 Xan ermegi bolg'an qaraqalpaqtın'.

Sazdan tulpar, tiyegin'nen er ettin',
 Qıyalın'nan qas batırlar do'rettin'.
 Xalıq baxıtı dep atlandırıp olardı,
 Sarkop penen Baysın elin izlettin'.

Ku'n astında Sarkop, Baysın ko'p edi,
 Ba'rinde de baylar g'ana toq edi.
 Miynetkesh xalıq baxıtı ushın «boz torg'ay-
 Qoy u'stine awnag'an» el joq edi.

Ma'n'gi baxıt ornap tuwg'an elin'de,
 Taza lapız aldı senin' u'nin' de.
 Shadlıq jırın tolg'ap Qıyas, Qurbanbay,
 Jan'a turmıs saxnasında ko'rindi.

Xalıqtın' altın g'aziyenesin qolg'a alıp,
 G'arri jiraw qıya sho'lda tolg'anıp,

Alip shig'ip a'sirlerdin' shan'nan,
Jan'a a'wladqa miyras etti quwanıp.

Jan'la qobız, sol tapsırg'an miyrasın' –
Xalıq o'mirinin' shejiresi, aynası,
Bu'gin bizge ja'rdemleser jalıqbay
Gu'llentiwde jan'a turmıs du'nyasın.

No'kis, 1956-jil.

Eskertiwler: «*Kelte ziban*», «*Ulli ziban*», «*Jortıwlı*»,
«*Sherbeyit*», «*Ko'z aydın*», «*Ayg'a shap*» - qobız namaları.
I.Ju.

HAG'LA, A'MIWIM!

Jazg'ı tan'da shıqsam A'miw boyına,
Hawası janıma jag'ıp baradı,
Qanat baylap qıyalıma - oyıma,
Ilay suwlar burqıp ag'ıp baradı.

Teren' iyrım tartıp, jaylap ta ag'ar,
Bazda sazan atıp, tuwlap ta ag'ar.
Sawlatlanıp, suw tulpardın' jalınday,
Iris qazanı bolıp qaynap ta ag'ar.

Basqa qızıg'ın'dı qoyatur dersen',
Altın saxnalı bir teatr dersen'.
Suw iyesi Sula'ymanın' mu'lkindey,
Mol g'a'ziyne ıg'ıp kiyatır dersen'.

Qızketken, Kegeyli, Paxta arnalar,
G'arqa'lleziy bolıp Quwanış jarmalar,
Ko'lda g'az qıyqıwlap, jılımlar maylap,
Atızlarda diyqansılıq ırg'alar.

Ha'reketke keltirip ken' du'nyanı,
Qarag'anday eldin', jerdin' da'wranı,
Jag'alıqta jasıl tuwın ko'terip,
Jas tog'aylar alg'ıslaydı da'ryanı.

Hag'la. A'miw - berekettin' bulag'ı!
Bar tirishilik sag'an qullıq qıladı.
Sen ha'wijge minsen', eller quwanıp,
Shayırlar da sennen ilha'm aladı.

Ten'izdi teris qaytqan zamanlar qurttı,
Hesh kim emes, onı adamlar qurttı.
Sag'adag'ı suw simirip juwhaday,
Ayaqqa ag'ızbay, ten'seltti jurttı.

Ashko'z bendelerdin' peylin bayqag'an
Ta'n'irim ba'lkim talay basın shayqag'an,

Jaratqannin' o'zi jarilqar bolsa,
Adam irikken da'rya tasar qaytadan ...

Boylarin'da ju'rip oyg'a talaman.
Demde ne zamanlar keshti aradan!
Pa'tli ag'isin'di qaytadan ko'rip,
Quwang'annan ko'zime jas alaman.

Hag'la, hag'la A'miw, - ja'wlan urip aq.
Abiyhayat suwi menen tolip aq.
A'ydarhaday aybat shegip, julqinip,
Ha'm jilli ko'zlenip, Ja'yhun bolip aq.

Jag'isina baxit ba'ha'rin bersin,
Sag'an Nuw payg'ambar qa'ha'rin bersin.
Qirg'a shig'ip qalg'an bayg'us Aralg'a,
Ha'r tamshin' tirishilik na'ha'rin bersin.

Juwasip, hesh kimga bag'nbag'aysan',
Na'wpir suwdan hasla arilmag'aysan'.
Sen ha'zirgi adamlardin' peylindey,
Ishkirelik etip, tarilmag'aysan'.

Avgust, 1993-jil.

JARQILIQ, NAWRIZDIN' BAYRAMI KELDİ

Miriwbettin' nurin quyip janlarg'a,
Ju'rek sha'wkildesip, quwantip eldi,
Jarıq sa'wle berip atar tan'larg'a,
Jarqılıq, nawrızdın' bayramı keldi.

Ku'n ku'limlep, hawa rayı jo'nlesip,
Diyqandı shaqırar atız «kel» desip,
Usı bu'gin ku'n menen tu'n ten'lesip.
Kewillerge ten'lik da'wranı keldi.

Jaslar jelkildesip, ju'zleri jaynap,
Qartlar shu'kiranalıq insabın oylap,
Nawrızlıq go'jeler bu'lkildep qaynap,
Ko'pten ku'tken toydın' a'njamı keldi.

Bul jan'a ku'n «Nawrıız» dep atalıp,
Miyrim-sha'paattın' nurı tutanıp,
A'tko'nsheklar buldırıqqa pa't alıp,
Aqsham ayqulashtın' maydanı keldi.

Ja'ma'a't ja'm bolıp, qa'wmi-qog'amlar,
Jen'geyler naz etse, ku'lip ag'amlar,
Da'sturxandı bezep tatlı tag'amlar,
Su'melekti ertip qaymag'ı keldi.

Sazendeler sazlap jan'latıp sazın,
 Shan'laqta shag'lasıp jurat qurar ba'zim,
 Qawıshıp ko'risip abısın-ajın,
 Sallanııp qız ha'm ja'wanı keldi.

Ja'njel du'nyasında bazar sawılg'an,
 Urıs joq, arazlıq joq, ba'rshe bawırman.
 Bar adamzat shıqqanday bir awıldan,
 Tatıwlıq mu'lkinin' sultanı keldi.

Jaqsı u'mitler juwıp kewil g'ubarın,
 Du'zelgey dep arasattın' zamanın',
 Ruwxı shad bolıp ata-babanın',
 Awnap tu'sip jatqan xabarı keldi.

Haqtın' inayatı insan kewlinde,
 Miyribanlıq, miriwbettin' gu'lindey,
 Shan-sha'wketli O'zbekstan elinde,
 Ku'n ku'limlep ba'ha'r a'yyamı keldi!
 Jarqılıq, nawrızdın' bayramı.keldi!

Mart, 1991-jil.

BUL QALANIN' KO'SHESINEN JU'RGENDE

(No'kistin' 60 jullıg'ına)

Bul qalanın' ko'shesinen ju'rgende,
 Bilinbeydi toqlıg'ım ya ashlıg'ım.
 Eske tu'ser gu'wlep o'tken jaslıg'ım,
 Bul qalanın' ko'shesinen ju'rgende,

Qaysı jaydı qanday waqta qurg'anın,
 Qay ko'shege qashan asfıalt urg'anın,
 YAd bilemen qaysı terek qaymanda
 Qay ba'ha'rde qansha japıraq salg'anın.

No'kis dese qozıp qeter delebem,
 Ko'p jırladım, jırlayman da ele men.
 Jer ja'ha'nde bul sha'ha'rge usag'an
 Qala tapbay, ba'rha qaytıp kelemen.

Qalalar bar biz ko'rgen ha'm ko'rmegen,
 Xalqı sıymay qara suw bop terlegen.
 Onda adamlar jasap turıp bir jayda,
 O'mirinshe qon'sıların bilmegen.

Bizde u'y joq ku'ndiz ilip otırg'an,
 Apa-q-shapaq jaynap ku'lip otırg'an.
 Arg'ı basta kimnin' iyti u'rgenin,
 Bergi basta ha'mme bilip otırg'an.

Bul qalanin' aeroportı ishinde,
Zilzila bar ha'r laynerdin' ku'shinde,
Biraq bazar degen ba'le shıqqalı
Samoletsız tu's ko'remen tu'simde ...

Sha'ha'rler ko'p ma'lim du'nya ju'zine,
Hawa jutsan', tu'tin urar ko'zin'e.
Alıp qoyama dep a'lle birewler,
Zavod, fabrika qura bergen o'zine ...

Bul qalanin' dım basqasha halları,
Shan' bolsa da, taza hawa jolları.
Tek Araldan esken duzlı samallar
Shırqımızdı buzdı son'g'ı jılları.

Taxiyatas ele jaqın qonajaq,
Xojelige ja'ne ko'pir salajaq,
Bul u'shewi keleshekte qosılıp.
Budapeshtey u'lken sha'ha'r bolajaq.

Qattıag'ardan Qızketkennin' sag'ası,
Qutlı qonıs bolg'an A'miw jag'ası,
«Ag'am barda arqam tamda» degendey,
Ullı Tashkent onn' g'amqor ag'ası.

Jigit da'wiri a'yne alpıs jasında,
U'rgenishi, Tashawızı qasında.
Buxara ha'm Samarqandtan u'yrengen
Ta'limat ko'p bul No'kistin' basında.

Arqamızda Qızılorda ag'ayın,
O'zbek, qazaq, tu'rkmen, qırg'ız, nog'ayım.
Tuwısqanı ko'p xalıqpız baxıtlı,
Bir qosıqqa qaysı birin tıg'ayım.

Awzım barmas bul No'kisti jas dewge,
Ko'shelerin jer dewge ya tas dewge.
Almasbayman dollar to'sep qoysa da,
Parij, London, Vashington, Ma'skewge.

Wa No'kisim, sen pitpegen jirdaysan',
A'ynegimnen tan'da tu'sken nurdaysan'.
Ha'r toym'dı prezident qutlıqlap,
Du'nya turg'anshellı jasap turg'aysan.

Noyabr, 1992-jil.

BERDAQQA

Sen qosıqsan' jirtıq u'yde tuwılğ'an,
Ash xalıqtın' a'rmanına juwılğ'an.

Tuwılıwdan ıg'bal izlep xalqın'a,
Jalan' ayaq qardı basıp juwirg'an.

İynin' tiyse pu'tinirek kiyimge,
Sheship japtın' onı bo'ten iyinge.
Qosıq jazar xoshım joq dep yosh an'lıp,
Otırmadın' may kekirip u'yin'de.

Zalımlardıñ ko'zine sen jin boldın',
Qarlıqqang'a shan'qıldag'an u'n boldın'.
Qaqaman qıs xalıqtın' a'pshin quwırsa,
Sen olarg'a kempir quyash ku'n boldın'.

Boz ordada ayshı-a'shoret qurmadın',
Da'nsiz jerde to'rg'ay bolıp shırladın'.
Qarlıg'ashtay awzın' menen suw tasıp,
Prometeydey ta'n'iriden ot urladın'.

Bayron bolıp dan'qın' tu'spes ja'ha'ng'a,
Onın' menen kemip qalmas bahan' da.
Kewillerdin' gu'li bolıp jasarsan',
O'zin' o'tken, biz tuwılg'an ma'kanda.

El da'rtine da'rman bolg'an giyasan'.
Xalıq a'rmanı tuwg'an poeziyasan',
«Ataq emes, so'z quwago'r, balam» dep,
Ko'z aldımında turasan' da qoyasan'.

1965-jıl.

SEKSEWİL

U'nsiz ko'kke qolların sozıp a'sten,
Kim bular el shetinde erben'lesken?
Hesh kim emes, bul ma'zi seksewiller,
Shet - shebirsiz dalanı qaplap o'sken.

Boyında qızg'ını bar tas ko'mirdey,
Shan' basıp quwan' tartqan jas ko'rinbey.
O'z dalasın jawlardan qorg'ap turg'an
A'yyemgi massagettin' la'shkerindey.

Ayqasar otlı a'ptap, ja'bir menen,
Jıg'ılsa isi bolmas qabir menen.
Jawmay o'tken bultlarg'a o'shegisip,
Tu'yedey to'ze biler sabır menen.

Boranlar kelip onı julqılag'an,
Korıqpas ol biraq hesh bir g'ulg'uladan.
Artezian izlegen barlawshıday,
Uzın tamırı sho'l to'sin burg'ılag'an.

Qaqshıyıp qıyınlıqqa to's keriwli,
Bilmeydi qula du'zde seskeniwdi.
Salmag'ı mısalı pil su'yegindey,
Su'yemen sho'l perzenti seksewildi.

Tuqımı jer tan'lamay o'nip keter,
Jasında ko'k shirshaday do'nip keter.
Jansa da tegin janbay, adamzatqa –
Boydag'ı bar qızıwın berip keter.

1963-jil

TALLI JAG'ISTAG'I ESKE TU'SIRIWLER

Ju. Madenge

Kegeyli boyında qalg'an nartlarım,
Siz qanday o'skensiz, na'rgan bolg'ansız!
Dawıl menen bas baylasıp mudamı,
Gu'reste bel bermes palwan bolg'ansız.

Urıs jılları tallar qarawsız qaldı,
Tallar tu'we bag'lar qarawsız qaldı.
So'kitlerdi shawıp ko'pirge saldı,
Sonda tu'birden siz payda bolg'ansız.

Anam geyde joqlap u'lken balasın,
Jag'alasa aqsham suwdın' jag'asın.
Sizler tu'singendey onın' nalasın,
Suwg'a ushın'ızdı malıp turg'ansız.

A'kesin sag'ing'an balalardaıyın,
Solqıldap turdın'ız ko'rsem ha'r dayım.
«Kel, biz benen birge sırlas, İbrayım!»
Dep tu'simde shaqırg'anday bolg'ansız.

Ala ko'ylen'keli nartlardın' astı,
Samal kitabımdı julqılap ashtı,
Birew kelip sonda ko'zimdi bastı,
«Kim ekenin bil» dep sıldırlag'ansız.

O, siz, jaslıg'imnın' sırlası, tallar!
Ah, sol jag'imlı qol, ju'zikli qollar!
Bir jil basıp tursa ko'zimdi olar,
Qabaq shıtpas edim, doslarım, ha'rgiz.

Ko'zimnen qolların jazdıra berip,
Sın'q-sın'q etip ku'ldi aldım kelip.
Onın' ıqlas penen ku'lgenin ko'rip,
Oylar edin' qız eken dep a'rmansız.

Biraq at basınday edi a'rmanı,

Ushiq ketken edi alg'ir tarlanı...
Zalim urıs, dım ko'p boldı-aw qurbanı,
Ko'sha'-ko'sh a'yledi jolsız, ka'rwansız.

Almameken dedim uwılıp pisen,
Boyınan ıshqınım' sa'wiri esken,
Bilektey qos burım bo'ksege tu'sken,
Bir qosa jupqasın basqa shalg'an qız.

Kirpigi qayısqan tebedey edi,
Kumay ko'zler meni jegendey edi.
«Ag'an'nan xat jok pa» degendey edi,
Ayralıq da'rtine ishten jang'an qız.

Suwdan bir meshindi qarmap ilgeni,
Moynıma salmaqshı bolıp kelgeni,
«Qashan jigit bolasan'?» dep ku'lgeni,
Esimde sır bermey sabır qılğ'an qız.

Jigit bolıwın biz boldıq-aw, biraq,-
Talay azamatlar, qolında jaraq
Watan erki ushın qushtı topıraq,
Qansha hayallar tul, yarsız qalg'an qız!

Kewilde kek lapwla jandı shaladay,
Oyın, ku'lki jetim qalg'an baladay,
Qosıqlar qulaqqa urg'an tanaday,
Bawırı pu'tin bir de jan qalmag'anbız.

Biraq quraldan da mıqlı ha'm o'zge,
Ullı birlik, g'ayrat-ku'sh boldı bizde.
Sol g'ayrat jetkerdi jen'isimizge,
Kekli jawdan kegimizdi alg'anbız...

Wa, tuwısqan tallar, dala batırı,
Wa, siz, jaslıg'ımnın' jasıl shatırı!
Sarg'ayg'an saratan barmas batılı.
Sizge ka'r ete almas, aytsam jalg'ansız.

Ku'nnin' a'ptabınan qashqan samallar
Sayada tu'slenip tınıg'ar, oynar.
Jawshımshıq, ma'ddeler ha'm qurqultaylar
Sensiz ha'lden tayıp, qalar da'rmansız.

Ig'bal aydınında sharshamay ju'zgen
Bir a'wlad ruwhı seziler sizden.
Jaslıq sazın tın'lap gu'wildin'izden,
Mine, sayan'ızda otırman jalg'ız.

Ju'zigin jog'altqan qızday u'n'ilip,
O'ttim astın'ızdan oylarg'a shu'mip,
Keshegi nart na'rwan bolg'anın ko'rip,

Dedim: «bunsha tez erjetip qalg'anbiz!»

Irash o'sip, japlari jan'a sag'a alıp,
Bayag'ı at qulaq o'sken jag'alıq,
Ayarday jelkiler ısqa qog'alıq,
Qollardı qanatıp talay org'anbiz.

Bayag'ı kebirlik paxta jer bolg'an,
Aq jaylar ko'beyip sıbaylas qong'an.
Mashinalar ju'yitkip barar tas jolda,
Bir jag'ı ju'zim bag', bir jag'ı palız.

A'ne, sol palızdan betlep bermag'an,
Bir bala qıyqıwlap kiyatır mag'an.
- «Qostan qawın jesin» dep atır apam!
Apan'dı tanıdım, inim, gu'mansız.

Kirpigi qayısqan tebedey edi,
Qumay ko'zler meni jegendey edi...
Ulı emes, o'zi kelgendey edi,
Bayag'ı moynıma meshin salg'an qız.

Bayag'ıday mag'an telmirip qarap,
Qıynamas ol endi ag'amdı sorap,
Urısqa na'let aytar ishinen, biraq,
Da'slepki yarınan ayra bolg'an qız...

Xosh bolın', tallarım! Qosqa barayın,
Mardıyıp otırıp qawın jarayın.
Onnanson' sazımdı qolg'a alayın,
«Tallı jag'ısım» dep, sayrap a'rmansız...

1969-jil, Shumbay.

ANA

Sel burshaqtan qorg'ap o'z palapanın,
Kekilik qus o'lipti shıqpay uyadan...
Men senin' shadlıg'ın', demin', da'wrannın',
İske asqan a'rmanın' man, anajan.

Jaralg'ansan' meni jaratıw ushın,
Du'nyag'a tirishilik taratıw ushın.
Men dep uyqı ko'rmey tan' atıw ushın
Du'nyag'a kelgensen' o'zin', anajan.

Aq su'tin'di qarıştırıp qanın'a,
Ha'wletip ko'terdin' alaqanın'a
Aqsham aq besikti qoyıp janın'a,
Tu'n uyqın'dı to'rt bo'lgensen' anajan.

Baz birewler «a'lpeshlermen, anam» der,
 «Jaya desen' jal bereyin sag'an» der,
 Bul ma'zi biykar ga'p an'lasan' eger,
 Qarızın'dı o'tep bolmas, anajan.

Men ketsem o'mirdin' quwıp qızıg'ın,
 Sen jatarsan' joytılğ'anday ju'zigin' .
 Kirpigin' ushında oynap uzaq tu'n,
 Uyqın'dı urlawshı mendur, anajan.

Du'zde jursem oylap qatın, balamdı,
 Bazarlıqtan umıtarman anamdı.
 Basqalar keshirmes menin' gu'namdı,
 Tek sen keshirersen' ba'rin, anajan.

Sen miywalı daraq, mendur jemisin',
 Boylarımdı ko'rsen' piter kemisin'.
 Ha'rbir alg'an g'aniybetli dem ushın,
 Ma'n'gi minnetdarman sag'an, anajan.

1962-jil

MEN QALADA OQIG'ANDA

Sabaqtan kesh shıg'ar edik,
 Men qalada oqıg'anda.
 Ku'n bata awıldan kelip,
 Ku'ter edi anam sonda.

Paxta zavod diywalına
 Su'yenip ol turar edi.
 Pu'tkil du'nya qıyalına
 Men dep jolg'a qarar edi.

To'bemdi ha'r ko'rgen sayın,
 Bir jıllı so'z aytadı ol.
 «Sharshadın' aw, aynanayın»
 Dep basımnan sıypadı ol.

Qayta tuwg'anday quwanıp,
 Aldı-artıg'a qaramay aq,
 Qaran'g'ıda qarıwlanıp,
 Barar edik jalaq ayaq.

İyt ko'rinse qarsımızdan,
 Qorıqpag'ang'a usar edik.
 Adam shıqsa aldımızdan,
 Joldan shetke qashar edik...

Endi bazda mashinalı
 O'tsem zuwlap sol ka'radan,
 Jelbirep aq oramalı,

Meni ku'tip turar anam.

Ha'm to'bemdi ko'rgen sayın,
Quwanıp qol bilg'ag'anday.
«Sharshadın'-aw, aynanayın!»
Dep basımnan sıypag'anday.

Mart, 1987-jil.

AYT SEN A'JINIYAZDIN' QOSIQLARINAN!

Ayt sen A'jiniyazdın' qosıqlarınan!
Jılasın yar ıshqı bawırın keskenler.
En'iresin elinen ayra tu'skenler,
Ayt sen A'jiniyazdın' qosıqlarınan!

Sazın samal yadlap, so'zin el bilgen
Bir shayır du'nyag'a keldi de ketti.
Tal artınan tuwg'an ayg'a telmirgen
Bir dilbar tu'sime endi de ketti.
Qosıq da'rya-da'rya nur bolıp aqsın,
Ishqısız janlarg'a ıshqı otın jaqsın.
Qız jigıtke jilwa-naz benen baqsın,
Ayt sen A'jiniyazdın' qosıqlarınan!

Ayt sen «Bozatawdı» namag'a salıp,
Eljiremegennin' bawırın tas bolsın.
Qaraqalpaqtın' go'ne da'rti qozg'alıp,
Shadlı da'wrana bu'gin ma's bolsın.
Shayır gezgen sho'lda bostanlar bayıp,
Zarlı zaman boldı ko'zlerden g'ayıp,
Bir ilham perisin ko'rdim a'jayıp,
Ayt sen A'jiniyazdın' qosıqlarınan!

Men onı tın'lasam, qalmaq taqatım,
Kewlimde bir g'oshshaq bu'lbil sayrag'an.
Men onı tın'lasam, tuwg'an elatım
Jer ja'nneti bolıp ko'riner mag'an.
Juldızlardı jerge u'n'iltpek bolsan'.
Jaman shayırlardı tu'n'iltpek bolsan',
Eger men o'lgende tiriltpek bolsan',
Ayt sen A'jiniyazdın' qosıqlarınan!

1971-j, fevral.

«BES QONAQ»

Kelsin meyli, erte qonaq, kesh qonaq,
Qaraqalpaqtan qapa bolmas hesh qonaq.
Kelsin meyli altaw bolıp, on bolıp,
Tek kelmese bolg'anı sol bes qonaq ...

KEGEYLI

Kewlim ko'terin'ki kirgendey bag'qa,
Tolqinlasıp, hallas urg'an Kegeyli.
Aydının'da shorshıg'an aq shabaqqa
Men qızıg'ıp qarap turman, Kegeyli.

Jag'an' jelkildeydi qamıs, urıqtan,
Balalıq gezimdi oylap turıppan...
Suwın'da shashılğ'an uwıldırıqtan
O'rshigen bir shabag'ın'man Kegeyli.

Jazda qayırın'da oynap qırg'alaq.
Qısta muzların'da teptik sırg'anaq,
Kekili gu'zelgen, moynı ırg'anaq
Qara bala yadın'da ma, Kegeyli?

Ba'lki shıg'ıp ketkenmendi esin'nen,
O'ytkeni bir men be o'rshigen sennen?
«Balalıq waqtında o'ter ha'r kimnen,
Ba'ri este qala bermes» Kegeyli.

Ishqının' ba'ha'ri jetip mag'an da,
Jigitlik ha'seri gezgende qanda,
Balalıg'im oynap qaldı jag'an'da,
O'mir o'z jolınan aqtı, Kegeyli.

Biz ko'p shabaq edik o'rshigen birge,
U'yretip anamız, ju'zdirgen o'rge.
Xızmetke jaradıq tuwılğ'an elge,
O'mirdin' maqseti soldur, Kegeyli.

Ba'lent ırashın'a men mindim tag'ı,
Qanday ısıq tuwg'an jerdin' qushag'ı!
Munarlang'an terek, miywalı bag'ı,
Baxıtlı awılınmın' sa'ni Kegeyli.

Ku'nshıg'arın' Tag'jap, batısın' Arshan,
Aq altın ma'kanı qay jerge barsan'.
Ju'z jap, mın' salmadan hag'lap ag'arsan',
Sonda da tartılmas suwın', Kegeyli.

Sendey na'wpir bolıp aqpasa shayır,
Xalıqtın' kewline jol tappasa shayır,
Shayırman dep shirengennen ne qayır?
Ha'zir somı oylap turman, Kegeyli...

1956-jıl.

ORDENLI XALQIMA

Sham edin' ha'stesi sing'an,
 Duwtar edin' da'stesi sing'an.
 Bu'gin tarın' altın sımnan.
 Xalqım qaytadan tuwılg'an
Abbaz

Qara tawdın' jirasınday
 Kewlin'de ko'p jara edi.
 Basın'dag'ı qurashın'day
 Ig'balıq shım qara edi.

G'arg'ıs boldı xannan sıyın',
 Tu'tip jedi bolıs, biyin'.
 Jırtıq u'zik qara u'yin'
 Jelsiz ku'ni panan' edi.

Edilden suw ishpek degen,
 Tu'rkstannan pospaq degen,
 Arqalanıp ko'shpek degen
 U'yrenshikli ilan' edi.

A'miw boyı egis jerin',
 Jawmag'anda man'lay terin',
 Misli qatıp qalg'an sherim,
 Quwrag'an quw dalan' edi.

Jawdırag'an jaslıg'ında
 Ko'p sho'lledin' tashı qumda.
 Aralten'iz ashlıg'ında
 Asırawshı anan' edi.

O'rbimey u'rin putag'ın,
 Berdaq boldı til ha'm jag'in'.
 Amanlıqta altın tag'in'
 Jaydaq eshek, palan' edi.

«Azatlıq» dep ahiw-zarın,
 Qaynap kekli namıs-arın',
 Ala ko'zli Ernazarın'
 Sen dep o'lgen balan' edi.

Qılg'ındırıp qıl bug'awı,
 Bir maylamay ıg'bal awı,
 A'jiniyazdın' «Boz atawı»
 En' bir shadlı naman' edi.

O'zbek, tu'rkmen ha'm qazag'ım,
 Birge shegip xan azabın,
 Jaqınlatqan jol uzag'ın,
 Xanalasın' xanın' edi...

* * *

Qayrılıp ket, esken samal,
 Senin' mag'an keregin' bar!
 Shad o'mirden shadlı nama
 Shertsem degen tilegim bar.

U'stirt bette tuwıldın' ba,
 Kiyik penen juwırdın' ba,
 Aralımda juwıldın' ba,
 Tazalıqtan da'regin' bar?

Jumsaq jeken, o'tkir ısqa,
 Su'ykendin' be nar qamısqa?
 Tuwıp o'ssen' bul jag'ısta,
 Shalqıp da'wran su'rerin' bar.

Bedewdey qurıqtan qashqan,
 Omırawdan ko'bik shashqan,
 A'miwda'rya tolıp tasqan,
 Mol g'aziyne telegim bar.

To'rt tu'ligim qaplap o'rgen,
 Oypatım bay hasıl jerge.
 Aq mamıg'ı ko'zge su'rme
 Paxta degen bir egin bar.

Qansha baylıq, qansha altın,
 Jer, suw ha'm esapsız maldın'
 İyesisen' o'zin', xalqım,
 Bay nesiybe - xoregin' bar.

Qus qanatı ku'ygen sho'ldi
 Atlap polat jollar keldi.
 Qıya maydanlardan endi
 O'mir gu'lin termegim bar.

Doslıqqa berik senin' janın',
 Haq miynet dep teber qanın'.
 Tag'am tolı dastu'rqanın'
 Tolg'an maylı sho'regin' bar.

Ekken paxtan' el da'wleti,
 Mın'-mın' ju'rek muhabbeti.
 Miynet dese talwas etip,
 Tu'lep ushqan tu'legin' bar.

Saw bol, xalqım! Sen degende,
 Bir ku'sh payda bolar mende.
 Sag'an qıyanet etkenge
 Sıbanıwlı bilegim bar.

İbrayım der: janım qurban,

Dosliq dese hallas urg'an,
 Senin' ushin sog'ip turg'an
 Gewdemde bir ju'regim bar.

1960-jil

BES TO'BENİN' TAWLARINDA

Ko'p waq boldı aqsag'alı,
 Sırlasayıq awlag'ında...
 Elpip esken tan' samalı
 Bes to'benin' tawlarında!

Ata-baba a'rman etken,
 Awıp-talıp zorg'a jetken...
 Ol ku'nler kelmeske ketken
 Bes to'benin' tawlarında.

A'miwda'rya tolqip atar,
 Suw boyında qatar-qatar,
 Bes nar tu'ye sho'gip jatar,
 Bes to'benin' tawlarında.

Buldır-buldır boz dumanı,
 Basında jan'a da'wranı.
 Hasil baylıqlardıñ ka'ni,
 Bes to'benin' tawlarında.

Juwsan an'qıp julg'a saylar,
 Otlap du'rkin-du'rkin qoylar.
 Or tekeler ırg'ip oynar
 Bes to'benin' tawlarında...

1962-jil.

WATAN

Sen a'wele shayqatıldın' tal shaqasında,
 Men o'rmelep barıp sordım palın'dı senin'.
 Qabıg'ın'nan sırnay sog'ip shertken wag'ımda
 Sada sestin' bayanladı janımdı menin'.
 «Men senin' bir jas shıbıg'ın', jasaw joq sensiz»
 Dep bezildep suw boyında juwırdı sırnay.
 «Durıs» dedi dawısı menen jin'ishke ha'm minsiz
 Perzentine uya toqip turg'an qurqultay.
 «Quday ma ya qurqultay ma, kim sheber eken?
 Jarqılıq-ay»!-dedi anam uyag'a kelip.
 Sonda anamnın' miyrim tolı nurlı ju'zinen
 Tun'g'ish iret tanıg'anman men seni ko'rip.
 Onnan keyin shıq maling'an tan'da aldımda
 Jon'ishqalıqta sen sap-sarı gu'l bolıp pittin'.

U'zip alıp, tu'p jag'man awzıma saldım da,
 «Qoy bolma da qoshkar bol!» dep gu'birlep kettim.
 Al sen sonda qozı bolıp shaptın' tompan'lap,
 A'lleqayda bo'deneler «pıt-pıtlap» jattı.
 Sen a'jje dey mektep bolıp turdın' sıg'alap,
 Shaqırdı jez qonırawın shın'g'ırlap qattı.
 Sen Kegeyli bolıp aqtın' aldım da birdey,
 Ashılg'an aq paxtalarda men seni ko'rdim.
 Sırlı a'rman aydawında sharshawdı bilmey,
 Tal tu'slerde qırg'ıy an'lıp dalada ju'rdim.
 Ko'rdim seni qumay ko'zli kon'ısı qızdın'
 Ju'zindegi jang'a ısıq ku'ldirgishinde.
 (Maqtanışı edi ol qız awılımızdın').
 Sag'inaman onı ele ko'rsem tu'simde),
 Geyde da'rtli qosıq bolıp sen arqash jaqtan
 Padashı ha'm pada menen o'risten qayttın'.
 Qawın qosta, tu'tinliktin' basında aqsham
 Sen qorıqshı g'arrı bolıp ertekler aytın'.
 Men qaysınday suwretlerde ko'rmedim seni!
 Gu'zgi aspanda ushtın' dizilip jil qusı bolıp.
 Sen qırg'awıl bolıp talay shaqırdın' meni
 Ha'm qıshqırdın' kebirlikte jılqıshı bolıp.
 Tu'n ishinde jartı paxsa u'stinen qarap,
 Baqlar edim ko'l boyında jang'an otlardı.
 Ko'pti ko'rgen gu'zar jollar tum-tusqa tarap.
 Wa'de etti qızık-qızık sayahatlardı...

Men qaysınday su'wretlerde seni ko'rsem de,
 İsen, Watan, ullılıg'm' shıqqan joq esten!
 Kindik qanım tamg'an jerdi qansha su'ysem de,
 Onı sennen bo'lip alıp su'ygen emespen.
 Juldızlarg'a raketalar ka'rwanın tartıp,
 Ma'ga'r qaysı planetag'a salar bolsam iz,
 Sag'inarman sen arqalı Jerdi qumartıp,
 «Men senin' bir shıbıg'in'man, jasaw joq sensiz».

1963-jıl, İol.No'kis.

QAZAQDA'RYA

Ha'r tu'p terek, ha'r u'y bunda
 Suwg'a baqqan, Qazaqda'rya,
 Qaraqalpaqtın' tariyxında
 Atqa shıqqan Qazaqda'rya.

Torala g'az tobın izlep.
 Ko'llerdi sharq urıp gezbek.
 Suw boyında ma'kan du'zbek
 Miyras bolg'an Qazaqda'rya.

Arqalanıp ko'p a'rmanda,
 Ata-baba ash bolg'anda,

Jawrap o'zegi talg'anda,
Jalg'aw bolg'an Qazaqda'rya.

Qarnı qalqıp, jilım maylap,
Iris qazanı bolıp qaynap,
El shaqırıp baliq oynap,
Bazar etken Qazaqda'rya.

Sag'a alıp Aqda'ryadan,
Harlap talay go'ne arnadan,
Atın'dı esitken adam
Sag'an ko'shken, Qazaqda'rya.

Beljekeni, Mayshı tumsıq,
Aq kalası, Aq tam qumshıq,
G'az g'an'qıldap, aq quw sın'sıp,
Ko'p shalqıg'an Qazaqda'rya.

Belgisindey namıs-ardın'
Ornı tur qanlı qamaldın'.
Batır babam Ernazardın'
Qanı tamg'an Kazaqda'rya.

Xalıqtın' arın arlap o'tken,
Ko'z ko'rgenin jırlap o'tken,
Aq qalada Berdaq o'tken,
Teberik jer Kazaqda'rya.

Ku'nlik etip bolıp sayıl,
Erjan ataw, Uzun qayır,
Pishen orıp Omar shayır,
Talap etken Qazaqda'rya.

Ko'shen' - da'rya, suw arnası,
G'az qatar u'y aynalası,
Araldın' Venetsiyası,
Qızıqlı el Qazaqda'rya.

Ko'l jag'alap salg'an awın,
Nar qamısın shayqap dawıl,
Gu'rlep atqan gu'ren' awıl,
Ataqlı el Qazaqda'rya.

Bazda qaytıp, bazda tassa;
Suw tartılıp, ten'iz qashsa,
Jan'a arnadan sag'a ashsa,
Shalqır ja'ne Qazaqda'rya.

TIRNALAR

A'l hawada qanatların taldırıp,
Jat ma'nzilge sapar shekken tırnalar.

Ayralıq da'rtinde bizdi qaldırıp,
Shadlıg'ımdı alıp ketken tırnalar.

Hawazın'a qulaq salıp qarasam,
Aq qag'azday g'ag'ırlasıp barasan'.
Xosh alliyar aytısqanday bolasan',
Kelmeske jol tartqan go'zzal tırnalar.

Jerge bir na'wbetdur, elge bir na'wbet,
Qaytıp baratqanday qaytası da'wlet.
Ash tolqınlar urmas jag'ısqa gu'rlep,
Sonalı ko'llerden ushti tırnalar.

Sizler na'sil ko'rgen atawlar awlaq,
A'dira qalg'anday aydınlı suwlaq
Din' aspanda mun'lı «qurıw-qurıw» lap,
Ne dep baratırsız, bayg'us tırnalar?

Ne is tapsa, insan peylinen tabar,
Ol qast etse, teris ag'ar da'ryalar.
«Bul jer bizge haram» degendey olar,
Ah urıp qıyqıwlap barar tırnalar.

Tan'larım oyanbas tolqın sestinen.
Qaylardan alarman onday ku'shti men?
Duzlı shan'g'ıt ko'mgen ko'ller u'stinen,
Bul jag'ısqa tu'spey barar tırnalar.

Barar intizamlı, jipke dizilip,
Men qarayman ju'rek bawırım u'zilip.
Sizdey men de, ata jurttan bezigip,
Nege kete almayman, aytın' tırnalar?

Oktyabr, 1989-jil.

ERNAZAR ALAKO'ZDİN' ESTELİGİNE

G'o'rug'lı bektey er edi,
Qatar da qosa nar edi
Tolı jurttıq da'rkar edi.
Sheyit o'ldi Ernazar biy.

Berdaq.

Keshir, essiz babam, keldim qasın'a,
Sag'an alıp kelgen gu'lim de joq bir,
Aqlıqların' qorqa-qorqa, basın'a
Eplep belgi salg'an. Og'an da shu'kir.

Kimdi qorqıtpag'an senin' a'rwag'ın'.
Ten'izdin' en' song'ı jolbarısı da,
Qamıslıqtan shıg'ıp oq tiygen shag'ı,
Tu'nep o'lgen deydi senin' qasın'da.

Ha'mme qoriqtı, sen qoriqpadın' hesh kimnen,
Ala ko'zin'e kim tiklenip baqtı?
Ken' dalanı du'sirletken sestin'nen
Talay solqıldag'an xanlardın' taxtı.

Seni qanlı kektin' qurbanı deser,
Joq, baslı mu'dda'ha'n' ol emes edi,
Qorlang'an xalıqtın' kewlindegi sher,
Ju'regin'de jang'an ottı ko'sedi.

Bul jang'an ot a'tirapına toplang'an.
O'zbek, qaraqalpaq, tu'rkmeniw-qazaq,
Sabır kasaları tolıp shaypalg'an,
Mazlum xalıqlar edi ko'p shekken azap.

Ten'iz eteginde sıbaylas qong'an,
Bul xalıqlarda tek bir maqset bar edi:
Biyg'a'rez el bolıp, bir ta'niw-bir jan,
Darqan jasaw ushın umtılar edi.

Sen sonda qorlang'an xalıqtı quwantıp,
Ma'rtlik ruwx berip aqıl-sanag'a,
Ju'rektegi jalının'nan tutantıp.
Azatlıq gu'lxanın jaqtın' dalag'a.

Xannın' qon'ırawlı palwanın jıqqan,
Palwan g'ana emes, ma'rt batır edin',
Ma'zi batır emes, xalıqtan shıqqan
Biyik siyasatshı ha'm aqıl edin'.

Sendey ma'rt tuwılar, Erlik, Danalık,-
Ekewinin' til tabısқан jerinen.
Rahmet, anamız Qumar analıq,
Jolbarıstın' ju'regine jerigen!

Almas qılısh sermep, ashshı qıyqıwlap,
G'o'rug'hday mindin' G'ıyrat beline.
Xanlar o'rre turdı ju'regi suwlap.
Qastın tigip qaraqalpaq eline.

Shayqastın' xan qa'ha'rinen tartınabay,
Xan la'shkeri biraq sanaqsız edi.
Alma jegen alpıs biydin' antınday.
Zaman abırjı ha'm turaqsız edi.

Arıslandı alar tu'lki hiylesi,
Xannın' sumlıg'ına kim ha'mel qılar?
Ol ba'rhama satqın menen tillesip.
Dushpanın' o'zine o'zin aldırar.

Bul tariyxta en' bir sınalg'an ta'sil,

Barlıq waqta ma'rtti na'ma'rtler satar,
 Ag'ayindi azg'irg'anda A'za'zu'l,
 Bet aldınnan emes, arqan'nan atar...

Keshir a'ziyz babam, turman qasın'da,
 O'zimshe tariyxıy oylarg'a sho'mip,
 O'lmes ruwxın' gezer el arasında,
 Denen'di bul jerge ketse de ko'mip.

Ha'zir sonday zaman - sen a'rman etken,
 Shalqıp eser g'a'rezsizlik samalı,
 Sen ha'm Allayarlar jan pida' etken
 Bul darqanlıq ha'm azatlıq zamanı.

Zaman ha'zir erkin mu'na'sibetli,
 Qa'diriyatlar qa'dirin jurt bilip tur.
 Ata-baba jolı teren' hu'rmetli,
 Ga'p zamanda emes, bizde bolıp tur...

Jurtlar sizdey babalarım yad etip,
 As berip, haqqınna duwa qılmaqta,
 Bizler senin' ruwxın'dı shad etip,
 Jaramadıq jo'nlep eske almaqqa.

O'tmish ruwhın toydırmasaq biz bu'gin,
 Erten'gi ku'n o'z ruwxımız ash qalar,
 O'zin sıylamasa, tanıp o'zligin,
 Ol kisini qalay sıylar basqalar?

Keshirimli bolar u'lken a'wliye,
 Meyli, dan'qlı baba, buzba uyqın'dı.
 Alting'a qashandur tabılar iye.
 Ju'zge su'rter topırag'ın'nan qıyqımdı.

Xalqın' bar o'zin'dey ma'rtti tuwa alg'an,
 A'piw et biypa'rwa zu'riyadların'dı,
 Uzun ko'ylen'kesin ko'rip kuwang'an,
 Bizin'dey bolımsız a'wladların'dı...

1996-jıl.

GESİRTKENİN' KO'ZLERİ

Zaman jup ay bergen dalama menin, -
 Jup nurlı ko'zinen ju'k mashinanın'.
 Ko'rdim men ko'zlerin bir gesirtkenin'
 Tunjırap sol nurg'a shag'ılısqanın.

Aysız tu'nde jol boyında na'bada,
 Bul ko'zlerge ko'zin' tu'skeni barma?
 Bir periwza qaslı ju'zik dalada

Tu'sip qalg'an yan'li shag' ilisar farg'a.

Jasimda bul ko'zler aqsham jang'anda,
Onnan bir suwıq, jat sa'wle sezgenmei.
Son' bir ot basında du'zde qong'anda,
Sho'l tilsimin ko'rdim usı ko'zden men...

İlim u'n'ilmegen sol biyik jaqtan,
Jerge bir jup juldız mun'lı baqqanday.
İynenin' ko'zindey eki san'laktan
Teren' sırlı ko'k nur qaynap atqanday.

Teren' sırlı ko'k nur...
O, saqiıy dalam!
Ot basında geologlar sol gezleri
Seni maqtag'anda, ko'ringen mag'an
Tek sol gesirtkenin' sırlı ko'zleri.

Endi ko'r! Biz qong'an shatır joq bunda.
Gaz qalası du'zge hu'jimin baslar.
Sho'lden o'lgan seksewiller ornında
Jelpir ko'shelerdi jas qarag'ashlar.

Sheksiz sho'l ten'izi mayak jaqqanday,
Kompessor turar nurlanıp mudam.
Juldız jerge tu'sip tu'nep atqayday.
Juldızg'a qonaqqa ketkendeı adam.

Do'n'bekshir jaqtıda uyıqlap ko'rmegen
Qatal sho'l ta'n'irisi - jabayı dala:
«Kimler bular aybınıwdı bilmegen,
Sahrag'a bag' egip, ornatqan qala?!»

Du'zdi du'sirletip poezdlar barar.
Jas qala shırag'in jaqqan gezleri,
Kosmoslık ko'gildir ot penen janar
Gesirtkenin' periwzalı ko'zleri...

PAZNALAR

Almastayın qıl qawasız egelmey,
Misli qatarlasıp ushkan g'az barar.
«Jer astında ay baratır» degendey,
Harman'lar, japakesh polat paznalar!

Ha'r salg'an tabın'ız - bir shuwmaq qosıq,
Bolmas bir so'zin'di alıp ya qosıp
Sizdi ısqan shadlı miynettin' yoshı,
O'shpes iz qaldırğ'an dana paznalar.

Traktorlar oyatıp ken' dalanı,
Jawqıldatıp sizdi iske saladı.

Quslar keynin'izde toylap baradı,
Ba'ha'r nurın jerge bergen paznalar.

Diyqan isi tolı alg'ıs, ma'nige,
O'mir beretug'ın ırısqa da'nine,
Gu'mis gıltsız ken' baylıqtın' ka'nine,
Azat miynet jaltıratqan paznalar.

Puwı shıg'ıp jan'a jabılğ'an nanday,
Jas topıraqtın' tanıs xosh iyisi qanday!
Jer betinde tolqın do'rep atqanday,
Shımlardı to'n'kergen palwan paznalar.

Jan'a u'mit penen janın su'yinip,
Haram sho'pler tu'p-tamırdan qıyılıp.
İzin'izden ıg'bal da'ni quyılıp,
Jer anamız ju'kli bolar, paznalar.

Shım topıraq qursın jazıp dem alar,
Jer bawırına sin'ip so'nbes nur qalar.
Erten'ginin' ırısqa da'ni ırg'alar,
Sizler ju'rip o'tken jerden, paznalar.

İnsan miynetinin' ra'ha'tin ko'rsin,
Ha'mme jerde ıg'bal urıg'ı o'nsin.
Jer bawırın tilse tek pluglar tilsin,
Quraldı eritip, quysın paznalar.

1992-j.

TUWG'AN JER

Shımbayg'a

Sa'lem sag'an, tuwg'an jerim!
Ko'rsem shan'lag'ın'dı senin',
Balalıg'ım tutar menin',
Erkeletken el-jayımsan',
Lawazımlı Shımbayımsan'.

Artqan sayın ıg'bal-baxtın',
Xosh boladı menin waqtım.
Tariyxında qaraqalpaqtın'
Belli elsen' o'zin' senin',
Ko'pti ko'rgen ko'zin' senin'.

Ko'p taqıwa g'arrılardan
So'z tın'ladım jaslay mudam
Eski, jan'a kitaplardan
Ko'p oqidım tariyxın'dı
Ha'm yad ettim ta'riypin'di.

Tarıg'ıp jer, suw ha'm nannan,

Qisim ko'rip patsha xannan,
Ata jurti Tu'rkstannan
Babam bayg'us qashqan deydi,
Sag'an qonis basqan deydi.

Shiqsam jollarin'a senin',
Sonnan bergi da'wirlerin',
Eles berip birim-birim,
Jazilmag'an romanday,
Qiyalimdi terber sonday.

Ayna betli asfalt u'sti
Meni sag'an alip ushti,
Tazg'aradan ko'zge tu'sti
Minarlang'an ba'lent morin',
O'ttim ha'm «O'tenin' sorim».

Tallar tik ayaqdan basip,
Jol boyinda qatarlasip,
«Shayirim!» dep jabirlasip,
Qalar iring'alip izimde,
Kewlim tolar xosh sezimge.

Qaydan bul sezimnin' hasli?
Quwang'annan ko'zim jasli.
Kewlimde bir ba'ha'r pasli
Jayg'anday gu'l japirag'in,
Sa'lem, tuwg'an topirag'im!

Aymalag'an Sen ayamasan',
Talli jag'isli sayamsan'.
Men qus bolsam, sen uyamsan',
Awzimdag'i ma'rgiyamsan',
Anam, Shimbayimsan' menin'
Kim sag'inbas tuwg'an jerin!

* * *

Kindik qanim tamg'an jerim,
Amanbisan' awil-elim!
A'sten ayda, shofer inim,
Asfaltin'nan bur on' jaqqa,
Jetpey turip Jarmish japqa.

A'ne usi ken gu'zar jol
Ata jurtqa aparar ol.
Men til bolsam, sen qulaq bol,
Tuwg'an jerdin ga'pi uzin,
(Tu'sinersen' ele o'zin').

Tag'jap awili - talli jag'is!
Altin besigimsen' nag'iz.

Kewlimde ko'p g'ayrı nag'ıs
 Suwretin' bar ornap qalg'an,
 Umitsam, tuwg'anım jalg'an.

Oy-shuqırın', atız, salman',
 Ko'lin', qumın' ha'm suwlman',
 Ba'ri-ba'ri tanıs mag'an
 Esapshının' shot tasınday.
 Sanayman men ot basında.

Minaw jiydeliktin' sırtı,
 Pa'lenshe ag'anın' jurtı.
 Anaw Shımbay aeroporti,
 Ha'r samolet ushkan waqta
 Jas qıyalım qanat qaqqan.

Gu'lte jon'ıshqa o'sken o'n'ir
 Bu'klik edi tuye sin'ir,
 Qas qarayıp tu'sse in'ir,
 Bir sag'al to'rt dawıs penen,
 «Kontsert» berer edi-aw ba'lem.

Su'ylinler ko'p bul o'n'irde.
 Atın u'rker du'rlegende,
 «Qırg'awıldın' ha'r pa'rinde
 A'zireylinin' bir tu'gi bar»
 Dep durıs aytar g'arrılar.

Go'ne irashlar - jer tırtıg'ı,
 Paxta ekken ba'rin jig'ıp,
 Jol o'z su'rdewinen shıg'ıp,
 Jan'a gu'zar menen ju'rer,
 Jer jan'arsa, jol go'nerer.

Biyik ko'pir, qıysıq salma,
 Ot alg'anman bunda malg'a.
 Kelemen dep anaw talg'a,
 Bir jiyen qız aldap ketken.
 Neler o'tpey, neler o'tken...

Balalıg'ım, balalıg'ım! –
 Du'zden tergen qaramıg'ım,
 Ko'p jillardın' aralıg'ın
 Atlap, sen tu'sesen' eske,
 Usap keshe ko'rgen tu'ske.

Jil artınan jıllar ju'zip,
 Oyunın'dı keter buzıp.
 Balalıq bir altın ju'zik,
 Tu'sip qalg'an son' qolınan,
 Ha'rkim izler o'z jolınan...

U'lep sha'bbelerdi jebir,
 Top oynadım bolıp sebil.
 Besjap, Tag'jap, Arshan kebir,
 Juwa terdim A'lishepten,
 Tattım sobıq, su'tilmekten.

Gazetke orap zag'aramdı,
 Asınıp semiz boqshamdı.
 Jollarda suwırıp shan'dı,
 Men qalag'a qatnag'anman,
 Oqıw dese jatpag'anman.

Sol o'tken balalıq shaqtı,
 Eske alsam waktı-waqtı,
 Aldımnan Kegeyli aqtı,
 Umitıp geyde sabaqtı,
 Qara batpaq qayırında,
 Oynay-oyınay qırg'alaqtı,
 Sonnan tu'rim qara bolg'an.
 (Ha'mmeler de bala bolg'an).

Ne bol desen' tayın boldım.
 Bilim quwıp sayıl boldım.
 Qızların' Zuhra balg'anda,
 Men ıshqında Tayır boldım.
 Sennen shıqqan shayır boldım...
 Ha'r kimnin' bir ka'sip-isi,
 Bir na'rseden nesibesi...

Nesiben' mın' jortsadag'ı.
 Ko'p jerge duz tartsadag'ı,
 Dan'q-ma'rteben' artsadag'ı, -
 Tuwg'an jer ushın balasan',
 Og'an bas iyip barasan'.

1961-1966-jıl

DA'WIRLERGE DAWIRIQ SALG'AN JAS QALA

(Taqıyatas qalasının' qırq jıllıg'ına)

Ko'z qıyig'in salıp ko'rsen' kartag'a,
 Bir qala bar biz jasag'an arqada.
 Altın ku'nnin' sınıg'nday jarqırıp,
 A'tirapına sa'wle shashar ba'rham.

Tariyx berer ha'r zamang'a bir zaman,
 Tu'rli muqamlarg'a do'nip tur zaman.
 Jas bolsa da, zamanında du'nyag'a
 Onın' dawırıq salg'anına ırzaman.

Nesibesin salıp ullı nesipten,

Terbetilip jatıp altın besikte,
Bul qalanın' in'galag'an dawısın
Zamanında pu'tkil ja'ha'n eetitken.

Texnikanın' taynapırı mın'lag'an
İs baslarda jer qulag'ı shın'lag'an,
Kremlidin' telefonı shın'g'ırlap,
Stalinnin' dawısın da ol tın'lag'an...

Eske alsan', ma'zi ertek bolg'anday,
Keshe ko'rgenlerin' bu'gin jalg'anday,
Ken' aymaqtın' energetik ju'regi,
Bu'gin bunda du'ris-du'ris sog'ıp turg'anday.

Bul ju'rekten taralg'an qan tamırlar,
Jetken jerde jen'illeser awırlar.
«İrisqın'dı sat, - ra'wshan al» degendey,
Jaynap-jasnar mın' san qala-awıllar.

Bul qalanın' qolı jetpes qay jaqqa?
Gu'rish tazalap, shıg'aradı tay paxta.
Beton iylep, sıyır sawıp, ot jag'ıp,
Qızlar menen balıq arshır Moynaqta.

Ol jarq etse, kewlin' waqtı xoshlıqta,
Televizor ko'rsen' qol boslıqta,
Urgenishte gilem toqıp bul qala,
«Mercedes» ke zavod qurar «Doshıq» ta.

Bul qalanı ha'mme jerde yad eter,
Nurı tu'sken jerin shın abat eter.
Qaratawda g'asırlatıp tas shaynap,
Tashawızda tu'rkmen elin shad eter.

Ol qorıqpaydı bazar degen ba'leden.
Bir jarq etse, million manat to'legen.
To'lemesen', qaran'g'ıda qaldırıp,
To'legendi shug'lasına bo'legen...

Ha'r elat bir parqı menen ayırılar,
Bul sha'ha'rge da'wlet qusı qayırılar.
Qosıq jazsa Taqıyatas tuwralı,
«Nur qalası» dep maqtaydı shayırlar.

Sawlatına tan'ırqanbay qoymaysan'.
Jas ha'm sulıw diydarına toymaysan.
Ja'yhun da'rya burqıp aqqan jag'ısqa
Shamshıraq tas tu'sken be dep oylaysan'.

Qırq jas degen bir jigittin' da'wiri,
Alpısta da sır aldırmas ta'wiri.
Talay g'arrı qalalardı qızdırar

Taqiyatas GRES - inin' ha'wiri.

Qalag'anda bul qalanin' tırnag'ın,
Sazg'a qosıp ullı qurılıs ırğ'ag'ın,
Akatsiya gu'llep atqan bul jerde,
Jashıg'ımda men de onı jırladım.

Jırla desen', eleberin jırlayman,
Qıyalımda quyash bolıp nurlaysan',
Aqquwday taranıp A'miw boyında,
Keleshekke nur taratıp turg'aysan'!

8-sentyabr, 1993-jil.

ShOPAN XALQI - ShINIQQAN ShO'L PERZENTİ

(Taxtako'pir qoyshuluq sharwalarının' Biysen bulaqtag'ı bas qospa ken'esinde oqılğ'an qosıq)

Ka'siptin' jamanı joq shıg'ar ba'lkim,
Miynettın man'lay teri tamar altın,
Qızıl qumg'a qoy jayıp, qozı tergen,
Men su'yemen elimnin' shopan xalqın.

Ba'rqulla og'an hu'rmet etkim keler,
Sıy ko'rsetip, kewline jetkim keler,
Olardı ko'rsem, qoyıp so'z aydawdı,
Qoy aydap, Shopan bolıp ketkim keler.

Tınbas ol damıl tawıp jamg'ır, qarda,
Betegeli bel, otlaq jasqalarda,
Shopannın' mashaqatlı mashqalası,
Men bilsem, joq-aw deymen basqalarda.

Bir tınabay jazı menen, qısı menen,
Oynama bul sharwanın' isi menen,
Qalada soyıslıqqa bir qoy baqsan',
Zır juwırtar u'yin'nin' ishi menen.

Ku'n ısıp, birde suwıp, birde jawıp,
Qoy degen juwas malg'a ba'ri qa'wip.
Bir shopan ju'zlep, mın'lap qoy bag'adı,
Ba'rinin' basın ja'mlep, babın tawıp.

Shopannın' bos wag'ı joq bel tayang'an,
Kesh jatıp, tawıqtan da erte oyang'an,
Balası qıymıldag'an ju'kli anaday,
Do'n'bekship tu'n uyqıdan to'rt oyayg'an.

Mal degen el baylıg'ı tınıp turg'an,
Eti qaynap, qaymag'ı uyıp turg'an.
O'gey a'ke minezli qatal ta'biyat,

Shopandı sho'l qoynında shınıqtırg'an.

Qoy barda qonaq-ku'tilip, toy sawılar,
Turısı bereket g'oy, oy janıwar.
A'zelden Adam ata jaqsı ko'rgen,
Beyishtin' malı g'oy bul qoy janıwar.

Mına bir bazar degen zaman keldi,
O'tkeli jaypawıtsız, jaman keldi,
Malı bardın' ha'li bar degendeyin,
Qanday bazar bolsa da shaman' keldi.

Biysen bulaq suwları sın'qıldag'an.
En'begin' en' baylıq g'oy m'qıldag'an,
«Qara ko'l palto a'per - dep – auktsionnan»,
Qızları millionerdin' qın'qıldag'an...

Paxta ha'm salı egeyik diyxan bolıp,
Bir jaqtan qoy bag'ayıq shopan bolıp,
Ash-jalanash qalmaspız, quday berse,
Peyli ken' Qaraqalpaqstan bolıp.

Ag'ayin oyda o'zbek, qırda qazaq,
Tuwısqanı ko'p adam ko'rmes azap.
Bereket hadal en'bek, tatıwlıqta,
Du'zelip keter so'ytip zaman o'zi-aq.

Tiyse de mına zaman zeynimizge,
Bizge endi qayıw joq keynimizge,
Elimnin' sho'l batırı-shopan xalqı,
Qudayım bere bergey ken' peylimizge!

Qoldan kelse, kewlin'di tabar edim,
Bulaq bolsam, men sizge ag'ar edim.
«Shopan ata» degen bir orden islep,
Ba'rin'nin' o'n'irin'izge tag'ar edim...

18-ıton, 1992jil. Biysen awıl.

ALTIN DA'RYALIQ SAMALINA

Altın da'ryalıqtın' pa'tli samalı,
Sen shalqıp, yoshlanıp eskende mudam,
Tu'rli tillerdegi tu'rli namanı,
Qanatın'da alıp kelesen' mag'an.

Sende sarqırawı ku'shli ag'ıslardıń,
Sennen juwsan iysi tanawg'a urar.
Sende naw karag'ay nar qamıslardıń
Million sıbızg'ılıq sıdırlısı bar.

Bulttay qaramanlar, shoq torang'ıllar

Biyikten sa'lemin jollaydı sag'an.
Suw boyında nama shıg'arg'an tallar
Sag'an o'z notasin u'yreter mudam.

Meni asiqtirar jalqaw tırnanın'
Mezgil kurantınday «tır-tır» lawları.
Ha'z berer biyda'wlet shag'alalardın'
Shın kewilden ku'lip shaqaqlawları.

Asaw tolqınlardın' «tın'ların su'rgen»
Paroxodlar dawısı, shaqırıwları:
Sende bar joqarı voltli toq ju'rgen
GRES simlarının' dın'ıldawları.

Ba'rin-ba'rin yadlap u'yrengensen' sen,
Altın da'ryalıqtın' pa'tli samalı!
Biraq, aytıp ber sen, mag'an a'kel sen
Jan'a adamlar aytqan jan'a namanı!

A'kel, jan'a ku'shtin' yosh bulaqların
Burqıldatıp ashqan jan'a zamannın'
Jan'a qosıqların, jan'a sazların,
Ju'rek sog'ıwların, talpınıwların!

Bul qosıq esitiler qaraqalpaqtın'
Tallı jag'istag'ı xosh hawazıman;
Dan'qlı paxtakeshi ku'nshıg'ıs jaqtın',
Tuwısqan o'zbektin' sulıw sazınan.

Bul nama Qızılqum jaylawlarınan
«Et, su't molshılıg'ı!» dep su'ren salar.
Maldın' izin irogliqtey oqıg'an.
Bawırım qazaqlardın' a'n-ku'yinde bar.

Bul qosıqtı aytqan rus dawısı,
Tuwısqan motiv bolıp sin'gen qanıma,
Jan'a da'wir, jan'a namannın' ku'shi
Lapız bergen tu'rkmen aydımlarına.

Bul namadan jan'a jiger, yosh alg'an,
Bahadır balıqshı - Aral boyları.
Esitilgen shalı atızlarınan
Bizin' koreetslerdin' «toradiyları».

Usı nama qaysı jerde aytılsa,
Sol jer jasaradı, abat boladı.
Bul qosıqtı aytıp xalık hu'jim qılsa,
U'stirten neft shıg'ıp, gaz atıladı.

Bul-jan'a zamannın' jan'a naması,
Yosh ha'm jiger tolı a'jayıp nama,
Do'retiwshi miynettin' saqıy quyashı,

To'k sen nurlarin'di dalalarima!

Wa, altin da'ryaliq, tuwg'an ma'kanim!
Zaman korablleri asig'ar sag'an.
Qaysi tilde qosiq aytsan' da, janim,
Ba'ri tu'sinikli, qa'dirdan mag'an.

Shadliq, yosh ha'm ishqı, naz benen tolıp,
Essin la'zzet bag'ish samalin' senin'.
Baxit, abadanliq joldasin' bolıp,
Jaynasin keleshek zamanın' senin'.

1962-jil, No'kis.

AG'ARTIWDIN' JIL QUSLARINA

*(Ko'rnekli pedagog Ju'mek Orinbaevtin' alpıs jastag'ı
merkesine)*

Sizlerdi ko'rgende eldin' jasları
Kewlin'de bir ullı da'rya jag'alar.
Ag'artıwdın' tun'g'ish qarlıg'ashları.
Jil qusınday ko'zge ısıq, ag'alar!

Hu'rmet - jasu'lkenge, jollar-jaslarg'a.
Aldında ag'ası bolsın baslalg'a.
Alpıstın' qırawı tu'sip shashlalg'a,
Ullı toyg'a aman jetken ag'alar.

Jaslar attan tu'sip qolin'nan alar,
Jurt japırılıp sıylap, ko'rse quwanar,
Daraqta tu'p birew, shaqa min' bolar,
Ko'p jetkinshek jetildirgen ag'alar...

Ko'bin'iz balalıqtan ma'hru'm bolg'ansız,
Qarshadaydan qayqı tayaq alg'ansız.
Kimin'iz mal bag'ıp, oraq org'ansız,
A'zelden ılayı pısken ag'alar.

Baxitli balalıq bolmay, saq sınıp,
Jaslay ko'rip ba'rin - jaman-jaqsınin'.
Uslap oshag'man quwırdaqshınin',
Internatqa bergin sizdi, ag'alar.

Jan'a mektep berip jan'a ta'rbiyat,
Hu'kimet asırag'an atan'nan ziyat
Awdarısmaq tan'ı, go'zzal hu'rriyat
Teperishlep shınıqtırg'an ag'alar.

Kimi Seyfulg'abiyt, kimisi Qasım,
Jan'ashıl urpaqtın' ja'm etip basın,
Qag'ıp-sog'ıp ma'deniyat arbasın,

Taza jolg'a salıp bergen ag'alar.

Eskiliktin' qara, tu'n'ligin tuwrap,
Jan'a a'lip du'zip, xattı sulıwlap,
«Qallash, latınlas!» dep ashshı qıyqıwlap,
Tan' azannan su'renlegen ag'alar.

Birin' Qallı, Na'jim, birin'iz Asan,
A'debiyat jıynap xalıqtın' awzınan,
İzbasar qutılıp qara qoylardan,
Kemliktin' ka'malın ko'rgen ag'alar.

A'bdiraman jurttı awzına qaratıp,
Saxna sog'ıp, tan'nın' nurın taratıp,
Jolmırzalar jurttı so'zin jaratıp,
Jan'alıqtı da'stan etken ag'alar.

Biri Orınbaev, biri Dosumov,
Jan'alıqtın' maydanında yosh urıp,
Birazları Shaydakovqa qosılıp,
Jamaylıq shayqasqa tu'sken ag'alar.

Qaljan, Qurbangu'ller, Jumagu'l apa,
Qızlarg'a bas bolıp shıg'ıp saxnag'a,
- «Oyan, qızlar» dese Genjebay ag'a,
Uyıqlag'andı oyatqansız, ag'alar.

Jamaylıq aranı ashıp jik bolıp,
Shaçası mın' shayqalmastay tu'p bolıp,
Kim mug'allım, kimi na'ha'n «u'p» bolıp,
Zamanında jurttı sorag'an ag'alar.

G'arrılıqqa jen'ildirmey qasarıp,
Quwanishtan qara ko'zge jas alıp,
Xalqın' menen qayta tuwıp jasarıp,
To'rde jaynap otırsızlar, ag'alar.

Qansha jan'a a'wlad qatarg'a tursa,
Qartayar ma adam ten' adım ursa!
Ju'mek ag'a sha'kirtlerin shaqırsa.
Jartı respublika og'an «ag'a» lar.

Biz ushın ken' su'rdew salg'an jolın'ız,
Dan'q, ataq ayamas sizden elin'iz.
Aldımızda uzaq aman bolın'ız,
Jil qusınday qanat qaqqan ag'alar!

1967-jil.

SEN TEBERİK DA'RGAYISAN' BİLİMNİN'

(A'jiniyaz atındag'ı pedinstitutın' 60 jıllıg'ına)

Ken' du'nyag'a ko'zin ashqan elimnin',
 İlhamisan' sen shayırlıq tilimnin'.
 Qaraqalpaqqa qalın' kitap oqıtqan,
 Sen teberik da'rgayısan' bilimnin'.

Ozıq oydın' oshag'ısan' bilgenge,
 Shamshıraq tas janıp turar irgen'de.
 Studentlik da'wranımdı esleymen,
 Ha'r saparı esigin'nen kirgende.

Sen muqaddes medresem bawırman,
 A'rman gu'li gu'lshanımnan tawılg'an.
 Qaqtın' suwın aqsap kelgen kiyiktey,
 Biz kelgenbiz bilim izlep awıldan.

Keleshekti u'mit penen boljag'an,
 Urıstan soqg'ı jıllar edi ol zaman.
 Otsiz jayda jazıwg'a qol juwıspay,
 Da'wetin'e quyg'an sıyan' ton'lag'an.

Studentke ju'rek jalg'ar as qıym,
 Kenep shalbar, bo'z ko'yegin' - bas kiyim.
 To'segi joq sim krovat astında
 Tik tur desen', tik turadı noskiyin'.

Ruwhımızg'a bilim nurın na'r qılıp,
 Ketpegenbiz, joqshılıqtı ar qılıp.
 Bo'lip jegen studentlik zag'aran'
 Pay, ne degen mazalı edi jarqılıq.

Ko'p a'wladtı bilimi zor xalıq etip,
 Atar tan'da shıqqan ku'ndey jarq etip;
 Kelip-ketti ne bir dana ustazlar,
 Aqıl-oyın keleshekke sarp etip!

Aytsan' ada bolmas onın' da'rtleri,
 Ko'zdin' mayın emgen bilim ka'ntleri.
 Qaydasızlar qırıq besinshi jıllardın'
 Shu'tik shıra jaqqan studentleri!

İlham perim bunda boyjetken erteden,
 Sensen' tun'g'ısh muhabbatım - ma'rtebem,
 Qayda endi xosh qılıqlı sol qızlar,
 Zır juwırtıp, ıshqı otında o'rtegen?

Ne joq deysen' eske alıwg'a ılayıq,
 Meyli, endi o'tken ga'pti qoyayıq.
 Bazar qatnasıg'ı degen to'beden
 Keleshekke na'zer salıp qarayıq.

Bilim menen aqıl o'ser, oy o'ser,

O'ser waqta awıradı boyo'ser...
 Ko'p uzamay ozıq oylı adamzat
 Kompıuterler tili menen so'yleser.

Bul tildi tez u'yrenbese jasların',
 Turmısımız mandımaydı, doslarım,
 Bilim degen sırlı bulaq suwınday,
 Qanıp ishken qoyın baqpas basqanın'.

Qosıqtın' bul ayaqlang'an jeri eken,
 Qutlı bolsın alpıs jılıq mereken'.
 Keleshekte qansha vuzlar bolsa da,
 Aldı menen seni sıylar qareken'.

28-dekabr 1994-jıl.

MENİN' U'YİM

Sho'l ha'm bostan ma'ngi o'shlesken jerde,
 Gu'l ha'm juusan qon'sı o'sken o'n'irde
 Adam jatırqamas u'yim bar menin'.
 Ha'mme jerdi ko'riw kisige ma'r me!
 «Jerdin' tu'bi g'oy» dep qıynalıp ju'rme,
 Shaqırıp mazan'dı almayın senin'.

Biraq adam menen adam duslasar,
 At baspayman degen jerin u'sh basar.
 Nag'aybıl duz tartıp kelsen' bulmang'a,
 Esigimdi qag'ıp, tartınıp turma.
 Du'ziw niyet penen erkin kele ber,
 Kel, qonag'im, esik qaqpay kire ber!
 U'yge shaqırıwsız qonaq kelgeni.
 Bu'l ha'm azamatlıq abırayın' senin'!
 Shaqırmay kelgeni-
 Zeyni ilgeni
 «Adam- adam ushın miyman» ekenin'...
 Menin' de o'zin'dey isim ko'p mu'shkil,
 Bir basta ko'p jumıs irili-maydalı.
 Lekin, qonaq ku'tiw- jumıs emes bul,
 Bul men ushın ko'rkem o'ner bayramı.
 Qasterleyimiz qonaqtın' qay-qaysısın,
 Nawqan qurttay ille-pillege orap.
 Jaylısın da ko'rdik,
 Ko'rdik jaysızın,
 Qonaqtın' jamanın ko'rmedik biraq.
 Shaqırıwsız qonaq -
 Biymillet qonaq,
 Kel, to'rla, biradar,
 Azamat insan!
 Bir sulıw du'nyag'a bolg'aysan' inaq,
 Kewil esigimdi ashayın sag'an...

Bizin' xalıqtın' kewlin qaysı bir gezde
 Hesh qanday hu'kimdar,
 Hesh bir patsha, xan -
 «Miymandoslıq» degen duwalı so'zdey,
 Billa'hiy, hesh jawlap ala almag'an...

* * *

Xosh miymanım,
 Kelmekte bol bul u'yge,
 Keshegi qonag'ım -
 Bu'gingi dostım.
 Dos arttırıw - en' bir ullı g'a'ziyne,
 Rahmet, ırısım sen ırıs qostın'.

Saw ju'rsek, tabarsan' bizdi ha'rdayım
 Usı sho'l ha'm bostan aralıg'ınan.
 Sag'an unay ma dep sorap neg'layın,
 Suwım da, qırım da o'zime da'rman.

Bir jag'ım suw, bir jag'ım sho'l bolmasa,
 Beyish qurıp bersen' de men barmayman.
 Gu'l ha'm juwsan iysi an'qıp turmasa,
 Ol jerde men qaraqalpaq bolmayman.

6-mart, 1972-jil.

POShShA TORG'AYG'A

1

Sayra a'lhawada, poshsha torg'ayım,
 Saz benen sa'wbetsiz da'wran bolar ma.
 Shalqortama jatıp men bir tin'layın,
 So'ytsem qulag'imnın' qurshı qanar ma.
 Dawısın'dı bala gezde qarshaday
 Kewlime men jazıp alıp ketkenmen.
 Sonnan berli sayrap tursan' sharshamay,
 Bu'gin kontsertin'e kelip jetkenmen.
 May topıraqqa awnap dur-dur silkinsen',
 Sen ko'kke shıg'asan' qayta yoshlanıp.
 Tuwg'an jer ıshqısı bul yosh, men bilsem,
 Bul sezimge menin' kewlim de qanıq.

2

Urıq arasında, suw jag'asında
 Talay ko'rdim men usqınsız uyan'dı.
 Elestirmes edim qus dep jasımda,
 Su'yip tınlasam da biypul naman'dı.
 Bul sa'nsiz jag'alıq, orpan' topıraq,
 Bildim, ekewmizdi, an'lasam, janım,

«Biri jerde, biri hawada shırlap,
 Bizdi ta'riyp etsin» dep jaratqanın'.
 Endi pa'mlep ju'rmen, to'bemde shırlap,
 Nege seni bunsha sayraydı desem,
 Jalg'ız kelte nalish naman' menen-aq
 Kewlime ko'p sezim quyg'an ekensen'.

3

Hasla o'kinbeymen, balalıq izim
 Asfalt jol astında qalg'anlıg'ına.
 Tozıp eski shan'laq jayımız bizin',
 Orni paxta atız bolg'anlıg'ına.
 Ha'tte mina hag'lap turg'an Kegeyli
 Bir ma'ha'l arnasın jan'adan alar.
 Men ju'rgen soqpaqlar qalmasın meyli,
 Qalmasın men ılaq baqqan dalalar.
 Meyli olar qalsın yadımda menin'.
 Yoshlı xalıq miyneti jasartsın jerdi.
 Zaman shadlıg'ına bo'lensin elim,
 Ullı o'zgerisler da'wranı keldi.
 Qosıqlar o'zgersin mun'sız hesh qanday,
 Go'ne ko'rinislerdi ko'z ko'rmey qalsın.
 Tuwg'an jerge degen insan ishqınday
 Senin' dawısın' g'ana o'zgermey qalsın.

4

Sayra sen, u'rpek bas poshsha torg'ayım.
 Ay-hay, tuwg'an jerdin' hawası qanday!
 Bir shalqama jatıp seni tın'layın,
 Qaytadan jasarıp bala bolg'anday.
 Men qanshelli go'zzal eller ko'rmedim,
 Jer ja'nneti bolg'an tawlardan o'ttim.
 Qanıday bag'larda shag'lap ju'rmedim,
 Qansha bu'lbillerdi tın'lap ha'z ettim.
 Men ha'mmesin su'ydim, qızıqtı ko'zim,
 So'ytip ju'rip sag'ındım bul shadlaqtı.
 Ko'kiregimde sayrap shaqırdın' o'zin',
 Sayrawın' ko'p a'ndiyshele an'lattı,
 Sen aytın': «kel, menin' balalıq dostım,
 En' jaqsı namamdı sayrap bereyin».
 Senin' sol qodiren' sahrayı sestin'
 Tebirenter en' son'g'ı demime deyin.

5

Kegeylinin' boyı - darqan dalalıq,
 Ne degen ken' saray - kontsert zalı bul.
 Ha'mme biletin'di men satıp alıp,
 Tın'layman, sayray ber sen bolıp qumbıl.
 Men de, sen de erkin, o'risimiz ken',

Minaw jer, anaw suw, ba'ha'r quyashi...
 Bir topiraqta tuwıp o'sirgen eken
 Adamnın' watanı, qustın' uyası.
 Sayra, dostım, a'lhawada pırpırlap,
 Saz benen sa'wbetsiz da'wran boldı ma.
 Sen ko'kte, men jerde bunshelli shırlap,
 Su'ymegende, onnan watan boldı ma!

1-mart, 1976-jil.

KIRG'AWIL

Kiyatır edim shar buzıp,
 U'stinen taza qardın' men.
 Tu'skendey qoldan g'arbızım,
 An'ırayıp qaldım men.

O, sulıwlıq! O, dala!
 Su'wretshisen'-aw a'jayıp!
 Qaray berdim qadala,
 Jutınıp, moynım uzayıp.

Bir shoq urıq astında,
 G'ıjlap janıp shoq jatır.
 Umit qalg'an dalada
 Akvareldey bop jatır...

İren'nin' ag'la, tınıg'ı,
 Barınsha ko'rkke tolg'anday.
 Ayqulaqtın' sınıg'ı
 Aspannan tu'sip qalg'anday.

G'ıjımı moyın tıg'ılıp,
 Bas jatır jan sawg'alap,
 Satqın quyırq qubılıp,
 Sırtta jatır «mında» lap.

İykemsiz jas mu'shesi
 Tar kiyimge sıymag'an
 Sulıw qızdın' denesi
 Sıyaqlandı ol mag'an.

Ashıg'in'day aymalap,
 Bawırın'a bassan' da'!
 Dep turg'anda sıg'alap,
 Ushti du'rlep aspang'a.

U'rkip ketti basımnan
 Dalanın' juwas oyları.
 Ju'regim tuwlap jalma-jan,
 Juwırg'ızbay qoymadı.

Atlı, jayaw antalap,
 Arsıldap iytler shabıstı.
 An'shının' ko'zi qantalap,
 Miltıg'ına jabıstı.

«Tars» etti miltıq birden tek,
 Quladı sarqıp qırg'awıl.
 Adamlar bu'kti tepkilep,
 Bolıp ketti «urha-ur»...

O'limge onın' jalinbay,
 Ko'rdim alısıp atqanın.
 Bir japıraq jalınday
 Urınıp, lawlap jatqanın.

Oyladım sonda: jalınlap
 Jasay bilde, su'ye bil.
 O'lerin'de de lapıldap,
 Jalın bolıp so'ne bil!

1963-jıl. Dekabr

BORANLI KEShTE

U'stirtin' sho'li ko'k tayg'aq,
 Shıdatar emes boran dım.
 Iqladı keli ko'p sayg'aq,
 Mal qorasın Oraldın'.
 Bas saldı iytler shawıldap,
 Qızıq boldı qalayda.
 Qa'pelimde awılda
 Kiyiktin' eti molaydı,
 Qaqaman boran julqınıp,
 Qag'adı keshte aynanı,
 Ha'r qazanda bul ku'ni
 Sayg'aqtın' go'shi qaynadı.
 Ot basında Oral ma's,
 Et tuwrar maldas qurınıp.
 Eziwden ku'liki jıyılmas,
 Qatınına burılıp:
 - Jurt mashınlı ju'ripti
 Sayg'aq atıp boranda.
 Qudaydın' o'zi kiyikti
 A'keler aydap Oralg'a...
 Dep mardıyar maqtanıp,
 Qızara bo'rtip qulperen.
 Seksewildin' shoqları
 Isıtıp ha'mme terlegen.
 - İytlerge nesip bolar-ma,
 En' irisi sol an'nan...
 - Toysın-da etke olar-da,
 Alg'an joq g'oy qoran'nan,

- Dep hayal sorpa quyadı
 Duwramalı samarg'a.
 Balalar-da toyadı.
 Uyqıg'a jatar olar-da.
 Ashıwlı boran dalada
 Aynanı sabar hu'wildep,
 Man'ıray-ma, jılay-ma,
 Tu'sinbedim tilin tek...

Moskva, dekabr, 1987-jil.

BAYIWLIG'A

Teleantennag'a qonıp in'irde,
 Tambasında bay-baylag'an bayıwlı;
 Ko'pten joq edin' g'oy sen bul o'n'irde,
 Qaydan keldin' sen on'bag'an bayıwlı?

Tu'rin' ubıjıqtay, u'kili ko'zin',
 Dım bir zıyanatsız qussan'-aw o'zin',
 Biraq jurat awzında ko'p jaman so'zin',
 Neden jamanatlı boldın', bayıwlı?

Irastan sen baydın ulı boldın' ba?
 Ata - anan'nan jaslay qarg'ıs aldın' ba?
 O'gey sheshen' sag'an do'hmet saldı ma?
 Neden jamanatlı, boldın', bayıwlı?

Ma'kanın' go'ne tam, uyan' jariqta,
 Ba'ledey ko'riner tu'rin' xalıqqa.
 Menin' demim shamalasıp qalıppa,
 Sen ne dep qıshqırıp tursan', bayıwlı?

Ten'iz tolqıp turg'an waqta irgede,
 El qanday ma's edi keshe U'rgede,
 Ju'regim dawamas endi ko'rmege,
 Ma'kanlap alıpsan' o'zin', bayıwlı.

Arqadan jag'ımsız samallar eser,
 Samal esken sayın en'semiz tu'ser.
 Uzamay bul awıl ko'shedi deser,
 Sol ma aytajag'in', bayg'us baynwlı?

Naqıl bar: jer qattı, aspanı uzaq,
 Ko'shpeymiz-be degen u'mit bar biraq.
 Tambasıng'a shıg'ıp baqır qattıraq,
 Ba'lkim, senin' dawısın' jeter. bayıwlı.

Aprıl, 1988-jil.

TİYME. OG'AN

Tiyme, bala, jılang'a
 İyren'lep baratırǵ'an!
 Jasaw ushın bumanda
 Oldag'ı jaratılǵ'an.
 Senin' awılın' bolsa,
 Onın'-da watanı bul.
 Aqsardıń' arasında
 Ha'z etip jatadı bul.
 Sen tek, tabanın' menen
 Jer basıp, ju'resen' jol.
 Pu'tkil denesi menen
 Bul jerge berilgen ol.
 Oqıw ya payda quwıp,
 Ketersen' er jetkende.
 Al, ol usında tuwıp,
 O'ledi usı jerde,
 Jılannın' tu'si suwıq.
 Adamnın' ishi suwıq.
 Bawırına tartıp ju'rip-aq,
 Adamlar jayar uwin.
 «Jılannın' tili za'ha'r,
 Shaqsa shataq" deydi sol.
 Bul so'zde nadanlıq bar;
 Shaqpaydı, tisleydi ol.
 Tisleydi uwin jumsap,
 Ursan' ha'm azap bersen'.
 Miyrim-sha'paat qumsap,
 Jalt-jalt qarawın ko'r sen.
 Sezimin' serli bolsa
 Sen serler edin' ba'rin:
 Qız minez qılıqların,
 Qamshı o'rim nag'ısların...
 Tuwılıp o'skenine
 Bul bir usqınsız jerde,
 Ayıplı emes ha'm de
 Og'an o'kinbeydi de.
 Jerge jılan-da kerek.
 Em bolar uwı ushın,
 Adamlar serlen'kirep,
 Ayaq basıwı ushın.
 Ha'y, bala, tiyme og'an!
 Sen ne, urajaqsan'-ba?
 Jasaw huqıwqıman
 Ma'hrum qılajaqsan' ba?

G'ARRILAR

Awılımnın' g'arrıların su'yemen,
 Ha'r so'zine bererem bir tu'yeden,
 Ha'r birinde Jiyrenshenin' aqlı,
 Qaltasınan tu'rtip turar naqlı.
 Gu'rrin'leskeninde jallasıp olar,

Ha'r biri o'zinshe «fa'ylasuφ» olar.
 Olar sa'l na'rsege qana'a't qilg'an,
 Olar asiqpaydi, asig'ip bolg'an.
 G'arrılıqtın', awır minnetli ju'gin
 Sır bermey ko'terip ju'riser bu'gin.
 So'z qozg'asa Adam atadan baslar,
 İzin ay, juldızg'a aparıp taslar,
 Aydan kelip, maqtasar bul zamandı,
 Siyasattan «oqıtar» ha'r adamdı.
 Ne aytsa da, o'zi ko'rgendey aytar,
 Bilmese de, o'zi bilgendey aytar.
 Bazda qayıllı qalsan' danalıg'ına,
 Bazda ku'lkin' keler sadalıg'ına,
 So'ytse de, olarda teren' ma'ni bar,
 G'arrısız awıldın' qanday sa'ni bar?
 Jaslar xızmet etip, to'rinde ku'ter,
 So'ytip azamatlıq sınavdan o'ter.
 Eger sen aspandı tursan' da tirep,
 Attan tu'sip, sa'lem bermegin' gerek.
 Sonda g'arrılar qaytadan tuwg'anday,
 Quwanar beline belbew buwg'anday.
 Ju'rdek eshekler u'stinde g'awqıyıp,
 So'ylesip barar jolg'a zorg'a sıyıp.
 Biraq an'lamag'an edim hesh burın:
 Keshe awıl jolında keshqurın
 Ko'rdim bazardan qaytqanın olardın'.
 Ayhay, dım siyreksip barar olar dım...

1975-jil.

I

Suwı qumaytlang'an bir a'zim da'rya
 Ruwhım arqalı ag'ıp baradı.
 Demikken en' son'g'ı balıqlar onda
 Esen'kirep qalash qag'ıp baradı.

Burqıp aqqan ılay suwda sayranlap,
 Da'ryadan ten'izge bulqınıp oynap,
 Erkin tu'ser edi. Jok endi ol waq.
 Suwı kesilgen son' nag'ıp baradı?

* * *

Muz tu'serde tuwlap ol hasıl balıq.
 Qızıl suw ten'izge gu'wlep jetkende,
 Da'ryanın' ko'p uzaq o'rıne barıp,
 Uwıldırıq shashar edi ko'klemde.

Gu'mis shabaqların du'rletip aydap,
 Ko'k ten'izge keler edi masayrap...
 Endi ha'lden tayıp, jigeri qaynap,
 Ten'iz ta'n'irisinen ma'det ku'tkendey.

* * *

Ten'iz ta'n'irisi joq. Bar bolg'anda-da,
Ba'iki bul jag'ıstı umıtar edi.
Sayran etip alıs okeanlarda,
Bizge degen kewlin suwıtar edi.

«U'lken xojalıg'ın» jiberip xodqa,
Mu'mkin o'ter edi xozrasshetqa...
Bir «ko'l» qurıdı dep kim berer sotqa?
Ko'ldenen' tabısqa qunıg'ar edi...

* * *

Tubalasa irkip ku'shli ag'ısın,
Da'ryalar ten'izge jete almas eken.
Ten'iz taslap o'z ma'n'gilik jag'ısın,
Ta'g'dirine ta'sil ete almas eken.

Balıq oynar shalqar suwdın' tusında,
Ten'iz alıp ketken barlıq qusın da.
Adamnın' en' a'zzi jeri usında:
O'z watanın taslap kete almas eken.

* * *

Suwg'a ne. Ba'ri bir qayda tolg'anda,
Jan'a jag'ıslardı jatırqay bilmes.
Qay jerde suw bolsa, shag'ala sonda,
Qurg'aqtın' qımbatın qa'dirley bilmes.

Qalsa Onın' tuwg'an jeri qala ma?
Muhabbatı, jashlıq o'miri qala ma?
Ata-babasının' qa'biri qala ma?
İnsanday sag'ınıp ka'dirley bilmes.

* * *

Qumshawıt jag'ısta oyg'a talaman.
Shan'g'ıt ko'z ashtırmas, ju'zin' ko'rinbes.
Eski ultan menen ketip baraman,
Qayırılısam artımda izim ko'rinbes.

Kemeler qawsag'an qayırdı tozıp,
Ko'rsen', ju'rek sızlar, da'rtlerin' qozıp.
Qansha qarasam-da moynımdı sozıp,
Ko'z ushında ko'k ten'izim ko'rinbes.

* * *

Ha'zir da'rkar emes mag'an toy-bayram,

Awlaq ju'rip, qiyal su'rgim keledi.
Bul apat islerden aqillar hayran,
Sebeplerin serlep bilgim keledi.

Tasıwdan awıllar jawrag'an gezde,
Burın qurban bergen da'rya, ten'izge.
Qaytıp berer bolsa Araldı bizge,
Jandı qurbanlıqqa bergim keledi.

* * *

«Za'rredey payda joq senin' janın'nan»,
Dep ku'lgendey gu'wler duzlı samallar.
Gu'zgi ku'n sig'ırayar asırlıp shin'nan,
Tamırı jalan'ash jatar tomarlar.

Keshe tolqıp jatqan qayırdı qara!
Qanlı urıs bolg'anday qıp-qızıl sora.
Bir g'arrı u'sh eshki menen awara,
Alistan awız suw tasır hayallar.

* * *

Toy tarqag'an alan' yanlı a'tirap,
Jag'ısta awıllar jetim qalg'anday.
Suwsız balıqshının' isi patırat,
Kemesi ko'shkisiz ketip qalg'anday.

Alıs okeannın' balıg'ın awlap,
Traulerden to'gip, poezdlar jallap,
Sol «altın balıqqa» isler kombinat,
Ju'zdi sarıplap, birdi payda qılğ'anday.

* * *

Sonday ma'rt edi bunda adamlar,
Dawıl ha'm tolqında sınnan o'tkendey.
Xosh kewilli, eden edi adamlar,
Bekire kespelep qonaq ku'tkendey.

Qısta muzdan muzg'a sekirer edi,
Dawıl da ko'k tolqın o'kirer edi.
Shadlıg'ın ruwxın bekirelerdi,
Endi ba'rin birew urlap ketkendey.

* * *

Sabır-taqatı joq, shurt minez bolg'an,
Kimler o'z elinen shıg'ıp baratır.
Kimler Sarı qamıs deyme qaylardan,
Balıq izlep azap shegip atır.

«Taslap ata ma'kan U'rge, Shegen'di,

Qon'iratqa barıp salı ektik endi».

Qaydag'ı bir Poladzada degendi

Ja'ne a'lle kimdi so'gip baratır...

II

Bir ma'rmer dasha tur go'ne jag'ısta,

Keshki jolawshının' qıyalı yan'lı,

Altın plyaj edi bul awlaq tusta,

Peruza aspanlı, ma'rwert tan'lı.

Sho'ldin' saratanı ha'wirli waqta,

Ne adamlar keler edi qonaqqa,

Ko'k tolqın erkelep appaq ayaqqa,

Beyishtin' bul da bir tımsalı yan'lı.

* * *

Ha'meldarlar jutıp beyish hawasın,

Bunda dem alıwg'a ko'p keler edi.

Arnawlı samolet, ha'n'legen mashın

Sıylı qonaqlardı jetkerer edi.

Xrustal jamlarda shayqalıp sharap,

Salqın sharda'reden ten'izge qarap.

Xanımlar sho'llese «borjomiy» sorap,

Xannın' qızınan-da o'tkerer edi...

* * *

Ra'ha'tli ku'ndiz, payızlı aqsham,

Su'n'gip shıqqanın'da salqın suw qanday!

Bes ku'nlik du'nyag'a qutlı qonaqsan',

Sezersen' eneden qayta tuwg'anday.

Biysa'wbet adamlar kele almas edi,

Ne bolıp atqanın bile almas edi.

Ku'ni keshe g'ana bul ıras edi,

Endi ko'rgen tu'stey, tan'g'ı dumanday.

* * *

Biraq bul tu's emes, boldı ha'mmesi,

Jaqsılıq-jamanlıq shabırsıp ketti.

Danq, du'nya, ha'zlikke ko'p awıp esi,

Ag'amlar durıs joldan g'abırsıp ketti.

Da'slep xızmet etken boldı berilip,

Kem-kem kisiligi tuttı kerilip,

Aqırsında mingen muzı bo'linip,

Sen' ju'rer aldında abırjıp ketti...

III

Ne g'a'letiy da'wir! Adamzatqa
 Jaqsılıq ushın jan ayamas zaman.
 Bir jag'ınan o'zin aydap apatqa,
 Ayag'ı astına qaramas zaman.

Aqıllı, bilimli, sumlıqlı, sada,
 Ko'k tıymı tu'sse, bolarday ga'da,
 Ko'z aldında ko'k ten'izin joytsa da,
 Juwabın hesh kimnen soramas zaman.

* * *

Miyribanlıq jas sorg'alap betine,
 Uyadan bir ma'yek almag'an zaman,
 Jerik bolıp aqquw kustın' etine,
 Sın'sıwına qulak salmag'an zaman.

Ha'r qızg'ısh o'z ko'lin qorır bul waqta,
 Ha'r kim murap o'zi suw ishken japqa,
 Bir sayg'aqtı tirkep «qızıl kitapqa»,
 Mın' kiyiktin' basın jalmag'an zamal...

* * *

YA insap, adamlar ne degen dana!
 Wa'jleskende bir birinen o'tkerer.
 Ja'bir ko'rip atsa ta'biyat-ana,
 So'ylep-so'ylep so'z tarashın jetkerer.

Birewler-iyesi miyrimli ju'zdin',
 Birewler-iyesi toyımsız ko'zdin'.
 Birewler qurıwın tilep ten'izdin',
 Sonnan la'zzet alıp, sulıwlıq ko'rer...

IV

Gu'rsingen hawazın' tur qulag'ımda,
 Ko'z aldında aqsham jarg'a urg'anın.
 Jadrap ku'n shıg'ıp, jel basılğ'anda,
 Qız minezli juwas bolıp turg'anın.

Tawlar sho'gip, jerge kirmegen shıg'ar,
 Juldızlar ha'm birden so'nbege shıg'ar,
 Du'nya hesh waqta-da ko'rmegen shıg'ar:
 Bir maydanda ten'iz qurıp qalg'anın.

* * *

Xosh, ten'iz, su'yiklim! Jaralı janday,

O'lim halatında urasan' hallas.
Menin' qayg'ım amfibiya-adamday,
Sensiz qırda jasap sawa bola almas.

Seni sum a'jelge etken gripdar,
U'sh jawız qılmısker ele de jasar.
Hesh waq qolg'a tu'sip, sotlanbas olar,
Hesh prokuror og'an ayıp tag'almas.

* * *

Ol u'sh jinayatshı aramızda bar:
Biri-biypa'rwalıq meluzaları.
Gilkildep, tolınsaq betinde jatar.
Muzday suwıq ja'nlik, joqtay hazarı.

Sezdirmey denen'di jaralar a'sten,
Gu'lshanlardı basar soralar a'sten,
Ten'iz qurıp, da'rya tubalar a'sten,
Onda bolmas miyrim, hu'jdan azabı.

* * *

Ol u'sh jinayatshı sanamızda bar:
Biri-o'zimshillik. ta'kabbır jar tas.
Ayag'ma bas ursa-da tolıqlar,
Turar ızg'arlanıp, ju'zin jılıtpas.

Shortan shabaq ko'rse, jutpag'a tayın,
So'ytip ju'rip, onı quwalar jayın.
O'zinen zor shıqsan' g'ana ag'ayın,
Osal kelsen', qaptalina juwitpas...

* * *

Ol u'sh jinayatshı aramızda bar:
Biri - osamaslık, oy joq basında.
Payda ha'm dan'q ushin kesiwge tayar,
O'zi minip turg'an tal shaqasın da.

Tek bu'gingi tabıs - en' bas a'rmanı,
Keleshek-olardın' biypul qurbanı.
«Bizden son' suw bassın meyli du'nyanı»
Dep jazar olardın' qa'bir tasına.

V

Bul u'sh qılmıs qamalların buzıwg'a
Adamzat bir zor atlanıs qılajaq.
Jan'asha oylawdın' ku'ni qızıwda,
Shınlıq tolıqları ha'wij alajaq.

Basqa menen urısıp u'yrengen Adam
 O'zine urıs ashar, bayrag'ı-hu'jdan.
 Bul, shayıy aytqanday, «barlıq urıstan
 Ullı ha'm birden-bir urıs bolajaq».

* * *

Hu'jdan azabında o'rtenip adam,
 Perzent anasınan keshirim sorap,
 Miyrim su'ti sonda iyip qaytadan,
 Ten'iz bolıp tolqır ana-ta'biyat.

Hag'lap qudayımnın' da'ryaları-da,
 Tog'aylar mawjırap tınısh tan'larda,
 Ten'iz erkeler o'z jag'ıslarına,
 Sen ha'm biz ol toyda bolmaymız biraq ...

Apriel, 1988-jil.

BEGLIĞİNDİ BUZBA SEN

Bar bilgeni awzında.
 Sawdıraq qaraqalpıg'ım.
 Jan sa'wlesi ko'zinde,
 Jawdıraq qarakalpıg'ım.
 Kewili ken' maydanday,
 Tamg'a juldız jayg'anday.
 Pisip turg'an naymanday,
 Gewdirek qaraqalpıg'ım...

Zaman barar o'zgerip,
 Esitkendi ko'z ko'rip.
 Arbanın' jaman jerleri
 Oy-shuqırg'a gez kelip,
 «Tartpaydı - dep - tabanlap,»
 Atın'dı urma, jamanlap.
 Bunnan da jaman jollardan
 Janıwar o'tken hamallap.
 Awmastırma yabın'dı
 Ayg'ırg'a, qaraqalpıg'ım.
 Adamsan' g'oy sabırlı,
 Qayg'ırma, qaraqalpıg'ım.

Tariyxtın' talay o'tkelin
 Sal minip keship o'tkenin'
 YAdın'da ma? Sonda da
 Ayaqqa ıg'ıp ketpedin'.
 Jabıg'ın'dı jel tu'rip,
 U'zigin'nen sel kirip.
 An'sag'ansan' g'oy quyashti,
 Bult artına telmirip
 Keldin' g'oy so'ytıp kelege,

Qızba, qaraqalpag'ım.
 Begligin'di ele de
 Buzba, qaraqalpag'ım.

Hesh qashan sen hesh kimnin'
 Bolmag'ansan' erkesi.
 Ha'mme sennen u'lkensip,
 Gu'jireyter en'sesin.
 İnsannın' peyli buzılsa,
 Shoshqanın' bolar gu'rkesi.
 «Ash adam urısqaq» degendey,
 Suw ko'termes sirkesi.
 Ja'n-jaqta ja'nja'l, arasat,
 Qublası joq arqanın'.
 Bundayda aqıl-parasat
 Da'nin ek, qaraqalpag'ım.

Bir ko'zdi bir ko'z jegendey,
 Ta'kabbırsıp atlasıp,
 «Qay balasan'?» degendey,
 Ag'ayin ketti jatlasıp.
 Qızıwı ketip doslıqtın',
 Suwısqı barar qatnasıq.
 Ju'zleri ku'lip jiltırap,
 İşleri turar sotlasıp.
 Erme jurttın' so'zine,
 Julma gu'ldin' jarpag'ın.
 Bir yaratqan o'zin'e
 YAr bolsın, qaraqalpag'ım.

«Alg'a bas, alg'a, alg'a!» dep,
 Artımızg'a qayırdı.
 «Aq altın ber elge!» dep,
 Ten'izimizden ayırdı.
 Qurırda bayg'us Araldın'
 Du'nyag'a dan'qı jayıldı.
 Boztorg'ayday shırlattı
 Shının aytqan shayırdı.
 Tar jolg'a tursan' dus kelip,
 Dana bol, qaraqalpag'ım.
 O'zin'e o'zin' ku'sh berip,
 Pana bol, qaraqalpag'ım.

Jerdin' tilin bilesen',
 Hashı diyqan xalıqsan'.
 Maldın' tilin bilesen,
 Sharwag'a da alıqsan'.
 Hadal miynet islewde
 Qashan harıp-talıpsan'?
 O'zin'di o'zin' asırap,
 Qol jaymaysan' tariqsan'.
 Qonaq ko'rsen' quwjın'lap,

Suwg'a kirgen baliqsan'.
 «Ag'amlar o'tsin dep» ju'rip,
 Esik bette qalipsan'...
 Jesir u'ydin' qızınday,
 Jaraspaydı jaltag'im'.
 Shıyratıp esken shijimday,
 Shıyraq bol, qaraqalpag'im.

Tartınshaq jolı jin'ishke,
 Sarsılma, qaraqalpag'im.
 Aralasıp kir ishke.
 Tartınba qaraqalpag'im!

Noyabr, 1991-jil Tashkent.

BUL JER ELE ZOR BOLADI

I

Qa'weset bar: qaraqalpaqlar
 Ko'p uzamay ko'sher degen.
 Qaydag'ı bir jaqsı jaqqa
 Barıp qonıs basar degen.

Oqıdım bir gazetadan,
 G'amkorshımız ko'p-aw, toba!
 Erinbestey esaplag'an,
 Sirtımızdan sızıp joba.

Aytıwınsha: ko'shshek bunnan,
 Jan'a qonıs jayg'a qarap,
 Aralg'a suw aparg'annan
 Anag'urlım arzanıraq.

Esaplag'an shotqa salıp...
 Al bug'an ne shek qoyasan'!
 «Shotın qoldan julıp alıp,
 Ha'sseni bir!...» dep koyasan'.

Ayırımlar alag'ada
 Bolıp sonday qa'wesetke,
 Ko'ship u'lken qalada da
 O'z awılın ha'wes etken.

Meyli, o'zi bilsin ha'r kim
 Bilgishlerdin' zamanı bul.
 Biraq artıq bolmas ba'lkim,
 Sa'wirlesek shamalı bir.

Ketken g'azlar ko'lin joqlap,
 Usı ku'nde kelip ju'rgen.
 Oy juwırtıp sog'an shaqlap,

Bir na'rseni bilip ju'rmen.

Bardur boljaw qa'biletim,-
 Bilgen na'rsem sol boladı:
 Sa'l azıraq sabır etin',-
 Bul jer ele zor boladı.

Sabır etin' sa'l azıraq,
 Duzlı shan'g'it degen ga'p be?
 Ko'mpis bolıp biz ha'zir-aq
 U'yrenistik og'an ha'tte.

Awız suwin' duzlaq bolsa,
 U'yrengen o'z duzin' bolar.
 «Suw bar ma?» dep soza-soza,
 Tu'ye moynı uzın bolar...

Astı da duz, u'sti de duz
 Jasap turg'an jerimizdin'.
 Ashshı g'oy dep nalıman'ız
 Tamg'an man'lay terimizdi.

«Duz tatıp ket!» degendi de
 Tegin aytqan dep bolmaydı.
 So'ylegende so'zin'nin'-de
 Duzı bolsa shep bolmaydı...

Biraq jetpes o'z jerin'e,
 Qansha jaman degende-de.
 Beyishtin' tap naq to'rine
 Katej qurıp bergende de.

O'ytkeni bir qarabaraq -
 Sho'p emes g'oy adam degen.
 Teren' tamır urg'an daraq -
 Watan degen, watan degen!

2

Qattı ag'ıslı ullı da'rya
 Ko'k ten'izge quyg'an jerde
 Qos basarda ata-baba,
 Su'yenip siyseri belge, -

Niyet etken deydi tan'da:
 Kim islese hadal en'bek,
 Jarqılıq jer, sol adamg'a
 A'rwanaday iyego'r dep.

Jer ashıp du't qegeylerden,
 Suw aparıp, daqıl ekken.
 «Kesew shanışsa ko'gergendey»

Degen so'zdi naqil etken.

Usı jerde o'sip-o'nip,
Qara shan'ıraq el bolg'anbız.
Awır miynetine ko'nip.
İslep qara ter bolg'anbız.

Bunda tapqan ırğ'aqların
Qosıg'ımız, ertegimiz.
Bul jer ushın bir waqları
Dirildegan telpegimiz.

Jag'alasıp jaw kelse-de,
Bul jerdi hesh bermegenbiz.
Kim qay tilde so'ylesede,
Til jatırqap ko'rmegenbiz.

Qara u'y, me, kiyiz u'y me,
Xiywa tarash ha'wli me ya ...
Sıbay qonıp tatıw ku'yde,
Bir shınarg'a saldıq uya.

Kewlimiz de, arımız da
Bir g'o'rektey xanalarqan.
Malımız da, janımız da,
Qanımız da aralarqan.

Diyxansılıq gu'l jaynasa,
Ten'izinde aw maylag'an,
Sharwaları mal aydasa,
Shayırları so'z aydag'an, -

Jan'a turmıs qushag'ında
Shalqıp atqan el edik biz.
Abadanlıq oshag'ında
Ot so'nbewin tiledik biz.

Toyıp sekirip son' biraq ta,
Ha'dden asıp ketsek kerek.
Bul a'diwli topıraqqa
Ko'p qıyanet etsek kerek.

Qayta qurıw aynasınan
Qarap ko'rsek o'zimizdi,
Juldız izlep ay qasınan,
May basıptı ko'zimizdi.

Na'psimiz ashılıp ken'nen,
Peylimiz dım tarayıptı.
Endi mine o'zgelerden
İzlep ju'rmiz bar ayıptı.

Bir-birewge ayıp tag'ıp,
 Aytıs penen o'termiz biz.
 Da'rya ele tolıp ag'ıp,
 Jag'ısına qaytar ten'iz.

Ten'iz qashqan menen bizden,
 Biz qashpaymız u'yimizden.
 Arba ju'rip keter ele,
 İske o'tip alsaq so'zden...

3

Jaratılıs a'dil qanday!
 Obal-sawap, insabı mol.
 (Sum bolg'anda adamlarday.
 Tutar edi-aw basqasha jol;

Ku'shlilerdin' ıg'm shalıp,
 A'zzilerin qorlar edi.
 Jaqsısın o'zine alıp,
 Jaqınların qollar edi) ...

Jaratılıs a'dil qanday!
 U'leserde baylıqların,
 Anan' bo'lip bergen nanday,
 Alalamay bo'lgen ba'rin:

Birewlerge asqar biyik
 Taw berse de jer bermegen.
 Maral man'ırap, aqsha kiyik
 Juwırg'anday sho'l bermegen.

Bir jerler xosh ta'biyatlı,
 Qırg'awıldın' qanatınday.
 Biraq jemisi joq tatlı
 Gu'labı, tor nabatımday.

Birewler balıqqa jerik,
 Birewlerde-Adriatik...
 Birewlerge jamg'ır berip,
 Ku'n bermegen jadıratıp.
 En' bay eller mu'ta'j ha'tte
 Boyan tamır, gazli ka'nnen.
 Yaponlardın' «topıraq sat» dep,
 Jaling'anın esitkenmen...

Siz benen biz ma'kan qılğ'an
 Bul topıraqta ba'ri-de bar.
 Egin eksen' o'rre turg'an,
 Sho'plerinde da'ri-de bar.

Nar qamıslı ko'llerinde

Oynar sazan, bo'rgeleri.
Jantag'ının' gu'llerinen
Pal jıynaydı ha'rreleri.

Ken' ja'zira dalasında
Malına jay o'rislerin.
Qara taldın' sayasında
Bir jelpinip shay ishkenin'...

Miynetin' de, la'zzetin' de
Basımızdan keshirgenbiz.
Jeti iren'li su'wretin-de
Ruwhımızg'a ko'shirgenbiz.

Tegin emes tuwg'an topıraq,
Beze almaydı adam degen.
Teren' tamır urg'an daraq, -
Watan degen, uatan degen!

4

O'zgermeli da'wir degen,
Jerge de bir na'wbet keler.
Bizler du'zemegen menen,
Du'zeledi bul jer ele.

Keler o'z iyesi onın', -
Jan'a a'wlad - aqıllı jas.
Ko'p so'ylemes bizdey bolıp,
Bizdey osamashlıq qılmas.

Jerdin' qa'dirine jetip,
Ko'teriser to'besine,
Bizdey o'lermenlik etip,
Ku'l tartpaydı ko'meshine...

Kayta qurıw ka'bileti
Jer-anada mol boladı.
Az g'ana jıl sabır etin',
Bul jer ele zor boladı.

Zer qa'dirnn bilip zerger,
Sonday zaman kelgen gezde,
«İjrag'a az-maz jer ber»
Dep jalınar du'nya bizge...

Sentyabr, 1988-jil

TUWG'AN JER

Ku'ndizi quyashlı, tu'ni juldızlı
Bir eldin' ishqında kewlim biyqarar.

O'z ko'ksinde biniyad etken ol bizdi,
Og'an perzent bolip, taptiq itibar.

Ja'han globusi tursa aylanip,
Jiberseler meni ko'zimdi tanip,
Barmag'im-ol jerdi jan'ilmay tanip,
Mingen atim og'an jol tawip barar.

Topirag'i totiya, suvlari sherbet,
O'mir boyi og'an beremiz ziynet.
Jer ishqı, yar ishqı, nan, azat miynet,
Jalqırtırmas adam a'wladın zinhar.

Saratani - bulaw, salqını - da'rman,
O'mirimshe jalıkpay jırlawg'a barman.
Bul eldin' ıg'balı - mendegi a'rman,
Jamalına juldız bolg'ay intizar.

Jurtlar ıssı deydi bul jerdin' jazın_g
(Jaz bolg'an son', ıssı bolmag'ı lazım).
Ha'zir jurtqa jag'ıw qıyın, shabazım,
Beyish qurıp berse de bir min tabar ...

Jang'ır az desedi aprel, mayda.
(Az jawsa dım a'jep diyqang'a payda.,
Quyash bul u'lkenin' ishqında sha'yda,
Men ha'm quyash nurlarına qariydar.

Jang'a tiydi dese, bul jerdin' shan'ı,
Jer bolg'anson' bolar shan'ı-tozan'ı.
Sol shan'g'ıt astında go'zzal du'nyanı
Du'zip atırg'an xalıq bunnan xabardar.

Ten'iz tartılsa da, ko'lleri qurıp,
Suvlari qashsa da, an'g'arın burıp,
Kewlimde bir ullı da'rya ma'wjirip,
Onın' sho'llerine ag'ar da turar.

Oyang'an sahradur onın' ja'n-jag'ı,
Ortada ırg'alg'an miywalı bag'ı,
«Watan» degen ullı ug'im soqbag'ı
Menin' ushın usı jerden baslanar.

Meyli, bul jer bolsın ıssı ya salqın,
Bunda jasar meni tuwdırg'an xalqım.
O'zime qıymag'an janımdı, ba'lkim -
Bul elge ber dese - men og'an tayar.

Sentyabr 1981-jil ha'm may 1996-jil.

O'MIRBEK LAQQI*(Shimbay a'psanalari)*

Bir gellege qonip min'lardin' baxti,
 Paqir-puqaralar qiyinalg'an waqti,
 Ashshi ku'liki menen jurtin jubatip,
 Shimbay jaqta o'tken O'mirbek laqqi.

Onda u'y bolmag'an, ildashiq bolg'an,
 Biraq qayda barsa jol ashiiq bolg'an.
 «O'mirbek kelipti» dese bir u'yge,
 Shiydin' jirtig'ina talasiq bolg'an.

Ol qaziwg'a barsa qashar uwayim,
 Jen'illeser Kegeylinin' ilayi.
 Ol oraqqa shiqsa, ku'nlikshi xalqi
 Shadli ku'lkilerga batar udayi.

Oni ko'rse baydin' ju'zi qubarar,
 Molla, iyshannin' sa'lleleri shubalar,
 Murtin tawlap juwap ursa O'mirbek,
 Men-men degen qiz-kelinler tubalar.

Onin' o'zi - quwanishtin' belgisi,
 So'ytip atqa shiqqan eken bul kisi.
 Totiqqan paznanı iske salg'anday,
 G'am kewildi jarqiratqan ku'lkisi.

Kel jigitler, ga'pti onsha sozbuyin,
 Bir qazang'a ku'ydiyeyin so'z mayin.
 Ha'm sol mayg'a salg'an gu'rish piskenshe,
 Bes-altı awız orsaqi so'z qozg'ayin.

Paydaku'nem O'mirbek

Dem ishinde jigitlik dem-dem eken,
 Jigit boldı so'ytip bizin' O'meken'.
 Qoltig'ında qayqılıqtin' qanati,
 U'yge tiyer paydası sa'l kem eken.

Sonda og'an ata-anası so'yledi:
 «Sen, ju'wermek, qayqılıqtı qoy - dedi
 Payda quwar basqalardın' balları.
 Al sen ma'zi sobirayg'an boy dedi.

Sen ju'ripsen' za'kiwan bop ja'n-jakta,
 Sendey ballar ku'nde barıp sallaqqa.
 İshek-qarın alıp sawda qılsa da.
 Ata-ananın' awzına as salmaqta.

Dep anası ızalı til qatadı,

Bul so'z onin' shımbayına batadı.
Tan' azannan turıp alıp O'mirbek,
Bazar betke qaray adım atadı.

Aralap ju'rsin be ol bazarın'dı!
Satıp aldı bir qap ishek-qarındı.
Paydasına satpaq bolıp ep penen,
Ga' maqtadı, ga' «alın'» dep jalındı.

- Al, alayıq neden bala, qarının' ?
- Qaptan... - dedi, qazıp so'z din' qarımın.
- Qarının'dı nege beresen' ? - dese,
- Pulg'a, dedi, berer jeri ba'rinin' ...

- Qarının' taza ma?- dep sorag'ang'a
Dedi: Basın' bas pa yaki shalg'am ba?
Bunsha aqmaq bolg'anın' ne, yashullı.
Qarın bola ma ol taza bolg'anda?...

İshek-qarın qaldı so'ytıp, «paydag'a»
Kesh bolg'anda qaptın' awzın bayladı.
Jas sawdager mol paydag'a quwanıp,
Mine, u'ye arqalanıp aydadı.

«Bu'gin o'zim tanıttım-aw talayg'a.
Epsiz emes ekenmen - dep - qalayda", -
Ay-hay, bizin' paydaku'nem jas jigıt,
Keler bag'ıp belshesinen ılayg'a.

Ayag'ı tayıp ketip esi jarımın',
In'q etti ishine teren' qarımın'.
«O'la' paydanın' astında, O'mirbek!"
Depti astında jatıp bir qap qarımın'...

1962-jıl.

O'mirbek ha'm Erejep tentek

Laqqını bir sınamaqshı boldı da.
O'mirbektı shaqırdı biy aldına.
- Ma' ten'ge! Bazarg'a barıp kel! -dedi
Bir «waq-waq», bir «way-way» alıp kel!-dedi.
Biydin' so'zin kim ta'rk etken bundayda!
«Qup a'jep» dep shaptı O'mek Shımbayg'a.
Ko'p qızlardı quwırdaqqa toydırıp,
Qayttı atın dizgin ushı quydırıp,
Joldan ha'rre, shayan uslap aldı ol,
Ha'm qorjinnın' bir basına saldı ol,
Gu'rjilewli bos qorjındı ko'terip,
«Amanatın' mine» dedi jo'telip.
- Qane, qane ko'reyik-dep biy sonda,
Quwanıp tez qolın urdı qorjing'a.

Waq-waq, qolım... Bul nen', man'layı qara?
 Minawın' ha'rre g'oy, ha'y zang'ar! - dedi.
 - Qolın'ızdı sug'in'qıran' biy jora.
 Teyireginde „way-wayı" da bar-dedi...

(Erejep tentek qıpshaqtın' biyi, O'mirbektin' zamanlası. İ.Ju.)

1962-Jıl.

TIMIRIQ

28-ıol 1989-jıl

Sho'ptin' bası silt etpeydi tmırsıp,
 İytler suwg'a gu'mp beredi in'ırsıp.
 At tepsinip, mal mo'n'ırer shıbınlap,
 Tu'tinliktin' ashshı iyisi qon'ırsıp.

Sıtırlamas ju'werinin' arası,
 Shımshıqlar da sharshag'anday shaması.
 Tu'ngi hawa ha'wirindey tandırdın',
 Zeriktirer shegirtkenin' naması.

Ku'ni menen shomılg'anı esinde,
 Suw ko'rgendey sandıraqlap tu'sinde,
 Tırjalanash qara botalaq balalar,
 Uyqlap atır peshaxana ishinde.

Saratannın' qızın samal a'ketip,
 Ashıw-ızasana bizdi tap etip ...
 Olsızdag'ı o'rten' shalg'an bul du'nya,
 Janayın dep tur ma deymen lap etip ...

Shımbay, Azat awlı, 1989-jıl

OSSUARLAR

Bir alım kelinshek eplep erinbey,
 A'yyemgi qorg'annın' tekshelerinen,
 Su't uyıtıp ketken gu'zelerindey,
 Tas qutılardı alıp atır birimlep.

Qaqpag'in ko'tersen', - ma'zi quw su'yek
 Sawdırasıp jatır! Al sırtın ko'rsen', -
 Arameyshe Jazıw. Ha'm de en'irep,
 Jilasqan hayallar tiri me deysen'.

Qara nag'ıs jag'a, qinama ba'shpent,
 Qolan' qara shashlar jazıp taslan'g'an.
 Qollar ko'teriwli, jilasar en'k-en'k,
 Bir ullı azalı qıykwıw baslang'an.

Kim bilsin: bir gezde usı jerlerdi,
Gu'nnlardın' la'shkeri wayran kılğ'andı.
İslamg'a kirmegen essiz erlerdi
Xutayba gu'wenlep qolin shalg'andı...

Aza tu'sken u'yde bar qansha nashar, -
Tu'wel otır tabıt aynalasında,
Ha'mmesi betlerin osıp jılasar,
Qorqıw, qayg'ı, g'arg'ıs ko'z qarasında.

Qulag'ımdı teser zarlı sanalar,
Egilib, tunshıg'ıp jılasar ba'ri.
Botasız a'rwana - sorlı analar,
Kerderi jurtınin' tul hayalları.

Ah, bul tarqatılğ'an shashtın' o'rimi
Ha'm bul zarlaw jang'a tanıs aw sonday:
Esimde, qon'ısı u'ydin' kelini
«Qara xat» kelgende jılag'an usılay.

«Doynaqtan mayırılğ'an ju'yrik qulnım»
Degen ses qulaqqa kelip turg'anday.
Jaradar bop kelip o'lgen ulnın'
Azasında anam jılag'an usılay.

Biyma'lim soldattın' qa'birin qushıp,
Rus hayalın ko'rdim usılay jılag'an,
«Ulm» dep en'iregen ana dawısı
Ha'zir de Vetnamnan esitiler mag'an...

«Qoy shu'kir etin'» dep jubatqan menen
Qoymas Kerderinin' tul hayalları.
Urısqa na'let aytıp jılan'lar a'bden,
O, siz. To'k qalanın' ossuarları!

İyul, 1968-jıl, Moskva

SA'WBETLİ AQSHAM

A'. Nuraddinge

Tal astın tazalap to'sek sal, jora,
Ol jer o'z aldına hawalı bolar.
U'sh ko'pshiktin' birin o'zin' al, jora,
Ekkisi qonaqqa dawayı bolar.

Sensiz kewlim bo'ktergisi awıq-tı.
Doslar gu'rrin'lesken aqsham zawıqlı.
Bu'gin qurdas asqan tu'ye tawıqtın'
Ju'weri gu'rtigi mazalı bolar.

Ga'pke shorqaq, bídım-bídım kelesen',

Biraq so'zge teren' ma'ni beresen'.
Qating'a su'ykenbey ju'rsen' o'lesen',
Sodayda arqan'nin' qozari bolar ...

So'z aytsan' ga'pin'di baltaday saplap,
Ku'liwin' bar iqlas penen hallaslap.
Ka'tqudaliq etsen' a'ken'e usap,
Sheshen'e de tartqan tamanı bolar.

Besjap boyı balalıqtın' ma'kanı,
Tabanlarda bir soqpaqtın' tikenı.
Jasta - urnıqqır, ha'zir - tek til ekenı,
Bunnan Ulbiykenin' xabarı bolar...

O'mir su'rip bul g'a'niymet du'nyada,
Dos arttirg'anlardın' baxtı ziyada.
Biraq senin' ornın' bo'lek og'ada,
Doslardın' da jaqsı-jamanı bolar.

Jigit qamshı basıp ju'rmel torıg'a,
Shıqqanda atlanıp da'wrın jolına,
Dos za'n'giles tolar on'lı-solına,
Uzaq aydasarı shamalı bolar.

Birewleri jolın'da jan o'rtegen,
Xoshemeti jumsaq jon'ishka gu'lmeden.
Et baylag'an sayın ıg'bal ma'rteben',
Ku'nlep ishten ku'yip azarı bolar.

Birazi adımın abaylap basıp,
Da'wlet ju'rip tursa, qushag'ı ashıp,
Su'rinsen' zıp berer qayıstay qashıp,
Tu'lkisi bar jerdin' sag'alı bolar.

Biri o'ttin' suwı tu'sken tag'am-dı
İsin ko'rip, ko'p uslarman jag'amdı...
So'ytse de, «yar-doslar» degen qog'amdı
Jamanlasan' qattı ziyanı bolar...

Ku'timin bermesen' daqıl da'nlemede,
O'zin'nen de bardur, olardan emes.
Tiride bir-birew qa'dirin bilmes,
Ayta bersen' tu'rli tamanı bolar...

Aqshamlassem dedim, kewlim sag'ındı,
Unatarman olpı-sopı jag'ındı.
Bilesen' g'oy baratırg'an ag'ımdı,
Endi tek durıs so'zdin' zamanı bolar.

Basqalarg'a jaqsam diyip men yoshıp,
Ko'pten berman tu'rli muqamg'a qashıp,
Sen su'ygen jollarg'a jazbappan qosıq,

Bunun' da bir ku'ni sorawı bolar.

Al jora, ayta ber, tın'layın seni,
Awılǵ'a kelmedim birazdan beri.
Ha'wıj alıp qayta qurıw isleri,
İs penen so'z, hu'jdan sınawı barar.

Xalıq a'dil quwatlap bul siyasattı,
Shınlıq jolbarısı oyanıp qattı,
O'tiriktin' o'relerin qulattı,
Menmenliktin' endi zawalı bolar.

Awılda o'zgeris bar-dı bir qansha?
Salındı deysen' be sovxozdan monsha?
Awa, ko'p kirledik, juwsaq ta qansha,
Birden ag'arıwı shamalı bolar...

Ko'pten bul awılda ag'a bolmadı,
Eltiri ton desek, jag'a bolmadı,
Ko'bisi hiylesiz xızmet qılmadı,
Mu'mkin endigiler sanalı bolar ...

G'a'remetti ma'zi basshıg'a artıp,
Sizler ha'm ju'rsizler sho'pdeyin qalqıp.
Biz de «shayırmız» dep, No'kiste shalqıp
Ju'rmiz. Ha'mme bug'an gu'nalı bolar.

Suwımızdı baylap, sho'lge ashqansha,
Ten'iz qaytıp, bizdi taslap qashqansha,
Warq-sharq penen qol shappatlap biz sonsha,
Biyparwalıq endi hazarı bolar.

Adam peyli azsa qurg'in turmista,
Ko'tere shan'-sha'wker, da'stu'r quwıspa,
El en'begin emiw, para alıspa,
Miynetsiz bayıwdın' ilan'ı bolar.

Ja'digo'y jılpıldap tu'simli jerde,
Du'mshe molla bolıp shompiydi to'rde.
Jan'anı quwatlap ku'tpegen jerde,
Eskiliktin' egiz tuwarı bolar.

Qansha ullı bolsa xalıq inabatı,
Da'stu'ri hazarsız, sulıw sawlatı.
Bizin' u'rp-a'dettin' ha'r saltanatın,
Artsan' qırıq eshektin' obalı bolar.

Qamshısın umıtıp ketkendey du'zde,
Bizin' ko'p jigitle juwırar izge.
Ha'mme alg'a shulg'ıp baratqan gezde,
Bul islerdin' elge zıyanı bolar.

Xabarin' bar da'wir ko'z qarasiman,
To'ben'e na'zer sal tal arasinan!
Juldız ag'ar da'rya kibi tasıg'an,
Zamannın' sonday qen gu'zarı bolar.

O'mir o'ter, biz qalarmız jasqada,
Juldızlar sa'wbetin buzbas hasla da.
Bul turmıstın' ku'n ko'risten basqa da,
Ruwhıy la'zzeti mazalı bolar.

İzzet-hu'rmet saqlap kisi kisige,
Hadal miynet jumsap xalıqtın' isine,
Hiyle qılmay hu'jdan ta'rezisine,
Jasawdın' biymillet da'wranı bolar.

Atlar kisnep, tay tebstin' jumsag'ı,
Arqashta otlag'an shag'ın qumsadı.
Balalıq shaq-pa'k hu'jdannın' tımsalı,
Son'ıra ha'r kimnin' o'z gu'zarı bolar.

Doslar an'sap kelip qurg'anda ba'zim,
Dım pa'kize boldı bul bergen ha'zin',
Tepkiri bir su'yem ata qorazın'
Shaqırg'ansha gu'rrin' qızarı bolar...

Apriel, 1987-jil.

KESHKI İN'İRDE URIQLIQTAN...

Keshki in'irde urıqlıqtan
Bir top torg'ay ushtı ketti...
Senin' qız bolg'an shag'ların'
YAdlarıma tu'sti ketti...

Qayda barsan', jurdim birdey
Qoshantayday erip sag'an.
Erkelettin' o'z inin'dey,
Awzın'dag'mı berip mag'an.

Umitpayman sol shag'in'dı:
Kiyimin'di durısladın'.
A'diraspan monshag'in'dı
Sin'lin' taqsa urıspadın'.

Jen'gene qollasıp ku'nde,
Sen digirman tartar edin'.
Aqboz atlı a'lle kimdi
Qosıq etip aytar edin'.

Aytta, toyda, a'tko'nshekte
Jigitler su'ykense sag'an,
Ashıwlanbay, ku'lip tek te,

Qarap qoyar edin' mag'an.

Bir ku'ni sen qawın qosta
 Boldın' da shashın'dı tarap,
 Qara ko'zin' tolıp jasqa,
 U'ybetin'e turdın' qarap.

Dedin' mag'an ku'lip mun'lı:
 «Ko'zime sho'p tu'sti menin' ...
 Bala janım sezıp turdı
 Hesh qanday sho'p tu'spegenin.

Basıp jumsaq ko'kregın'e,
 Su'ydin', maqtap boylarımdı.
 «Jaksı jigıt bol» dep ja'ne
 Sıypay berdin' aydarımdı.

Jiydelik artınan tag'ı
 At kisnedi, sen asıqtın',
 «Meni umıtpa» dedin' dag'ı,
 Qaltama bir alma tıqtın'.

Umit qaldı sınıq aynan',
 Men «ketpe» dep jılap turdım.
 «Kerek emes bergen alman'»
 Dep izin'nen ılaqtırdım.

At kisnegen urıqlıqta,
 Bir top torg'ay ushıp ketti...
 Qashıp ketken sol aqshamın'
 Bu'gin yadg'a tu'sip ketti.

KO'ZLERİMNİN' AG'I-QARASI QIZLAR

Birewlerin' - qızım, birin' - qarındas,
 Ko'zlerimnin' ag'ı-qarası qızlar.
 Sizlersiz du'nyanın' qızıg'ı bolmas,
 Jalg'an emes, ga'ptin' ırası, qızlar.

Sizge arnalar bul qosıg'ım menin',
 Sallanııp ju'rgen qız benen kelin.
 Gu'l egiwdi qoyg'an qaralpaq elin,
 Gu'llendirip turg'an lalası qızlar.

Apaylar, jen'geyler, qurdaslar ha'm de
 Qaharman analar otırg'an to'rde.
 «Waqtında qız boldıq» - deser ba'ri de,
 Qashıq emes ga'ptin' arası, qızlar.

Sizlersiz jaynamas o'mir gu'lzarı,
 Shahsa'nem G'aribtin' shın ahıw-zarı.
 Ha'r jigittin' bolar su'ygen dilbarı.

Ha'r adamnin' bardur anası, qızlar.

Tariyxın' baslanar Hawa eneden.
Piyrin' Biypatpadan alg'an o'negen.
Ayday jamalina juldız tu'negen,
Ashıqlar kewlinin' quyashı qızlar.

Birisi Arıwxan, biri Aqsholpan,
Zamanında eldin' uranı bolg'an.
La'yli, Zulayxalar da'standa qalg'an,
Muhabbattın' biybi zadası qızlar.

Barshın o'tken Alpamisqa opalı,
Nadira g'azzeli zawkı-sapalı,
Qız Jipektin' ko'sh baslag'an toparı.
Danqlı sulıwların' urpag'ı qızlar.

Na'siyat bereyin desem sizge men.
Ha'zir aqıl almas birew-birewden,
Sonda da aytayın sezgenlerimnen,
Kerek jerin alar shaması qızlar.

Men sizge taqbayman eski ug'imdı,
Ha'zir da'wir eskilikten shıg'imdı.
Jarasıqlı zamanın'a bu'gingi
A'dep-ikram jolın tutın'ız qızlar.

Ata-anamız bizge erik berdi dep,
Erkin jasaytug'in zaman keldi dep,
Basmaqlardıñ jibin basqa tu'rdi dep,
Qudaydı umıtıp ketpeyik, qızlar.

Qızlarımız ko'pdur ba'ha'r gu'lindey,
Sulıwlıg'in ja'riya qılmas bilinbey.
Aqıl-zeyni shin'qobızdın' tilindey,
Sol qızlardan o'rnek alayıq, qızlar.

Meyli su'rme shekin', tulım qoyın'lar,
Meyli shashtı kesip, burım qoyın'lar.
Ma'sele shashta emes, basta degen bar,
Jarasıqlı jag'in oylayıq, qızlar,

Meyli tırnaqlardı boyan' qınalap,
Biyik o'kshe kiyin' na'lin sınılap.
Hesh adam min taqpas ayıpqa sanap,
Ersi ko'rinbese bolg'anı, qızlar.

Quday bergen sulıwlıqtı burmalap,
Plassmastañ kirpik qoyıp su'rmelep,
Qasları man'layg'a qaray o'rmelep,
Suw tawıqtay su'mireymeyik, qızlar.

O'zin'di bilmeysen', bazda o'zlerin',
 Boyawsız-aq sulıw ayday ju'zlerin'.
 Quwırlg'an shimishkidey ko'zlerin',
 Girtiyip ketpesin su'rmeden qızlar.

Evropadan u'lgi alamız desip,
 Musulmannan orıs bolamız desip,
 Dizeler ha'rriyip, iobkanı kesip,
 Quyrıqsız bo'dene bolmayıq, qızlar.

Rok - kontsert a'wıretin ashqanday,
 Tap jillixanadan jan'a qashqanday,
 Qıshqırar ayag'ın o'giz basqanday,
 Sog'an ju'da' ha'wes bazı bir qızlar.

Bolamız dep qattı ma'deniyatlı,
 Jek ko'rip ana til, a'debiyattı,
 O'z xalqın' aldında bolıp uyatlı,
 Tildi burran'latıp so'ylemen', qızlar.

Sulıwlıqtan biz qalmayıq pa'ste dep,
 Jan'a a'wlad alar bizdi eske dep,
 Xalqın' mın' jil kiyim tikti kestelep,
 Jaraspas pa edi kiygende, qızlar?

Tu'rkmen qızlarında bar jaqsı o'rnek,
 Ketin ko'ylek kiyip sallanıp ju'rnek,
 Modalar baltırdan joqarı o'rlep. -
 Ketkende de olar buzbadı, qızlar.

Na'siyattı qoydım endi tuwarıp,
 Ju'rmen' gene ga'p dep, kewilge alıp.
 Eskinin' ha'mmesin joqqa shıg'arıp,
 Jetpis jil jan'alıq quwg'anbız, qızlar.

O'tmishtin' janıwlı oshag'ın ko'sep,
 Ata-babamızdı ko'p kıldıq o'sek.
 «Kommunizm» qurıp shalqıymız deseq,
 Bul qıtker zamang'a tap boldık kızla'r.

Ayayman sizlerdin' uyımın'ızdı,
 Qız ballarg'a kerek buyımın'ızdı,
 Kiymey, ta'limsigen kiyimin'ızdı
 Qırq bahasın bersen' tabılmas, qızlar.

Qayta quramız dep ju'rgen danalar,
 Qılmısınan qashıp, basın panalar.
 Bos du'kan awzında bayg'us analar
 Sandalıp ju'rgenin ne dersen', qızlar.

Bunday boladı dep kimler tu's ko'rgen,
 Quyqan' juwlap turar baz bir islerden,

Qız da'wiri qıyın waqqa dus kelgen,
Sının'ızdı buzban', qarag'ım qızlar.

Zaman bu'ytip turmas, keler kelege,
Az-kem sabır etip turın' ele de,
O'tip alsaq bazar degen ba'lege,
Darqanlıqqa shıg'ıp ketermiz, qızlar.

Zaman keler ele mereke-toylı,
Ba'ri ornına tu'ser jayına-jaylı,
Ishqın'da shayırlar qartaysın ma'yli,
Bag'larda gu'l bolıp ashılın', qızlar.

Aralıqtan tu'rli zaman keshse de,
Da'stu'rler o'zgerip ayra tu'sse de,
Barlıq bayram kalendardan o'shse de,
Sizin' bayramın'ız o'shpegey, qızlar!

Mart 1992- jil.

BU'LBİL TOYINA.

(SSSR xalıq, artistkası A. Shamuratovag'a)

Sa'ha'r turıp shıqsam A'miw boyına,
Gu'ller g'umshalanıp ku'ldi, Ayımxan.
O'ner saxnasının' shadlı toyında,
Hawazın' su'ysintti eldi Ayımxan.

Qayg'ıdan qamıqqan jawdır ko'z edin',
Qon'ıratlı qarapayım qız edin'.
A'rman aspanında bir juldız edin',
Tan' shug'lası menen tuwdın' Ayımxan.

O'ner giltin shalıp ilgir zeynin'e,
G'aybarlanıp, hesh aylanbay keynin'e,
Oraypekti qag'ıp taslap iynin'e,
Silkinip saxnag'a shıqtın' Ayımxan.

Ko'p ku'stanı qılıp, seni ko're almay,
«Artist» dep biypa'mler ku'lisken talay.
Qaldı sol o'sekler gu'wlep samalday,
Ma'rtebe tawına mindin' Ayımxan.

Sazendeler sazlap qasın'da sazın,
Du'nyag'a taraldı azat hawazın',
Quslar talwas etse ilmegi lazım,
O'nerdin' o'rmegin ildin' Ayımxan.

Sen sayrag'an waqta shadlı namanı,
Gu'ldey jaynap jan'a turmıs jamalı,
Esip kewillerde sa'wir samalı,

Qis toqsanlar jazg'a do'ndi, Ayımxan.

Sestin' jan'lag'anda ha'wijge minip,
Taslarg'a til piter g'o'yag'a kelip,
Ken' saraylı zallar siltidey tımp,
Ju'rekler sha'wkildep sog'ar, Ayımxan.

Sensiz qızbas toy-tamasha seyiller,
Jolin'a payandoz ra'n'ba'ren' gu'ller,
Aldin'da albırap g'oshshaq bu'lbiller,
Kelip shan'iraqqa qonar, Ayımxan.

Bir aytsan', «ja'ne» dep jurtt etip talap,
«Hay, saw bol jen'gelep» yaki «apalap»,
U'rikken kepterdeyen du'rlep shapalaq,
Saxnadan jibermes seni, Ayımxan.

Ko'rgen waqta tuwg'an ayday ju'zin'di,
Xalqım tin'lag'anda xosh hawazın'dı,
Teatrlar tarta almay nazın'dı,
Saxnalar sıqırlap turar, Ayımxan.

Dawısın' jaylap o'zbek, tu'rkmen jurtların,
Qıymıldattın' ko'p jigittin' murtların.
Qaraqalpaqtın' ko'kirektegi qurtların
Nawqanday o'rgizer sestin', Ayımxan,

Shıqsan' jawlıg'ın'dı sen qıya salıp.
Jurttın' shapalaqtan qolları talıp.
Qayta bastan go'ne da'rti qozg'alıp,
G'arrılar jaslıg'ın esler. Ayımxan.

Xalıq bahalap xızmetin'di u'lgili,
O'n'irine taqtı hu'rmet belgini.
A'miw boylarının' sha'yda bu'lbili,
Toy mu'ba'rek bolsın, jen'ge Ayımxan!

1988-j. Dekabr.

KEWİL QUYASHI

KEWİL KEWILDEN SUW İSHER

Kiyikler suw isher saydan,
G'az-u'yrek ko'lden suw isher.
Al, adamnın' kewli qaydan?
Kewil kewilden suw isher.

Ko'rdim aq quw oynlarn,
 U'ykelesip moynlarn ...
 Sag'ing'anday ashıq yarı,
 Kewil kewilden suw isher.

Atlar gu'ldir-gu'ldir kisnep,
 Sharq urar u'yirin izlep.
 Qoy man'irap, bota bozlap,
 Kewil kewilden suw isher.

Da'ryalar ten'izge ashıq,
 Asıg'ar ma'wjirip tasıp,
 Jollar jollarg'a ulasıp,
 Kewil kewilden suw isher.

Doslıq, izzet - ullı da'wlet,
 Jan azıg'ı - jaqsı sa'wbet,
 Sho'lge - ba'ha'r, gu'lge na'wbet,
 Kewil kewilden suw isher.
 Aspang'a, ser salıp baqsan',
 Juldızlar so'yleser aqsham.
 O'zin' bulaq bolıp aqsan',
 Kewil kewilden suw isher.

Ju'rek sha'wkildep tursın da'!
 Du'nyanın' qaysı burshında.
 Jasap tursaq ta, durısında-
 Kewil kewilden suw isher,

Alistag'ı asqar tawlar,
 Biri-birin ko'rmek bolar.
 Sol ushın da biyik olar,
 Kewil kewilden suw isher.

Serle, ha'y insan balası,
 Jamandur kewil alası,
 Adam adamnın' quyashı,
 Kewil kewilden suw isher.

1968-jil.

JİĞİTTİN' SONIN'DAY BİR DOSTI BOLSIN...

O'zi bolg'an, ha'y o'zma'mbet jigitler!
 Su'rin'ler da'wrandı, ortan'ız tolsın.
 Ha'zir qulaq su'yemes pa'ndi-u'gitler.
 Sonda da aytayın: doslarnın' bolsın.

Doslıq gu'lsha'nine megzes bul zaman,
 Kewil kewillerden suw isher mudam.

O'zin' du'ziw bolsan', ko'pdur dos-yaran,
Doslarn' ishiide bir dostin' bolsin.

Sag'an ha'mdam bolsin o'zi jasinan,
Studentlik waqtin' zag'arasinan.
«Janimdi bereyin» demesin sag'an.
Berse aytbay berer bir dostin' bolsin.

Sinshil du'nya qosip talay baslardi,
Esap-shot qaqqizip sinar doslardi,
Aytqizar ha'r turli jan'iltpashlardi,
Sonda jan'ilmastay bir dostin' bolsin.

Suw boyinda bir qos hawalı terek,
Tamırı qosilg'an, shaqası bo'lek,
Atların suwg'arsin ju'rekten ju'rek,
Eki torala g'az talpinar bolsin.

Du'nya jolda jatqan tu'lkige usar,
Ku'nshillik jibine bildirmey tusar.
Bir qiz bolip ekin'izge ko'z qisar,
Sundayda zeyini qil qawip tursin.

Xojaliq mashqala tu'skende basqa,
Ha'rkim shirmatilip bir qolan' shashqa,
«Dospiz» degen ma'rtler keter tum-tusqa,
Sundayda sir bermes bir dostin' bolsin.

Aqil-parasatli, g'oshshaq azamat,
Bolsin o'zin'nen de bir qa'dem ziyat.
Ol ha'm sennen alsin yosh penen quwat,
Asqar taw aybatin' - bir dostin' bolsin.

Sen dep qalsin jurat ko'rgende to'besin,
Tartsin saldawlasip aqil kemesin,
Sen ne aytsan' ba'rin «maqul» demesin,
Adassan' abaylap aldın'di sholsin.

Qaynap ketsen', tartip qoysin otin'di,
Sharshap qalsan' meshewlesin atin'di,
Aqil oyi asqatıqtay toyimli,
Jigittin' jo'n biler bir dosti bolsin.

Ju'k artilip, ka'rwan ju'rip ketkende,
Ornin'a jas a'wlad kelip jetkende,
«Sunday doslar bolıptı - dep - o'tkende»
İyni kelgen jerde aytisip ju'rsin.

Феврал, 1969 j. No'kis.

UMTILAMAN JAN-TA'NİM MENEN...

Umtilaman jan-ta'nim menen,
 O'mir, seni sulıw jasawg'a,
 Kemis jerlerin'di toltırıp,
 Artıq jerlerin'di qashawg'a,
 Umtilaman jan-ta'nim menen.

Bir tu'p emen tırmasıp o'sken,
 Jabayı sho'p jarqabag'ınan
 Bir sandıqtas saqıy ta'g'dirden
 Berilgendeıy sıylıqqa mag'an.
 Jasil jag'ısınan da'ryanın'
 Baqtım og'an suqlanıp basta.
 Nurlı tulg'an' - sırlı a'rmanım,
 Bekingendeıy ko'rdim sol tasta,
 Jas emenge taslap jip za'ngi,
 Sol tastı men tınbay qashayman,
 Jarqabaqqa asılıp ma'n'gi,
 Senin' ishqın' menen jasadman.

Almas qashaw, granit tastın'
 Eregisi bazda sharshatar.
 Al to'mende qutırğ'an tasqın
 Meni an'lıp gu'rkirep jatar.
 Ashshı quyash bazda sho'lletip,
 Mısqazanday miydi tesedi,
 No'ser jamg'ır bazda selletip,
 Qara dawıl samal esedi.

Ha'lden tayıp men qaysı ku'ni,
 Almas qashaw tu'ser qolımnan?
 Waqtım pitip, men qaysı ku'ni,
 Ash qurdımğ'a qulayman qashan?
 Hesh pırsat joq onı oylawg'a,
 Tınbay granitti qashayman.
 Seni tas tutqınnan qutqarıw
 Ishqısında g'ana jasadman.

Aspan ba'lent, juldızlar sırlı,
 Senin' sırın' sheksiz sonın'day,
 Sulıwlıg'in' sonday ko'p qırlı,
 Ayqulaqtın' qubılıwınday.
 Mashqalada to'zermen ne bir,
 Jumılg'ansha jup qarar ko'zim.
 Men bilmeymen, ha'y, sırlı o'mir,
 Netken periyzatsan' sen o'zin'?
 Suwretin'di hesh ten'i-taysız
 Sog'ıp shıg'a almay qalarman.
 Almas qashaw menen abaysız
 Bir jerin'di shawıp alarman.
 Zamanlasım, jetkinsheklegim
 Sonda turıp sinap-mineser,
 «A'ttegene-ay, tap mına jerin

Kelistire almaptı-aw» deser.

Degen menen ta'n berer mag'an,
Miynetime, inabatıma,
Qara tastı ku'ydirip turg'an
Menin' senlik muhabbatıma ...
Umtılaman jan-ta'nim menen.
O'mir seni sulıw jasawg'a,
Kemis jerlerin'di toltırıp,
Zıyat jerlerin'di qashawg'a,
Umtılaman jan-ta'nim menen...

PA'LEKLİ QOSTA TU'NEW

Wa jolawshı, uyqın' qattı eken dim,
Jaslay jatıp, kartayg'anda oyandın'.

A. S. Pushkin.

Tan' sa'ha'rden jolg'a tu'semiz ja'ne.
Uyqın'dı pitirip al, janım, qa'ne.
Jas uyqı tez qanbas.
Qarama mag'an,
Men ko'p uyqlag'anman o'z o'mirimde,
Uyqın'dı gu'zeter juldızlar shamı.
Qanın'day la'zzetli jazdın' aqshamı!
Qosbaqqısh g'arrının' ga'pi tawsılmas,
Jıynalg'ansha usı palız baqshanı.
Uzamay ay batıp, tu'ser qaran'g'ı;
Du'z uyqısı emler kewil jaran'dı.
Miyzan tu'sse kerek, hawa ton'azıp,
Jaqsılap qımtıyın peshexanan'dı.
Tu'tinlik salg'anım,
Shılım shekkenim,
Ja'ne uyqısızlıq atın jekkenim.
Su'rilmegen qıyal,
Oylanbag'an oy,
Jazılmag'an qosıqlarım ko'p menin' ...

Muhabbat ha'm qosıq - azaplı a'rman,
Sol eki esikte o'liwge barman.
Jol sharshatqan jas uyqın'dı gu'zetip,
Tan' atqansha qosıq oylap shıg'arman.
Samal qosıq penen tınıs alg'anday,
Juldızlar da qosıq bolıp jang'anday,
Pu'tkil a'lem qosıq da'ryası bolıp,
Ruwhım arqalı ag'ıp turg'anday.
Ha'wlirtip, tu'nlerge urıp tan'ımdı,
Hallaslatıp ju'rektegi qanımdı,
Sol da'rya biyra'him degishi menen
İyrim tartıp gewlep atar janımdı.

Sonda men o'zimdi shayır sezermen,

Kewlim-segbir tartqan bir haq Ba'zergen,
 «Malıma qarıydar tabılğ'ay da» dep,
 Jang'a qısım qılıp, sho'lge to'zermen.
 Jollarım qulazıp, bazda bos shıg'ar,
 Ga' usınday bir pa'lekli qos shıg'ar.
 Geyde gu'lxan jag'ıp joldın' shetine,
 Tu'nep atqan bir sa'wbetles dos shıg'ar,
 Jolshıg'a taptırmas baxıt bul a'ne,
 Qawıshıw-g'a'niymet, jol ju'riw ba'ne.
 Gu'rrin'lesip, ko'z ilgitip azıraq,
 Tan' sa'ha'rden jolg'a tu'semiz ja'ne . . .

Alista munartar awıl teregi,
 Tawıqlar shaqırıp, iytler u'redi.
 Ting'an kerizinen nasos salmanın'
 Qurbaqalar tınbay kontsert beredi,
 Tu'nge u'n'ilsen' keulin' hu'reylenedi,
 Kirpisheshen tısır-tısır keledi,
 Balların qımtag'an ana qolınday,
 Biysheklerin qımtar qawın pa'legi.
 Ha'kke shıqılıqlap tabar sum xabar,
 Shıq tu'sti mawjırap, hawada ızg'ar.
 Samal oynap u'stin ashıp ketkendey,
 Jalan'ash ten'keyip uyqılar g'arbızlar.

Awıl sırtında yar ku'tse intizar,
 Sholpan «uyqılap qalıp» qılıq shıg'arar.
 Qara shashın' menen aq bilegin'e
 Peshexana sırtınan ay sıg'alar.
 Sen oyanıp aytın': «Ele jatpadın'.
 Boldı, qıynay berme qıyal atların ...»
 Men aytım: «Azıraq tamashalayın
 Du'zde tan'nın' qulan iyek atqanın...»
 A'ne, tu'nge tan' gezegi awısıp,
 Juldızlar birimlep tu'n'lik jawısıp,
 Esitiler geyde palız shetinen
 G'arrının' «hayta-hayt!» degen dawısı.
 Qorıqshısı saq bolmasa serlegen,
 «Qawınnın' jaqsısın sag'al jer» degen,
 Sonday poeziya palızında da
 Usıg'an ta'qabbil isler bar degen . . .

Ta'a'jjub qalasan' zamang'a qarap,
 Ne degen ken' saya, miywalı daraq,
 Jan awırtpay onın' jemisin terip,
 Ko'pler tili menen orıp ju'r oraq.
 Kim is jaqpas bolsa aqılı zayıp,
 «Shayır bolıp» shıg'ar g'ayıptan tayıp,
 En'bek penen ekken pa'lek o'skenshe,
 İyt tu'ynekler sırg'ır urqanın jayıp.
 Ma'rt bolsan' julıp ko'r...
 Bolarsan' aqmaq,

Tum-tustan shuwlasar olardı jaqlap,
 Ataq-abıray atın tartıp aldına,
 Kitapların basar alting'a qaplap.
 Tiyip ketsen', aytar «qoy, tiymen'ler» dep,
 Baqırar: «talantı qa'dirlen'ler» dep,
 Arzasına viza sheger ag'amlar,
 «Kitabın shıg'arın', ja'birlemen'» dep.
 Jawshımshıq tiygendey pısken tarıg'a,
 Tapsıp aqıl aytıp tiyer janın'a,
 «Atshabarı» ha'm «Ko'kaman» degendey,
 O'zlerindey ja'hil sımsılıarı da...
 Birewleri tınbay qa'lem terbegen,
 O'z jazg'anın o'zi oqıp ko'rmegen,
 Birewleri gegirdekke suw bu'rkip,
 Ozadı dep jaslarg'a jol bermegen.
 Maqtumqulı, Berdaq kelse tirilip,
 Usılar menen bir na'wbetke turılıp,
 Toplamları shıqpay jawrasar edi,
 Baspaxana planınan su'rilip . . .
 Orsaqı so'z aytıp ku'ldirse zaldı,
 Sıy-hu'rmettin' zorı solarg'a qaldı.
 Ko'rkem so'z dep sha'lkem so'zdi u'yrengen,
 Men ayayman awldag'ı ballardı...
 Salı arqasında suw ishse shigin,
 Alımlar gerbitsid shashadı bu'gin.
 İsenbeymen: NTR jol tabar dep,
 Shayırlıq atızın tazalaytug'm . . .

YAshag'ay, tan' attı!
 Oyandın' sen de,
 Tu'ndegi tar kewil ken'eydi demde.
 Jaqsı adam eken qorıqshı g'arrı,
 Alg'ıs aytıp, jolg'a tu'seyik endi.
 Sen qasımında barda jollar ra'wan,
 Ruwhım jasarıp, yosh ener mag'an.
 Go'zzal arzıwların' sırlı ma'nzili
 Seni alıp kel dep mennen sorag'an.
 Ol ma'nzil men ushın juldızday jıraq.
 A'llette jetersen' sen og'an biraq.
 U'mit, miriwbetli o'mir jolında
 Adam adam ushın a'diwli qonaq.
 Qansha jol bar, oyg'a almayın hasla,
 Kewil tasıp aqsın juldızlı yoshqa.
 Du'nya turar, da'wran o'ter ha'r kimnen,
 Bir tu'nep shıqqanday pa'lekli qosta...

Sentyabr, 1986-jil.

TINBAY JAMG'IR JAWAR PYARNU JOLINDA

X. Turımbetovqa

Tınbay jamg'ır jawar Pyarnu jolında,
 Tog'ay ko'k plashın qımtar gu'rsinip.
 Tu'nerer arqanın' kewilsiz ku'ni.
 Tınbay jamg'ır jawar Pyarnu jolında.

Qa'nekey, Mamıydın' ken' maydanında
 Ha'zir bir at shapsan', tozg'ıtıp shan'dı.
 A'tten', telegramma titirer qolında
 Aq kepterdin' sing'an qanatı yan'lı.

Ta'wbe! Kim oylag'an aldın'an jorıp,
 Seni bunsha erte o'ledi g'oy dep.
 Men de an'lamappan: bu'gin sen o'lip,
 Alista ko'zge jas keledi g'oy dep.

Biytanıs jol. Barar mashina zuwlap,
 Ko'z jumıp otırman. Tek sen oyımda.
 Kewlim su'wretin'di sızar sulıwlap,
 Ku'n sirkirep jawar Pyarnu jolında...

Ta'biyat o'nerge bay, qolınan keledi,
 Adamnın', shayırdın' tu'rleri az ba!
 Minezin' bir qıyın qoljazba edi,
 Jurt qıynalar edi oqıwg'a bazda.

«Ol endi joq» degen bir ug'im jang'a
 At jawırına batqan erdey batadı.
 Tolqınsaqlar minip-tu'sip atqanda,
 Jag'ada mın'q etpey jar tas jatadı.
 Sen sonday nar edin'. Edin' biyhazar,
 Ten' edin' u'lkennen-balag'a shekem.
 Al endi ashshı til, biypul awızlar,
 Sensiz kimdi mu'njip ha'z tabar eken!

O'zimizdi sanaymız ilgir zeyinge,
 Kim bastı ko'terse sonı bassınıp.
 Uyqasqa kire almay ju'rgen fheyiller¹
 Endi keter deymen sensiz asqınıp.

Qosıg'in'a bir jıllı so'z aytsa jaylı,
 O'zin'di so'kse de sen qayıl edin'.
 O'ytkeni, shınında sen shayırdın',
 Soqpag'in' bar edi o'zin'e paylı.

Endi qosıq oqır waqıt qızg'anbay,
 Reglament su'ymewshi bazıbir sheberler.
 Senin' er gewden'di ko'tere almay,
 Endi sıqırlamas ag'ash minberler.

Jurtqa ne jetpeydi? Du'nyada zal ken',

¹ «Uyqasqa kire admay ju'rgen fheyiller» - Xojamurat qosıqta fheyil so'zlerdi uyqasqa onsha jolatpaytug'in edi. İ. Ju.

Ha'r kim otirar bilet alg'an ornında.
 Biraq ornın' bos tur. Joqsan' endi sen...
 Tinbay jamg'ır jawar Pyarnu jolında.

Tallin, iyon 1968-j.

ADAM

1

Ga'wmis mamont qarsı shapqanda,
 «Ma!» dep qattı ses shıg'ardı ol .
 (Bul en' tun'g'ısh so'z edi sonda,
 Eslegendi, o'z anasın olardın').
 Tas penen ol urdı haywandı,
 Aqıl, hiyle ko'rsetti ku'shti.
 Biraq izdegi balasın urmadı,
 O'z balası yadına tu'sti ...

Adam edi bul haywan tu'sli.
 Kamerag'a tıqqanda, balalar -
 «Mama» desip jiladı shuwlap.
 (Bul en' son'g'ı so'zi olardın'.)
 Rushkanı jiberdi tawlap,
 Vagonetka tasırlap ku'shli,
 Krematoriyag'a su'n'gidi...
 Haywan edi bul adam tu'sli.

Феврал, 1987-jul.

DA'WRAN

Da'wlet qusı qonarında
 Bas tan'lamas mudam deser.
 Quladin quw alarında,
 Japalaqti «tarlan» deser.

Da'wran qarag'an shag'ında,
 Ha'r kim patsha o'z tag'ında.
 Da'wleti qaytqan wag'ında,
 Jaqsını da «jaman» deser.

Atlar attan bo'lingende,
 Qıyqıwg'a jurt eringen be?
 Dal bedewler su'ringende,
 Ju'yrikti de «shaban» deser.

Mereke ko'rmegen kimse,
 O'zin bek sanar o'zinshe.
 Shontıq jigit atqa minse,
 O'z atasın «joram» deser.

An'g'irt minez alamanshi,
 Kiyqıwı o'zine qamshi.
 «Xalqım!» dese bir aldamsı,,
 «Usı kerek mag'an» deser.

«Pay eneg'ar mına eshek.
 Lap bolmaydı-aw tulpar desek,
 Quyırığ'ın samalg'a to'sep,
 Shabısına qaran'» deser.

«Suw beremen ten'izin'e»
 Dep inantar lebizine.
 Ha'r kim tartar negizine,
 An'lomag'an jaman deser...

Sentyabr, 1989-jil

TASQA KO'GERGEN GU'L

Adam adam bolıp tilge kelgeli,
 Da'stanlar do'retip, kitaplar jazıp,
 O'z-o'zin tu'sinip bolg'an joq ele,
 Adam tastan qattı, gu'lden de na'zik.

İnsan iynindegi ju'ktin' awırım
 Artsan', asqar taw da m'irana baslar.
 Qus shoqısa Prometeydin' bawırım,
 Adam to'zer, lekin to'zbeydi taslar.
 Sol qara taslardı jarıp ba'ha'rde,
 O'sken gu'ldi ko'rip janın' qulazıp,
 Maqtanıp, eljirep oylarsan' ha'm de:
 «Adam tastan qattı, gu'lden de na'zik».

Brestte tas erip, temir taplandı,
 Son'g'ı demge deyin shayqastı soldat.
 Karbishev muzladı, Gastello jandı,
 Ta'slim bolg'anda da tas penen polat.
 Biraq ma'n'gi tariyx tasına olar
 Ma'rtlik otı menen kettiler jazıp,-
 Bul jazılg'an bes so'z bilay oqılar:
 «Adam tastan qattı, gu'lden de na'zik».

İnsan kewlindegi miyrim-shapa'a't
 Eger quyash bolsa, tas gu'ller edi.
 Ag'ar da'rya bolsa ıshqı-muhabbat,
 Du'nyada sho'l qalmaq gu'llener edi.
 Son'g'ı nanın berip o'z joldasına,
 Adam jig'ıladı ju'regi sazıp.
 Jazsan' arzır onın' qulpı tasına:
 «Adam tastan qattı, gu'lden de na'zik».

Doslıq, miyrim ushın ken' qushaq ashqan

Bul zamanda oziq aqil-zeyinler.
 Ot ha'm suw, pal ha'm uw tabıstı qashshan,
 Tabısalmay atır biraq peyiller.
 Olar Xirosima ha'm Osventsimdi
 Du'nyag'a tan'baqshı aqıldan azıp.
 Qıyrag'an tirshilik taxtına ha'm de
 «Adam tastan qattı...» dep qoymaq jazıp.

Kewil - bir go'zzal bag', ta'rbiya etip.
 Tatlı miywasın jep, aralaw mu'mkin.
 Bir jıllı ju'z benen waqtın xosh etip,
 Bir jaman so'z benen jaralaw mu'mkin,
 Gu'llensin dep insan kewlinin' bag'ı,
 Bag'man gu'l egedi ta'n'irge jazıp,
 Gu'ldi jenship keter maldın' tuyag'ı,
 Al adamnın' kewli gu'lden de na'zik.

Adamzat du'nyag'a kelgeli beri,
 Jaqsılıq-jamanlıq oyının oynap,
 Kimligin tu'sine almay o'zleri,
 Qansha kitap jazar basların qıynap.
 Adamzattın' minezlemesin mag'an
 Da'l, tolıq su'wretlep ber dese jazıp,
 Aytar edim xalıqtın' naqılın og'an:
 «Adam tastan qattı, gu'lden de na'zik».

May, 1982-jil.

SANAT

Ku'shli bolsan' jerdey bol.
 Bar na'rseni ko'tergei.
 Taza bolsan' suwday bol,
 Ba'rin juwıp ketirgen.
 (*Qırg'ız sanati*).

Kewil degen jaman zat.
 Taw bolsam dep turadı,
 Na'ha'nlikte ha'mmeden
 G'aw bolsam dep turadı,

Kewil degen jaman zat,
 Dala bolsam deydi ol.
 Qartayg'anda qaytadan
 Bala bolsam deydi ol.

Kewil neni ku'semes?
 Bu'rkit bolıp uyada,
 Qus balası qonbag'an
 Qonsam deydi qıyag'a.

Qoy balası sho'p otlap,
 Enapatqa semirer.

Kewil degen sonday zat,
Marapatqa semirer.

Kewil degen ken'eyse
Ken' saraydın' o'zi ol.
Kewil qurg'ır taraysa,
Bir tebennin' ko'zi ol.

Kewil qusı yoshlansa,
Julduzlarg'a ushar ol.
Kewil ko'zi jaslansa,
Japalaqka usar ol.

Kewil ku'ni qızarsa,
Tawdın' tasın jibiter.
Ju'reklerde muz tursa,
Sol muzdı da eriter.

Kewil qurg'ır muzlasa,
Basqalardı ton'dırar.
Kewil gu'li jaynasa,
Sho'lge bostan qondırar.

Sa'l na'rsege qıltıyıp,
Shamırqanıp turatın,
Kewil degen ne desem,
Nasbay eken bir atım.

Aynadan qattı na'rse joq,
Sa'l na'rseden sınar ol.
Kewilden pa'tli da'rya joq,
Sa'l jerde tınıp qalar ol.

* * *

Da'wran degen bir jorg'a,
Su're alg'an su'rip baratır.
Na'psi degen bir dorba,
Tawlar sıyıp baratır.

Na'psi degen zon' g'arg'a,
Toyar ku'ni bolar ma.
Razmersiz bir dorba,
Tolar ku'ni bolar ma!

Kisilerdi qıynaysan',
Wa kisilik-kisilik!
O'z xanan'a sıymaysan',
Sa'l na'rsege isinip.

U'lkensip ju'rip ha'mmeden,
Ushalmag'an kisilik.

Attan tu'sse, za'n'giden –
Tu'sealmag'an kisilik.

A'p-a'neydey ko'zlerin',
Alawratqan kisilik
Ta'kabbırsıp, tillerin
Lalawlatqan kisilik.

A'zzige u'yip qabag'ın,
Shalqayıp ketken kisilik.
Ku'shlini ko'rse, ayag'ı –
Qıysayıp ketken kisilik.

Jıynap-jıynap giyneni,
Jipke dizbe iyneni.
Dosların'a o'kpelep,
Tu'ye qılma tu'yeni.

Sayıp-sayıp sırtınan,
Ku'lme adamnın' artınan.
Zar bolarsan' dostın'nın'
Ko'ship ketken jurtına.

1975-jil.

MEN O'Z TA'G'DİRİME QAYIL QALAMAN

Jazg'ı aqshamlarda jatıp shalqama,
Juldızlarg'a qarap oyg'a talaman,
O'z o'mirin'di oylag'anda, ba'rhamama
Men o'z ta'g'dirime qayıl qalaman.

Bar onın' bir jazıpatqan da'stanı,
Menin' o'mirimnen sheberlep qurap.
Men tuwılar gezde onı basladı,
Qashan pitkererin bilmeymen biraq.

Shadlıqtan - arqawı, g'amnan - erisi,
Toqip atırg'anday ha'r bir demimdi.
Bazda yosh bergendey ilham perisi,
Jazg'anları eljireter kewildi.

Bazda ruwhı tu'sken, jamg'ırlı ku'ndey,
Boyawı bos shıg'ar jazg'anlarınin'.
Bazda ba'ha'rdegi ashıl'g'an gu'ldey,
Quyar zeyinine la'zzetli nurın.

Men o'z Ta'g'dirime hayran qalaman,
Ol sonday miyriban, sonın'day qatal.
Birde jaz ku'nindey ku'lip qarag'an,
Birde qar - boranlap, qapılıp atar.

«Analı jetim - zor» degen ug'imdi

Bizge na'resteley na'sip etti ol.
Ash ha'm jalan'ayaq balalıg'ımdı
Tikeshli soqpaqlardan aydap o'tti ol.

Ha'm shıg'ardı jaypawıtsız, o'tkelek,
Qıym ha'm qızıqlı jaslıq jolına.
«Mashaqatsız, an'sat o'mir ku'tpe» dep,
Bir hikmetli qa'lem berdi qolıma.

Jaksı - jaman demey usı jolımnan,
Bizdi alıp keter, ta'g'dir ko'regen.
Sol qa'lemdi tu'sirmesten qolımnan,
Su'rine - qabına ju'rip kelemen.

Kewil bu'lbilimdi mudam ash etip,
Sayrata-sayrata esten tandırdı.
Muhabbattın' sharabına ma's etip,
Ayralıqtın' otlarına jandırdı.

Bazda shadlıq bulag'man ishirip.
Da'wri - da'wranlardı su'rgizer bizge.
Bazda musa'pirlik halg'a tu'sirip,
Ko'rmes islerdi de ko'rgizer bizge.

Ruwhıyatım aydap sho'l - ba'yabang'a,
Mun'ımdı samalg'a shag'ındıradı.
Ma'kkar muhabbattın' taxtı aldında
Tiz sho'ktirip; og'an tabındıradı.

Bazda tuyıq ko'shelerge kirgizip,
Ha'wlirtip, a'were - sarsan' eter ol.
Bazda tik shin'ırawlı jarg'a min'gizip,
Bir waqta qutqarıp alıp keter ol...

Men o'z Ta'g'dirime kayıl qalaman,
Ol esirker arzıw- u'mitlerimdi.
Og'an ta'n beremen, ta'wbe qılaman,
Arnap shu'kiranalıq ma'writlerimdi.

A'zel jazmıshımda jazg'an jol menen
Ol meni sharshamay alıp baradı.
Bilegimnen tutıp mıqlı qol menen,
Sa'l shıg'ınsam, qaytıp jolg'a saladı.

Bile - bilsen', an'sat emes og'an da,
Ku'n kelgende esap berer olda g'ı.
Tik turıp bayanat jasar ol sonda,
«Ku'ndelik da'pterin» ashıp qoldag'ı.

Ta'g'dirim! Men sag'an su'yeymen arqa
Ha'm sıylayman biyik inabatın'dı.
Tilin' mu'ki bolmay Ta'n'irim aldında,

Jaqsı jasag'aysan' bayanatın'dı.

Aytqaysaq sen sonda: Pa'wardigarım!
Jazg'anın'dı hesh buljıtpay bejerdim.
YAlg'anşının' bendeshilik bazarın
Aralatıp, bir benden'di a'keldim.

Sawap isler qıldı, miriwbet taptı,
Bilip-bilmey qılg'an gu'nası da ko'p.
Biraq insan degen ullı ataqtı
Begligin buzbastan alıp o'tti dep...

1995-jıl, fevral.

SHO'LDİN' İYSİN ALSA TURMAS

Qırıq ay qolda o'sken kiyik,
Sho'ldin' iysin alsa turmas.
Du'zde ju'rgen shopan xalqı
Sha'ha'rde baylasa turmas.

Bag' ishinde pisse badam,
Tatar nesip etken adam.
Nama tanımag'an nadan
Bu'lbil sayrasa da turmas.

Miriwbetli bolsa kewil,
Qayg'ı-da'rtin' bolar jen'il,
Bag' ishinde ashılg'an gu'l.
Qazan urıp solsa, turmas.

Bultlar ko'shse ba'lent tawdan,
Ko'z jasman seller jawg'an,
İzi kelispegen da'wran,
Jatıp tu's ko'rgenshe bolmas...

SADIQ SHAYIRG'A

Ju'rgen - da'rya deydi, otırg'an - boyra,
Ju'rdek ayaqlardı jollar ha'm su'ygen.
G'arrılar oylasa ne tu'spes oyg'a
Diywal qısıp keter shıqpasan' u'yden.

Jatqang'a ne aytar to'sek ha'm dastıq?
Mezgilsiz qartaymaq - o'mirge qashıq,
Baxıtlı g'arrılıq - ekinshi jashıq,
Misli kesh tu'skende atqan tan' deymen.

Bu'lbil qus balasın alıp janına,
Sayrawdı u'yreter palapanına ...
Qalmayın dep jas a'wladtın' shan'ına,

Ku'ni-tu'ni qa'lem tartarsan' deymen.

Men hayranman baz bir shayır doslarg'a,
Sharshadım der shıqpay atıp asqarg'a.
Sol ishten qartayıp tuwg'an jaslarg'a
Jasarıwdın' jolin aytarsan' deymen.

Ko'z a'ynekti su'yemes nuranıy ko'zin',
Kewilge zawıq berer ko'p aytqan so'zin',
Paxtadan - Shamurat, qosıqtan - o'zin'
El ka'rwanın mıqlap artarsan' deymen.

Alpıstan asqanson' azıw ketilse,
Qaptalınan jetkinshekler jetilse,
Zaman dan'qı ushın talap etilse,
Kosmosqa ha'm barıp qaytarsan' deymen.

El japqan eltiri boyg'a shaq deydi,
Xalıq su'yennin' nesibesi naq deydi.
Qartlar Sizge qusap jasarsaq deydi,
Al men sizdey bolıp qartaysam deymen.

1963-jıl, avgust.

TUSAWLI KİYİK

(Mu'sinshi Q. Joldasbekke)

Qara pıshaq qara tasqa
Janıp-janıp qayraladı.
Bul shiybuwın ayaqlarım
Nege shandıp baylanadı?

YA bolmasa bul ayaqlar
Jelden ju'yrik emespedi?
«Miyrim» degen so'z qayaqta?
Bar bolsa «qoy» demespedi.

Jeldey ju'yrik to'rt ayag'm',
Eki ayaklı jawızlarg'a
Qalay g'ana uslattın'lar,
Ko'zi qıyıp bawızlawg'a.

Miyrim joq-aw irasında,
Bul insannın' balasında.
Man'ırap ju'r ılaq genem,
Qay putanın' arasında?...

İıol, 1991-jıl.

ABBAZ BENEN XOSHLASIW

Du'nyadan bir ketken adam
 Qayta aylanıp kelmes bolar.
 Jaqsı bolıp o'tken adam,
 Tirilerge ten'les bolar.

Aytqan so'zin' irilikte
 Naqıl bolıp ju'rilipti.
 Adamdı adam tirilikte
 Onsha jaqsı bilmes bolar.

Erk quyashı nurın shashtı,
 Quwsırılğ'an jag'm'dı ashtı,
 Kitabına halıq talastı,
 Ma'n'gilikke mo'rles bolar.

So'zin' su'ysinter eldi ko'p,
 Kettin' ornın'dı belgilep.
 Kim ayttı sizdi o'ldi dep?
 Jaqsı shayır o'lmes bolar.

1970-jil. YAnvar

BOLMASA

Qus balası bolıp ilinbes sang'a,
 Bu'lbildin' xosh hawaz sesi bolmasa,
 Sazdı shertken menen kelmes namag'a,
 Kewildin' bir a'ndiyshesi bolmasa.

A'det qalar, ba'lkim qa'siyet qalmas.
 Elge xızmet etpey jigit sinalmas.
 Ko'p jasag'an menen aqsaqal bolmas,
 Parasatlı aqıl-esi bolmasa.

Birewler qartaysa ziyneti asar,
 Eline sa'n berip, to'rge jarasar.
 Birewler urg'ashı maymılğ'a usar,
 Ma'zi adam su'wret tu'si bolmasa.

Kimler jas qaytsa da aqılı tolg'an,
 Kimseler zuwqıldap til-jag'ı qalg'an.
 Atqa «shuw» degennen basqası jalğ'an,
 Jası u'lkenlik a'wselesi bolmasa.

Kimdur tirisinde-aq atın joqlamas,
 İnsan bolıp, ishken duzın aqlamas.
 Berjag'man quyg'an menen toqtamas,
 Arjag'ında birna'rsesi bolmasa...

Sentyabr, 1980-jil.

«PLAXA» İZLEP...

Shin'gıs Aytmatovqa

Way, enag'ar adamzat!
 O'z isine o'zi, hayran qalg'anday.
 Sumliq ha'm ilimdi qatırıp jumsap,
 Bir plaxa² sog'ıp shıg'ardıq sonday...
 Bir mu'lik boldı o'zi ayta qalg'anday.
 Turar iyeginin' ku'nine jarap,
 Ko'rgen jag'a uslap, ta'wbe qilg'anday.
 Sog'ıw an'satlıqqa tu'spedi biraq:
 Qansha usınıslar, daw ha'm ja'njeller,
 Kanshama disputlar bolmadı payda.
 «Betonnın sog'ayıq» dedi birewler,
 Birew aytar «NTR zamanı qayda!»
 Birewler der: «bolsın nag'ız ag'ashtan,
 Betonın ne? Ayan' baltanın' ju'zin.
 Bası shabılarda adam ha'r qashan,
 Ta'biyattan bo'lek sezbesin o'zin...
 Ko'p tartıstan, keyin shıqtıq aralap
 Ag'ash tuqımı bar ha'mme jaqlardı,
 Livan kedrlerin qırıqtıq jarg'ılap,
 Savannada ullı baobablardı.
 Tayga qarag'ayın biyigin saylap,
 A'ydik emenlerdi qıyratıp shıqtıq.
 Tu'bine za'ha'rli izey suw aydap.
 Sayalı gu'jimdi quwratıp jıqtıq.
 Mine, tayar boldı!
 Planetanın'
 Ornattıq xalıq barar ken' maydanına.
 Ha'r kim alıp barıp og'an dushpanın,
 Aybaltamdı juwsam deydi qanına.
 «Ju'r» dep biri-birin zorlaydı adam,
 Zorlag'anı menen barmaydı adam,
 Birin-biri tutup jup jag'asınan,
 Su'yreydi, qıynaydı, qorlaydı adam...
 Kimler adamzatqa etse jaqsılıq,
 Ekinshiler isler og'an shaqsıylıq.
 İsenim ko'piri qıyrap belinen,
 Eki jag'ıs bir-birine qaqshıydı...
 Ju'rer jollardı da shıqtıq, minalap.

Basıp almayıq dep onı abaysız.
 Ha'r adım atqanda dize qaltırıp,
 Ju'rekke as batpas, uyqımız jaysız.
 Lekin jasaw za'ru'r, jan degen tatlı,
 Ma'jbu'rmiz minalı joldan barıwg'a.

² *Plaxa* - o'lim jazasına tartıl'gan adamnın' basın shabıwg'a arnal'g'ak du'n'ke ag'ash, qassaplar onı «jan ag'ash» deydi, (I. Ju.)

A'jel quzg'ınları qara qanatlı,
 Tayar tur o'mirge pa'nje salıwg'a.
 Jerde tirishilikke tuwg'ızıp qa'wip,
 Gu'rsiner Nevada, Semey sho'lleri.
 A'jeldin' binarlı urıg'ın tawıp,
 Alg'ıs alar «ilim pida'kerleri».
 Uyag'a talasqan eki lashınday,
 Adamlar ayawsız bir-birin jular.
 Podshipnigi maylanbag'an mashınday,
 Astımızda jer hawlıg'ıp aylanar,
 Ashko'zler shanag'ı teren' qurdımday,
 Baylıq u'stemlikti awsar bir tınbay,
 Juwhalanıp ten'iz suwın simirip,
 Na'psi o'rbir shegirtkenin' qurtınday,
 Jawrap Missisipi, A'yiw da'ryalar,
 Jag'ısların taslap qashadı Aral.
 Gazge uwlang'an hindler qan'g'ırıp barar,
 Chernoblde tallar dir-dir qaltırar.
 İship da'ryadag'ı za'ha'rli suwdan,
 Jag'ısta qan qusıp o'ler negrler.
 A'jel qısnag'ına vertolet quwg'an,
 Qashıp barar sayg'aq ha'm kenguruler.
 Paxtadan «aq altın» alıw qastında,
 Za'ha'r shashqan samolettin' astında
 Bawırı shanship, m'ırsıydı balalar,
 Jolda o'lip atqan torg'aylar qalar...
 Dinamit jarılar, laynerler janar,
 Terrorlar, maqıplar - jawız haywanlar,
 Plaxag'a qaray aydap bir-birin,
 YAg'nıy o'zin-o'zi qıynar adamlar...
 Al, ol du'n'ke ag'ash o'lim shaqırıp,
 Mudam qang'a sho'llep turar desedi.
 Biraq sel jamg'ırlar o'mir shaqırıp,
 Ol ag'ashtan nart shıbıqlar o'sedi.
 Sol nartlar japırag'ın ılaqlı eshki
 Jep atır artınan kelip arqayın.
 Ol ag'ashqa kelip otırar keshte.
 Muwsapiyt jolawshı ju'zi sarg'ayıp,
 Ha'm u'shkilsiz pishken uzın lipasın
 Sa'l qımtap, ag'ashtı sıypap qoyadı.
 Shiramittım tu'sin, saqalın, shashın,
 Shirkewdegi su'wretlerge bayag'ı:
 Quddı ko'kten tu'sken İysa payg'ambar
 Haqqında an'ız so'z tu'sedi eske.
 Sol dep paraz etsek, oylag'an shıg'ar:
 «Azap penen shegelenip krestke,
 Asıqpay o'lgennen mınawın' abzal.
 Shart u'zilip tu'sken gellen'di ko'rip,
 Esin'di jıyg'ansha ketersen' o'lip.
 Gerainnen tartsan' onın' u'stine,
 O'lerin'de janın' awırmas ja'ne.
 Ne degen nnsanlıq, miyrim-sha'paat,

O'sip qetken eken g'oy bul adamzat! ...»

Al, da'rya boyında adamlar barar,
 O'zi soqkan mu'likke ha'wlirip qarar,
 Ha'r qaysısı o'z basınan qa'wip etip,
 Bildirmey o'z moynın sıypalap qoyar,
 Olar endi ullı da'rya boyında
 Jan'a oyshılına jan'a zamannın'
 Ju'giniwdi niyet etken oyında,
 Aqılı kirgendey oysız adamnın'.
 Sonshelli peylinen azg'an bul insan,
 Sezgen bolsa kerek oyanıp hu'jdan:
 «Kemege mingennin' janı bir» degen
 Naqıldı esletip tolqır okean.
 Jawızlıqtın' mu'iki sol du'n'ke ag'ash,
 Mu'mkin nartlap, daraq bolar qaytadan.
 Aqıl aspanında nur shashıp quyash,
 Ullı haqıyqatqa jol tabar insan ...

No'kis, mart, 1988-jil,

NA'RESTE

Na'reste, ol - adamnın' en u'lkeni,
 Kim bolsan' da sen balasan' keshegi.
 Sheshen' bul tursında tuwmag'an seni,
 G'arrılar da bala bolg'an desedi.

Na'reste o'mirdin' ju'regi, demi,
 Ele bult ko'rmegen ol bir altın tan'.
 Na'reste - adamnın' tun'g'ish qa'demi,
 Son'g'ı qa'dimin' de aparar og'an.

Ullı keleshek ushın iske, gu'reske
 Tili shıqpasa da ol u'yretedi.
 Ol iye pa'klikke, qu'diretli ku'shke,
 Quralsız du'nyag'a hu'kim etedi.

Talping'an jas na'restege qarasam,
 O'mirge men qızday ashıq bolaman.
 Usı adamlardıń ba'ri iras-aq
 «Bala bolg'an ba?» dep sawal qoyaman.

Joq, joq, ba'ri emes! Tek te jaqsılar, -
 Haq kewil adamlar bala bolg'andı.
 Al ishkirne jawızlar she? Jaq, olar
 «Bala boldıq» degen so'zi jalg'andı.

Eger olar jurttay bala bolg'anda,

Ju'rmey me Songmide³ balalar o'lmey.
 Min'-min' bala botinkaları sonda
 Osventsimde jatbas edi aw kiyilmey ...

8-fevral, 1970-jil.

QOY, DAN'QPARAZ BOLIWDAN UYAL...

Ha'y, jas oyshil, na'siyatim sag'an:
 Bolako'rme o'ytip dan'qparaz.
 Bolsa eger adam dan'qparaz,
 Jerde jaqsı at qalmas onnan ...
 Biraq ta sen shayır boldın' da,
 O'zin'e awır shoqmardı aldın'.
 Jurttan maqtaw da'me qıldın' da,
 İzinde ko'p ku'lkige qaldın'.
 «A'kel mag'an gu'lin'di, xalqım,
 Men shayırman" demekshisen' sen.
 Nawayının' so'zi emes, dan'qın'
 Ma'jnu'n bolıp izlemekshisen',

Qoy, dan'qparaz bolıwdan uyal,
 Nege kerek qanatsız qıyal!
 Onnan qayta ba'ha'r kelgende
 Jol boyına ko'gert bir tu'p na'l.
 Jillar o'ter, gu'jim erjeter,
 Saya berer sharshag'anlarg'a.
 Talay a'wlad astınan o'ter,
 Siltew bolar adasqanlarga.
 Ta'jiriybeli jolawshı turıp,
 Bunda oyg'a batar gey ku'ni.
 «Rahmet buni ekkenge» dep jurt,
 Uzaq jillar yad eter seni ...
 Hey, jas oyshil, sen mag'an qara!
 Sonnan abzal dan'q bar ma sira'?'
 Qoy, dan'qparaz bolıwdan uyal,
 Kinge da'rkar qanatsız qıyal!

1957-jil, No'kis.

* * *

Skulptor boyag'anda men,
 Qara tawg'a shıg'ar edim,
 Ayaz qalanın' ma'rmerinen
 Su'wretin'di sog'ar edim.

Ko'p a'wladtı, ko'p zamandı

³ Songmi - amerikalı imperialistler qıyratqan Vetnamlı awıl. İ. Ju.

Diydarın'a sag'ındırıp.
Qoyar edim sur jılandı,
Ayag'ın'a tabındırıp.

1967-jıl.

BİRİNŞİ MUG'ALLİMGE

To'legen ag'ag'a.

G'arrılıq miyzanının' qırawı shalg'an
Shashın'ızg'a qarap oyg'a talaman.
U'sh tu'p aq so'kittin' astında qalg'an
Kishkene aq jayg'a kirip baraman.

Jez qonıraw tan'g'ı uyqını qashırıp
Sıyıp otıraman eplep partag'a.
Shawqım su'ren ha'pzamatta basılıp
Siz payda bolasız ja'ne ortada.

Shaqırsan'ız altın balıq til qatıp,
«T» dan tay shapqılap, «G'» dan g'az ushti.
Ha'rip zorlıq penen qag'azg'a jatıp,
Kewilge a'jayıp bir sa'wle tu'sti.

Ne aytsan'ız bizse sol boldı zakon,
Nurlı diydarın'ız kewil tog'ı edi.
Besti beske qossan' payda boldı on,
Sizin' bilmeytug'mın'ız joq edi!

Shıbıg'm'ız ushında kartalar so'ylep,
Da'ryalar ten'izge ag'a basladı.
Maymillar adamg'a aylanıp tu'rgep,
Pil mamont quwıp, ot jag'a basladı.

Al biz o'zin' jaqqan ottın shalası,
Jan'amız, O'zin'ız adam ettin'ız.
Ata balası emes, Watan balası
Boliw a'lipbesin siz u'yrettin'ız.

Bu'gin ko'rip sizin' aq shashın'ızdı
«Biz de kelipbiz aw birazg'a" dedim.
Qansha u'lkeysem de, ko'rgende Sizdi,
Dokag'a shıqqanday albırar edim.

Birew dana bolar, birew jurttı sorar,
Juldızg'a jol tartar, al birazları.
Siz ushın bayag'ı balalar olar,
Bas kiyimin alar aldın'da ba'ri.

Biz tayar! Keleshek bizdi shaqırdı,
U'ye tapsırmanı sorap alın' siz.

Biz ushın siz ele jurttan aqıllı,
Ele A'platunnen beter alımsız.

1969-j.

* * *

O'zi qızıq adamlar
Qızıq ko'rer du'nyanı.
O'zi buzıq adamlar
Buzıq biler du'nyanı.

O'zi qızıqshıl adam
Oylap ju'rer tek g'ana:
Du'nya degen toy - bayram,
Qızıqtan turar dep g'ana.

Buzıq adam mudamı
Sumlıqtı oylar aqıl dep.
Du'nyanın' barlıq adamı
Buzıqlıq islep atır dep ...

Mart, 1988-jıl.

EKİ QUWANISH

Men atımdı tu'sip basqag'a berdim.
Er-turman, dorbası, qamshısı menen.
Sen da'rhal quwanıp juwırıp keldin',
Ko'zin'de shadlı jas tamshısı menen.

Sen bayg'us quwandın' ha'z etip ku'lip,
«Piyada qaldırıp jazaladı-aw dep.
Men bayg'us quwandım: jayawlap ju'rip,
Ko'p jaqsı qosıqlar jazaman-aw dep ...

Mart, 1988.

POShShA TORG'AYDIN' O'LİMİ

(Elegiya)

Jol boyında bir tu'p juwsan tu'binde,
Jatır, a'ne, jayıp jansız qanatın.
Jan'a g'ana ken' dalanın' ko'ginde
Sayrap turg'an edi-aw la'zzetke batıp.

Shan'g'a shomılıp, awnap alıp asıqpay,
Biraz waq jer tın'lap jatar edi ol.
Bir waqları ılaqtırg'an asıqtay,
A'l hawag'a o'zin atar edi ol.

Ko'z astında qubılar qır do' gerek,
 Ken' dalanın' ko'rkine ko'z qamasıp.
 Din' aspang'a o'z ju'regin shegelep,
 Shir-pır bolıp baslar edi namasın.

Tuwg'an jerge ha'm o'mirge biyikten
 Ha'r waq ıshqı eter edi jan'adan.
 Ha'tte u'rkekligin umıtıp kiyik te,
 Sıyqırlanıp turg'anday bul namadan.

Sm'qıldısın qoyıp mo'ldir bulaq ta,
 Selew sho'pler jasil shashın jayg'anday.
 Pu'tkil a'lem aylanıp bir qulaqqa,
 Tekte torg'ay dawısın tın'lap turg'anday.

Yoshlang'anda o'zin usılay umıtıp,
 Esi ketip ko'kte sayray berdi ol.
 Bir waqta sel burshaq oqlarg'a tutıp,
 Ba'lentten quldırap tu'sip o'ldi ol.

Qızg'aldaq qan jılap, juwsanlar an'qıp,
 Qosıqshı azası gursintti sho'ldi.
 O'ldi ol. Biraq ta qosıqtın' dan'qın
 Qol jetpes biyikke shıg'arıp o'ldi.

1968-jıl.

NERVALAR

Wa, nervalar, bayg'us nervalar,
 Ju'reklerin' ayawsız tarı!
 Ra'ha'tlenip sizdi urg'ılar
 Adamların' jez tırnaqları,
 Bar ta'shiwishin biymaza adamnın'
 U'stin'izge alg'ansız sizler.
 Awır blokların zamannın'
 Kran bolıp ko'teresizler,
 Umılıwlar, ba'lentke ushıwlar.
 Qatal gu'res qarsılaqları,
 İzleniwler, aytıs, ashıwlar
 Sizge salmaq taslaydı ba'ri.
 Ba'ri-ba'ri polat serpinli
 Prujinaday shıyratar seni.
 Qısqa o'mirge ja'birdur bular,
 Wa, nervalar, japakesh nervalar!

Ashshı tiller, alarg'an ko'zler,
 Kezergen erin, sazarg'an ju'zler.
 İshen shalıw, sırttan sayıwlar,
 Gedeyleniw yaki bayıwlar,
 Kisilik jarıstarıw, ku'nlewler -

Ba'ri qurt bop almani gewler.
 Ba'ri sizge dawager bular,
 Wa, nervalar, dawkes nervalar!
 En' bir sezgir lokatsiyadan
 Qıbr etken sestı uslaysız.
 Ba'lent shastotada siz mudam
 Sezımtallıq penen isleysız.
 A'lle qayda sınał' an atom,
 A'lle qayda tu'sken bombalar;
 Balası o' lgen vetnamlı qatın,
 Keskilesiw alıs Kongoda ...
 Pentagonlar, bonnlar du'nyası
 Ba'ri-ba'ri miydi burg' ılar.
 Bul zamannın' Eol arfası.
 Wa, nervalar, shıqqısh nervalar!
 Du'nya degen ken' u'ydi talap,
 Tarıltıwshı tar peyiller bar.
 U'yin' izden bezbeyimiz biraq,
 Mawasasız sawashlar barar.
 Mawjırag' an ta'biyat qoynında
 Sizge ha'z joq ha'zirgi gezde.
 Ju'rek sog'ar o'mir ishqında,
 Ullı maqset ju'klengen bizge.

Ma'rt ju'rekler - o'mir motorları,
 İvparkta «jog'al» der bular.
 A'sirimizdin' ayawsız tarı,
 Harman'ızlar, polat nervalar!

İıol, 1968-jıl.

DAN'Q ARBASI

Dan'q arbası gu'pshekke zer jalatqan,
 Bo'genegin ko'mkergen sap gu'miske.
 Dan'qtın' ju'gin tartıw ushın jaratqan,
 Bolmaydı ol shan'lı jolg'a miniske ...

Ayag'ın'dı puta tırnap, tas qıyıp,
 O'rmeleysen' asqar tawdın' basına.
 Jol azabı qastın tiger qasqıyıp,
 Taw qarınan qıraw tu'ser shashın'a.

Ha'mme qaytar mashaqatqa ko'ne almay,
 Tek sen kettin' shın'g'a ayaq basıwg'a.
 Aqırında mindin', jurtlar mine almay,
 Eteklikte telmirisken asıwg'a.

Bultlar awnar ayag'ına bas urıp,
 Biraqta ku'n jerdegidey qızdırmas,
 Tu'serlikte kiyatırsan' ma'sirip,
 Ayaq talıp, kirpigin'e muz turmas.

Kiyatırsan' tu'serlikte sen a'ste,
 Ma'nzilin'e jetiwge az qaldı da'.
 Ko'binshe sol ko'lik kerek emeste,
 Dan'q arbasın tartar senin' aldın'a ...

Jurt gu'wlesip ko'termelep baratqan
 Bul arbanın' jolı dımnan jin'ishke.
 Marapattın' mort ag'ashınan jaratqan,
 Jaramas ol jumıs ushın miniske.

Baz birewler bunı jaqsı bilse de,
 Tozdırar onı quwıp aydap dembe-dem.
 YAmshik jallap jol arbasın minse de,
 Pushkin jol'g'a dan'q arbasın minbegen ..

XOShADA'S

T.Genjebay baqsıg'a

Ala moynag'in'dı alıp qollarg'a,
 Pa'rlerin titiretip ushır «Tarlandı».
 Asırımı ba'lent yoshlı jollarg'a
 Su'r ma'rdana hag'lap «Qara jorg'an'dı».

Qulaqtan ter alıp, ko'sile tu'ser,
 Ga' ha'wijge minip, pa'sine tuser.
 Qayta bastan go'ne da'rtim qozg'alıp,
 Essiz balalıg'im esime tuser.

Esimde awılg'a baqsı kelgeni,
 «Shasa'nem-G'a'ripti» aytıp bergeni,
 Baqsını da'stang'a salar aldında
 «Qane, ballar, barıp uyıqlan'» degeni.

Gewish arasında, esik artında,
 «Shıqpayman» dep jılar aqır son'mda
 Bir baxıtlı bala uyqıdan qalıp,
 Tan' atqansha baqsı tın'lag'an sonda ...

Mardıyg'an jigitler, tuyana qızlar,
 Ayaq uyısa da, o'tse de ızg'ar,
 Otırısın buzbay sa'ha'rge deyin,
 Baqsı tın'lar edi uyıp, enag'ar.

Ha'wijge mingende su'ygen naması,
 Qıyqıwın jetkizer jigit ag'ası.
 «Ba'ra'kalla» dep g'arrılar ırg'alıp,
 Jaslıg'in esleydi-aw bilsem shaması.

Bul ku'nde baqsının' qaytqan da'wleti,
 Estrada, magnitofon na'wbeti.

U'yden shıqpay sayrap turar jer ja'ha'n,
Ha'r zamannın' o'z sazi, o'z sa'wbeti.

Da'rtli kewil biyda'rt penen oynamas,
Taza bag'da «go'ne bu'lbil» sayramas.
Atlardı qıynamas uzaq aydawg'a,
Jurt jıyılıp endi baqsı tın'lamas.

Onnan ko're oynap-ku'lgeni abzal,
Keshte televizor ko'rgeni abzal.
Mal ko'beytip, tawıq saqlap, pul tawıp,
Barıs-kelis penen ju'rgeni abzal.

Jurtqa tan'sıq emes bul ku'nde baqsı,
Du'nya quwıw boldı kewildin' naqshı.
Toy berip, pul jıyıp jaqın-juwıqtan,
Ulina «Jiguli» alg'anı jaqsı.

Basqa quslar sayrar bag'larda bizin',
«Sanalı geldin'» nen oyanbas sezim.
G'a'rip segbir tartpas A'lepshırwannan,
Sa'nemler ko'shkiden taslamas o'zin ...

Ala moynag'in'dı alıp qollarg'a,
Pa'rlerin titiretip ushır «Tarlandı».
Mashina ju'rmegen awlaq jollarda
Su'rip-su'rip alg'ıl «Qara jorg'an'dı».

Kimseler xosh ko'rmes, kimge jag'arsan',
Begligin'di buzba, injılma ha'rgiz,
Ba'lkim sen en' son'g'ı baqsı shıg'arsan',
Biz ha'm son'g'ı tın'lawshın'ız bolarmız ...

Sentyabr, 1986-jil.

ANA JU'RİGİ

(Ra'wayat so'z)

Jigit ayttı: «ne desen' de ko'nemen,
Bas alıp ketemen, su'ymesen' eger.
Bosag'an'a bas qoyıp-aq o'lemen,
Mag'an hayal bolıp tiyimesen' eger».

Ma'kka'r sulıw masayradı jol taslap,
Ayttı: «onda bir sha'rtim bar - tilegim:
Anıq meni su'ygen bolsan' ıraslap,
A'kelip ber o'z anan'nın' ju'regin» ...

Jarmes jigit u'yine tez bardı da,
Bel bayladı bejeriwge tilekti:
Kempirinin' basına bir qoydı da,

Gewdesinen julıp aldı ju'rekti.

Jıg'ıldı su'rnigip ol bosag'ag'a,
Ju'rek tu'sti uwısmın ulınım'.
Jerde jatqan ju'rek ayttı: «Abayla,
Awırmadı ma hesh jerin', qulınım!»

Noyabr, 1989-jil.

SORShA

Sonetler

*Qapa bolsan' ag'in suwdı jag'ala,
Tasıp ketsen' a'wliyenı arala.
Naqıl*

1

Barlıq ha'm joqlıqtın', shegarası bul,
Usı jerge kelip izler jog'alar.
«Mensiz du'nya joq» dep, asqıng'an kewil
Bunda sabasına qayta quyılar.

Bunda ku'li tınar g'umsha la'blerden,
Ko'zge jas juwırar, aqıl albırar.
Dostın' sensiz u'yge qaytar bul jerden,
YA ol sen qaytqanda ere almay qalar.

O'limnen hesh ju'yrik qashıp qutilmas,
Esaptan jan'ılmas, ol hesh utilmas.
Biraq ol qast etip qılsa da ha'mir, -

Tek te bir ku'sh onın' aytqanın qılmas:
Saw bolsın gu'resshen', sharshamas o'mir!
Bir shıbıg'ı sınsa, mın' bolar sarras.

A'jel qurıg'man ju'yrik qutilmas,
Onı oylap qorıqpa, qorıq sen mınadan:
Seni son'g'ı jolg'a uzatqan adam
Ko'zine almasa bir qatire jas.

O'limin' da'rt salmasa hesh bir kewilge,
Joqlamasa senin' ornın'dı o'mir:
«Bul da o'tip ketti-aw, bayg'us, a'ytewir»
Dep oylasa qoyıp atırıp go'rge.

Otırıspada eske tu'ssen' nag'aybıl,
İsmin' tirilmese misalı bir gu'l,
Jaqsın' ilinbese tilge sol gezde;

Tu'sine engenin'de shorshıp tu'ser bir -

Bir dos, bir dushpanın' qalmasa izde,-
Demek, su'rmegenin' jartıwlı o'mir.

3

«Ol qayta tirilip kelse edi bir,
O, men kirpik bolıp onın' ko'zine.
Ko'rmegen izzetin ko'rsetip ne bir.
Sıylar edim shan' qondırmay ju'zine.

Keshikken soldattay, kelse ol kirip,
YArınday aymalar edim-aw sonda» -
Der adam adamdı jerlep atırıp ...
Bul biyhuwda o'kinish g'oy shinında.

«Qara xattan» keyin kelgen soldat ha'm
Jat ko'riner. O'lik tirilgen gezde,-
Su'yiw tu'we, jolay almassan' og'an.

Sol ushin suw qayıtıp aqpaydı izge,
Bos o'kinishten ko're, bir-birimizdi
Sıylay bilgen a'zbek biz tirimizde.

4

Ju'z eliwge shıqqan bir g'arrı ko'rdim,
«Qanday baxıtlı» dep paraz ettim men.
İzlep barıp taptım ha'm sa'lem berdim,
A'lle nege qapa bolıp kettim men:

Beste eken Berdaq tuwılğ'an jılı,
O'zi u'sh kempirdin' basına jetken,
Taras Aral betke quwılğ'an jılı,
U'sh ul ko'rip, ko'ldede ol talap etken.

U'shewi de qartayıp o'ldi biraqta,
Zamanlas, dos-yaran ketti jiraqqa.
O'zgerdi a'wladlar, o'zgerdi zaman.

Ol tu'nerip qarar g'arrı daraqqa.
G'arrı shınar turar qurt jep quwrag'an,
«Gu'wlep turdim-aw -dep bayag'ı waqta».

5

A'fa'ndini ko'rdim qa'birstanda,
Qa'dingishe xoshwaq, ele o'lmegen,
Eshegin urlag'an urı da bunda
Qansha an'lisa da ele kelmegen ...

Ol jerde O'mirbek, sufı jolıqtı,
Piyri menen bir mazardı qarap tur,

«Bizin' jay pa'kize imarat bolıptı,
Endi ne kemis?» -dep onnan sorap tur.
«Endi kemisi tek o'zin'iz, piyrim ..."
Degende pir tuwlap, gu'jireytti iynin.

Sol aytqanday bizin' Ag'ash quyrıq ta
«Qala bolıptı-aw mınaw qoyımshılıq ta»
Degen ha'meldarg'a: «Awa sen kelsen',
Qala ha'kimi de bolajaq ..." degen.

6

Qulpı tasqa jatqan: «Bul jatqan marhum
Qırıq ku'n o'mir su'rgen. Sudya bolg'an» ...
«Qa'te oqip turg'an shıg'arman ba'lkim?»
Dep A'fa'ndi sorar jolawishılardan.

«Qa'te emes, bizde bar sonday da'stur:
O'lerde ha'mmesin eske alasan'.
O'mirin'degi shadlı demlerdi bir bir,
O'zin'she esaplap, shotqa salasan'.

O'mirin'e esaplar tek sol ku'nlerdi ...
Ayttı A'fa'ndi: "Bul danalıq netken! -dep,
Nag'aybıl elin'izde o'lsem men endi,-

Sizden iltimasım, ayıp etpen' tek:
Qa'birime jazın': "Bayg'us A'fa'ndi
Du'nyag'a kelmey-aq o'lip ketken" dep ...

7

Atomdı keselge em etemen dep,
Talay doktor o'z o'mirin nabitlar.
Du'nyanı adamg'a ken' etemen dep,
Su'ngir tun'g'ıyıqka kosmonavtlar.

İnsan o'z aqılına ug'ras kelmestey
Tilsim menen ashar du'nyanın' sırın.
Bazda o'z o'mirin elestirmesten,
Go'r awzınan alıp qalar bir-birin.

Adam qanday qıyınlıqtı jen'bes ol!
Du'nya biler onın' aqılın, ku'shin.
Tek bir na'rse g'ana qolınan kelmes, ol:

O'z janın, o'z o'mirin ayay bilmes ol,
Sebebi, o'zi ushın o'mir su'rmes ol,
Adam o'mir su'rer adamlar ushın.

8

«Shinar, sen qalaysha bir jerde turıp,
Ush juz jil jasaysan'? U'yretshi mag'an!»
Dep soradım sayasında otırıp,
Shinar ayttı: «Meyli aytayın sag'an:

Sen meni egesen' haq niyet penen,
Al men jaqsılıqqa jaqsılıq oylap,
Tek ba'lentke g'ana umtılp o'semen,
İnsang'a saya ha'm go'zzallıq sıylap.

Millionlag'an jasıl japıraqlarım
Ha'r tan'da ku'n shug'lasına shomılar
Ha'm de bir-birinin' qag'ar shan'ların.

Pazıylet da'ryası tamırımdı juwar.
Qa'lbine ornasa bul aytqanlarım,
Adam da ko'p jasaw ushın tuwılar.

9

Bir elde ko'p tilli ulıslar jasar,
Ba'ri bir anadan tuwılg'an yan'lı.
Adamlar doslıq dep qushag'm ashar,
Kewiller su't penen juwılg'an yan'lı.

Al, siz ekewin'iz arazlastın'ız,
Dushpan siyasatlı eki el qusap:
Shegarag'a tikenli sim tarttın'ız,
Ala bag'ana ko'mip, saqshılar uslap.

Tasadan oq atıp bir birin'izge,
İntsidentler bolıp turar arada,
Ja'bir etpey qısqa o'mirin'izge,
Jarasarsızlar ma siz tirin'izde,
YAKi sıyısı almay kep-ken' du'nyag'a,
Sıyarsız ba tap-tar qa'birin'izge.

10

Sawlatlı gu'mbez tur qa'birstanda,
Ku'n su'yip ko'k shırsha ba'diya tasın.
Da'bdebeli qa'd ko'terip aspang'a,
Tu'rli oyg'a salar adam balasın.

«Ba'rekella! Mine, o'lige hu'rmet»,
Dep su'ysinip qarar gumbezge ha'r kim:
«Qay zamannın' mu'lki? Xan ba yaki bek?
Alım ba, shayır ma bul jatqan marhum?

La'ha't qazıp atqan birew nas atıp,
«Qızıq adamsız» dep mırs etip ku'ldi. –
«Bul - ko'knarshi g'arrı, jaqında o'ldi.

Bul gu'mbez - miynetsiz puldın' ma'sligi:
Ol g'arrının' ulı ko'p jıldan beri
Bizde sawda bazasının' baslıg'ı».

11

Bazı bir adam bar, «o'ldi» degende,
İsenbey turasan' o'z qulag'ın'a.
Abaysız za'ha'rli tag'am jegen be,
Mashina qaqtıma, tas quladı ma?

Joq, joq, mu'mkin emes ... Qalaysha o'ldi?
Hiyleden shaytandı utar edi ol?
Neg'aybıl dus kelse, Meφistoφeldi -
İbiliske u'sh ma'rte satar edi ol?

Eger jer astında bolsa hu'kimdar.
Bunı alıp barg'an A'jeldi boqlap,
Der edi: « - Ne ba'le a'keldin', zan'g'ar!

A'y, dozaq saqshısı, bol mınag'an saq!
Bul awzın'nan kirip, artın'nan shıg'ar,
So'ytip dozaqtı da etedi qarap ...»

12

Bazı adamlar bar «o'ldi» degende,
İsenbey turasan' o'z qulag'ın'a.
Bir g'a'letiy boran qutırıp demde,
Bastırıp kirgendey kewil bag'ın'a.

Janın' ırshıp tu'ser qılısh shabaqay,
Jaqın-juwıq bolmasa da ol adam.
Sa'wbetin ta'rk etken a'ziz qonaqtay.
«Ay-hay, iyt du'nya dep kewlin' qawsag'an.

İnsanıy zibanı bolsa Ta'biyat,
Aytar edi jawız A'jelge sonda:
«Waq-waq, a'ttegene! Qılıpsan' uyat.

Qalay ko'zin' qıydı janın almag'a.
Bul insan o'limi - mag'an qıyanat.
Bar, aparıp jiber jaqtı du'nyag'a».

13

Men, so'ytip, o'lippen. «Aqıyrı kayır,
YAkshı adam edi» dep jurat aparar,
Este qalg'anday bir so'z aytsa shayır,
Kindur sonı ishten gu'birlep barar.

Duxovoy orkestr barar mo'n'irep,
Xaliq degen jaqsı g'oy, o'lini sıylar.
Kritigim keler izde mo'nten'lep,
Birewler «ordeni neshew?» dep qarar.

Doslarım ko'zinen jası sorg'alar,
Dushpanım basımda qurday jorg'alar,
Qıymılı dim shaqqan, dawısı patlı.

«Abaylan'!» dep tabıtımdı qorg'alar,
Biraq son'ıra ol da injılıp qattı,
Maydansız ma'rt qusap, salbırap barar ...

14

Bazarg'a barsan', adam o'lmegendey,
Kim ne menen bunda sawda etti eken?
A'wliyege barsan' adam qalmag'anday,
Du'nyag'a qansha adam kelip-ketti eken?

Hesh kim almag'andı esaban bunnı'.
Tuwilmaq ha'm o'lmek - lazımlı deser.
Pıshıq quwıp tawsar nayshanın' jibin.
Qaytıp kelmes jolg'a ka'rwanın' ko'sher.

Bunda ila'hiyat danalıg'ı bar:
O'lmeytug'inlig'm bilse adamlar,
Ha'mme tiri ju'rse jerdin' ju'zinde, -

Neshik kesher edi du'nyanın' halı?
Bes ku'n o'mir su'rgennin' o'zinde,
Astan-kesten etip atır du'nyanı . . .

TA'JIRIYBE TAMSHILARI

To'rtlikler

Adam kewli - jolda o'sken ko'k emen,
Sayası mol, bulaq ag'ar qasında.
Tu'rli tıyıq penen, tu'rli qol menen
Qoltan'balı ko'rdim jazılg'an onda.

Du'ziw ag'ash el ma'pine kerekli,
Shawıp alıp, jayg'a basar sonlıqtan.
Jurt aylanıp o'ter qıysıq terekten,
Qıysıq ag'ash uzaq jasar sonlıqtan.

- Tawdın' qara tası! Jılaysan' nege?
Kim seni ıdırattı, kim qapa qıldı?
- Tas bawır birewler jan'a bul jerde
Birewdi ayamay tas penen urdı ...

* * *

Du'nya az waqtında ba'rine jeter,
 İnsap paqır azg'a qa'na'a't eter.
 Du'nya bolg'an sayın Na'psi degen iyt
 Shinjirin julqılap, qutırıp keter.

* * *

Aqılǵ'a ug'ras kelmes bul u'lken du'nya,
 Ayı, ku'ni ha'mmegerge ten' du'nya.
 İnsan peyli tarılǵ'anda biraqta,
 Eki adamǵ'a tarlıq eter ken' du'nya.

* * *

Apat keltirywshi qurallar jasap,
 Bag'ındıra almaw mu'mkin adamdı.
 Hazarsız kishkene qa'lem menen aq,
 «Jawlap» alıw mu'mkin pu'tkil ja'ha'ndı.

* * *

Bir gezde waqıttan arzan na'rse joq,
 Vokzalda otırsan' hesh waqıt o'tpes.
 Bir gezde waqıttan qımbat na'rse jok,
 Poezdǵ'a minerde bir minut jetpes.

* * *

Ko'rdim Monamaxtıń muzeyde bo'rkın.
 Ol dım awır deydi (durıs shıǵ'ar ba'lkim).
 Biraq onı, moynı sınıp ketse de,
 Bir kiyiwdi a'rman etedi ha'r kim ...

* * *

Astan-gesten oynap bolsa balalar,
 Ha'r zattı ornına qoyar analar.
 Sol sıyaqlı, kimler dana, kim shala, -
 Waqıt ba'rin ornı-ornına qoyar ...

* * *

Uqtım seni tilin' basqa bolsa da,
 Ma'sele tilde emes, ba'lkim - kewilde.
 Bazda qaraqalpaqsha so'ylep tursa da,
 Birewlerge tu'sinbeymen o'mirde ...

* * *

İslemegen bastı qıynap terleme,

Atlarg'a urmasın eshektin' shan'ı.
Alma tu'sken menen aqmaq gellege,
Ashıla bermeydi Nıtonnın' zan'ı.

* * *

Qon'ısı bolıp jasar til menen qulaq.
Biri birin onsha jaqtırmas biraq.
Til aytar: «Bilemen, meni su'ymeysen'»,
Qulaq aytar: «Og'ırı ko'p so'yleysen'».

* * *

Xalıqtın' ju'regine barar soqbaqtı
Tapqanlar siltewish belgi qaqbaptı.
Mashaqatlar shegip, sol soqbaqtı men
Taw, du'z qoymay ele izlep ju'rippen.

* * *

Qaralıq tileymen ha'mme qazang'a,
Qaralıq tileymen qara ko'zlerge.
Jasılıq - japıraqqa, qızılıq - qang'a
Adam kewli, aqlıq tileymen sizge!

* * *

Shert, bashqurt, sın'sıtıp quwrayın'dı sen!
Duz samalı, shopan qıyalı menen
Sırlasqan usı bir qodiren' sho'pten
Baslanar qudiretli Motsart ha'm Shopen.

* * *

Ha'mme ag'zan' tozar, til tozbas biraq,
Mu'shelerdin' mıqlısı til der edim.
«Tilim awırdı» dep doktorg'a qatnap,
Ukol alıp ju'rgen adam ko'rmedim ...

* * *

Ha'r kimnin' o'zinshe o'lshew tası bar,
Salmag'in' ol tasqa tuwra kelmeydi.
Jen'il kelsen', ol ku'liwge asıg'ar,
Awır kelsen', jaqtırmaıdı, ku'nleydi.

* * *

Kewlin'nin' o'zinde quyash bolmasa,
Ko'ktegi ku'n onı jılıtpas hasla,
Kewlin' suwıq bolsa, ıssılarda da
Kimdur berewlerdi ton'dıra baslar.

* * *

Bir jaqsı adamg'a ku'nde irkilip,
 Sa'lemleser edim. Ko'rmedim bu'gin ...
 Sonday kimdur bizdidag'ı bir ku'ni
 Bul joldan tabalmay, joqlawı mu'mkin.

* * *

O'mir kitabı! Ko'p jerin'di tu'sinbey,
 Sezip ju'rmen shala oqıg'anımdı.
 Algebranın' qıyın ma'selesindey,
 Ko'p sawal qıynap ju'r endi janımdı.

* * *

Bazda-bazda bul qızıqlı du'nyag'a
 Ullı adamlar da kelip ketedi,
 Jurt jıynalıp ornın basalmasa da,
 Bir adam ornına o'lip ketedi.

* * *

Jat jurtlarda o'ldi Ovidiy Nazon,
 Watan ayralıg'ı shayırdı jıqtı.
 Zer ya ga'whar emes, qaltasınan son'
 Tu'yiwli bir qısım topıraq shıqtı.

* * *

A'zelden du'nyanın' isi arasat,
 Patsha - patshalarg'a keltirer apat.
 Tek seni a'yemgi altın taxtın'nan
 Taydırarlıq ku'sh joq, go'zzal muhabbat!

* * *

Bazardan birewdi qıdırg'anımday,
 Men o'zimdi geyde izleymen tınbay.
 Bazda o'z-o'zimmen qashaman zımırıp,
 Qashıp qutilmassan' o'zin'nen biraq.

* * *

Samal guwlep, bulaq ag'ıp qasımda,
 Kekilik qalg'ıp ketti tu'n ortasında.
 Tu'lkinin' awzında ketken jubayı
 Ja'ne qayıp keldi tu'sinde sonda ...

* * *

Qızg'anış u'sh tu'rli iren'ge iye:
 Qara iren'i - dushpanın'nın' peylinde,
 Qızg'ışhı - doslardın' ku'nshilliginde,
 Aq iren'i - basqalardın' ba'rinde...

* * *

Asıp-tasıw suwg'a g'ana jarasar,
 Bassınba sen basqalardı to'mensip.
 O'sken sayın tut o'zin'di alasa.
 «Ag'ash miywa pitken sayın to'menshik».

* * *

Maqtanshaqlıq - to'menlewdin' girewi.
 Buwınsız til - maqtanshaqtın' tirewi.
 Tın'lap ko'rseq, onnan na'ha'n adam joq,
 An'lap ko'rsen', sonnan nadan adam joq.

* * *

Bir tu'kten shash bolmas, bir gu'rishten as,
 Bir tu'pten bag' bolmas, taw emes bir tas,
 Biraq quraladı ba'ri birewden,
 On eki mu'sheden ja'mlesken gewden'.

* * *

Qondı bir tamshı shıq pisken almag'a,
 Ha'm «men - mazmunman» dep kerdi ko'kirek,
 Biraq ku'n shıqtı da onı jalmağı,
 Alma tur, Al qayda sol shıqtan da'rek?

* * *

Ana kirpik bolsa, perzent ko'z bolar,
 Perzent - kepter, ana - zer gu'mbez bolar:
 «Analıq haqını tolıq o'tedim» -
 Degen ga'p kenewsiz qurg'aq so'z bolar.

* * *

Bu'lbildin' tiykarg'ı ka'sibi - sayraw,
 Onın' u'ninde bar sırlı qaytalaw.
 Qosıg'ımdı bir ret men qaytalasam,
 O, bu'lbil, ne ushın jurttı ku'ler mag'an?

* * *

Salmadan suw ag'ıp o'tti sıldırlap,
 Atqulaqlar o'sek taqtı bildırlap.
 Tek meshin irkilip dedi olarg'a:

«Kim arqalı o'sip turipsiz nurlap?»

* * *

Gey birewler jas gezinde aq tozadı.
Gey bir gu'ller qartaysa da solmag'an,
Ta'n qartaysa - ta'biyattın' nızamı,
Biraq jaslay jan qartaysa, sol jaman.

* * *

İsles bolıp ju'rip proletar menen,
Marks qurallandı zor qural menen.
Ha'm «qosımsha qunnın'» qulpın buzdı da,
Urdı kapitaldı «Kapital» menen.

* * *

Ko'she tolı adam baratırğ'an eken,
Na'zerleri sag'an qaratılğ'an eken ...
Ha'zir mendey seni oylap do'n'bekship,
Ja'ne kimler oyaw jatırğ'an eken?

* * *

Qosıq ko'zsiz, shıqsa - ko'kiregin' soqır,
Miyden shıqqan so'zdi jurt miyge toqır,
Ko'zin'e sho'p tirep otırıp jazbasan',
Jurt onı ko'zine sho'p tirep oqır ...

* * *

Ba'rha sumlıq oylay berse, aqmaq ta -
Ku'shi jeter aqıllını jıqpaqqa.
O'ytkeni, aqmaq barı - joqlı aqılın
Bag'darlaydı jalğ'ız qıysıq soqpaqqa.

* * *

Ayna tekte ko'rseter sırt ju'zin'di,
Sırtqı shıray - sharq urg'an bir shag'ala.
Eger tolıq ko'rgin' kelse o'zin'di,
Ju'regimnin' aynasınan sıg'ala.

* * *

Qaptalımnan o'tken qızıl ko'ylekten,
Jelpigen lep jeliktirdi jas jandı.
A'ste g'ana jelpip o'tken sol lepten
Ju'regimde bir du'beley baslandı ...

* * *

Men - gibril, sabıq na'lden ko'gergen,
 Pushkin menen Nawayının' shan'ınan.
 Men - taza qan, sap ju'rekte islengen,
 Men - Berdaqın' jalg'ız tamshı qanıman.

* * *

Qay jerge bolmasın alıp barar jol,
 «Jol» dep ataladı sonın' ushın da.
 Biraq qaysı jerge aparadı ol?
 Ma'sele sonda ...

SAQLANIN' BU'GINGI BUZIQ HAWADAN

(Shayıra Zulfiyag'a)

Qattı buzıq ko'rdim ku'nın' irayın,
 Jang'a jag'ımsız bir samal ızg'ırar,
 U'y qasında bag'da kesh tu'sken sayın,
 Oyshan' qa'dem basıp shayıra barar.

Japıraqların to'gip onın' jolına,
 U'nsiz gu'zetedı mıqlı shınarlar,
 G'arg'alar g'aqıldap anhar boyında,
 A'lle qayda mun'lı maynalar jılar.

Gu'l ma'wsimi pitip, o'tkenin jazdın'
 O'kinish soqpag'ında oylap barar ma?
 YA erte u'zilgen bir sulıw sazдын'
 A'rmanlı hawazı julap barar ma?

Mudam jaralıdur shayırdın' janı,
 Lekin iltimasım, sizden, shayıram:
 Umıtsan' ızdag'ı pu'tkil du'nyanı,
 Saqlan' o'zin' izdi mına hawadan.

Gu'z emes, qıs emes, bir iyt awara,
 «Bul qay ma'wsim?» dep - te soramas ha'zir.
 İsenip bolmaydı bunday hawag'a,
 Kim bolg'anın'a ol qaramas ha'zir.

Jalg'ızlıq sazında jalg'ız sharxana,
 Samal su'ykense de ol jılar ba'lkim.
 O'kinish soqpag'man qaytın' arqag'a.
 Hu'jdanın'ız pa'kdur, ju'zin'ız jarqın.

Da'rtli liran' menen insanlar baxıtın,
 Jan ku'ydirip jırlaysız siz udayı.
 Go'zzallıq gu'lshanın, sabır daraqtın'
 Kewil bostanın'ızg'a ekken qudayım.

Biybi Φatmanı men yadıma alsam,
 Kewlimde hu'rmetim artadı sizge.
 Eger men bir dinshil musulman bolsam,
 Namaz oqır edim etegin'izge.

So'z bar «saqlang'andı saqlarman» degen,
 Ba'rin ilajlaydı deni saw adam.
 Zinhar, sa'l qımtanın', o'tinemen sizden,
 Saqlanın' mına bir buzıq hawadan ...

Apriel, 1991-jil.

U'Sh OQ (Legenda)

Bajbannın' balası oynar tog'ayda,
 Keklik qus qıshqırıp jılaydı sayda.
 İzlep tawıp alsa qustın' uyasın,
 Bir jılan ol jerde bolıptı payda.

Bala uslap ılaqtırdı jılandı,
 Palapanın ko'rip keklik quwandı,
 Sol waqta ses keldi tog'ay ishinen,
 Su'ysindirip qulaq salg'an adamdı:

«Adam ulı, qanday jaqsı balasan'!
 Sıylıqqa sen endi u'sh oq alasan'.
 «Attım!» desen', jıqbaytug'in jawın' joq,
 Ko'zi qattı ko'zma'mbet sen bolasan'.

Tiri jang'a aytpa bul sırdı birak,
 Dus kelgenge atpa oqtı zayalap.
 Eger aytıp qoysan' buni adamg'a,
 «Attım» degen og'in' atılmas onda ...

Bala u'ybetine qashtı ha'wlirip.
 Bir ku'ni tog'ayda jigildik terip,
 Qon'ısının' qasımker balası menen
 To'belesip qaldı ol oynap ju'rip.

Sol tawnazar bala buni sabadı,
 Dım qorlıg'ı keldi, o'ksip jıladı.
 «Attım» dedi sing'an tisin tu'kirip,
 Qon'sı bala jar basıman quladı.

Bala u'ybetine qashtı ha'wlirip,
 Erjetti bir qızdı unattı su'yip,
 Kese turdı bug'an bir jigit birak,
 „Attım!“ dedn. Ol ha'm ku'l bolda ku'yip.

Qatıng'a sır aytpas erkek kemde-kem,
 Sharap ishken waqta maqtanıp da'ken',

Sırın aytıp qoydı. Qalg'an bir og'ı.
Atqan menen endi ko'shpeydi eken.

Barg'an sayın boldı dushpanı mıqlı,
Birisinen biri ku'shlipek shıqtı.
Endi o'kinip ju'r jigit o'geysip,
Tog'ay piyri bergen essiz ush oqtı ...

Феврал, 1988-жil.

SALLANA - DOLANA BARAR BİR JA'NAN ...

Ken' dalada kewli da'ryaday tasıp,
Bir jigit baratır tan' sa'ha'r shag'ı.
Shekpeni jelbigey, ko'kregi ashıq,
Janbasqa shırpıldar qosbaw shashag'ı.

O'zin Berdaq sezer, o'zin xan sezer,
Sozsa ha'zir qolı jetkendey ayg'a.
Kewli ken' dalanı sharq urıp gezer,
Isqırar sayrag'an possha torg'ayg'a.

Qurashın jelkege su'rip bir wakta,
Na'zerlep ol qarsı aldına qaradı.
An'lay-an'lay serlep ko'rse, uzaqta
Sallana-dolana bir qız baradı.

Jigit ko'rdi anıq anaday jerden:
Qumırısqa suwretli na'zik bel eken.
Qınama ba'shpenti tamamı zerden,
Qız eken a'ndamlı «kelsen'-kel» degen.

Qızıl ko'ylek lawlap barar buralıp,
Kim ko'rgen bunın'day sulıwdı burın!
Nazlı ayaqlardan «ju'r» dep soranıp,
O'ksheni qamshılap barar qos burım.

Jem ko'rgen qırg'ıyday jigit jutınıp,
Ash na'zerin tikti sug'ı o'tkenshe.
Ju'regi sha'wkildep, ko'zleri tımp,
Asıqtı sol qızdı quwıp jetkenshe.

Mine, jaqın keldi, esitti ha'tte
Sırtıldısın jez mıyıqlı gewishtin'.
Jigit qurıjanıp mindi de pa'tke,
Ja'ne asıp tu'sti bir qırdın' u'stin.

Jigit sa'l irkilip sheshti shekpenin,
Sol zamatta ko'zden qız boldı g'ayıp.
«Qız ba ya peri me quwg'anım menin'»
YA a'jep! dep jigit turdı an'qayıp.

Jollar qaldı shette, shekpen de qaldı,
 Qurash qaldı bir to'benin' basında.
 Etigin taslap, jen' ilteklenip aldı,
 Essiz qosbaw qaldı shat arasında.

Qız barar silan'lap qızıl tu'lkidey,
 Jigit tazı bolıp tu'sti keynine.
 A'dira qaldı barlıq shadlı ku'lkiler,
 Topaslanıp pittı aqıl-zeyni de.

Jigit jıynap boyg'a aqırg'ı ku'shin,
 Juwırdı kes-keslep qızdın' aldınan.
 «Ah, qanın'day sulıw, ne degen pishin»
 Dep ol tuw sırtınan suqlandı og'an.

«Toqta, ha'y, qoshshım!» dep haplıg'ıp barıp,
 Tuttı bileginen sahibjamaldı.
 Ham bayg'us jigittin' ju'zi quwarıp,
 La'bin tislep, u'nsiz sileydi qaldı:

Tan' azannan keshke deyin quwg'anı
 Qotır ha'm shılpıq ko'z bir hayal eken.
 Jigit kewlin kernep da'rt-pushaymanı,
 «YAlg'anshı du'nya-ay» dep, jılag'an eken ...

İZLENIW

O'mir izleniwden tursa itimal.
 İzlenemen, ku'ndiz qolımda shıraq.
 «İzlesen' tabarsan'» degen de so'z bar,
 Durıs-nadurısın sınap ko'rmedim biraq.

İzleymen jol jurip, kitap aqtarıp,
 Jurttın' so'zlerine qulaq salaman,
 Samaldan sorayman sho'llerge barıp,
 Juldızlarg'a qarap oyg'a talaman.

İzleymen ku'n boyı bir ko'mik qazıp,
 Terim jawırnıma shıqqang'a deyin.
 İzleymen tu'n boyı qosıqlar jazıp,
 Tan'g'ı uyqı kelip jıqqang'a deyin.

An'shı du'zge shıqsa izleydi tawshan,
 Tırna jalg'ız qalsa tırnasın izler,
 Qızlar tan' sa'ha'rde bulaq basınan,
 Aqsham tu'sip qalg'an sırg'asın izler.

Hasla taxatım joq, hasla to'zbeymen.
 Joq joyıtkan joqshıday salaman soraq.
 O'mirim boyı bir na'rseni izleymen,
 Ne na'rse ekenin bilmeymen biraq...

1979-jil

POEZIYA JULDIZINA

Jillar asaw attay, bizdi uzaqqa
Alıp qashıp barar keshi-ku'ndizi,
Jerde jang'an otlar so'ner, biraqta
Sen so'nbeysen', Poeziya juldızı.

İnsanlar o'z da'rtin gu'n'irenip ju'rsin,
Dep ta'n'irim sag'an bergendi tilsim,
Adam juldızlardın' tilin ne bilsin,
Sen bolmasan', Poeziya juldızı?

Tawlar bulaq ko'zin ko'mbese eger,
Adamlıq pazıylet o'lmese eger,
A'rman juldızları so'nbeese eger,
Sen so'nbeysen', Poeziya juldızı.

Jasıl japıraq samal menen oynasa,
Ashıqlıq ishqıdan kewil toymasa,
Gu'ller g'umshalansa, bu'lbil sayrasa,
Sen jan'asan' Pozziya juldızı.

«G'alawıtlı ha'm bul go'zzal du'nyanı
Ta'rk etken shag'da da shayırdın' janı,
Biyik ko'kten sa'lem jollap mudamı,
Jan u'stimde, Poeziya juldızı!

Aprıl, 1991-jil.

O'MIRZAYA JULDIZI

1

O'mirimnin' keshinde, gewgim tu'skende,
Tawlar qabag'mda janar bir juldız.
Kiyikler urlanıp qaq suw ishkende,
Qa'pelimde birden so'ner sol juldız.

Jog'altqanday sırlı saqıyna ju'zik,
Bir sulıw a'rmanlı ko'zlerin su'zip,
Ha'r qarag'an sayın bawırımdı u'zip,
Aqsham tu'slerime ener sol juldız.

Aspan jiyeginde jang'anı nesi,
Janıp turıp demde so'ngeni nesi?
Azaplap bizge pa'nt bergeni nesi,
Janımdı otlarg'a salg'an sol juldız?

Ayralıq azabın kewlinde giznep,
Jawtan'lap qarayman men onı izlep.

Jasawdan da zıyat bir g'ayrı la'zzet
Aldap a'ketken-be? Qa'ne sol juldız?

Anam aytar edi onn' ta'riypin,
A'rmanlı nashardın' mun'lı tariyxın,
Ko'zden bir-bir ushqan yan'lı bar uyqım,
O'mirimnin' keshinde so'ngen sol juldız.

Mo'lt-mo'lt etip mun'lı qarar da turar,
Birewdi izlegen bolar da turar.
Jel u'rlegen shamday so'ner de qalar,
El awzında ertek bolg'an sol juldız.

2

Panalag'an ko'l jag'asın, taw shin'in,
Jalg'ız u'yi turar edi an'shının'.
Mo'ldir bulaq ko'lge quyur jiltırap,
O'rimindey tu'sip qalg'an qamshının'.

Jazg'ı tu'nde sol bulaqtı jag'alap,
Bawırın'da na'reste bar shaqalaq,
Qız juwırar albıraqlap ko'l betke,
Quwday sın'sıp jılap barar «apa» lap.

Esitkendey apası joq sorlının',
Qızın ha'm de emiziwli bir ulın
Qaldırıp ko'z jumg'an a'rmanlı ana,
Bilse edi o'gey sheshe qorlıg'm!

Esitkendey a'kesi ju'r tawlarda,
Qulan quwıp, arqar atıp awlawda.
U'yine eki-u'sh ku'nde bir keler,
Qashan kelse u'yde qatın shawlawda...

Qız barar u'kesin bawırına basıp,
Qorqıp, albıraqlap, akıldan sasıp,
Qasında bar qaplan iyti an'shının', -
Tiri jetimlerdin' sadıq joldası.

3

Bul istin' ma'nisin aytsam men degen,
Biykar dersen' bul du'nyanı ken' degen.
Ko'rgenler jag'asın uslar, toba dep,
Ko'rmegenler ertek so'z dep senbegen.

Erték emes, ertede jurttı ko'ripti,
Ana bayg'us a'rman menen o'lipti.
O'gey sheshe, sol anadan tuwılg'an
Na'restenin' ju'regine jeripti...

Besiktin' janında jatqan qız bayg'us,
Shorship oyanıptı ko'rip jaman tu's.
Peylin an'lap jawız o'gey sheshenin',
Qashtı o'z u'kesin alıp asıg'ıs.

Aydı joqlap edi, ko'rindi ay-da,
Juldızlar da boldı aspanda payda.
Otırdı qız tan'nın' atıwın ku'tip,
Ko'ldin' jiyeginde qurıya jayda.

Bir waqta gu'wildep bir dawıl esip,
Qamıslar sıpsın'lap, gu'wlep so'ylesip,
Ko'l shetine ıg'ıp kelipti deydi,
Sonda terbetilip bir altın besik.

Qız bayg'us quwandı hawlıg'ıp qarap,
U'kesin su'ydi-de jatqızdı orap.
Etegin sherbenip suwg'a tu'skende,
Besik ıg'ıp ketti sa'l arrag'ıraq.

Besikti tutsam dep ha'reket etti,
Abaylamay teren' iyrimgе jetti,
Qa'pelimde gu'rpildegеn aq tolqın,
Qızdı ko'mip, birden battı-da ketti.

Ju'rek-bawırın nishter tilgendey boldı,
Tu's ko'rip atırıp o'lgendey boldı,
Bir topar qız a'tırapında sın'qıldap,
Bunı ermek etip ku'lgendey boldı.

Suwperiler edi ku'lisken bular,
«Peride miyrim joq» degen so'z-de bar.
Sheshindirip muzday qolları menen,
Biygu'na sulıwdı a'ketti olar...

4

İyt jag'ısta shır-pır boldı qan'sılap,
Bir sumlıq sezgendey janıwar jılap,
O'zin suwg'a attı qızdın' izinen,
Qutqara almadı iyesin biraq.

Tislep alıp shıqtı ko'ylegin g'ana,
Ta'g'dirdin' isine kim turar ara!
Jılap atqan na'resteni aylanıp,
Ko'lge qarap ulıdı iyt biyshara.

Kim umıtar bul azaplı kesheni,
Qarg'anıp kiyatqan o'gey shesheni,
Ko'rgen waqta a'lle neden seskenip,
İyt ju'regi qaltıradı desedi.

Du'nyada ne jaman,- jeriklik jaman,
 Jerik asin jese, qalarmis amam.
 Biraq sol tas tuwg'ir o'gey sheshenin'
 Jawiz niyetine shidamas adam.

Adam tuwe, iytin' jani tu'rshikti,
 Shalawitlap qorg'anipti, urisipti.
 Qizdin' joq bolg'anin bilip quwanip,
 Islemekshi oyindag'ı qirsıqtı.

Keldi na'restege juwirıp alıp,
 Balanın' ju'regin suwirıp alıp,
 Jep mawqın basıwg'a asıqtı sonday,
 Otqa taplap sa'l-pa'l quwirıp alıp.

Pıshaq shıqtı jiltırap jen' ishinen,
 Sol waqta bas saldı iyt kelip birden.
 Qashti o'gey sheshe qanı sorg'alap,
 Alba-dulba bolıp shıqqanday go'rden...

5

Sonnan berli bayg'us an'shının' qızı,-
 Ta'n'irim ayap, juldız bolıptı o'zi.
 Ha'r in'irde taw artınan sıg'alap,
 Qaraydı sol O'mirzaya juldızı.

Essiz sulıw buwlıg'ıp ko'z jasına,
 Sıg'alap qaraydı ko'l jag'asına,
 Jawız o'gey sheshe o'tken aqshamı
 Keldi me dep u'kesinin' qasına.

Jillar o'tpes, ku'nler batpas sanasa,
 Bala oynap otir endi qarasa,
 Qaptalında iyti jatır gu'zetip,
 Torsıq sheke ul bolıptı tamasha.

«İzep bastırmayman hesh bir jawızg'a,
 Qa'tirjam bol, sulıw» degendey qızg'a.
 Qaplan iyt bir ulıp qoyar in'irde,
 Qarap taw artında tuwg'an juldızg'a.

Shu'kir etip ta'g'dirine bag'ınıp,
 Juldız uyiqlar tu'n perdesin jamılıp.
 Erten' ja'ne qaraw ushın bir zaman,
 Jerdegi sol jas o'mirdi sag'ınıp...

Avgust, 1988-jil.

G'ARG'A TAMIR TUWISQANLIQ

TUWISQANLIQ

Tariyxlarg'a gu'wali so'z,
 Ha'r bir da'rtke dawali so'z,
 Kiyeli so'z, duwali so'z,
 «Tuwisqanliq, tuwisqanliq!»

Ar-namıs, hu'jdani sherik,
 Mali menen jani sherik,
 Tamirında qani sherik.
 Xanalas so'z «tuwisqanliq».

Bir oshaqqa ot jaqtirg'an,
 Bir jaylawda mal baqtirg'an,
 Toy, lazimg'a at shaptirg'an
 G'arg'a tamir tuwisqanliq.

Bir tandirg'a nan japtirg'an,
 Mu'ta'j zatin'di taptirg'an,
 Biymezgil esik qaqtirg'an
 Tuwisqanliq, tuwisqanliq.

Ulli rus bawirmanım,
 Alg'an istin' awirmanın.
 Asqar tawım, menin' janım
 Aybatlı so'z tuwisqanliq.

Jan'a a'wladı Berdaqlardın'
 Taras dan'qın ardaqlar dim.
 Baxtin qaraqalpaqlardın'
 Ba'lent etken tuwisqanliq.

O'zbekti o'z ag'am etken,
 Ulli baxıt inam etken,
 Bir qazanda as demletken,
 Bawır basqan tuwisqanliq.

Suwımdı sag'alas etken.
 Elimdi aralas etken,
 Tu'rkmenge namalas etken
 G'ardashi ko'p tuwisqanliq.

Qazaqlarg'a tay soyg'izg'an,
 Qirg'izlarg'a qoy soyg'izg'an,
 U'y tiktirip, bas qoyg'izg'an
 Da'stu'ri bir tuwisqanliq.

Zaman jan'adan ku'sh bergen,
 Jaylawg'a ken' o'ris bergen,
 Alıp o'tken jen'islerden
 Qu'diretli ku'sh tuwisqanliq.

Asilg'anda jaw jag'adan,

Shaqirg'anda ana - Watan,
Tuwılg'anday bir anadan,
Jawg'a shapqan tuwısqanlıq.

Jer qozg'alıp, bolsa apat,
Sha'ha'rlerdi qılsa opat,
Jan'a Tashkent bolıp abat,
Qala salg'an tuwısqanlıq.

Da'ryanı da'ryag'a qosqan,
Kosmostın' tu'n'ligin ashqan,
Bir semya awqamlasqan,
Ma'n'gi jasa, tuwısqanlıq!

1972-jil.

ULLI QITAY MAQALI

Du'nyanın' barlıq xalqı ayaq qosıp
Bir waqta jerdi tepse, jer silkiner.
Du'nyanın' barlıq xalqı urt toltırıp
U'plese, dawıl turıp, ku'n gu'rkirer.

1950-jil.

O'ZBEKSTAN

Sa'yir etip men sa'ha'r waqta,
Kirdim bir a'jayıp bag'qa.
Japıraq jamılıp awlaqta,
Bu'lbillerge sır sırlastım,
Samal menen sıbırlastım.

Bu'lbil aytar: - usı bostan
Meni tarttı ozal bastan.
Sol ushın da bir tınbastan
Sayray-sayray esim keter,
Ha'wes artar onnan beter.

Samal aytar: -men sahradan
Uyıtqıp shawıp kelsem mudam,
Bul bostan naz etip mag'an,
Juwasıtıp alar janım,
Sa'wir bolar boranlarım.

Gu'l ju'zinde shıq malınar,
Alma ag'ashtın' zarı bar:
«U'z miywamdı!» - dep jalınar,
«Sınıp ketpey turıp belim,
Miywamdı u'z - deydi - menin'».

Sha'rtek qayıstırg'an ju'zim

Shirege ma's etip o'zin,
 Qa'reliler qara ko'zin
 Su'zgende, a'l qizil a'na'r
 Ishqi otında ku'yip-janar.

Suw boyında ma'jnu'n tali
 Sarhawızg'a shashın malıp,
 Bir shiyrin oylarg'a talıp,
 La'yli tu'skendey esine,
 Telmirer ay sa'wlesine.

Nawayının' urpaqları,
 Qollarında tilla tarı,
 Qizg'in mu'shairaları,
 Jan'a g'azzel, jan'a muqam,
 Bul ma'jliske kirdim men ha'm...

Sonın'day a'jayıp bostan,
 Ta'riyp etsem tawsalmaspan.
 Perzentim dep qushaq ashqan,
 O'zge emes, o'z janımsan',
 Go'zzal O'zbekstanımsan'!

Gu'rlep jatar Tashkentimiz,
 Shig'ista zor da'rbentimiz,
 Du'nyag'a belli ka'ntimiz,
 Ku'nbatıstan, Ku'nshig'istan
 Jolawshilar ko'p ig'isqan ...

Jaqsı isdur ja'ha'n gezbek,
 Ko'zin' menen ko'rip, sezбек,
 Miyman ushın tuwg'an o'zbek,
 Qonak ku'tiw - bul ha'm o'ner,
 Gu'ldey ashilar kewiller.

Kel, biradar, sapar shekken!
 Jol bilmes dep tag'ne etpen'.
 Jurtın su'ygen bir o'zbekten
 Kem su'ysem men bul u'lkeni,
 Qaraqalpaq demen' meni!

Kelha miyman, tawlar jaqqa!
 Tu'seyik kiyik soqpaqqa.
 Misli qırmanlang'an paxta
 Shın'lar ashıp aq siynesin,
 Alar ku'nnin' aqıl esin.

O'tsen' Kitab, Altın ko'lden,
 Andijan ya Mirzasho'lden,
 «Paxta bayramına» kelgen
 Misli «Ba'ha'r» ansambli
 Qulpirar aq altın gu'li.

Altin topıraq Ferg'anadan,
 Qayıp shıqpas barg'an adam.
 Ha'r tu'p paxta, ha'r xanadan,
 O'ner eldin' nesibesi,
 Paxtakeshtin' ka'sip, isi.

Azat adam baxtı usında,
 Begabadtın' shaxtasında,
 Aqsham GES-ler jaqtısında,
 Burıp da'ryalar iyrimin,
 Farhad tabar o'z Shiyrinin.

Bilgir ximik bulka'radan,
 Shirshıqtın' dan'qı tarag'an.
 Gaz burqıldap Buxaradan,
 Kernep ga'wmis trubalardı,
 Oralg'a otın apardı.

Gires-gires ka'rwan, ko'shler,
 Shim-shıtırıq relsler,
 Vagon vagonlardı tıslar,
 Uzaq jollar bolıp qısqa,
 TU - lar ushar tumlı-tusqa.

Tashkent tan'ı nurg'a tolar,
 Azat miynet tan'ı bular.
 Ag'ar tasqın kolonnalar,
 Tashselmashtın' smenası
 Keler batıl qa'dem basıp.

Su'n'gip qalın' japıraqqa,
 Jaslar barar TashGU jaqqa,
 Bilim gu'llegen bul bag'da
 İske asıp turg'an ba'ri -
 Ulug'bektin' a'rmanları.

Ullı sha'ha'r ortasında,
 Jas gujimlar arasında,
 Fontan atılıp qasında
 Oziq o'ner saxnası tur,
 Misli ashılg'an qızıl gu'l.

Saz qumartıp kelsen' izlep,
 Frak kiygen sa'ten' o'zbek.
 Yoshıp, orkestrdi go'zlep,
 Shıbıg'ın bir siltep endi,
 Gu'n'irenter Betxovendi ...

Doslıq, baxıt, erik quyashar
 Turar ma'n'gi nurın shashıp,
 İshi ku'ygen duz jalasın!

O'mirimiz bar bag'ı-bostan,
Saw bol, anam O'zbekstan!

1964-jil, sentyabr.

NAWAYIG'A

(Shayirdin' 500 jilliq merakesinde oqilg'an qosiq)

Sen a'rmansan' sho'lge pitken baq bolip,
Sayali, miywalı bir daraq bolip.
Zamanlar dawılı shayqag'an sayın,
Jamalin' qulpirg'an zerbaraq bolip.
Jeti iqlım gu'zarında bir gu'mbez,
Da'wirler apatınan jıraq bolip, -
Ol turar. O'ter o'zimshil patshalar,
Du'nyag'a jaqsı-jaman qonaq bolip.
Turđın' jaqtırtıp go'zzallıq a'lemin,
Qaran'g'ıda jang'an shamshıraq bolip,
A'wladlar kewli ashıqdur diydarın'a,
Janı jolın'ızg'a japıraq bolip.
Sahra gu'llerin shashayın u'stin'e,
Nawayını su'ygen qaraqapaq bolip.
İbrayım der, ullı ruwhın' aldında,
Bas iyeyin sha'kirtin' Berdaq bolip.

19-sentyabr. 1968-jil, Tashkent.

TOQAYG'A

Ba'ha'r keldi. Keldi demek poeziyanın' na'wbeti,
Shıq dostım qa'birin'nen, qızsın, shayırlıq sa'wbeti.

Quyash qızsın ıshqı etip tatardın' Toqayına,
Keteyik Qazan artı ya Qırlay tog'ayına!

Bilgenmen ol jerdi men de onda tuwılmasam da,
Jez tırnaqlar tu'sime enip ju'rgen anda-sanda.

Onda ele ertek so'ylep qayın'lar gu'wildeser,
Japıraq o'zgeshe sıldırlap, samal o'zgeshe eser.

Onda ele ku'shli jan'lap xosh hawazın' tur senin',
Az shertilgen, erte u'zilgen mun'lı sazın' tur senin'.

Go'zzal tatar muzasının' ma'kanına bul waqta
Sazın' ıshqın'da jan'adan a'wladlar ag'ılmaqta.

Ju'yrik qa'lem iyeleri tawap etip so'zin'di,
Ko'zine su'rme eter basqan balalıq izin'di.

Ja'ne de onda qudiretli liran'a bolip ha'wes,

«Shertsem» dep, tırmasıp atqan virsheplet⁴ ha'm az emes.

Al sen she? Ko'p rahmet Toqay bolg'anın' ushın,
Kara nan jep, shayırlıqtı aqlay alg'anın' ushın.

Tuwg'an el, ana tilin'nin' a'rmanların jırladın',
Bes qosıq jaza salıp, ko'kiregin'e on urmadın'.

Tu'rkiy ziban shiyariyatın⁵ jan'artıp alg'a aydadın',
Qosıqtın' qos materigin tutastırıp jalg'adın'.

Bayron, Lermontov Shıg'ısqa tanılıp lapız benen,
Pushkindi so'ylestirdin' Saadiy, Haфız benen.

Qazan u'stinde quyash nur shashıp tur, tu'rgelin',
Men ha'm a'keldim sag'an alıs dalanın' bir gu'lin.

Sanduwg'ashlar sayrag'an bul ba'ha'r shag'larında,
Ju'r qa'ne, sayran eteyik ol Kırlay jaqlarında.

Baysheshekler balawızg'a toltırıp pal keltirsin,
Jaman shayırlardı shu'ra'le⁶ qıtıqlap o'ltirsin.

Na'let aytıp sen jasag'an zamannın' ja'birine,
Eger sen tiriler bolsan', men jatayın qa'birin'e.

Апрел, 1968-жil.

MEN ABAYDI YADG'A BILGEN XALIQPAN

*(28-may 1971-jil, Alma-Atada Abaydın' 125 jıllıq
merkesinde oqıl'g'an qosıq)*

Men Abaydı yadg'a bilgen xalıqpan...
A'miw boyı tuwıp o'sken topırag'ım,
Sizin' menen bir putaqlas japırag'ım.
Kewlim ashıq - aqshamı joq jarıq tan', -
Men Abaydı yadg'a bilgen xalıqpan.

Shın'g'ıs tawda shıqqan Abay jırları,
Ko'p jan'g'ırtqan qaraqalpaq qırların,
Berdag'imnın' qosıg'ına qosılıp,
Qulag'ıma birge shertken sırların.

Ko'sh artında asıq oynap jasımda,
Tariyxtan sa'l keshewillep qalıpban,
Bilim bar dep eskermepben basında, -
O'len' so'zge o'zim biraq alıqpan, -
Men Abaydı yadqa bilgen xalıqtap.

⁴ Virsheplet – eplemey shayır.

⁵ Shiyariyat - ko'rkem a'debiyat, shayırlıq o'ner ma'nisinde.

⁶ Shu'ra'le – jeztırnaq. Toqaydın' poemasındag'ı obraz.

Birge bastıq tariyx jolın aqırın,
Qansha uzaq jolı bolsa tu'yenin'.
«Qaraqalpaqlar - dalanın' bas aqını»
Dep aytqan g'oy ullı Shoqan jiyenim.

Baxıt izlep bir qatepke ju'k basıp,
Babalardıń atı sharshap-shalıqqan.
Dombıran'a duwtarım tur juplasıp,
Jırrılasqanda jırın'a dım qanıqpan,
Men Abaydı yadg'a bilgen xalıqpan.

Mine bu'gin baxıt eli dalan' tur,
Ken' dalanı ken'eldirgen adam tur.
Jerin' jaqın «ja'nnet» degen ug'img'a,
Abay ag'a an'sap ketken zaman bul.

Dilmashsız aq qazaqshag'a qanıqpan.
Ku'y tın'layıq, dombıran'dı ala bar.
Sen Abaydın' birer so'zin umıtsan',
Men aytayın, kel de mennem sorap al.

Tegimiz bir eris-arqaw shalısqan.
Miyrim su'tin bir emişekten emişken,
Tar qursaқта tay g'unanday tebışken,
Xanalasım qazaq eli, sharıqlan'!
Men Abaydı ag'a tutqan xalıqpan.

28-may, 1971-jıl. Alma-Ata.

KO'KSHE TAW

Arqada bir el ko'rdim Ko'kshe degen.
Tawların qız ju'gindey tekshlegen.
Bundag'ı o'sken adam, o'zge jerde-
«Ja'nnet bar» dep maqtasan' ko'kshegen.
Kel janım, sol Ko'kshege mingizeyin,
To'ben'di ko'kshe bultqa tiygizeyin.
Mennem basqa su'ymegen aq ju'zin'di
Tawdın' jupar jeline su'ygizeyin.

Jurt ko'rmeı-aq Ko'kshe ni ko'p aytadı,
Birew kelmey, birewler kep aytadı.
Gu'mis ko'lge shomılıp shıqqan adam
Jartı o'mirge jasara dep aytadı.
Kel janım, shayır tili jetpegendi
Ko'kshe taw ko'rkem etip aytıp bersin.
Seksen ko'ldin' birine bir su'n'gip al,
Mensiz o'tken jasın'dı qayıtıp bersin.

Ko'kshe ni sulıwlıg'ın ko'p aytadı,
Birew kelmey, birewler ko'p aytadı.

Buwrabayda bir tu'nep shıqqan adam
 Ashıq bolmay ketpeydi dep aytadı.
 Kel, sa'wlem, tarttım sag'an ko'k kemeni,
 «Jumbağ tasta» qaldırma jekke meni.
 Sıylay bil basqalardıñ barlıg'ında,
 Ashıq bolsan' su'yego'r tekte meni.

Bul tawda qoylar bulttay ko'shedi eken,
 Baxıt da'ni biyday bop o'sedn eken.
 Ko'kshe tawdıñ qımızın qanıp ishse,
 Dawası joq da'rtke em tu'sedi eken,
 Kel janım, himmetin'nen bayıg'ayın,
 Qazaqtın' bal qaymaqlı shayı tayın.
 Bal barmaqtı batırıp quy qımızdı,
 O'zin' jazg'an da'rtin'nen ayıg'ayın.

Bul Ko'kshe taw Sa'kenge sırlas deydi,
 Qazaqtın' muzasına Parnas⁷ deydi.
 «Oq jetpeske» o'rmelep shıqqan adam
 Shıntlasa shayı bolmay qalmas deydi.
 Kel janım, Ayna ko'ldi ku'teyin men,
 Sulıwlıqta sadag'an' keteyin men.
 Tırmasıp shayırlıqtın' ko'k shin'ına,
 O'lgen she seni jırlap o'teyin men.

Tas sınıg'ın a'kettim Sırımbetten,
 Bunda dan'qlı jiyenim Shoqan⁸ o'tken.
 Onı tapqan apamnan aynanayın,
 Qazaqqa sonday uldı sıylıq etken.
 Jazg'ı keshte shomılıñ zer quyashqa,
 Aqsha kiyik turadı tik jar tasta.
 Aq qayın'lar biy biylep atırg'anda,
 An'sap ko'rgen ashıqlar oynamas-pa!
 Kel, su'yeyin muhabbat ko'li bolıp,
 Ketego'rme ko'ldi suw peri bolıp,
 Awıl sırtı awlaqta sırlasayıq,
 Sen Aqtoqlı men Aqan seri bolıp.
 Bul jerge kelse bizdey kisi kelgey,
 Muhabbatqa qay jannın' ku'shi kelgey?
 Kim senin' ıg'balın'dı ku'nler bolsa,
 İlayım «Oq jetpesten» uship o'lgey.

Kekshe taw. 10-sentyabr, 1972-jil.

MAQTIMQULININ' JOLINA

A'l hasil malına bazar taba almay,
 Segbir tartqan ka'rganbısan', nesen' sen?
 Ko'kirekte sher bolap sırtqa shıg'a almay,

⁷ Parnas – grek miñologiyasında shayırlıq yosh tawı.

⁸ Ataqlı demokrat ilimpaz. Shoqan Wa'liyhanovtin' anası qaraqalpaq qızınan tuwılg'an (İ.Ju.).

Jilap ketken a'rmanbisan', nesen' sen?

Seller qutirmasa A'tirekte saydan,
«Qut qashtı» dep, gerkez qashar ol jaydan,
Shabilmag'an qilish, ma'rtke zar maydan,
Su'rilmegen da'wrabisan', nesen' sen?

YAshmaq tislep, gu'lyaqalar tag'mıp,
Aq ju'zin'e qara jawlıq jamılıp,
Ayralıqtan bawırı ottay qamınıp,
Zarlap ketken janabisan', nesen' sen?

Zergersiz zermisen', bag'mansız bostan,
Qa'lemsiz ko'kirekke pitilgen da'stan,
Sho'ide G'arib Shasa'nemge tabısқан
Go'zzal ko'shki - a'ywanbisan', nesen' sen?

Ustası du'nyag'a bir kelgen g'alı,
Satıp ala bilmes du'nyanın' malı
Sa'ti tu'sip on'nan turmay samalı.
Atılmag'an qırmanbisan', nesen' sen?

Jeti ıqlım giltin zeyinge salıp,
Gu'l japırag'ın qazan ayazı qarıp,
Ja'hıllık da'rtine da'rman aqtarıp,
Tapbay ketken danamısan', nesen' sen?

Shadlı da'wrın kelip, gu'llep diyarın'
Zer - zergerin taptı, ka'rwan- bazarın,
Jan'a a'wladlarg'a tolıp gu'zarın',
Sheshkek atqan bostanbisan', nesen' sen?

İbrayım der: shın shayırlıq jolısan',
Adam kewlinin' sen solmas gu'lisen',
Qosıqtın' qudayı Maqtımqulısan',
Xalqın' menen qayta tuwg'an sheshensen'.

1968-jıl.

XOSH KELDİN' TU'RKMENİM, SAPA KELİPSEN'!

Sha'yda bu'lbil qonıp taza gu'llerge,
Ig'bal miywaların moldan teripsen'.
Kewlin' ılg'al etip, bizin' ellerge
Xosh keldin' tu'rkmenim. sapa kelipsen'!

Sapar a'njamında sarwi rawanın',
Go'rug'lıday gu'rlep su'rgen da'wranın'.
Qurbanın' bolayın a'ziyz miymanım,
Xosh keldin' qardashım, sapa kelipsen'.

Dos sa'lemi shiyrin ziban - tillerden,

Nar, mayalar shirpınısqan sho'llerden,
Qara qumli, murg'ı-zarlı ko'llerden,
Xosh keldin' tu'rkmenim, sapa kelipsen'.

A'tirek, Gu'rgen, Ba'hri Hazar jaqlardan.
Murg'ap ma'nziligen, fheruz bag'lardan,
Boz dumanlı Balxan, Ko'pet dag'lardan
Xosh keldin' a'ziyım, sapa kelipsen'.

Ju'girik ja'ranlardı artın'a salıp,
Rayxan gu'llerdin' juparın alıp,
Tuwısqan diydarın an'sap quwanıp,
Xosh keldin' tu'rkmenim, sapa kelipsen'.

Xanlar bizdi jawlastırıp ta ko'rdi,
Aldap, tu'rli jolg'a burıp ta ko'rdi,
Biraq buza almadı dos kewillerdi,
A'zelden qardashım, sapa kelipsen'.

Ata-baba bir jaylawda mal baqtı,
Muwsa, Su'yew bir duwtardan tar qaqtı.
Keste tiksek birge bu'ktik barmaqtı,
Namalas nag'ısım, sapa kelipsen'.

İbrayım der, arjaq ha'm berjaq bolıp,
Bir muqamg'a duwtar ha'm g'ijjaq bolıp,
Sen Seyidiy bolsan', men Berdaq bolıp,
Shadlı saz shalıwg'a sapa kelipsen'!

1967-jil.

XOREZMGE

Xalqın'dı men xanalar tuwısqanım dep su'yemen,
Jerin'di men bawırlas ma'kanım dep su'yemen.
Xorezmın' toprag'ın qayda ju'rsem sag'ınıp,
Kindigimnin' qanı tamg'an watanım dep su'yemen.

Sen a'yyemgi go'zzalıqsan', shahlar sag'an talasqan,
Babalarım bul Xiywanın' tasın birge qalasqan.
Waqt penen o'shegisip o'n' bermegen boyawın',
Gu'n'girlegen gu'mbezlerin', minarların' a'laspan.

Sen alımsan' jurttan burın jetti iqlım jaratqan,
Ku'nbatısqa algebranın' sırlı esabın sanatqan.
Du'nya ilimi aspanında ay tuwg'anday jarq etip,
Mın' jil burın Beruniydey babam shıqqan Qıyattan.

Shirsha tasqa gu'l pitirgen Xiywa naqqash sheberi,
A'wez Otar a'rman etken jerlerge gu'l ko'gerip.
Maqtımqulının' jas muzası qız bolıp boyjetken jer,
A'jiniyazdın' izi tu'sken ko'shelerin' teberik.

Tamirimizda tuwısqanlıq qanımız bar qatısqañ,
 Ata-baba bir nan tapsa, birge bo'lip tatısqañ.
 Xalqımız bar bir da'ryanın' eki boyında turıp,
 «Assalawma a'leyku'm!» dep nasıbay sorap atısqañ.

Eki diyqañ ta'jiriyeles, en'bek etse jarısqañ,
 Eki palwan bir toyda in'iranıp jambas salısqañ,
 Bir qara telpek astında eki ko'zdin' birisen',
 Qıyametlik qon'ısımsan' qazan-tabaq alısqañ.

A'miw suwı jerimizge qan tamırday tarag'an,
 Japlarımızdın' tarnawları bir-birine qarag'an,
 Ku'n dese ku'n, gu'l dese gu'l, jayna go'zzal Xorezm,
 Al men ma'n'gi watanlasın' qaraqalpaq bolaman!

QIRG'IZLARG'A

Eki sun'qar eki tawg'a qong'anda,
 Bir-birine shan'qıldasıp tabısar.
 Torala g'az aydın ko'lge qong'anda,
 Qanat qag'ıp, g'an'qıldasıp tabısar.

Doslar bir-birine miyman bolg'anda,
 Da'ryalar usaydı tasıp tolg'ang'a.
 Ha'r kim tuwısqanlıq joldan barg'anda,
 Bizdey ku'n astında ku'lip tabısar.

Eki da'rya bir ten'izge aqqanday,
 Eki bala bir qursaqa jatqanday.
 Ala tawdın' aspanında ku'n ku'lip,
 Qara tawda Sholpan tuwıp atqanday.

Eki tawda bir ot bizdi ku'ydirgen,
 Azatlıq dep at quyırığ'ın tu'ydirgen,
 Ata-anamız ajırata almay balların,
 Bir qalpaqtı eki boyap kiydirgen.

Eki Shin'g'ıs jawlap aldı elimdi,
 Birewin men jek ko'remei o'lgenşe.
 Ekinshisin, - ashıp ju'rek to'rimdi,
 Sag'ınaman, asıg'aman ko'rgenşe.

Doslıq ku'shli, bir-birine berilse,
 Diydarın'a qarayman da toymayman,
 Ala tawdan aq qalpag'ın' ko'rınse,
 Qara tawdan qara qalpaq bılğ'ayman.

1969-jıl.

BİR AQ QALPAQ ASTINDA

(Toqtag'uldin' 125 jilliq toyinda oqilg'an qosiq)

Jer sulıwı Talasta
At suwg'arip tasqing'a,
Otirg'anday Manas taw,
Bir aq qalpaq astında.

Taw basında juldızlar,
Aydan tuwg'an ul-qızlar.
O'sip - o'ner qirg'ızlar
Bir aq qalpaq astında.

Alatawg'a usatıp,
Aqqa boyap to'besin.
Tigip bergen uqshatıp
Manastın' shon' enesi.

Suwıqqa da ton'bassan',
Issıg'a da ku'ymessen',
Jamg'ırda jawrap qalmassan',
Bul aq qalpaq astında.

Qansha tariyx da'wir bar,
İnabatlı o'mir bar,
Ken' daladay kewil bar
Bul aq qalpaq astında.

En'bekke bilek sıbang'an,
Qonaq kelse quwang'an,
Azamat el quralg'an
Bul aq qalpaq astında.

Qomuzdan sulıw ku'y shıg'ar,
Tolibayday sinshi bar,
Toqtag'ulday ırshı bar
Bul aq qalpaq astında.

Astına ay-juldızdın',
Dan'qın jayg'an qirg'ızdın'
Danalıg'ı Shin'g'ıstın'
Bul aq qalpaq astında.

4-oktyabr, 1989-jil, Фrunze.

DAG'ISTAN TAWLARINDA

G'.S.Pa'timatqa

Ju'r, tawlarg'a alıp shıg'ayın seni,
Bul tawlar haqqında ko'p esitkenmen.

Tolstoy, Bestujev bul tawg'a meni
Bala waqlarında talay a'kelgen.

Jaralı Lermontov jatqanday bunda,
Onın' jan jarası qıynaydı meni.
Da'rtlerge da'rman bar bulaqlarında,
Ju'r, tawlarg'a alıp shıg'ayın seni!

* * *

Tawlar bir qonaqshıl tawlıg'a usar,
Alfı otlaqları ashar zeyindi.
Jawrasan', panalar u'n'girleri bar,
Bulaqları sho'l basıwg'a meyilli.

Qarlı shın' to'ben'de aspandı tirep,
Bult oramal bılg'ap shıg'arıp salar,
Quslar shıqılıqlap, arqar mo'n'irep,
Sag'an haq jol tilep turg'anday bolar.

* * *

Shet-shebirsiz ju'zim oypatlıg'ında
YAntar solqım u'zgen jaslarg'a qara!
Almurtlar uwıljıp tawdın' ıg'ında,
Gigant sharaynaday Kaspiy jarqırar.

O'z tilinde so'yler ha'r awıl eli,
O'zinshe sıldırar bunda ha'r bulaq.
Ma'rtlik miynet, doslıq, muhabbat tili
Ha'mmege qalıwsız tu'sinikli biraq.

* * *

Watani shabandoz ha'm sulıwlardın',
Saz shertsen', «Lezginka» shıg'ar atılıp.
Kubashı bezegen mu'yiz jamlardın'
Sharabı ma's qılar ishpey atırıp.

O'l degen qonaqshıl, bir miyman kelse,
Awıl bolıp ku'tip, shag'lap jasaydı.
Muradı murtlasar miyman ha'z ko'rse,
(Al, bul jeri qaraqalpaqqa usaydı).

Bunda ha'mme shayır, Biraq ta olar
«Shayırman» dep, juwırmaydı baspag'a.
O'ytkende kim ju'zim egip, qoy bag'ar?
Kim atqarar jumıslardı basqa da?

Biz olsız da ko'ppiz. İs ko'p, so'z uzaq,
Du'nya tolı sa'tsiz roman, da'stang'a.
Zamanında jalg'ız Maxmudtın' o'zi-aq,

So'z ju'rgizgen' pu'tkil Avarstang'a ...

* * *

Biyik tawg'a minsen', kewlin' de biyik,
To'mende qalg'anday barlıq ta'shwishler.
Boy jazılıp, to'ben' bulıtlarg'a tiyip,
Dım mayda tuyılar jerdegi isler.

Jerdegi isti maydasınba sen biraq,
Tawg'a mingen menen is pitpes tek te.
G'amzatovlar tawdan jerge tu'sip-aq,
Ko'terilgen planetarlıq biyikke ...

* * *

Birewler tawg'a minse, sezbes o'z shenin,
O'zin biyik sanap, dawırıq saladı.
Biyik o'zi emes, tawlar ekenin
Jerge tu'skennen son' an'lap qaladı.

Birewler bu'rkittey uship shin'larg'a,
El-xalqının' kewlin biylep aladı.
Taw olarg'a emes, olar tawlarg'a
Biyiklik, sulıwlıq berip turadı.

* * *

Ko'zdin' jawın alg'an qızıl tobilg'ı,
Qanday jaqsı tasa jerde o'skenin'!
Keshki ku'nge shag'ılısqan shog'in'dı
Hesh kim so'ndire almas ju'zin'nen senin'.

Ag'ashqa jan berer Untsukul ustası,
Biraq jarqabaqta, tastın' u'stinde
O'sip turg'andag'ı ko'rkin'di, shaması,
Qaytadan jarata almas hesh bende,

* * *

Koysuw - taw da'ryası qutırdı a'ne,
Ash tolqınlar appaq ayag'in'dı an'lıp.
Korıqpa, bul tolqınlar juwasır ele
Menin' juwasıg'an jaslıg'im yan'lı.

Taw basında bultqa telmirdin' ja'ne,
O'kinbe, kewlin'nen quw qayg'ı-g'amdı.
Qayg'ı bultı o'tip ketedi ele,
Menin' shadlıg'imnın' o'tkeni yan'lı...

* * *

Ha'r kimnin' kewlinde miner tawı bar,
 Bulıt ha'm bulaq, jasıl otlaq, teren' say,
 Ha'm qaran'g'ı u'n'gir, ha'm jartas, tog'ay –
 Tawg'a ne ta'n bolsa, - onnan tabılar.

A'rman gu'li - edelveys degendi
 Ushırtım men sol bir tawdın' basında.
 Sag'an a'persem dep qol sozsam endi,
 Ash feniiks otır onın' qasında.

* * *

Tawdın' jolları da o'mir jolında,
 Mashaqat ha'm qızıq, shadlı ha'm azap.
 A'rman asıwına o'rmele tinbay,
 Sharshasan' da, jalıqpassan' sen biraq.

Tas to'ben'de qa'wipli jartaslar turar,
 Qorıqpa, jolawshı joq bul tas ko'rmegen,
 Ol tas qashan, kimnin' u'stine qular?
 Bul tuwralı ele hesh kim bilmegen ...

* * *

Bu'rkit shariqlap ju'r, tawlar u'stinde,
 Onı qutlıqlaydı qarlı qıyalar.
 U'stemlik su'rgende yaki ishkende,
 Adamnın' kewlinde bu'rkit oyanar.

An'sat emes quslar patshası bolmaq,
 O'spek suwıq uya - shın qabag'ında.
 Ha'mme quslar bu'rkit bolg'anda biraq,
 Neshik bolar edi bul bassız du'nya?!

* * *

Nar ta'wekel isi - tawda jol ju'rmek,
 (Quday da qorqarmıs ta'wekelshiden).
 Mu'mkin, alda ku'ter baxıt ya miynet,
 YA atın' su'rniger ... kim biler degen.

Lekin ma'rtlik, u'mit bar bolsın sende,
 Dizgindi bekkem tut, jolların' bolg'ay.
 Adam aldındag'ın ha'zir bilgende,
 Qızıq bolmas edi o'mir de bunday...

* * *

Serpantin jol jatar taw karnizinde,
 To'menge qarama, ko'zlerin' tınar.
 Da'rya qara terge tu'sip to'mende,
 Ayralıq tasına basların urar.

Bir jag'ısta - emen, bir jag'ısta - tal,
 Arası qol sozım, intıg'ar olar.
 Biraq teren' qurdım, gu'wlegen samal
 Ol ekewin ma'n'gi ayırıp turar ...

* * *

Tawda hawa qa'pelimde o'zgerer,
 Biraz jigitlerdin' ko'z qarasınday:
 Olar tek o'zlerin aqıllı biler,
 Sa'l jerde qabag'ı qalar ashılmay.

Taw samalı salqın, ızg'arı basım,
 Qorıqpa, sa'l qımtansan' eser de keter.
 G'ıybat ha'm o'sekten quday saqlasın,
 Izg'ırığ'ı jeti ju'yren'nen o'ter ...

* * *

Aspan o'releri sıyaqlı tawlar.
 Ertek te bir o'giz jer menen ko'kti
 Shaqında ko'terip turıptı depti.
 Al basqa pikirde bazı adamlar.

Olar oylar «aspan tiregi – biz» dep,
 Olar haqıyqatqa dım tu'sinbepti.
 Ma'rtlik, miynet, aqıl bilim, miriwbet,
 Bes sostavlı sutu'n tarep tur ko'kti...

* * *

Biyik dan'q tawına ko'rmedim minip.
 Silva Kaputikyan aytqanday, onda –
 Adamdı ton'dırıp muzlar ma'n'gilik,
 Jerdi sag'ınasan' deydi. Sonda da, -

Mashaqatın shegip o'rmelep mingen
 Ma'rtler megzar taynapır ko'k emenge.
 Birazlar shıg'ıp og'an vertolet penen,
 Pa'ten'ge keltirer gu'rlep to'ben'de...

* * *

O'rmelep en'keyip, bir tar esikten
 G'amzat Uadasının' u'yine kirdik.
 Rasuldın' o'zi jatqan besikke
 Bir qızarıp qarap ku'lgenin ko'rdik.

Bu'rkitler tan'lamas eken uyanı,
 Pa's g'ana tar saklya kiyiz to'selgen,
 Biyik talant, biyik poeziyanı

Biyik jayda tuwıw sha'rt emes eken ...

* * *

Awıl-awıl bolıp juldızlar keshte,
O'z saklyalerine sham jaqtı olar.
«Shayır, qonaq jaydı qayg'ırma hesh te!»
Dep meni shaqırıp turg'anday bolar.

Olar biler: galaktikanın' sırın,
İlimpazlar ashıp kiyatır qashshan.
Juldız-juldız benen so'ylesetug'ın,
Tildin' barın biraq shayırlar ashqan.

* * *

Atın'dı tawlarg'a bur, Qaysın ag'a,
Birazlar tek, asfält jolg'a u'yrengeñ.
Kekilik ka'bap bolıp ko'riner olarg'a,
Tawdı tamashalar mashina a'yneginen.

Atın'dı tawlarg'a bur. Qaysın ag'a,
«Bular jolsız ketti» dep ku'lgen ku'lsin,
Shayırlıq jatqan joq asfält jollarda,
Du'nyag'a en' jaqsı qosıqlar kelsin...

* * *

Qaraqalpaqtın' jalg'ız Qara tawı bar,
A'miw jag'asına tu'yedey sho'kken,
«Tawg'a mindik» desem, bir qonaq avar,
«Qa'ne taw?» dep sonda qaradı ko'kke...

Arqar tawın su'yer, qulan-sho'lligin,
Lekin, biz - insanbız, Watan bir bizde.
Tawdın' biyikligin, sho'ldin' ken'ligin,
Da'wir darqanlıg'ın tileymen sizge!

An'latıwlar:

A.A.Bestujev - Marlinskiy (1797-1837) dekabrist, jazıwshı.

Dag'ıstan xalıqlarının' turmısınan «Ammalatbek», «Mollanur»
degen povestler jazg'an.

Maxmud (1873-1919) - avarlardın' klassik shayırı.

Феникс - a'psana'wiw qus (Ku'nshig'ıs erteklerinde onı «xaqnus
qus» dep ataydı, qayta tuwılıw simvolı. Ol a'jayıp saz dawısqa
sayrap-sayrap, ıshqı otında o'rtenip ku'l boladı ha'm ku'l
ishinen du'r-du'r silkinip qayta tiriledimis (İ.Ju).

UKRAİNA, JU'REGİMDESEN'

A'diwli anamday aymalap seni,

Men ta'n'ir sa'lemin bereyin desem,-
Birden to'rt ko'pirge⁹ shaqirdin' meni,
Ukraina, ju'regimdesen'.

Ku'nnin' zer kirpikli perzentlerindey,
Ayg'abag'arlarin' ırg'alar ha'sem.
Sulıw jer ko'rmedim senin' jerin'dey,
Ukraina, ju'regimdesen'.

Kobzar qosıg'ı jaslay janıma inaq,
Sende doslarım bar shayır ha'm sheshen.
Uzaqta jasayman. O'mirimshe biraq,
Ukraina, ju'regimdesen'.

1960-jıl, Kiev.

DNEPR BOYINDAG'I EMEN

Arg'ı jag'ı asaw da'rya,
Bergi jag'ı ken' gu'zar jol –
Ko'k shatırdıy tikken jarg'a,
Do'n' basında turıptı ol.

Turıptı ol - jasıl ayg'aq,
Mın' jasag'an mıqlı emen.
İgor bunda atın baylap,
Tu'nepti dep esittim men.

Jat u'lkege uzatqanda,
YAroslavna kelgen deydi,
Ju'rek ha'wiri qızdın' sonda
Jas emenge sin'gen deydi.

Nayzag'ayın shatırлатıp,
Qanlı urıslar o'tti bunnan.
Jawlar o'rtep, shawıp, atıp,
Ko'p azaplar berdi og'an.

Biraq ta, ol tuwg'an jerge
Su'n'gitip berik tamırların,
To'zdi barlıq ba'lelerge,
Jen'di ha'm de o'z dushpanın.

Endi, mine, jaynap tag'ı,
Jayqalıp tur emen janım,
Ullı da'rya boyındag'ı
Ken' dalanın' veterani.

Endi onın' sayasında
Ku'lki, qosıq jan'lar tınbay;

⁹ Kievtin' tusında Dneprde qatarına to'rt ko'pir bar (İ.Ju.).

Ma'rtlik ha'm dan'q kelip bunda,
Sayran salıp atırg'anday.

KREMIATİK KASHANLARI

Gu'lleri bar shog'irlasqan,
Misli Kreml shamları, -
Ko'rgenin'de zeyinin' ashqan
Krematik kashtanları.

Ko'rmegen edim Kievti,
A'l hawag'a ol tiyipti.
Jashıq lipasın kiyipti
Krematik kashtanları.

Usı jerde qanlı sawash
Bolg'an desen' hesh inanbas,
Ba'ri sulıw, ba'ri de jas
Krematik kashtanları.

Aldımda ken' ko'she jatır,
A'jayıp amfiteatr.
Qatarlasqan qalın' shatır –
Krematik kashtanları.

Sayan'da sayranlap a'ste,
Keldim sizge ku'nde keshte.
Siz ba'lente, jollar pa'ste,
Krematik kashtanları.

Shadlı da'wran bunnan birdey
Tolıp ag'ar Dneprdey.
Qulpirg'an qızıq o'mirdey
Krematik kashtanları.

Skamyán'a barsam jaqın,
Esittim ashıqlar «ahın».
Saw bol tuwısqa da'rgahım,
Krematik kashtanları.

Japırag'ın' jaynap sonday,
Urısqa na'let aytqanday.
Ukrainanın' jashıg'ınday
Krematik kashtanları.

Ma'kanımsan' shin bawırman,
Sayan'da sayranlap turman,
Janım qurban, janım qurban,
Krematik kashtanları.

KİEV OKTAVALARI

I

Altın gu'mbezlerge ko'zi qamasıp,
 Jazg'ı tan' azang'ı uyqısın ashtı...
 Jan'latıp jan'adan doslıq namasın,
 Kel, qarsı alayıq, dostım, quyashtı!
 Arqada ko'p qalalardın' anası –
 Kiev, bir ulın'day iyemen bastı!
 Ta'riypin'di sorap o'tken-ketkennen,
 Seni bir ko'riwdi a'rman etkenmen.

II

Shıg'ıs slavyanlar babası Kiydin'
 Ma'kan basqan jeri, ıshqın'ızdaman,
 Go'zzal Soφiya ha'm Pesherskiydin'
 Altın gu'mbezleri, ıshqın'ızdaman.
 Jan'a turmıs qurg'an bul u'lken u'ydin'
 Bu'gingn miynet eri, ıshqın'ızdaman,
 Kiev, sen ertektey eski qalasan,
 Urıstan son' tuwılg'an ha'm jas balasan'.

III

Altın da'rwazan'nın' aldına bardım,
 Tariyx qusı pa'rwaz etkendey boldı.
 G'arrı slavyanday oylarg'a taldım,
 Monomax eleslep ketkendey boldı.
 «Rossiya betke!» dep, ha'mmeden aldın
 Bogdan Xmelnitskiy o'tkendey boldı,
 Qalın' jurı quwatlap qaysar getmandı,
 Menin' ko'z aldında quwg'anday pandı.

IV

Kiev! Qanday ısıq bul so'z janıma!
 Bul so'z o'r bettegi panamnın' atı.
 Seni megzetemen o'z watanıma,
 Sen menin' ekinshn anamnın' atı.
 Ukrain emespen, biraq qanıma
 Ko'p sin'gen bul jerdin' ruh sawlatı
 Jaralı ja'yranday qaraqalpaqqa
 Sen baspana boldın' bayag'ı waqta.

V

Aybatlı Oktyabr eskertkishindey,
 Sa'lem, a'y, oq tesken jaralı diywal!
 Elesler tap keshe ko'rgen tu'simdey
 Ma'rtlik sawashların' senin', «Arsenal»
 Qaymıqpay, tisin'e qoyıp tisin'di,
 Sen a'jel betine tu'pirgen ma'ha'l –

Og'ı tu'wesilgen sur pulemetti
Tariyx tas u'stine ornatıp ketti.

VI

O'rtenip o'zegin shalg'an ku'yikke,
Ju'regin julıp jep zaman hazarı, -
Patsha eskertkishi turg'an biyikte
Taras turg'an shıg'ar talay saparı.
Bul jerde tuwılg'an jang'a su'yikli
Maksim Rılskiy oktavaları.
Atası a'jayıp ko'p fımlerdin'
Marhum Dovjenkonı bir ret ko'rdim.

VII

Tuwısqan soldatlardıń qa'biri basında
Bulıtqa shansılıp tur ashıwlı minar.
Ma'rmer tas astınan atlıg'ıp onda
Ma'n'gi so'nbeytug'm ot lawlap janar.
A'ziyz Ukraina topırag'ında
Watan ushın o'lgan batır ag'alar!
Ten'siz urısta siz jıg'ılg'an waqta,
Aran'ızda bolg'andı qaraqalpaq ta.

VIII

«Qatnastım Kiewte qırg'ın sawashqa –
Dep aytqan da edi tuwısqan ag'am, -
Ko'sheler aylandı ku'l menen tasqa.
Qatan' urıs edi jer qaltırag'an.
Bir jaralı bu'lbil, tartınbay hasla,
Oqtan qashıp kelip tıg'ılg'an mag'an.
Sol qus qayda eken ha'zirgi waqta?
Kiev do'ngen shıg'ar qaytadan bag'qa!"

IX

Paton ko'pirinde o'zim qarsı alg'an
Darnitsa tan'ları, muhabbatım sizge.
Sıldırılısı sazday yadımda qalg'an
Kiev kashtanları, muhabbatım sizge.
Ku'l ishinen tiklep qalalar salg'an,
Watan adamları, muhabbatım sizge.
Urıstan keyin salg'an sawlatlı jaylar,
Sa'lem, jas terekler, jasıl tog'aylar!

X

Tarqasın desen' sen kewlin' qumarı,
Demalı ku'nleri Dneprge bar.
O, qumlaq Dnepr jaypawıtları

Appaq shag'aladay adamg'a tolar.
 Meyli, bul qalanın' azamatları
 Ku'nde ha'z etse de haqılı olar,
 (Bul so'zler tiyisli emes biraq ta
 Geybir stilyaga haram tamaqqa ...)

XI

Ba'iki o'mirim boyı seni jirlarman,
 Ukraina, sa'lem gu'lbag'ların'a;
 Kewlin' shın doslıqtın' nurına tolg'an.
 Gutsuldın'¹⁰ aq kiygen jas dilbarına
 Megzer qalqıp turg'an uyqısız Sholpan,
 Ma'wjirgen Dnepr qırg'aqlarına,
 A'ne, jan'a o'mir tan'ı nur shashtı.
 Kel, qarsı alayıq, dostım, quyashtı!

ABBAZ SHAYIRG'A UKRAİNADAN XAT

Ukrainanın' jolı a'jep jol eken,
 Qansha ko'p ju'rsen' de ju'rmedim dersen'.
 İzzet, hu'rmet, dos-yarang'a tolı eken,
 Sira' biytanı jan ko'rmedim dersen'.

Bul jolda parq emes ko'p penen azın',
 Eski dosların'day qurarsan' ba'zim.
 Bul shadlı zamanda, a'ziyz ustazım,
 Ju'z da'wran su'rsen' de, su'rmedim dersen'.

Aldımda ko'p eken ko'rmegen sıyım,
 Gu'l berip qarsı aldı qanshama jıyın,
 Bul zamanda shayır bolmaqtan qıyın
 Jumıs bar ma desem, «bilmedim» dersen'.

Shayır dese esken samal ting'anday,
 Ken' zallardı kernep adam tolg'anday.
 Sonda «shayırman» degenin' jalg'anday,
 «Ko'p eken xalqıma bermegim» dersen'.

Shayır degen o'z xalqının' elshisi,
 Shad o'mirden mol berilgen enshisi.
 Bola almasan' hasıl so'zdin' ka'nshisi,
 «Biykar bul ma'jiliske kirmegim» dersen'.

Ullı Kiev, ullı eldin' orayı,
 Lıqqa toldı ma'deniyat sarayı.
 Quwanishtan tolıqıp, demim tarayıp,
 Turg'anımdı aytsam, «ko'rmedim» dersen'.

Soday waqta sen tu'sersen' esime,

¹⁰ Gutsul – Karpat tawlarında jasawshı ukrainlar usılay ataladı (İ.Ju.).

So'zime so'z, ku'sh qosilar ku'shime.
 «So'yle inim, albiraysan' nesine?
 Lazim so'z marjanin termegin'» dersen'.

Sonda xalqim kelgendey-aq janima,
 Qiziw ener tamirdag'ı qanima,
 Sol gezde shayirliq okeanina
 Qayıqlı barıp - aq o'rledim dersen'.

Sen bir tarlan tu'lep ushqan tawdag'ı,
 Biz palapan qonaqlag'an jardag'ı.
 Qaraqalpaqtin' sen bu'gingi Berdag'ı,
 Qa'ytip «so'z marjanin termedim» dersen'!

Dnepr boyman atlanıp keshte,
 Biz baramız ju'yrik ekspresste.
 Senin' bu'lbilgo'ya hawazın' este,
 Qalaysha «yad etip ju'rmedin'» dersen'?

Sen otırsan' qara taldın' astında,
 Maqbal tıslı eki ko'pshik da'stin'de,
 Qol bilg'asam «qara ayg'irdin'» u'stinde,
 «Ko'zim girew tartıp ko'rmedim» dersen'.

«Shayır kewli qartayıwdı bilmeydi,
 Ol bir ag'ash, qısı-jazı gu'lleydi»,
 Dep g'arrı Derjavin aytıptı deydi,
 Desem, «bala, bul qay ermegin'?» dersen'.

Shalqı, shayır, shalqıytug'ın gez keldi,
 Kewilge yosh, tilge shiyrin so'z keldi.
 Jigirman'da elin' jaynap o'zgerdi,
 «Jasta bu'ytip, da'wran su'rmedim» dersen'.

Mine, poezdımız Xarkovke jetti,
 Xalq japırılıp bizge hu'rmet ko'rsetti.
 Buring'ı zamanda bunday izzetti
 Ba'liki «tu'simde de ko'rmedim» dersen'.

Watanımız shadlı o'mirdin' bag'ı,
 Onda gu'ller poeziya darag'ı.
 Burqıp aqsın hasıl so'zdin' bulag'ı,
 «Shalqısın shayirliq o'rnegin» dersen'.

JASLIQ HA'M MUHABBAT

TASQIN BOLIP AG'IP O'T

Zamanın' bar shalqıp da'wran su'rmege,
 Suwman desen', tasqın bolıp ag'ıp o't.
 Jelmen desen', du'beley bol du'rlegen,

Shoqpan desen', ju'reklerde jag'ip o't.

Gu'lmen desen', ahıw-zar et ko'zlerdi,
Tilmen desen', du'r qılıp shash so'zlerdi,
A'wladların' atın'dı aytqan gezlerde
Tanıg'anday ta'wir belgi tag'ip o't.

Shabar bolsan', arg'imaqtay arqıra,
Ushar bolsan', sun'qarday ush sharq ura,
Jigerin'di jumsap jaslay xalqın'a,
Eldin' ma'pin ko'z nurın'day bag'ip o't.

Waqıt qımbat, ısırıp etpe teginge,
Qıynlıqtan qıypalaqlap sheginbe.
Gu'rkiregen erkin jaslıq ko'ginde
Tawlar asa shaqmaq bolıp shag'ip o't.

Jaslıq o'mirin' jazılmag'an bir da'stan,
Jaz jaqsılap bir so'zin de burmasthan,
Mına so'zdi yaddan shıg'arma haslan:
Jaslıq sag'an beriledi bir ret.

1958-jıl.

MONTER BALA SIM TARTIP KELDİ

Keshe jan'a jaylawg'a bizin',
Monter bala sim tartıp keldi.
Moskvanın' tanıs hawazın,
Tartqan sımı bizge a'keldi.
Qaytqan g'azday dizildi qatar,
Telegraftın' bag'anaları.
Quwanıstı shopanlar, g'arrılar
Ha'm jaylawdın' jas balaları.
Jas monterdı arqadan qag'ıp,
Fermamızdın' baslıg'ı ku'ldi.
Gu'lja'miyla jen'gey quwanıp,
Bir kastroıl su't alıp keldi,
«Usta qa'ynim, a'keldim sag'an su't,
Ma', iship al mawqın'dı basıp.
A'tten', sol bir qız ku'nim bolg'anda,
Bolar edim men sag'an ashıq! ...
Bir dog'alaq sımg'a otırdı da,
Ku'ldi jigit jadırıp ku'ndey.
«Raxmet sag'an, sawınshı jen'ge,
Bolsa eken aw qızlar da sendey.
Sen aytasan', qız ku'nim bolg'anda,
Bolar edim deysen' sen ashıq.
Al menin' su'ygen qızım kiyiktey,
Meni ko'rse ketedi qashıp.
Geyde ku'ler menin' u'stimnen,
So'zge saran', geyde dım tuyıq.

«Muhabbat degen ne o'zi?» - dep mennen
 Qasaqana sorar timpıyıp.
 Ju'regim sog'ar simdag'ı toqtay,
 O'tsem ku'nde u'yinin' tusinan.
 Oylasam qulap tu'se jazlayman,
 Stolbanın' ushabasınan.
 Meni ko'rse sol poshtalon qızdın'
 Mısqıl shashıp ku'limler ko'zi.
 Aytshı jen'ge, ol da nege sendey
 «Su'yemen» dep aytbawı nesi?...
 «Bew, ango'dek, til bilmes qa'ynim,
 Tu'sinbeysen', sen ele jassan':
 Qızlar degen o'rtenip ketse de,
 «Su'yemen» dep aytpaydı haslan...
 «Ah, solay ma, demek, ol da meni
 Ju'r eken g'oy ishinen su'yip!»
 «Solay qa'ynim, abaylap ish, awzın' –
 Issı su'tke qalmasın ku'yip» ...
 «Tu'sinbeppen aw og'an men geshshe»
 Dep jas jigit jadrap ku'ldi...
 So'ytip bizin' jaylawg'a keshe,
 Monter bala sım tartıp keldi.

1954-jil. No'kis.

Shintlap su'ygen kewil haslan aynımas,
 Sen o'zin'di bostan-bosqa qıynadın':
 Bizden ko're ajarlıraq ha'm de jas,
 YAr tapsam dep, jat pikirdi oyladın'.

Satqın tilin' «su'yemen» dep uyalmay,
 Sıbırladı, so'ytip, bir jat qulaqqa.
 Sonda tun'g'ish muhabbatın qıyalımay,
 Hadal kewlin' mensiredi biraqta.

Mag'an son'g'ı xattı jazıp, albrap,
 Qorqaq kolın' poshtag'a a'kep tasladı.
 Mensiregen hadal kewlin', al biraq,
 Mendey ko'rip su'ye almadı basqanı.

Jigitke de jen'il emes ayralıq,
 Ishqı azabı ma'lim bastan keshkenge.
 Talay tu'nim o'tti uyqısız qıynalıp,
 Seni haslan qıya almadım hesh kimge.

Jaslıq o'mir sag'an menin' janımdı,
 Sırlı altın jibi menen ishqının' –
 Tikkenligi sonda g'ana tanıldı,
 U'ze almadım umtılsam da ku'sh qılıp.

Etegin'e ergen sho'ptey qaltrırap,
 Kewlim sag'an erdi, rahim etpedin'.

Bar sulıwlıq nurın' menen jarqırap,
Ma'kkar ku'lkin' ko'z aldımnan ketpedi.

Ishqı, - bo'dene emes, u'rikken waqtın'da
Bezetug'in uya salg'an jerinen.
Ko'p oqıdım ishqı, ayrılıq haqqında,
Senin' da'rtin' o'tti biraq ba'rinen.

Uyqı ornına sen jaylastın' ko'zime,
Ayıplawg'a tilim, biraq, baspadı.
Ne shara bar, ushqalaq qız o'zine
Ha'mir etse «su'yesen'» dep basqanı?

Ju'rdik so'ytip, al ne boldı keyninde:
Mine, aldım kelip tursan' aylanıp.
Qalay eken shıtlap su'ygen kewilge,
Qalay, qoshshım, an'sat pa eken ayrılıq?

Men o'sh alar edim ha'zir, egerde
Sendey ko'rip su'ye alsam o'zgeni.
Lekin adam o'z baxtına teber me,
O'z baxtımdı jek ko'riwge to'zbedim.

Taza ju'rek taza ta'lim sebedi,
Muhabbattı alday almas saylı jas.
Su'ysek, usılay shın su'yeyik, sebebi, -
Shıtlap su'ygen kewil haslan aynımas.

1955-jıl.

A'NAR GU'LLEDİ

Kel su'yiklim, bag' seyline barayıq.
Baxıttın' bag'ında a'nar gu'lledi,
Basqa jemislerdin' miywası bayıp,
Gu'l to'kken wag'ında a'nar gu'lledi.

Sa'rwi bolsan', bu'lbil qonajaq sag'an,
Ma'lel bermes, bag'manımız jaqsı adam.
Erkin gu'l u'zeyik bag'ı-baqshadan,
Tolisqan shag'in'da a'nar gu'lledi.

Erik gu'llegende kelmedin' yarım,
Alma gu'lin bersem, almadın' yarım,
Basqa ag'ashtın' gu'li qalmadı, yarım,
Qırmızı ton kiyip a'nar gu'lledi.

Tonshıg'a taptırmas a'nar poslag'ı,
Jaslıq da'wramız ashıqlıq bag'ı,
Jaz o'tse, gu'z bar dep silteme tag'ı,
Jazdın' jarasıg'ı a'nar gu'lledi.

1958-jil, To'rtku'l.

Bultlar ko'p tu'negen asqar tawlardin'
Ju'zin perdelewshi dumani bolar.
YArinin' ko'zine sho'p salg'an yardin'
Ko'kirekte gu'dikli gu'mani bolar.

Gu'lden gu'lge qoniw bu'lbildin' ka'ri,
Biyopaliq degen na'psi bazari.
Seller ılıqtirsa tawlardin' qarın.
Saylardin' basa-bas qamalı bolar.

Muhabbat ol gu'li emes Qırımın',
Jelpildimsi emes jipek burımın'.
Jigitlik ha'seri urg'an murımın'
Keminde bir batpan samalı bolar.

Ishqi otında janın qıynay bilmegen,
Azamatlıq arın oylay bilmegen,
O'mirlik joldasın sıylay bilmegen
Jigit ol adamın' jamanı bolar.

Tawda gu'l ko'p biri-birinen ta'wir,
Ba'ri bir qushaqqa sıymas ha'm awır.
Bizler jasap turg'an bul altın da'wir
Taza muhabbattin' zamanı bolar.

1959-jil. Arqa Kavkaz.

MENİN' JİGİT WAQTIM, SENİN' QIZ WAQTIN'

B-g'a

TAShGU desem, da'rhal tu'sedi eske,
Menin' jigit waqtım, senin' qız waqtın' ...
Tuwra samoletten tu'stim-de keshte,
Jataq jayın'ızdın' esigin qaqtım.

No'kiste ekenin' de sen meni ku'nde,
Ha'tte saat sayın sag'ınar edin'.
Bul saparı ko'rip meni Tashkentte,
Salqın mıyiq tartıp «senbisen'» dedin'.

Gu'lshanda ashılg'an bir taza gu'ldey,
Shırayın'a shıray qosqan ekensen'.
Quwanışımıdı qa'ytip aytardı bilmey,
Jutınıp, telmirip qaray berdim men ...

Kettik qoltıqlasıp ko'sheni boylap,
U'nsiz kiyatırmız. Esnep qoyasan'.
«Janım, aytsı, kiyatırsan' ne oylap?
Erten' ushırasamız qay jerde, qashan?».

Zer ko'ylek qoz shaship janar u'stin'de.
 Sen aytin': «a'piw et, mazam joq...» dedin'.
 Ha'm ma'rmer teksheden sirg'ip tu'stin'-de,
 Kettin' ... Men sen ushin biyga'na edim.

Son'g'ı «Kazbegimdi» tutatıp alıp,
 Uzaq tentiredim A'nhar boyına.
 Ma'jnun tal shaqasın suwlarg'a malıp,
 Senin' shashların'dı salar oyıma...

TASHGU desem, mudam tu'sedi eske.
 Menin' jigit waqtım senin' qız waqtın'...
 Sag'an endi qayıtıp ma'lel bermeske
 Bel baylap, janımdı otlarg'a jaqtım.

«Kel» dep shaqıradı ashıq aynalar,
 Bag'lar «kel, jigitim qayg'ırma» deser.
 Ju'regimdi tırnap jılar «Ta'nawbar»,
 Japıraqlardı tintip samallar eser.

Men ha'r barg'an sayın endi Tashkentke,
 Sag'an ko'rinbewge tırısar edim.
 Bir ku'ni tosattan meni ko'rdin'-de,
 «Iras-aq senbisen', senbisen'?» dedin'.

A'yne sa'ha'r waqta ashılǵ'an gu'ldey,
 Qız bolıp pa'tin'e mingen ekensen'.
 Hind qolına tu'sken asırandı pildey,
 U'nsiz jetegin'e ere berdim men.

Tawıstay tarang'an Tashkent qızları
 Doslıq izzetlerin ko'rsetti mag'an.
 Eski doslarımday ku'lisip ba'ri,
 Jaydı aldıma studentlik dasturqan ...

TASHGU - bilim bag'ı, jaslar doslıǵ'ı,
 Qansha kewillerge nur berer jaqtın'!
 TASHGU - mın'-mın' qız-jigitler jaslıǵ'ı,
 Menin' jigit waqtım, senin' qız waqtın'...

1962 jil.

Kewil aspanımda juldızlar so'nik,
 Ay da on to'rtinde tolg'anın qoydı.
 Qıyallar ha'r tu'rli muqamg'a do'nip,
 Joqtı-bardı a'rman qılǵ'anın qoydı.

Shag'lap otırar edim toylarda burın,
 Endi barıp qalsam na'bada og'an,
 Qaptalımda bolmasa da bos orın,
 Kewlimde bir gu'rsi bos turar mudam.

Sol gu'rsi artınan kelip qasıma,
Mun'lı muzam «ju'r» dep a'ste sıbırlar.
Ha'm a'ketip meni baspanasına,
Tan' atqansha qosıq jazdırıp qıynar.

Qıynar ol jandırıp ju'rekgenemdi,
Senin' su'wretin'e kirip dolanıp.
Su'ttey appaq a'rman bolıp sen endi,
Uzaqlaysan' tan' sa'wlesin oranıp.

Tan' da atar, umıt bolar jekkelik.
Biraq sawıqtırıp jan-ju'regimdi,
«Shayır, shayg'a ju'r!» dep erkelep kelip,
Moynıma salmassan' aq bilegin'di.

3-avgust 1981-jil.

GO'ZZAL JuLShARA

Abxaziya tawlarının' hayran qalarlıq sulıwlıg'ın ko'rgisi kelgen adam Bzipi qısnag'ında qayıstay tawlanıp jatırğ'an tas jol menen Ritsa ko'line ketedi. Qaptalda burqasınlag'an da'ryanın' u'stine to'nip qaran'g'ı u'ngirler qaladı. Ba'lent shin' basınan gu'mis jilwa menen tawlanıp quyıp turg'an ma'rwert sarqıramalardı ko'resen'. Bunnan aldın Bzipi ko'pirinin' qasında, a'jayıp sulıw hawayı ko'zleri menen jolawshılardıñ kewlin arbag'an arıw qızday ataqlı Ko'k ko'l qaladı. Endi mine aldımızdan Jupshara qısnag'ı ashıldı. Jupshara Kavkazdag'ı en' sulıw qıснаqlardan biri bolıp, onın' eki boyında ba'lent jasıl tawlar iyin tiresip turadı. Qaynawıtlap, gu'rildep, astan-kesten bolıp atırğ'an suw tasqınlarına qarap baratırıp, ishin'nen shayırdın' qosıqların oqıp gu'birlenesen':

Tuw to'mende ma'wjirgen tasqın
Qaha'rlenip saladı shawqım.
Qulaq jarg'an dawısı mısıl
Ju'z ashıwlı u'nge barabar...
(«Mtsiri»)

Bul jerde ha'rbir tas, ha'rbir bulaq jolawshı yadında qanday da bir an'ız a'ngimeni oyatadı. Jupshara ha'm Gego da'ryaların' kesisip ag'ıwı jo'ninde de bundag'ı eldin' ertek so'zi bar. Jupshara uzaq jıllar miynet etip, o'zine tu'psiz teren'nen jol salıp alg'an. Qaran'g'ı tunnelden o'tken son' ko'p uzamay bul eki da'ryanın' tu'yisip aqqan jeri ko'rinedi...

Alpinistler soqqag'ı baslang'an jerde,
O go'zzal Jupshara, ko'rdim men seni.
Men Kavkaz suwını bolsam egerde,
Qalar edim qasın'da pitkenshe demim.
Qa'wipli qıyamaylarg'a lıp-lıp sekirip,

Oynap shig'ar edim senin' o'rin'e.
 Ol jerde Gego menen bir sayg'a kirip,
 Su'yisip atirg'anin' aniq ko'riner.
 Sen bir posa berip, jirilip qushaqtan,
 Qashtin' sin'q-sin'q ku'lip, shu'n'gil say quwip,
 Ga' taslar artina jasirinip shaqqan,
 Ga' samshit putag'in tolqing'a juwip.
 Al Gego ma's bolip shiyrin posag'a,
 Biraz esen'kirep ko'zlerin ashsa,
 Jupshara qushaqtan qashshan bosag'an,
 So'ytip, qashqan eken bul jerden qashshan.
 Gego albiraqlap jalt-jult qaradi
 Oqirayg'an suwing'a, u'nsiz shin'larg'a.
 Suwin mu'yizinde shapaq janadi,
 Demek, ku'n batirwg'a taqalip qalg'an.
 Hesh kimnen Jupsharasin soramadi ol,
 O'jet Gego shapti bir saydi boylap.
 Ko'ksin putalardan jaraladi ol,
 Su'ygenin tez quwip jetiwdi oylap.
 Tawda jasirinbaq oynaw qa'terli,
 Sen biykarg'a qashtin', Jupshara tentek!
 Aqtarip saylardi ko'p waqtan berli,
 Biyshara Gego ju'r tawda tentirep.
 Gego julqinadi intizar, hayran,
 Qawishiw tilegi janar kewlinde.
 Izler muhabbatin teren' saylardan,
 Al sen o'z ku'lkin'e, oying'a bende.
 Tek suwin oyinin'di tamasha ko'rip,
 Shabar tik jag'an'da, sen qayda shapsan'
 Ol - haywan, tek onin' sirtinda ko'rik,
 Tek irg'ıwdı biler, sekirip shapshan'...
 Men suwin bolıwdı a'rman etpeymen,
 Aytım tek te seni su'ygenligimnen.
 Ayralıq da'rti, yar ishqısında men
 Dostım Gego yan'lı ku'ygenligimnen.

1966-jil. Xosta

AQTAS ROMANTİKASI

Xostag'a jazda, janım, kelsen' edi,
 Aralap qurtog'aydı ju'rsen' edi.
 Qıtıqlap aq baltırdı qos burımın',
 Aqtastın' ayasına minsen' edi.
 Aqtas, bul, - ta'biyattın' bir balkonu.
 Aldın'an ashıladı Kavkaz onın'.
 Qarsın'da uylıg'ısıp qarlı tawlar,
 Talasıp sozar edi-aw sag'an qolın.
 Palmalar peshanan'dı jelpip a'ste,
 Ta'riplep qubıljıg'an quslar sestı,
 Bananlar japırag'ın jawıp sag'an,
 Magnoliya gu'lin to'gip da'ste-da'ste;

Simbatlı sa'rwı tallar qatar du'zep,
 Shipovnik boyaw su'rtip o'zin bezep,
 A'sirlik tissalar da tas to'ben'nen
 Tan'lanıp qarar edi gezek-gezek.
 Bultlar ko'rip seni usı jerde,
 Shabısıp shomılg'anda qara terge,
 Qızg'anıp iyirilgen appaq duman,
 Ju'zine tutar edi juqa perde.
 Al sonda pa'tli qurdım jemtik awlap,
 Ayqasıp ash tolqınlar, tımbay shawlap,
 In'ıranıp ırg'ır edi granitke,
 Aqtastan alıw ushın seni jawlap ...
 Raḡael o'zi salg'an suwretine
 Ashıq bolıp qalg'anı esin'de me?
 Gu'rildep qol shapatlar edi sonday,
 Ta'biyat sendey sulıw perzentine.

Xosta, 1955-jil.

SAG'INIW

Sa'ha'r waqta minsem Mashuk tawına,
 Ku'ldi ku'nshıg'ıstan tan'nın' juldızı.
 Gu'mis bulaqlardıń shoq qaynawı da
 Seni eske saldı, A'miwdin' qızı.

Tawdan aq bultlardı aydasa samal,
 Bılg'ap turg'andaysan' mag'an oramal.
 Suw ishiwge kelgen bir arıw maral
 Sag'an megzep qaldı, A'miwdin' qızı.

Asqar taw Elbrus aspang'a tiygen,
 Simbatlı aq to'sin ko'kshe bult su'ygen.
 Ba'ha'r bayramında aq ko'ylek kiygen
 Turqın'dı yad ettim, A'miwdin' qızı.

Samal sıdırlatsa japırag'ın taldın',
 Seni keldi me dep talay aldandım.
 Keklik du'rlep ushsa astınan jardıń',
 Jamalın' elesler, A'miwdin' kızı.

Ko'rsem sın'q-sın'q ku'lgen suwların saydın',
 Tın'lap shopan shertken sestin sırnaydın',
 Sonda bir sen bolıp shadlıg'ım, qayg'ım,
 Turdın' ko'z aldımda, A'miwdin' qızı.

Narzan bulaqları qanday azada,
 Senin' kewlin' yan'lı tınıq ha'm taza.
 Tawlar oyanadı, kewlim biymaza,
 İnkarım o'zin'sen', A'miwdin' qızı.

Sag'mışların' biylep bar taqatımdı,

Tas u'stinde turdim oqip xatn'di.
 Jazsam jas emenge oyip atn'di,
 Tawlar yadlap aldı, A'miwdin' qızı.

Beshtaw munarlanıp turar qasımda,
 Ko'kshe bult jelibirer ushabasında.
 Ha'r kim yar ıshqında ku'yse jasında,
 Mendey bolıp ku'ysin, A'miwdin' qızı.

1953-jil. Pyatigorsk.

MAGNOLIYA

Qara ten'iz jag'asında jayqalıp,
 May japıraqlı magnoliya o'sedi.
 Ko'rgen sayın jas kewlime oy salıp,
 Ishqı sezimi mende arta tu'sedi.

Teren' tamırın juwıp shalqar okean,
 Tur ba'lentte sulwlıqqa talasıp.
 Jaz tan'ında qalın' japıraqlarınan
 Shıq tamshısın emer tu'slik quyashı.

Birin ashıp, biri g'umshasın salıp,
 Qısı-jazı shashar appaq gu'llerin.
 Pal ha'rresi balawızg'a qadalıp,
 İyisin alıp qashar ma'wsim jelleri.

Sol siyaqlı ju'regimde menin' de
 Qısı-jazı gu'llep jatar muhabbat.
 Burqırag'an magnoliya gu'lindey
 Sap ıshqımdı, sa'wer yarım, qabil et.

1955-jil, Xosta.

AMİRA AZAPLARI

*Ta vstresha kratkaya, zemnaya.
 İ.Bunin.*

Keshte oyın ko'riwge de qorqaman,
 Kapron kirpikler, su'rmeli ko'zler
 Meni ko'rip, u'nsiz birewdi izler,
 Kimdi izlegeni tu'sinikli mag'an...
 Repetitsiya ta'nepisinde
 Bul oynaqlı ko'zler boyawsız waqta
 Meni ko'rip, ku'limlegen pishinde,
 Juwırısar edi a'lle qayaqqa.
 Olar du'rkiresip qara quwlarday,
 Sulıw qa'dem taslar ja'yran ju'riste.
 Shıg'ar arasınan suwırılıp talday,
 Qara trikoli dilbar perishte.

O'nerdin' qaysisi bolsa-da azap,
 Ju'zinde monshaq ter tamshisi menen,-
 Qatal maestro olardi uzaq
 Quwadi muzika qamshisi menen.
 Ayaqlar sirqirar, keber erinler,
 Qa'lpe tu'letkendey jas tuyg'in qusin.
 Qara trikoli bul naza'limler
 Saxnada aqquway ju'ziwi ushin.
 Awlaq tanis skamyaya bar bunda,
 (Endi ne na'rseler tu'speydi eske!)
 Tiz sho'gip otirip onun' aldinda.
 Qanag'an ayag'in tan'aman a'ste,
 Ol shashlarim menen oynap otirar:
 «Aq shash sizge sonday jarasar edi ...»
 «Usilay ku'ttirsen', ol-dag'ı bolar...»
 Qizlar bizge urlanıp qarasar edi.
 Ta'nepis qurg'ır-da tawsildi a'ne,
 Tag'ı zal awzında jalg'ız qaldım men,
 Qatal maestro olardi ja'ne
 Quwadi muzika qamshisi menen.

* * *

Suw boyına barıwg'a da qorqaman,
 Gu'zgi kesh. Jap ting'an. Jag'alaq awlaq.
 U'sh tu'yir qıp-qızıl jiyde mashawlap,
 Usha basta janar.
 «Bular g'arg'adan
 Qalay aman qalg'an?» dedin' suqlanıp.
 Men aldım tikenge tırnalıp barıp.
 U'sh juldız u'zgendey aydın' qasınan,
 Putaqshanı alıp kedim janın'a,
 Ha'm quwandım senin' quwang'anın'a.
 Gu'mis japıraqların u'plep, abaylap.
 Alıp ju'rdin', u'zip jemedin' biraq.
 «Nege ekew emes,... u'sh jiyde bular?»
 «Ba'lkim, kim bilipti ... u'sh balam bolar...»
 Dep shadlı ushqınlar oynap ko'zin'de,
 Ko'kiregime qoydın' sulıw basın'dı.
 Umittım du'nyanı ha'm-de o'zimdi,
 Qapalıqtı, jekkelikti, jasımdı ...

* * *

Men tawlarg'a shıg'ıwg'a-da qorqaman,
 Ah, qanday ko'rkemXunzaq jolları!
 Jol o'rmelep barar bultlardan arı,
 Shayırlar awılı Qadag'a taman.
 Qoysuw gu'rlep ag'ıp jol erneginde,
 Bir na'rseler aytar avar tilinde.
 Jar tasta jelibirep qızıl ko'yegin'
 Sen quwanıp qaraqalpaqsha so'yledin'.

Ha'm menin' iynime asılıp turıp,
 Qıshqırdın' erkelep artqa burılıp:
 «Aytshı Qaysın ag'a, ne dep tur da'rya?»
 «Nege men da'ryaman, ah essiz du'nya!
 Nege abrek-jigit emespen dep tur.
 Bul suw da o'zinin' da'rtin so'ylep tur...
 Qa'ne, otırın' tez mashinan' ızg'a,
 Rasul ku'tip tur ko'pir awzında ...

* * *

Aqsham jalg'ız qalıwg'a-da qorqaman.
 (Qalmasqa ne ilaj?...)
 Gey ku'ni keshte,
 Gu'n'girt ay sa'wlesi dirildep a'ste,
 Aynadan sıg'alap qarag'anında,
 Uyuqlı sulıwday menin' janımda
 Sen jatasan' u'nsiz, ernin' qayazıp,
 Bilezikli qolda sawsaqlar jazıq.
 Sup-suwıq peshanan'...
 Joq, endi tamam!
 Qa'lem dirildehydi bunnan armag'an...
 Ha'r ju'rektin' o'z jarası bar deydi.
 Tırtıq bolıp pitsin, pitpese jatsın.
 Bazda shırt uyqımnan oyatsın meyli,
 Sarg'ayıp tirishilik tan'larım atsın...

* * *

Otırıspag'a barıwg'a-da qorqaman,
 Ol jerde ko'p shadlıq sazların shalar.
 Mag'an tost bererde tım-tırıs bolar.
 Men sonda kewilli bolıp jortag'a,
 Tırısaman jurıtqa ma'lel bermeske
 Ha'm-de qasımda bos oring'a a'ste
 Uurlanıp qarayman.
 Bos qalg'an uya...
 Ol da joq,
 Sen de joq...
 YAlg'anshı du'nya!

Sentyabr 1988-jıl.

GU'LLER AN'LAMAS

Tobınan ayırılğ'an torala g'azdın'
 G'an'qıldısın aydın ko'ller an'lamas,
 Gu'l ishqın'da ku'ygen bu'lbil nalasın
 Ba'ha'rde ashılğ'an gu'ller an'lamas.

Birewge ayrılıq, birewge sayran,
 Du'nyanın' isine qalarsan' hayran.

Suw izlep ılaqsa jaralı ja'yan,
O'zi suwsap atqan sho'ller an'lamas.

Qastın' barday sonsha qıynap janımdı,
Ayawsız shertersen' kewil tarımdı.
Menin' sen dep shekken azaplarımdı,
Qudag'a min' shu'kir, eller an'lamas.

Gu'l ma'wsimi o'ter ba'ha'ri - jazı,
Biymezgil urmag'ay qazan ayazı.
Ashıq Ayaz sen dep pitken bayazın'
Biya'da'rt janlar, alshaq diller an'lamas,

TUSIN'NAN BİR JA'NAN O'TİP BARATIR

Ag'an'nın' sezine qulaq sal, bala,
Bet alısın' jaman ketip baratır.
Zeyni pa'slik qılmay bir serlep qara,
Tusin'nan bir ja'nan o'tip baratır...

Bilmedim kiygeni qanday tawardan
Sın-sımbatın ko'rip esten awarman,
Ha'r basqan qa'demi bir da'rtli a'rman,
Sen o'zin' bil, mag'an o'tip baratır.

Go'zzallıq du'nyası sonshellı abat,
Sulıwlarda bolar g'ayrı ka'ramat,
Gu'lli ko'yeginen jelpip aromaat,
Ju'zi mahıy taban o'tip baratır.

Nadanlar ashıqlıq la'zzetin bilmes,
Saz-sa'wbetti su'yemes, oynayıp ku'lmes,
Son'ıra qonıp ket dep jalınsan' kelmes
U'y tusınan miyman o'tip baratır.

İlhamım yar bolıp, kelse a'wmetim,
Bir ta'riypler edim qa'ddi-qa'wmetim,
Jaslıq da'wran ten'-tayı joq da'wletin',
Tez baqpasan', da'wran o'tip baratır.

Sen bolsan' janıwsız, gu'lخانın' suwıp,
Uwızda toymapsan' eneden tuwıp.
A'ken' jetealmag'an du'nyanı quwıp
Bir ash ko'zli nadan o'tip baratır.

İnsanda siz-bizlik ha'm de miriwbet,
Ko'zlerin'de nur joq, so'zin'de - la'zzet,
Muhabbatın' basqa jurta ku'yewlep,
Ko'kirekte a'rman ketip baratır.

Ashıq na'zer menen serle, ha'y, bala!
Jaslıq bag'ı solmaydı dep oylama,

Ba'ha'r paslı keldi, gu'llep aynala,
Taw basinan duman o'tip baratır.

Kewil a'ndiyshesin ayttım ma'zi men,
Jaslıq da'wran bolmas o'zi-o'zinen,
Ko'zin'di ash, juwermek, juwır izinen,
Tusin'nan bir ja'nan o'tip baratır!

Moskva, dekabr, 1988-jil.

MAZLUMXAN ELİNDE KO'RDİM BİR JA'NAN

Mazlumxan elinde ko'rdim bir ja'nan,
Qıyal etsem, hurden ziyada keldi.
Bir ash bu'lbil sayrap kewlimde mudam,
Qayta bastan tilim go'yag'a keldi.

Ju'zleri munauwar aspanda aydan,
Ay menen juldızdan bizge ne qayran?
Sup-sulıw ılag'ın ertken bir ja'yran,
Jaman ko'zden awlaq uyag'a keldi.

Ko'zlerime ısıq, xojanın' eli,
Ja'yhun jag'asında ırg'alg'an gu'li
Qıyalım sol yarg'a kewil bo'lgeli,
Atın talg'a baylap, piyada keldi

Kiygeni xanatlas, zerbalak lazım,
Ha'r mıyıq tartqanı bizge lawazım.
Jan'adan jalg'anıp u'zilgen sazım,
Qaytadan ha'wijli namag'a keldi.

Ha'mirede – Xansayat, G'a'ripte - Sa'nem,
Miyribanlıq etkey bizge de iyem.
Ishqı da'pterine tebiretsem qa'lem,
Gu'ldei keyin tilim sarag'a keldi.

Jeri ja'nnet ma'kan, miywalı bag'ı,
Xoja – seyitlerdin' go'zzal urpag'ı.
Bir gu'ldin' ıshqında janların jag'ıp,
Ashıq Ayaz sizin' arag'a keldi.

Sentyabr, 1993-jil.

* * *

Men senin' kewlin'di qabartqan ku'ni
O'zimdi sezemen du'zde qalg'anday.
Ra'ha't ja'ne taslap ketedi meni,
Dalbayg'a kelmegen u'rkek tarlanday.

İnsan o'miri degen biymaza ma'wsim,

Olsız da onda az shuwaqlı ku'nler.
 Kewil – ag'ıp turg'an bulaq-dı ba'lkim,
 Pariqlamay tas atar og'an ha'r kimler.

Jan'saq isler o'kindirer izinen,
 Su'ymesem, men bulay so'zlemes edim.
 Tabılsa da'ryanın' bergi ju'zinen,
 Arg'ı ju'zden seni izlemes edim.

Kewil ko'zgimde tek seni ko'remen,
 Hasla qıyanet joq onda tamshıday.
 Seni qapa qılsam, jawrap ju'remen,
 Du'zde ku'kirt sho'bin tawısqa an'shıday.

22-mart 1996-j.

JAN'A DA'WİR BOSAG'ASINDA

MU'NA'JAT

Ta'n'irim, insap ber o'z bendelerin'e.
 Bul barıstan neshik zamana bolar?
 Da'rt jamalıp kewillerdin' sherine,
 Da'wir dag'darıstan awara bolar.

Aqıllar tubalap, bolıp arsarı,
 Kim ne aytsa, awıp jurttın' an'sarı,
 Malın pullap biyinsaplıq bazarı,
 Ha'r kimnin' kewlinde bir nama bolar.

Kimler hiyle menen shalqıp jatajaq,
 Pulg'a o'tse joq iymanın satajaq.
 Miriwbet tan'ları qashan atajaq?
 Jurttın' bir a'rmanı sol g'ana bolar.

Ta'kabbırlıq illetine shatılıp,
 Ku'shliler a'zzige dize batırıp,
 Arzan so'zler qımbatına satılıp,
 Biyday nannın' izi zag'ara bolar.

Qırmızı qan ag'ıp asqar tawlarda,
 Abıl-Qabıl tu'sken pitpes dawlarg'a.
 Analar perzentin berip jawlarg'a,
 Botasız bozlag'an a'rwana bolar.

Ta'n'irim, sen bilersen' zamannın' sırın,
 Peyil azsa, ıg'bal keterler qırın.
 Kewillerge quysan' miriwbet nurın,
 İnsan bir-birine pa'rwana bolar.

Ju'rek jansa, ıshqı otında jansın,
 Ashıqlar uyqısın buzıp oyansın,

Tayansa, analar besik tayansin,
Baldaq tayang'anlar biyshara bolar.

Otlar jansa, jansin oshaqta gu'rlep,
Atlar shabar bolsin bayraqqa terlep,
Kim qolin jiltsa uris otin u'rlep,
Qarg'isqa ushirap, giryana bolar.

Uslassa, palwanlar jag'a uslassin,
Taslassa, qoshqarlar gelle taslassin.
Urissa, qorazlar g'ana urissin,
Adam urisqan jerler wayrana bolar.

Oktyabr, 1992-jil.

KO'RSETKEN RA'HA'TLI KU'NIN' USI MA?

(M. Gorbashevqa)

Dana ra'hbar bilap sag'an ergende,
Bizdi alip kelgen jerin' usi ma?
Xaliq isenip sag'an kewil bergende,
Ko'rsetken ra'ha'tli ku'nin' usi ma?

Aqil aytin' biyik minberden turip,
Qoldan ot shig'ardiq shappatlar urip.
Go'nergen du'nyani qaytadan qurip,
Shag'lap jasaytug'in elin' usi ma?

Jan'asha oylawdi jurtqa u'yrettin',
O'zin' go'ne su'rdew jol menen kettin'.
Du'nyada bir ulli ma'mlekettin'
Toylarin tarqatqan jerin' usi ma?

Jaqsin'di jasirmay, aytsaq durisin,
Toytardim' du'nyanın' «salqin urisin».
Eski tutimlarg'a qarsı gu'resin'
Usap edi da'slep u'mit qusina.

Temir perdelerdi juldin' aradan,
Ko'zin ashın dedin' ha'r el, ha'r adam.
Gu'rmewli tillerge sen berip ziban,
So'ylep-so'ylep bolg'an jerin' usi ma?

Oqirayip qarap millet milletke,
Duwshar boldiq awız alalıq illetke.
Ku'shliler a'zzini qaqbaylap shetke,
«Qoy derge xoja jok» degen usi-da'!

Dosliqtı qasliqtin' qarası basıp,
Ko'pler postı jilli u'yinen qashıp.
Buzıqlar saxnada awiretin ashıp,

A'dep-ikram u'yretkenin' usı ma?

«Qawın-qawın» degen oyın bar qızıq,
Qayta quraman, dep ha'mmesin buzıp,
Xalıqtı bos du'kannın' awzına dizip,
Kupong'a u'n'iltken ku'nin' usı ma?

Tax talasıp, bir birin'e tas atıp,
Tu'rli jolg'a jaltan' etip jasatıp,
Eltsin «erkin baha» iytin bosatıp,
Jurttı talatpaqta bazar tusında.

Usap du'zde qasqır quwg'an kiyikke,
Bahalar sekirip ketti biyikke.
Paraxordın' ma'pine kim tiyipti?
A'dil zaman ornatqanın' usı ma?

En' bay eldi ashtan juldız sanatıp,
Jurttı jawız mañiylarg'a talatıp,
Batisqa qol jayıp, qayır soratıp,
Bir masqara qılg'an jerin' usı ma?

Birin' bas sawg'alap qashtın' uzaqqa,
Birin' otır seni taydırg'an taxta.
A'dilliktin' sotı qurg'an duzaqqa
Tu'speymiz dep, tapqan sharan' usı ma?

Dag'darıstan shıqsaq dag'ıspay aman,
Bazarg'a o'termiz, du'zleser zaman.
«Qayta qursaq, bolar bir shadlı da'wran»,
Dep su'rgizgen da'wranların' usı ma?!

BAZAR JOLINDA

Ba'zergen malısız bazar qızar ma,
Ka'rwan ju'gin a'njam etin', jigitler.
Endi ha'mme biz shıg'amız bazarg'a,
Bazarın' insaplı bolg'ay jigitler.

Ko'pten beri barmay bazar-osharg'a,
Turmısımız aylanıptı nasharg'a,
So'zden dan'g'ırlatıp aydap bos arba,
Aqılgo'y bolg'andı qoyın' jigitler.

Bazarladıq Xojelini, Shimbaydı,
Biz burında ko'rgenbiz be bundaydı?
Sarsıq sezden qulag'ımız shın'laydı,
Jer ju'zi ga'p eter bizdi, jigitler.

«Shirtım» oynap, shıg'ıp qaldıq oyınnan,
Qudaydı umıttıq ba'rha sıying'ai.
Suw emes, so'z aqtı Tu'yemoyınnan.

Jalg'an wa'delerden toydıq, jigitler.

Awızbirshilik qashtı kem-kem aradan,
Ha'r kim o'zin jurttan bilgish sanag'an.
Miy shayılp ketti «warra-warra» dan,
Bunun' aqibetin bergey, jigitler.

Ha'r bilgish o'zinshe siltep bir joldı,
Basshı aytsa, qosshı quplamas boldı.
Bos uslag'an qamıs qıyg'anday qoldı,
Ha'mme «demokrat» boldı, jigitler.

Piter emes bilgishlerdin' aytısı,
Bazar musallatı jurttın' qayg'ısı.
Bilgir sanap ju'rgenlerdin' qaysısı,
Jol san'lag'in tabar eken jigitler.

Jılan jalag'anday du'kanlar kepti,
İygen jelinlerdi suwalıp ketti.
Temeki tartqanlar nasbayg'a o'tti,
Sawdagerdin' qolı keldi, jigitler.

Jumıs qaldı, aytıs bazarı qızdı,
Birew joybarlasa, birewler sızdı.
Eplep ju'rip turg'an mashinamızdı
Buzıp taslap, jayaw qaldıq, jigitler.

Ko'ligi bar eller saltanat tutıp,
U'stimizden o'tip atır shan'g'ıtıp.
Jayaw bazarlaymız endi shan' jutıp,
Bo'ten ilajı joq bunun', jigitler.

Biraq endi izge qaytıp ta bolmas,
Attın' basın keyin tartıp ta bolmas.
«Qayda baramız?» dep aytıp ta bolmas,
Ta'wekel qayıg'in mindik, jigitler.

Bul sonday a'jayıp bazar bolajaq,
Ja'ha'n sawdasına barın salajaq.
A'dalathıq ta'rezisin qurajaq,
Bizin' bezben da'rtke aspasa, jigitler.

Bul bazarda o'tpes eplemey zatın',
«Jen'impaz» atang'an sıy-marapatın',
«Konkurentsıya» der jarıstın' atın,
Sol jarısqa shaylanın'lar, jigitler.

Ta'lli-pa'lli islep aldap kelgenler,
Xalıqtın' esabınan da'wran su'rgenler,
Shappat penen ju'z qızartıp ju'rgenler,
Bul bazarg'a kire almas, jigitler.

Bilim, zeyin menen uzaqtan sholip,
 Bul bazar ta'rtibin atqarsaq toliq,
 «Mercedes» minersen' millioner bolip,
 Su're alg'ang'a da'wran keldi, jigitler.

Gu'rshin' - dollar bolar, paxtan' - aq altin,
 Suw bolsa, jer - anan' asirar xalqin.
 Mal baqsan', bul bazar ko'terer narqin,
 Bardamlını bazar su'yer, jigitler.

Satarmang'a bermes onsha ja'birin.
 Alarmang'a ju'rgizer o'z ha'mirin,
 Ha'tte ma'rmer tasın', boyan tamırın'
 Qıp-qızıl valkota bolar, jigitler.

Bizler paxta satsaq, Sibir - ormanın,
 Qazaqstan su'zer biyday qırmanın.
 Qawın satsan', shıtırlaydı shırwanın',
 Nitratsız nayshalatsan', jigitler.

Bayag'ıday qosıp jazıp paxtanı,
 Uslap qalmas xalıqqa da'rek aqshanı.
 Bul bazardıń basqa bolar qaqqanı.
 «Bankrot» der ol qaqqandı, jigitler.

Ko'meshke ku'l tartsan' eger go'rqawsıp,
 Jen'ildin' u'stinen barsan' jalqawsıp,
 Qaraqalpaqshılıq qılsan' albawsıp,
 Bul bazar pa'nt berer bizge, jigitler.

Joqarg'ılar bul bazardı jaqtırmaz,
 Wa'de berer, Aralg'a suw aqtırmaz.
 Buring'ıday buyırıq ku'tip taq turmaz,
 Bul bazardıń o'z zan'ı bar, jigitler.

Pullıg'a - may, pulsızlarg'a- tortası,
 Juqalıq etip tur jurttın' qaltası.
 Maǵıya ha'm sawdagerdin' man'qası
 Qashshan bul bazarg'a kirdi, jigitler.

Bul du'nya degenin' bir qızıq bazar,
 Mal o'timli bolsa, sawdası qızar.
 Tezirek barg'aymız og'an biyhazar,
 Bazarın' insaplı bolg'ay, jigitler!

Mart, 1991-jil.

MUSTAQİLLİQ MAYDANINAN O'TKENDE

Bu'gin A'miw bolıp aqqım keledi.
 Arg'ımaq at bolıp shapqım keledi.
 Bu'gin o'n'irine o'zbek ag'amnıń

Kewlimnen gu'l u'zip taqqim keledi.

Nawayı, Berdaqlar da'stan bitkende,
Babur ta'rki watan qılıp ketkende,
Mashrab g'azzelleri pa'ryad etkende,
Oyg'a alg'an maqsetine jetken be?
Babalar ruhi keshti oyimnan,
Mustaqilliq maydaninan o'tkende.

Aqmal, Allayarlar atilip ketkende,
Jawlar Qadriydi qatl etkende,
Sharaqatli insan uyqisim buzıp,
Qa'birinen shig'arip alıp ketkende...
Ba'ri ko'z o'n'imnen o'tkendey boldı,
Mustaqilliq maydaninan o'tkende.

«Aq altinnan tauday qırman pitkende,
Onı jat ka'rwanlar alıp ketkende,
Sen oyshan' su'yenip awır ketpenge,
U'nsiz turısların' eleslep ketti,
Mustaqilliq maydaninan o'tkende...

Senin' ruwhın'dag'ı ma'rtlik, danalıq
Jan'a da'wran jolin tapbag'ı lazım.
Biyik insanlıg'ın' du'nya ta'n alıp,
Ja'ha'n minberinen shıqsın hawazın'.

Kewil talwas etip, ilham yosh urar,
Miyrim suwı menen tolg'anday Aral,
Eser bir a'jayıp jag'ımlı samal,
Mustaqilliq maydaninan o'tkende.

O'zbekstan - Ku'nshig'ıstın' Sholpanı,
Ko'p qıyın jollardan o'tersen' asıp.
Biniyad tawıp azat insan a'rmanı,
Jolin'dı jaqtırtar ıg'bal quyashı.

«Qutlı qa'demin'e ha'sanat!» diyip,
Qan-qardash xalıqlar qol berip qolg'a,
Qara qalpag'ımdı shalqayta kiyip,
Janın'da baraman bul ullı jolda!

22-avgust, 1992-jil, Tashkent.

JUBATIW

(“Qulag'ım esitpeydi, ko'zim girew tarttı» dep nalıg'an bir yashullıg'a)

«Esitpeydi» dep nalıma qulaqqa,
Onda turg'an hesh ga'p joq arsing'anday.
Bul ku'nde sonday so'zler aytilmaqta,

Esitkish qulaqlar da sarsilg'anday.

«Ko'zlerim girew tarttı» dep o'kinbe,
Onda ga'p joq, qısınıp, bekingendey,
Bul topalan' du'nyada usı ku'nde
Qızıq joq ko'rmedim dep o'kingendey.

PAYG'AMBAR JASINDAG'I ADAMG'A

Sen endi payg'ambar jasına keldin',
Buring'ıday biypul da'wranın' bolmas.
Katqudalıq istin' basına keldin',
Jaslardın' qılıg'm qılg'anın' bolmas.

Jas miner, ku'sh qaytar, tolısar aqıl,
Atızlar jalan'ash, jıynalar daqıl.
Ko'rer ko'zge ersi ja'ne namaqul
İslerdin' basına barg'anın' bolmas.

Hawlıqpay hawalap ushar alasar,
Sabırlı qus dep jurı og'an qarasar.
Parasat belbewi sag'an jarasar,
Shurt minezlik a'ylep, sıng'anın' bolmas.

A'wel rasulilla alayhissalam
Haqtın' birligine keltirdi iyman.
Tuwrılıqtı su'yer haqıyqat mudam,
Hiyle menen joldı burg'anın' bolmas.

Birewler - ateist, birewler - dindar,
Bul so'zden birazdın' qulag'ı shın'lar
Payg'ambar jasına shıqpag'an kim bar?
Kewilge menmenlik alg'anın' bolmas.

Hiyle menen sumlıq ekewi egiz,
To'rtti to'rtke qossan' shıg'armas segiz,
Haslına tartadı tu'binde negiz,
Negizi joq ga'pti aytqanın' bolmas.

Jaqsılıq gu'lxanın jag'a bilmesen',
Durıslıqtın' jolın taba bilmesen',
Takabbırlıq tuwın jig'a bilmesen',
«Haqpan» dep, aybaraq urg'anın' bolmas.

Ne is o'tse o'tti jaslıq shag'in'da,
Na'psin'di tıy sen endigi jag'ında.
Bul muqaddes jasqa kelgen wag'in'da,
Elewirep teris qaytqanın' bolmas.

O'tken islerin'e ta'wbe qılmasan',
Gu'zarın'dı tuwrı jolg'a salmasan',
Hu'jdan mu'lkin ha'zir qayta qurmasan',

Aqirette qayta qurg'anın' bolmas.

İyul, 1991-jil.

ALIS A'WLADLARG'A

Jazg'ı tan'da jasıl japıraq jamlıp,
Bu'lbil quslar menen sayrag'im keler,
Batar ku'nin' shapag'ına shomılıp,
Atar tan'g'a sa'lem jollag'im keler.

Dan'q ha'wes etiwden niyetim awlaq,
Qaysı shayır alar kewlin'di jawlap?
Alis qashırımlı ha'y go'zzal a'wlad,
Senin' kimligin'di boljag'im keler!

Ken' du'nyanın' sag'alayaq elinde,
Shayır bolıp atım shıqqan menin' de,
Qaysı qa'wimlerdin' qanday tilinde
So'ylar so'zin'izdi an'lag'im keler.

Sizge deyin nebir zamanlar o'ter,
Qansha a'wlad kelip, qanshası keter.
Bilmedim, hawazım qay jerge jeter,
Sonda da bir qosıq arnag'im keler.

Da'ryalar teris ag'ar, ten'izler keber,
(Bunday iske bizler og'ada sheber).
Kırq shilter tesilip, jer keyin teber,
Sonnan burın onı qorg'ag'im keler.

Oqip ko'rsen'izler tariyxnamadan,
Bizler ja'riyaladıq bir jan'a zaman,
Niyetimiz du'ziw, peylimiz jaman,
Shındı jalg'an menen aldag'in' keler.

Sonday mashaqatlı jolımız bizin',
Qa'wip-qa'terli on'lı-solımız bizin'.
Shetin'izden bilgir ba'rimiz bizin',
Qaysı birimizdi tın'lag'in' keler.

«A'weli o'zin'di qayta qur, qa'ne!»
Dep ta'p berip turmız bir birimizge,
O'zin qayta qurıw jag'adı kimgе?
O'zin'di emes, jurttı on'lag'in' keler...

Jıqtıq ta'biyattın' jasıl tuwların,
Za'ha'rlep pitirdik ag'in suwların.
Zamannın' bunun'day tu's alıwların
Tu'rli jaqqa jorıp, boljag'in' keler.

Du'nyanı jan'adan du'zeymiz desip,

Qızıl gegirdek bop, qaralay o' ship,
Birew jalg'ag'andi, birewimiz kesip,
Tildi so'zge janip qayrag'in' keler.

Tariyx ana azap shekken joldag'ı, -
Jan'alanıwdın' bul ashshı tolq'ag'ı,
Siz tuwılar da'wirlerge aldag'ı
Na'sil tayarlar dep oylag'im keler.

Biyxabarmız sizin' kimligin'izden,
Miriwbetin'izden, sumlıg'in'izdan.
Juldızlar u'n' ilse tu'n'ligimizden,
«Kim ekenin ayt» dep ımlag'in' keler.

Bir-birewdi jatırqamay ele siz,
İntimaqlı jasaw jolın bilesiz,
Bizin' ko'p islerge ku'lip ju'resiz,
«Bayg'us babamlar» dep oylag'in' keler.

Jasap insan hu'jdan, ar-uyat penen,
Sıylasız qızg'in muhabbat penen,
Adam til tabıssa ta'biyat penen,
Nag'ız insan sol dep sıylag'in' keler.

Ta'biyat - ol tirishiliktin' iyesi,
Qorlag'ang'a bolar g'arg'ıs-kiyesi.
Oldur adamzattın' Hawa enesi,
Qa'ytip o'z anan'dı qorlag'in' keler?

Jasıl tog'aylardın' sayası sizge,
Ten'izde tolıqlar naması sizge,
Da'rya suwların' tazası sizge,
Ba'rin-ba'rin sizge arnag'im keler.

Ha'y, siz alıs a'wlad - biytanı urpaq!
Du'nyag'a kelesiz siz qay waq, bir waq.
Uzaq o'tmishlerden sizdi ulıg'lap,
Sizge tan' sa'lemin jollag'im keler.

May, 1990-jil.

TO'K TAWINDAG'I OYLAR

1.

Tu's atın'nan, kel Ulmambet qasıma,
Bir shıg'ayıq To'k tawının' basına.
Senin' menen bir sa'wirlep qaytayın,
Kelgenimde men payg'ambar jasıma.
Aytalmassan' sen de «ju'da' jasper» dep,
Qaraysan' ba qıraw shalg'an shashın'a?

Biraq «ha'zir aq shash moda erlerge»,
Dep hayallar aytisar ko'p jerlerde...

2.

Doslar boldi. Ele de bar. Biraqta
Birazlari ketti kelmes jiraqqa...
Birazi ha'meldar bolip o'zin'dey,
Ko'riner tek jynalista, qonaqta.
Otirispada apaq - shapaq bolamiz,
Zor beremiz marapat ha'm araqqa.
Sol zan'g'ar g'oy Brejnevtin' tusinda
Erkeklerdi su'yistirgen usunday...

3.

Al sen, bala, sa'l jasiraq bolsan' da,
Bizin' menen sirlasiwg'a barsan' da'.
Menin' ushin o'zgermeysen' o'mirde,
Kerderige ha'kim bolip tursan' da.
Ju'rqa'ne, bir jirtilisip alayiq,
To'k tawina gu'z kiyatqan qarsan'da.
Sen bir gezde shayir edin' «wo» degen.
O'zgerisler bolmay atir ne degen.

4.

Bir biymaza nazbiyke g'oy shayirliq,
Duris isledin' o'z waqtinda ayirliq,
«O'nerdi u'yren de jiyren» degendey,
Heke talaq dese, berdin' qayilliq.
Yosh perisi ne buyirsa al mag'an,
Bas tartiwg'a mende joq hesh tayinliq.
Ko'mpis bolip, ko'nip ketken qusayman.
Jep ju'rgenim joq biraq ta pushayman.

5.

Wa, shayirliq! Sensiz sahra sho'ldeymen.
Bulag'iman ishken sayin sho'lleyman.
Ha'r sapari tu'sip ketse ushqinin',
Tamiziqtay janip bolmay so'nbeymen.
Yosh perisi kelse, joytip esimdi,
Jandi qayda qoyarimdi bilmeyman.
Biraq ha'zir kim tiygizer ol qayirdi,
Farrisinip ju'rse kerek shayirdi...

6.

Eki zaman enshi alisqan bir waqta,
Bir namentay shayir kelip bul jaqqa,
Astan - kesten qilip «qayta qurdi» ol,

Ko'p kemeler shig'ip qaldı qurg'aqqa.
 Sonda senin' aytqan ushqır so'zin'di
 Jurt ku'liser eske alıp ha'r waqta:
 «Du'nyanın' isine qalasan' qayıł,
 Shayırlar - sekretar, sekretar - shayır...»

7.

Ma'ylidag'ı... He is bolsa, alladan,
 Qaraqalpaqqa kimler biylik qılmag'an!
 Bu'gingi zaman basqa, zan' basqa.
 Ha'r shayır o'z oyın ashıq jırlag'an.
 Biraz jeri jaqpasa da zamannın'
 Usı jeri unan'qırıp tur mag'an.
 Erkin so'ylep, erkin jazıw degendi
 Ko'rip - bilip atırmızg'oy biz endi.

8.

Wa, erkinlik! Ju'rgen jerin' qut qanday!
 He bar senin' orının'dı tutqanday?
 Sun'qar qustın' pa'rwazı bar o'zin'de,
 Tawg'a shig'ip, taza hawa jutqanday.
 Qayrawdag'ı g'azday edin' baylawlı.
 Sa'l talpınan', iyen' qabaq shıtqanday.
 Partıyanı jırladıq tek atam dep,
 Tuwg'an eldi aytqızbadı - aw watan dep.

9.

Ha'r kisinin' bolar watan - anası,
 O'z watanın su'yer adam balası.
 «Watan qayda?», «Watan sag'an bilip qoy.
 Moynaq penen Muz ten'izdin' arası.
 Sol aralıq ba'ri senin' watanın'»,
 «Al mınaw - she, qaraqalpaq dalası?»
 «Omı ma'zi «tuwg'an jer» dep jırlaysan',
 Solay etsen', sen milletshil bolmaysan'».

10.

O tuwg'an jer! Sen nelerdi ko'rmedin'.
 Ko'p ko'rgensen' ku'shlilerdin' ermegin.
 «İskenderdin' shaqı bar» dep, qudıqqa
 Hege adamlar baqırğ'anın serledim.
 Ku'shlililerge qosıg'imdı bersem de,
 Senlik watan muhabbatın bermedim.
 Senin' ishqın' kewilge nur quyg'anday,
 Su'tilmegin' sag'ındırğ'an Ziywarday.

11.

Jigitler bar, «o'z watanim» degende,
 Ko're almas awılınan basqanı.
 Watan mag'an at min'gizse egerde,
 «Watanım» dep onı tilge baspadı.
 Da'rtke ushırap, qayg'ı - ha'siret shegerde,
 Bul topıraqqa tamıp ko'zden jasları,
 O'kingende, o'geysimey balasın,
 Sıypar bastanusı watan - anası.

12.

O'zligin'di bilmey turıp, o'zgeni
 Bildim dew, - qamlıg'in'nin' belgisi.
 O'zligin'di mise tutpay bezgenin',
 Bilsen', kelte pa'mligin'nin' belgisi.
 Danalardı tın'lay - tın'lay sezgenim:
 İnabatın' - begligin'nin' belgisi.
 «Sen hesh kimnen kem emessen', biradar,
 Hesh kim sennen artıq emes sira da».

13.

O'z u'yinin' tuwırlıg'in jel tu'rip,
 Erkin o'sken insan nalış qılar ma.
 Ana topıraq, tuwıp - o'sken el turıp,
 Fayrı jurtta ol an'samay turar ma.
 Qara taldın' sayasında jelpinip,
 Sa'wbetlesip, shay ishkendey bolar ma, -
 En' jaqsı jer bar dese bul du'nyada,
 Ol - bizin' el, ha'mmesinen zıyada.

14.

Anam meni sheship alıp besikten,
 Qara u'yden shıqqanında ha'wletip,
 Tun'g'ish iret quyash nurın ko'rgenmen.
 Watan sensen' o'mirim ha'm da'wletim.
 Sen qayg'ırsan', qayısadı qabırg'am,
 Quwanaman, kelse az - kem a'wmetin'.
 Jansam, senin' da'rtin' menen janaman,
 Bosag'an'dı ba'rha' tawap qılamam.

15.

Tuwılasan' dese mag'an ju'z iret,
 Tek te usı jerde tuwılar edim.
 Jalan' ayaq may topıraqtı shan'g'ıtıp,
 Barlıq soqpag'in'nan juwırar edim.
 Burqıp aqqan ılay suwın A'miwdin'
 Ju'zlerime su'rtip, juwınar edim.
 Bunda teren' tamır urg'an terekpen,
 Watan - mag'an men - Watang'a kerekpen.

16.

O'z suvının' boyın su'yemes qay terek,
 Sen tawımsan' menin' arqa su'yegen.
 «Ja'yhun jag'asında o'sken bayterek»
 Dep baslang'an gimnin'di su'yemen.
 O suveren Respublikam, Watanım,
 Seni su'yiw huqıwqına iyemen.
 Mustaqillik - biyg'arezlik samalı
 Ju'zlerin'di jelpip turg'ay mudamı.

17.

Oy, zaman - ay, kettin' - aw birden o'zgerip,
 Keshe esitkendi bu'gin ko'z ko'rip.
 Sheshenliktin' seminarın o'tkizdik,
 «Qayta qurıw» emes, boldı ezbelik.
 Go'nelerin buzdıq, jan'asın qurmay,
 Biraz waqıt is ornına so'z kelip.
 U'lken u'y shan'ırag'ı ku'yrelip qaldı,
 Ballar basqa shıg'ıp, u'ylenip aldı...

18.

Qan shashırıp qarabaqlar ashıldı.
 Mañiyalar jawızlıg'ın asırdı.
 «Bekkem birlik» bir zamanda ıdırıp,
 Bolıp ketti du'nya ulı - tısrılı.
 Biybastaqlıq, qımbatshılıq, qıtshılıq
 Turmıstın' bar bereketin qashırdı.
 Endi bolsa, biz ko'rmegen burında
 Baratırımız bir bazardın' jolında.

19.

Ko'rgenlerdin' aytıwınsha, bul bazar,
 Onda bolar «ha'kim bazar», «qul bazar».
 «Ha'kim bazar», - is bilermen, da'ldalshı,
 Alıpsatar, sawdagerge pul bazar.
 «Qul bazar» - bul jumıssız ha'm gedeyge,
 Arzan miynet, qımbat turmıs, pulg'a zar.
 Bul bazardın' o'z zan'ı bar qıyamet,
 Og'an ha'tte tisi batpas hu'kimet...

20.

«Kelgen edik bul jerge dem almag'a,
 Siyasattan az - kem sawa bolmag'a».
 «Jutar hawamız da siyasatlang'an,
 Tirishilik joq onı jutpay turmag'a».
 «Durıs aytasan', bul siyasat ha'mmeni

U'n'ildirip qoyıptı bir da'ryag'a!
 U'mit penen tigilemiz og'an ko'p,
 «Altın balıq» shıg'ar eken qashan dep»...

21.

Tariyx tu'nep jatqan To'ktin' qalası,
 Sol a'yemgi «jipek joldın» jag'ası.
 Arameyshe jazıwların oqıwg'a
 Ele ilimnin' kelmey atır shaması...
 Altın gu'zdin' azanında ha'z bergen,
 Ayhay gu'zdin', tuwg'an jerdin' hawası!
 Jaslıq da'wirim ja'ne mag'an qaytqanday.
 Sen bul jerge ha'kimsen' - aw aytqanday.

22.

Sen tuwmadın' xan tuqım ya to'reden,
 Hu'kimetti tirep turg'an o'reden
 Balasısan' qara taban diyxannın',
 Sheshen' seni bo'z jo'rgekke bo'legen.
 Ha'kim degen u'lken hamal a'llette,
 Ha'kim bolıp ko'rmesem de bilemen.
 Elewiretip ushar - ushar qusı bar,
 Sol keshegi raykomnın' ku'shi bar.

23.

Jag'day joq bir - birewge ku'lgendey,
 Jurtın' bilmegenin birew bilgendey.
 Ha'kim bolıw on'ay emes tap ha'zir,
 Bayag'ısha shalqıp da'wran su'rgendey.
 Jurt jawrag'an jetpesinlik ko'rpesin
 Basqa tartsan', ayaq ton'ıp bu'lgendey.
 Shamalı g'oy senin'dag'ı ayırman',
 Qa'lem shaynap, bas qatırğ'an shayırdan.

24.

A'tten', biraq jigitle bar ayırım.
 Eske salar bir esersoq bay ulın.
 Bu'gin ha'kim, erten' «ha'r kim» degendey,
 El ma'pine az tiygizer qayırın.
 Jurt bilmeydi, dep ha'zlikke berilip,
 Tartpay minip ju'rmelinin' ayılın,
 Attan awnap tu'skeni bar qayırg'a...
 Toba - toba, abıraydan ayırma!

25.

Ha'r bir adam o'zinshe zor faylasuφ,
 Shertken sazı jup emes, taq tarlıday.

O'zim menen o'zim turman so'ylesip,
 Arqan esip otirg'an bir g'arriday.
 Janbas jilik qaynar qazan tu'binde,
 Qalqip ju'rip qaynar eken sharbi may.
 O'zin o'zi maqullawday misali,
 So'ylemsheklik - qartayıwdın' nıshanı.

26.

Bunda o'tken ne da'wirler, ne ku'nler,
 Ata - baba da'rgayı bul a'jayıp.
 Etekli el, ko'z quwantqan eginler,
 Bag' ha'm palız, salı atızlar ko'k jayıp,
 Bir qaptalda izeykeshsiz kebirler,
 Bozlar jatar boz biyedey tın'ayıp.
 Qoyımshılıq ko'riner jol tamanda,
 A'zler baba ruhi bar olmanda.

27.

Adamzattın' barlıq iship - jegeni
 En'begi g'oy diyxan degen kisinin'.
 Bar ba'leni tabar sha'ha'r degenin',
 Arqawı - ilim, erisi - sumlıq isinin'.
 An'lıg'anı aldastırıp awıldı,
 Arzan alıp, qımbat satıw, tu'sirim.
 Hayshalatıw ushın ha'r tu'p pa'lekti,
 Diyxan bayg'us altı ay jaz ha'lekti.

28.

Diyxan xalqı haq niyetli kisidur,
 Tamg'an teri tirishilikke da'neker.
 Jer, suw, hawa, - alag'ada tu'sidur,
 Taptan - qapqa tu'skeninshe qa'weter.
 Shayırlıq ta haq ba'zirgen isidur,
 He jazsan' da ba'ri haqqa ta'wekel.
 Ma'nili so'z bazarına salg'anda,
 Qarıydarı bolg'ay deysen' alg'anday...

29.

Men ayayman qa'lemkeshler qa'wimin,
 Jazg'an kitapları jatır basılmay.
 So'ylep - so'ylep shıg'ardı ha'wirin,
 Jıynalısqı quldın' tarabasınday.
 Pegaslar ju'r ha'kke shuqip jawırnın,
 İyesiz, ministen qalg'an g'ashırday.
 Ha'zlikke u'yrengen yosh perileri,
 Ketip atır kommersantlarg'a erip...

30.

Al o'zim - she? O'zimdagi qa'lemkesh.
 Sizlerden joq hasla menin' ayirmam.
 Biraq bu'ytip sir bermeyik, doslar, hesh,
 Jan'a zaman ne ku'tedi shayirdan?
 Buni biler birew erte, birew kesh:
 Bayag'iday «hu'rriyt - sha'k» ke ayirg'an
 Obkomin' joq siyosatqa su'yretken,
 Paxtakashke paxta egiwdi u'yretken...

31.

Sonin' ushin, jaza berin'. Biraqta,
 Xaliq da'rtinen qaltirasin qa'lemin'.
 Zamanında A'jiniyaz, Berdaq ta
 Da'me etpegen qa'lem haqi to'lemin.
 Kitap bolip shiqpag'an da hesh waqta.
 Endi mna bazar degen ba'lenin'
 Tekshesinde kitabın'di ko're ber,
 Heshe pulliq ekenin'di bile ber.

32.

Xaliqtin' yadi - qumshawitli aq jag'is,
 Tolqinsaqlar juwip keter izin'di.
 Bunda o'tpes jalg'an dan'q ha'm jaq jaris,
 Jan'a a'wlad oqirmeken so'zin'di,
 Bulaq bası bolar ma ya tamtaris,
 Bul du'nyadan jung'annan son' ko'zin'di:
 Buni aldan hesh kim ayta almag'an,
 Qalis xizmet - bizden, nesip - alladan.

33.

So'ytsedag'i, bendeshilik degen bar,
 Bazda turip qiyal etsen' oylanıp,
 Bizler quwıp salg'an a'rmanlı Aral,
 O'z jag'isin an'sap, kelse aylanıp,
 «Ten'iz, ten'iz!» desip quwang'an ballar,
 Menin' ziratımnın' qasına barıp,
 YAdg'a alsa qosıg'ımdı to'rt qatar,
 Ruwhım bir awnap, shad bolıp jatar...

34.

O'mir degen xoshadag'lı a'rmanday,
 Ko'rgen qızıq, su'rgen da'wrın jalg'anday.
 YAlg'anshınin' To'k tawına bir tu'nep,
 Ma'n'gilikke sapar shekken ka'rwanday.
 Opalı dos penen o'tken demlerin'
 Sanawsızdur asqabaq jep turg'anday.
 Lekin hesh kim aytpas ma'n'gi turman dep.

He qiyallar keshpes oydan, Ulmambet!

Avgust, 1992 - sentyabr, 1993-jillar.

BU'LBİL UYASI

POEMA

Ju'rek jarasının' qanı menen ol
Quslar du'nyasına baxıt keltirgen

G.Geyne.

Shen'gelge qong'an bu'lbildin'
Shımshıq qurlı sa'ni bolmas.

Berdaq.

1

Qanın'day shıraylı shen'gel gu'lleri!
Jupqa oramal jayıp ketkendey qızlar,
Sol shen'gel astında ko'p ku'nnen beri
O'zim ko'rip ju'rgen qus uyası bar ...

Ko'zge ısıq Kegeylinin' jag'ası,
Tuwıp-o'sıp, shan'da oynag'an jerim.
Muzam menen tal astında tabısıp,
Tun'g'ish muhabbattı jırlag'an jerim.

Onda anamnın' ısıq ju'zi, dawısı,
Onda doslar zamanıma enshiles.
U'lken joldan shette awılda usı
Ko'rip turmasam hesh kewlim kenshimes.

Ketip baratırsam tanıs sokpaqtan,
Qulaqqa bir ha'lsiz ses kelip jetti.
Palapan eken ol shıyıldap atqan,
Ayanısthan janım seskenip ketti.

Uyası buzılğ'an sho'bi shashılıp,
Shen'gellikke kirdim tırnalıp a'ste.
Sarı awzı topraqqa basılıp,
Jerde jatır qus balası na'reste.

U'pledım qondırıp alaqanıma,
Shımshık deyın desem, basqaraq onnan.
Jatır jalğ'ız ma'yek qabıg'ı g'ana.
(Netken qus bunshelli na'silge saran')

Uyanı jo'nledim sho'p terip jerden,
(Sag'al su'ykengen be, samal buzg'an ba?)

Eplep uslap epsiz qollarım menen,
Palapandı saldım o'z uyasına.

Ol o'z besiginin' jumsaq qawızına
Bo'lengen baladay emshek sorap...
Awzım menen suw tamızdım awzına,
Qurt a'kelip salsam jutpadı biraq.

Anası qayda eken? Nege kelmeydi?
YA bayg'us qurt izlep ju'rgen be eken.
Atasın aytpay-aq qoyayın meyli.
(«A'kenin' jaqsısı jezdedey» degen...)

Qanın'day shiraylı shen'gel gu'lleri!
Sonshelli tikenli, sonshelli dilbar.
Tanıs soqbaq penen men sonnan beri,
Sol uyadan alıp turaman xabar.

Bir barsam, qanatı shıg'ıp palapan,
Talpımıp, ushıwg'a talwas etedi.
Bazda barg'anımda sol bir uyadan
Biytanıslaw bir qus ushıp ketedi.

Shımshıq deyin desem, onnan g'awıraq,
Men ko'rgen quslarg'a qatnashı emes.
Tu'ri boz torg'ayg'a megzes ta'wir-aq,
Biraq poshshabayday shotbashı emes...

2

Terekli el boldı biz o'sken o'n'ir.
Biraz erik, shabdal bag'ı bar edi.
Olar erte ba'ha'r ashqanında gu'l,
Tu'n boyı bu'lbiller sayrasar edi.

Na'zik gu'l juparı an'qıp tu'nlerde,
Ju'rer edim jalg'ız bag'larg'a shıg'ıp.
Bala kewlim an'sap a'lle kimlerdi,
Bu'lbil sestin tın'lar edim ıntıg'ıp.

Sonday sulıw, sonday sırlı u'n menen
Olar tamıljıtıp sayrag'an waqta,
Sa'wbetles bolg'anday «Mın' bir tu'n» menen,
Qıyal su'rer edim ju'rip awlaqta.

Bir ila'hiy qustay o'zin sır tutıp.
Bu'lbiller ko'rinbey sayrasar uzaq
Tın'lar edim barlıg'ımdı umıtıp
Qanday qus ekenin ko'rmedim biraq.

Al jazda quslardın' shoq sayrawında
Onı esitpedim. Qayda jog'alg'an?

Biraq bir mug'allim boldı awılda,
Bu'lbildin' da'l o'zi bolıp «sayrag'an».

Awılda ha'wesker kontsert bolg'anda
Duwtar shertip, tambur shalar edi ol.
Jurttı duw kuldırıp ısqırıp sonda,
Aynımag'an bu'lbil bolar edi ol.

Bazda kolxoz palızınan tu'nlerde
Biz uyatsız qawın urlap jer edik.
Bu'lbil sayrap ketse qaysı jerlerde,
«Mug'allim keldi» dep zıp berer edik.

A'kelgen da'ryanın' arg'ı jag'ınan,
Ku'yelek ko'z kelinshegi bar edi.
Qosıq aytqan wakta xosh hawazınan
Ay tuwıp, juldızdı sag'ınar edi.

El abat, bag'larda ashıldı gu'ller...
Biraq urıs baslandı ha'mmege ma'lim.
Awıl tolı tasırlag'an jigitler
Ba'ri urısqa ketti, ketti mug'allim.

Qaldı eki qabat jas kelinshegi,
Ko'zi do'n'gelenip jag'ısta jılap.
«Jolg'a ayday qarap ku'temen» dedi,
Jawdı jen'ip, aman keliwin sorap.

Kegeyli boyında xalıq ıg'ın-jıg'ın,
Jigitler kemege mindi pesinde,
«Bu'lbil» sayrap ketip, Muskat iytinin'
Suwg'a sekirgeni jurttın' esinde...

Urısqa baratırğ'an tabelııık ag'am
Taslap ketti «asha tayag'ın» mag'an.
O'n'key qız-kelinshek penen bizdag'ı
Jumısqa jegilip, qaldıq oqıwdan...

Jalg'ız ma'yek salıp qurıq basqanda,
Bir intıqlı sezim juwırıp qang'a,
Erik na'wshesindey ju'regi qustın'
Miyrim bulag'ına shomılar sonda.

Qus niyeti du'ziw, ıqlası qalıs,
Bawırı eljirep, tabar jubanısh,
Boyınsınıp jaratılıs zan'ına,
Uwız iyni qurıp jatadı bayg'us.

Shen'gel arasına uya salg'anda,
Tiken tırnamag'an jeri qalg'an ba.
Sol sızlap awırğ'an jaralar pitip,
Jata berdi uyqılı - oyaw solmanda.

Jubayı qurt uslap awzına saldı,
 Bazda sulıw sayrap kewilin aldı,
 Shen'gel qorg'ap onı tikenı menen,
 Ku'n ısıg'an waqta sayasın saldı.

Bazda qa'wip - qa'ter kelgendey bolar,
 Tu'nlerde qızıq tu's ko'rgendey bolar.
 Bag'da ushıp - qonıp, palapanına
 Sayrawdı u'yretip ju'rgendey bolar.

Ma'yek shayqap, waqtın - waqtın qozg'aldı,
 Ku'ndiz shuwaq, aqsham ayaz ızg'arlı.
 Gu'belektin' qanatınan oyanıp,
 «Qustın' uyqısında» degen so'z qaldı.

Qurq basqan quslardın' sabırını zıyada,
 Azıp - tozıp sarg'ayadı uyada.
 Sepkil ma'yek bir ku'nleri jarılıp,
 Qus na'sili shıqtı jaqtı du'nyag'a.

Anası eljirer shu'kir etkendey,
 Jubayı da maqsetine jetkendey,
 Sayrar jaqın jerde shen'gelge qonıp,
 Shadlıg'ın ja'riyalap, su'yinshi ku'tkendey...

3

Birin aytıp, birisine kettim be,
 Qustı qoyıp, adamzatqa o'ttim be?
 Uris jılları izi qalg'an talaydın',
 Ayaq soqbag'ı ko'p bizin' bettin' de.

Olar alıp barar paxtalıqlarg'a,
 Ju'weri atız ha'm jon'ishqalıqlarg'a.
 Bunda tabelshiktin' «asha tayag'ı»
 Tiymegen bir qıytaq egis jer bar ma?

Hayal-qızlar tan' sa'ha'rden turadı,
 Ku'ndiz paxta otaq, ketpen uradı.
 Aydın' jaqtısında arpa baw sabap,
 Shıq tu'skende tuqım jon'ishqa oradı.

İshinde bir erkek «ta'bilshik bala»,
 Murnı iyis bilmegen oldag'ı shala.
 (Shının aytsam, sol jılları sumlıqsız
 Quwanaman go'dek bolg'anlıg'ıma...)

Ashshı qamshı tiygen attay artınan,
 Ku'nler o'ter awır miynet tarpıg'an:
 Alistag'ı qanlı uris jalını
 Ju'reklerdi jas qayın'day sharpıg'an.

«Jen'ge-biykesh» oynap, «dayı-jiyenli»,
U'mit, miynet penen qayg'mı jen'di,
Qaytqan qustın dizbegine telmirip,
Qız-kelinshek bel - ketpenge su'yendi...

Esimde, ba'ha'rde sıyır qos jegip,
Son'g'ı paxta jerdi ju'rgende egip,
Atız basındag'ı bu'ktin' ıg'ında
Hayallar qulperen', mashaqat shegip, -

Jabırlasıp attı, erkek jolatpay,
Ma's bolıp ku'listi ko'pke, uzatpay.
- Su'yinshi sora mug'allimnin' u'yinen,
Ha'y ta'bilshik bala, juwir quwant, hay!...

Dep bir jen'gey qıyquwladı men betke,
Men da'rhal juwirip kettim, a'llette.
Ul ma, qız ba,- soramappan biraq ta,
«Awish» dep hayallar ko'p ku'n ku'lki etti.

Esimde bar, «aqsaq poshta» bir gu'zde
Xat a'keldi atız basına bizge.
Front gazetası eken qarasaq,
Oqip berdim, ha'mme jas aldı ko'zge.

«Sayra, bu'lbil!» degen temasın qara,
Uris barar Dnepr jag'alarında.
Shaqqan razvedshik bolıp jetisken,
Bizdi oqıtqan sol mug'allim ag'a.

Bu'lbil bolıp sayrap keltirip babın,
Til a'kelgish eken tawıp esabın.
Bul kewilli, jaw ju'rekli serjanttın'
«Solovey» der eken polkta laqabın...

Ha'mme jabırlastı sonda quwanıp,
Mug'allimdi maqtap esine alıp.
Gazetanı a'ste bu'klep kelinshek,
Tu'ydi jupqasının' ushına shalıp,

«Ukrainanın' jolı jol boldımeken,
Jolında shoq shen'gel gu'l boldımeken.
Front jayda ju'rgen bizin' sa'wer yar
Bizlerdi sag'ınıp sarg'aydımeken...»

Dep arziwlı yarın alıp ol eske,
Shette paxta terer in'ıldap a'ste.
Gewgim tu'sip, kesh qalg'anson' atızda,
Qanarlastım tergen paxtasın keshte.

«U'sh jil burın – dedi - usı ku'nlerde

Moskvada bolıp, Gorkiy parkinde
Men qosıq aytqanman, ol duwtar shertip,
Ha'wesker talantlar kontsert bergende.

Jamg'ırda jig'ılıp qaldım bir ku'ni,
Kostomine orap, ko'terdi meni.
Oyda joqta «Moskvanın' jamg'ırı
Qosqan edi so'ytip eki kewildi...

Sol ju'rgende o'z awılın maqtag'an,
Da'rtli qosıqların arnag'an mag'an...»
Paxta terip ju'rip so'yledi uzaq.
Men tın'lag'an sayın miyrim qanbag'an.

Tamızıqqa ot ushqını tu'skendeıy,
Aqıl-huwshım la'zzet suwın ishkendeıy,
Tership turg'an tal boyınan kewlime
Jupar an'qıp jıllı lebiz eskendeıy.

Urlanıp qarayman ju'zde men'ine,
Jaqnılasıp demi tiyer demime.
Sezbes ol janıma jara salg'anın,
O'zinde ekenin onn' emi de.

So'yleydi sın'g'ırlap esimdi alıp,
Qısınaman a'lle neden uyalıp,
Paxta qanarlasar edim biraq ta
Deymen tan' atqansha qasında qalıp ...

Qaytıp duwshar etpegeıy ol ku'nlerge:
Ku'ndiz awır miynet zorı - bellerge,
Kempir-g'arrı, bala-shag'a uyqısız
U'yde g'orek shıg'aramız tu'nlerde.

Baqırawıq brigadir ag'amız,
El jatarda ja'ne iske shıg'amız:
G'orek shıg'arg'anlar uyqlamasın dep,
Tan' atqansha aynalardı qag'amız.

Tastay tu'nek, qara no'ser quyıp tur,
Ko'zlerimde uyqı tası uyıp tur.
Ko'z ilgitip alıw bolıp a'rmanım,
Aynalardı qag'ıp ju'rip buyıqtım.

Shu'tik shıra, oshaqta ot janadı,
Qustay qalg'ıp ko'z ilgitip aladı.
Enesi, biykeshi g'o'rek shıg'arıp,
Qız na'reste appaq ko'ksin soradı.

Qız awzınan emshegin aladı,
Tez qımtanıp, iybe qılğ'an boladı.
Sırtta jawrap turg'anımdı sezgendeıy,

Ayna betke setem alıp qaradı.

Deymen «urlap qaraw uyat boladı»,
Biraq ko'zim degenine baradı.
Uyqlap kettim ayna aldına bas qoyıp,
Tu'simde ol so'ylegendey boladı.

Sonda qonışima su'ykenip a'sten,
Oyatıp jiberen kim eken desem,
Melle ju'nli Muskat eken janıwar,
Qanday g'ana jaqsı iytin'e shekem...

4

Kolxoz ken'sesine bir ku'ni tu'ste
G'awır-g'awır jurt jıynaldı bir pa'ste,
Raykomnan kelgen bir qolsız wa'kil,
Ortada tik turıp so'yledi a'ste.

Ayttı jag'daydın' awır ekenin,
Qay frontta qıyın, ta'wir ekenin.
Urısqa atlandırıp ju'zlegen ulın,
Miyнет etken bul ma'rt awıl ekenin.

«Jawız dushpan jantalar bu'ginde,
Qanlı sawash Moskvanın' tu'binde.
«Qaraqalpaqstan» tank kolonnasın
Du'ziwimiz kerek tezden bizin' de.

Bul tuwralı keshe radiodan
Ayttıq, esitpegen joq shıg'ar adam.
Kimde qanday usınıs bar, joldaslar,
Kimler qanday u'les qosadı bug'an? –

Degende so'z alıp bir g'arrı diyqan,
Ayttı: ba'rimizde bir tilek, bir jan.
Bir sıyır a'keldim kempirim menen,
Urısqa ketti keshe ekinshi balam...»

Dep ko'zin sıyırdı g'arrı qısınıp,
U'nsız qaldı xalıq onı tu'sinip.
Kekli g'a'zep qaynap, ko'pler so'yledi,
Ha'mme pisetinde barın usınıp.

Kimler pul a'kelgen tırnaqlap jıyıp,
Kimi mal a'kelgen turmıstan qıyıp,
Kimler qımbat baha zatın a'kelip,
Esaptan o'tpekte ortag'a u'yip.

Men jetelep, anam aydasıp izde,
Bir qızıl baspaqtı a'keldik biz de,
Gitlerdi «iytler» dep qarg'ap kempirler,

Balaların aytıp jas alar ko'zge.

Ayhay, qu'diretli-aw xalıqtın' sanası!
A'ne keler mug'allimnin' anası.
Qasında kelini, qolda tu'yinshik,
Barın ayamayjaq ol ha'm shaması.

Ortada aq jawlıq oramın sheshti,
Bir a'jayıp zatlar ko'zime tu'sti.
«Kesteli ko'k ko'ylek, sa'nli sawkele,
Ha'ykel, o'n'ir monshaq, jarqılıq» desti.

Kelini a'kelgen tilla bilezik,
Barmaqtan sheshildi periwza ju'zik.
Qulag'man aldı zerli sırg'asın,
Jurt eljirep turdı bawırın u'zip.

Bir sulıw ta'bassum mun'lı ju'zinen,
Sırlı sa'wle taratqanday o'zinen,
Qara ko'zi ko'lge imirt tu'skendey,
Kete berdi enesinin' izinen...

5

Bazda tan' bolaman sarg'ayıp atqan,
Geyde jolawshıman sharshap kiyatqan,
Ne qubılıs bolmas kewil du'zinde,
Birde qus bolaman uyada jatqan.

Sonda a'sten tu'sip da'wran atınan,
Oylayman «eh, sonsha asqınlar adam»,
Sonda bul ken' du'nya qus uyasınday
Bir mu'sa'pirxana ko'riner mag'an...

Bir keshe hawanın' ırayı qashqan,
G'a'zep og'in attı burshaqlı tastan.
Aldı dawıl, keyni jawın degendey,
Jırtıq u'zik u'ydey jawradı aspan.

A'jel sawdaları tu'sti basına.
Palapanın basıp bawır tusına,
Urqanatı ushıp a'bigerlendi,
Ta'g'dir qast etkendey kirttay qusına.

Shakmaq shag'ılg'anda janı ıshqınıp,
Ko'rdi bir jilandı kelgen ısqırıp,
Qus bayg'ustın' jarılg'anday ju'regi,
Ushti-qondı jan sawg'alap qıshqırıp.

Sonın' arasında boldı tasırlı,
Jilang'a bir kirpisheshen asıldı.
Quyırığ'man tislep tartıp aldı da,

Tobanayak bolıp basın jasırdı...

Bilsem, qus uyası buzılǵ'an sonda.
Men ko'rmey ketkende bu'gin azanda,
Bir qusqa kemislik qılmas pa edi,
Olsızda jetpesin orkestr - du'nya...

6

Terimnen de awır isler ele bar,
Kesh gu'zekte qazıw degen ba'le bar,
Sol qazıwda min'gestirip qaytqanman,
Astımızda jiyren g'unan janıwar.

Ku'n suwıq, adamlar juqa kiyingen,
Qoynın'nan kirgen jel shıǵ'ar miyin'nen.
Bayshubarg'a mingestirgen Barshındı
Alpamıstay bala kewlim su'yingen.

Ot jag'ıp jılınıp ırash ıǵ'mda,
Nan qızdırıp jedik jin'g'il shog'ma.
«Ton'ıp qala ko'rme, tabelwıq bala»,
Dep ku'lip qımtadı jag'amdı sonda.

Sol ma'ha'li du'sirletip yabısın,
Semiz awılatkom suwıtıp tu'sin,
Kelip qaldı u'stimizge at aydap.
«Usı ma awlaqta tabısqa kisin'?» -

Dep kisimsip ku'ldi jumılıp ko'zi.
(Ha'mme urısqa ketip, qalg'an bul o'zi.
Ko'p jaqsılar ketip Watan qorg'awg'a,
Biraz jaman eldi bu'ldirgen gezi).

Jas kelinshek a'wel az kem albrap,
Da'rhal o'zin jıyıp aldı da biraq,
Qımtay berdi ku'lip qızıl sharfımdı,
Qorlıǵ'ı kelse de sır bermey qarap.

Ilme sultan ga'p qashırıp a'wele,
Haram oyın burkep, boldı a'were.
At u'stinde bir qıyalap otırıp,
Nasbay atıp, mısqılladı to'bede.

- Tayın'dı u'yretsen', miniske jaqsı,..
Qawın egip ketti,
Qosta joq saqshı..
- Sol ekken qawının' sag'al jegenshe,
Ballardın' jegeni - kewildin' naqshı ...

Basın aylandırıp an'qaw ballardın',
Qara ko'zli kelin, qılıǵ'ın' g'ar dım...

- Kelinlerdin' ko'zi qanday ekenin
An'lr paytı keldi aqsaqallardın'...

Degeninde «el iyesi» shamlandı,
Kelin so'zindegi astar an'landı.
Awıl awlaq, jigitler ju'r urısta –
Aqsaqal ku'sh ko'rsetiwge g'amlandı.

Menin' de taqatım bolmadı turıp,
«Ne kerek?» dep bardım qasına ju'rip.
«Xojalıg'ın buzba frontoviktin'!»
Dep atqa qaqtırdı, bir qamshı urıp.

«Bew, miyirmsiz!» dep kelinshek albırap,
Mag'an juwırg'anda, aldınan orap,
At u'stinen qushaqlap ash belinen,
Su'yemek boldı «ku'ydirme» dep sıbırlap.

Namısım qorlanıp, qaynadı kegim,
Atqa tiydi ılaqtırg'an kesegim.
Ko'k jal at abaysız u'rkip ketti de,
In'q etip jig'ıldı qamsemiz «begim»...

7

Qaydag'ı balalıq alıp esimdi,
Taslap ketippen g'oy baslı isimdi.
Qoy, ertelep barıp ko'rip keleyin,
Shen'gellikte kalg'an bayg'us qusımdı.

Bul g'awg'alı, arasatlı da'wirde
Qa'wip-qa'ter ko'p uya basqan kewilde.
Du'zdegi qus tuwe, u'ydegi adam
G'am-qayg'ıdan sawa emes o'mirde ...

Aspan qumaytlanıp bir ku'ni keshte,
Quw qamıs ızın'lap, ızg'ırırq esti.
Sel-burshaq sabalap erik gu'llerin,
«Quralaydın' g'ayı» bul kelgen desti.

Qayg'ırıp shen'gelde qalg'an uyanı,
Tan' sa'ha'rde shirt uyqıdan oyanıp,
Barsam, mennen u'rkip ju'rgen sol qusım,
O'lip atır qanatına tayanıp.

Shımshıq deyin desem, za'rre g'awıraq,
A'jel menen ayqasıptı ta'wıraq,
Sellegen denesi muzlap ayazda,
Uyasınan ushpay o'lipti jawrap.

Qozg'ap ko'rsem jansız qustı uyadan,
Astında shu'ykildep jatır palapan,

A'jel ayazınan qorg'ap perzentin,
Ana bayg'us o'zi bolıptı qurban ...

YA a'jep; ne degen qustag'ı miyrim!
Tikenge tırnalıp, sho'pshekler jıydım.
Jamg'ır qurtın palapang'a jutqızıp,
İrgesin tikledim buzılg'an «u'ydin'».

Neligin bilmedim o'lgen qustın' bul,
Ko'zime jas aldım, eljirep kewil.
Ayaz tan'da arasınan shen'geldin'
Jaqın jerde sayrap qoydı bir bu'lbil.

8

Keshte arpa oraq basına ketip,
Jaz aqshamı u'yge qayttım tu'nletip.
Arqashtag'ı awlaq ko'ldin' boyınan,
Ha'wlirip, seskenip baraman o'tip.

Jazg'ı tu'n, kemptik ay sa'wlesin shashar,
Bir u'yrek u'stimnen suwsıldap ushar.
Sın'sıp jılap, shashın jayıp awlaqta,
Suw boyında otırıptı bir nashar.

Bala ju'rek u'rikken shımshıqtay du'rlep,
Qamıs tasasınan qaradım serlep,
Anam aytar edi elege deyin,
Arqashtag'ı ko'ıde suw peri bar dep.

Jasırnıp tu'yesin'ir bu'gine,
Ga' buqqıshlap, ga' qarayman tigine.
Aydın' jaqtısında anıqlap qarap,
Ko'zim jetti peri emesligine.

Jag'ısta otırg'an shashların tarap,
Menin' ushın ha'mme periden zıyat,
Ko'rgende - qısınshaq, awlaqta - batır,
Qanday pa'k, gu'nasız tun'g'ısh muhabbat!

Qorqıtıp almayın degen oy menen.
A'ste qosıq aytıp bara berdim men.
Ol ha'wlirip biraz qarap turdı da,
Jıldam mag'an qaray juwırdı birden...

Juwırdı ku'tkendey qushag'in ashıp,
Men albırap qaldım aqıldan sasıp,
Jaslı ko'zin ju'zlerime u'ykelep,
«Janım» dedi meni bawırına basıp.

Aq bilegi moyınımına asıldı,
Qolan' shashlar ju'zlerime shashıldı.

Ko'zlerimnen qushirlanıp su'ydi de,
Jumsaq ko'kiregine qoydı basımdı.

Ay soqbag'in ko'lge to'sep gu'misten,
An'sag'anday ashıqlardı su'yisken,
Ju'rek tuwlar, bas aylanıp baratır,
Su't tatıg'an bir jag'imlı iyisten.

O'n'im be, tu'sim be, - ayıra almay,
Bir de so'z aytıwg'a batılım barmay,
Tun'g'ish muhabbattan toyat awsadı,
Bala kewlim tu'lep ushqan sun'qarday.

Xat tu'spegen qag'azdayın aq edim,
Jigitliktin' gu'nasınan pa'k edim.
Issı qushag'ınan bosansam biraq,
Ayaqların onın' qushajaq edim ...

Bes ay boldı kelgen edi «qara xat».
Shan'arag'ı ku'yrep, bolg'anday opat.
Uyası buzılğ'an qustay bezigip,
Ilag'adı taza jesir periyzat.

Aqsham jalg'ız qaytsa arpa oraqtan,
Bir bu'lbil sayraptı shen'gellik jaqtan.
Mug'allimnin' atın aytıp shaqırıp,
Tikenge tırnalıp izlewge shıqqan.

Aytpasa da bildim, ne bolg'an halı:
Qamslıqtan shıg'ıp qamsemiz sarı.
Ko'l boyında onı uslap alıptı,
Kiyimi jirtılğ'an, kewli jaralı ...

Ko'kiregin qımtap, kelip o'zine.
Ju'zin basıp su'ykep menin' ju'zime,
Suw boyında su'yew bilip otırdı.
Qısınıp, jubatıp aytqan so'zime.

Balalıqtın' mun'lı elesli tu'si,
Ele ko'z aldımında ushırasıw usı.
Qulag'ımda, qızın jubata almay,
«Kelin!» degen enesinin' dawısı.

Ol ketti, men qaldım suwdın' boyında,
Suw peri sıyqırlap ketkendey sonda,
Bas aylandı baxıt suwın ishkendey,
Sırlı bir ku'sh hu'kim su'rip oyımda.

Tu'n dep hu'reyleniw shıqtı yadımnan,
Kewil tarlarımdı tırnar «Adın'nan».
Awlaq ko'lge shomılğ'anday juldızlar,
Samal «ashıqsan' dep» sıbırlar mag'an.

Du'nya qa'pelimde ketti o'zgerip,
 Urıs pitkendey, ha'mme u'yine kelip.
 Bu'lbiller sayrasar bala kewlimde,
 Yoshlı shayırlıqtın' ha'seri enip.

Ko'p o'tpey zım-g'ayıp boldı kelinshek.
 Kimler ayap, kimler toqıdı o'sek.
 Menin' de sıımdı sezdi hayallar,
 «Tabelshik balada o'zgeris bar" ... dep.

Tatlı azap tartıp ju'dedim azıp,
 Pu'tkil du'nya bos qalg'anday qulazıp.
 Tu'simde ko'p sandıraqlar ekenmen,
 Ju'rdim da'pter tolı qosıqlar jazıp.

Arqashtag'ı ko'lge kelemen keshte,
 Uzaq otıraman in'ıldap a'ste.
 Ku'tilmegen sol jolig'ıw aqshamı
 Elewreter ele tu'skende eske ...

Keldi ko'l boyına bir ku'ni anam,
 Qamıs tasasınan qaradım og'an.
 Saqqa ju'gindi de, pilte sham jag'ıp,
 Aytqan so'zi bir-bir esitildi mag'an.

«Suw iyesi, aynanayın suw peri!
 Jınısın' hayal g'oy, sen aya meni.
 Duwalasan' meni duwala, janım,
 Ko'rdim dep hesh kimgе aytpayın seni.

Men kelinshek bolıp tu'sken zamanda,
 Keshte suw alıwg'a kelgende bunda,
 Altın taraq penen shashın'dı tarap,
 Otırdım' g'oy sonda ko'l jag'asında.

Zeyinin'e hasla tiymeyin senin',
 Shomılsan' qasın'a kelmeyin senin'.
 Tilla a'rebegim a'keldim sag'an,
 Shaqırma tu'nlerde balamdı menin'.

U'lken balam urısta ko'p waqtan beri,
 Tu'slerimde kelip jubatar meni.
 Janımdı bereyin, ku'nin' bolayın,
 Kishkeneme tiyme, janım suw peri!».

Dep anam jalınıp ko'zin jasladı.
 Tilla a'rebegin suwg'a tasladı ...
 Sonnan berli du'zge ketip tu'nlerde,
 Ko'lge kelgenimdi qoya basladım ...

Esittim, jas jesir awıldan ketken,

Atasi kelipti to'rkini betten,
Aqliq qizın alıp qalıp enesi,
«Baxtin'dı ashsın» dep ruxsat etken.

Ju'rek ırıq bermey aqıl-sanag'a,
Sonnan baslap usamadım balag'a.
Bir g'a'letiy qus uyalap kewilge,
Sayrar sulıw, shiyrin, da'rtli namag'a ...

9

A'y, toba, qoya ber adam degendi,
Qayda o'zgeritse de ma'kan degendi,
Uwız-iyini qurıp sag'ınar ju'rer,
Kindik qanı tamg'an watan degendi.

Qoya ber usı bir shayır degendi,
Eljiretip ju'rek-bawır degendi,
Shen'gelin gu'l eter, shimshig'in - bu'lbil,
Usı bir usqınsız awıl degendi.

Bir tu'p tal ko'rse de og'an jan'alıq,
Bir g'arrı so'ylese, - tursı danalıq.
Da'wranday elesler urıs wag'ındag'ı
Qırq jıl arjag'ında qalg'an balalıq ...

Qa'lem jang'a tiydi tu'n boyı jazıp,
Awıldın' hawası janıma azıq.
Azıraq bas samallatıp qaytayın,
Sırtqa shaqırıp tur ba'ha'rdin' sazı.

Atızlarda shigit egisi qızg'an,
«Arba jol» da'pterdey tabalar sızg'an.
İsti tındırıp ju'r u'sh-to'rt traktor,
O'rden-ıqqa shabar brigad jazg'an.

Shashaw salg'an sho'pker jaylar ha'n'kiyip,
Teleantennalar shoshayar biyik,
Bag' - ha'rem joq bolg'an, -
Mallar baylang'an,
Jerler kebirlegen taz kebin kiyip.

Turmıs jaman emes, qurg'in ko'pleri,
«Mashın», «mototsikl», «aqsha» ga'pleri.
En'bek eter, tabıs tabar, tek g'ana
U'rkip uship ketken insap kepteri ...

Klub, monshalar joq, - qag'azda qalg'an,
Ne salsa, basshılar o'zine salg'an.
İsker qollar suwıp, birazdan beri,
Tabısıp ketkendey shin menen jalg'an.

Atizg'a shıqpag'an ele adamlar,
 Φerma betke u'sh-to'rt hayallar barar.
 (Ha'y, tabelshik bala, qosıq oqip ber,
 Dep nege su'ykimli oynamas olar?..)

Mektep, kon'rawı keler qulaqqa,
 Meni shaqırg'anday balalıq jaqqa.
 (Kishkene bolsa da, a'jjevey appaq,
 Bizin' mektep taza edi - aw biraqta).

Bilgir ha'm azada, bek tutqan o'zin,
 Abıraylı edi-aw mug'allim bizin'.
 (Ha'zir bolsa, brigadir olarg'a
 Paxta tergizip ju'r ag'artıp ko'zin ...)

Awıl awlaq eldey, zeyin jibersen',
 Sımg'a qong'an qarlıg'ashlardı ko'rsen',
 Yoshlı kompozitor qara tush penen
 Jazıp ketken «Ba'ha'r» notası dersen'.

Burın bo'deneler jon'ishqalıq betten
 Sayrar edi - Ba'ri uwanıp pitken ...
 Hind elshisi - ala shapan o'pepek,
 A'lha'bbiz, saq ju'rip bul ku'nge jetken!

Samal la'm topıraqtı keptirip demde,
 Shan'lı perde tuttı sa'wleli ku'nge.
 Bir shayqus uship ju'r qalqıp asıqpay,
 Go'ne irash, shen'gelliktin' u'stinde.

Bir qıymas birewim qalg'anday du'zde,
 Kelmedi dep giyne eterdey bizge,
 Kewil qa'terime ta'selle berip,
 Keldim sol uyamı ko'rmege tezden.

Palapan joq, barsam ta'n'irge jazıp,
 Bizin' menen qatnasıg'm tıyg'anday,
 Qayttım bos uyadan kewlim qulazıp,
 Taborınan qalıp qoyg'an tsıganday.

Jo'nekey jubattım o'zimdi sonda:
 Bala bu'lbil qanat baylap, azanda –
 Uship ketip uzaqlarg'a uyadan,
 Sayrap ju'rgen shıg'ar bir gu'listanda ...

10

Ha'm burıldım u'sh tu'p g'arrı tal betke,
 Biz oqıg'an mektep ornı bar betke,
 Qublasında ko'l boyınan qashıqlaw
 Mug'allimnin' u'yi turg'an a'lbeta.

Ol jaylardin' ornı ha'zir egislik,
 Japtın' jag'aları otlaq ko'gislik.
 Soqpaqlar joq, ma'zi oyımda qalg'an,
 Ko'l ha'm sayızlang'an, boyı tegislik.

Sol balalıq zaman yadıma tu'sti,
 Sol ashıqlıq a'rman yadıma tu'sti.
 Sol bir joq perige jalınıp atqan.
 Marhum a'ziyz anam yadıma tu'sti.

Tun'g' ish muhabbatım - jaralı elik,
 Ko'z aldımnan o'ter ko'rınis berip.
 Qıyalımdı serpip qızıl «Jiguli»,
 Sol ma'ha'l toqtadı tusıma kelip.

Xanatlas ko'ylegi shoqtay lawlag'an
 Bir sa'nem tu'sti de, betledi mag'an.
 Qıyalımın' qıyadag'ı to'rinde
 Bir an'sawlı eles tu'stey oyang'an.

Ko'rdim arıwlıqtın' tolıp - tasıwın,
 Ayaq basıwın ayt, ayaq basıwın!
 Tuwılg'anda su'yinshi sorap u'yinen,
 Jegenim esimde mayso'k shashıwın.

YAdımda quwırshaq oynag'anları,
 Kempiri o'lgende jılag'anları.
 Dem alısqa kelsem, bir jola mennen
 Negedur anasın sorag'anları ...

Jıllar shapqan attay o'ttiler demde.
 Seyil paytı bir dem alıs keshinde,
 Shayqalıp qız bolg'an bul qarındastın'
 Zaldı awzına qaratqanı esimde.

Serpilip zer nag'ıs saxna perdesi,
 Kewillerdi biylep ıshqı zernesi,
 Bult artınan ko'ringendey tolg'an ay,
 Shıqtı jaynap ko'rkem o'ner erkesei.

Hawazında barday bulaq sıldırı.
 Maqpal jumsaqlıg'ı, gu'mis sın'g'ırı,
 Qara ko'zi ko'lge ımirt tu'skendey,
 Taldırmash boyında taldın' su'mbili.

Ko'zlerim saxnada, qıyalım - alıs,
 Shabırsıp atqanday qayg'ı, kuwanış.
 «Usamasan' tuwma» degen so'zdin' sol
 Uqtım ma'nisinde joqlıg'ın shalıs.

İzlep tawıp sonda saxna artınan,
 Man'layınan su'yip, quwandım og'an.

Anasının' biz xabarsız turmısın
Aytıp bergen edi qız sonda mag'an.

Aytqan, arjag'ında A'miwda'ryanın'
Anası jan'adan turmıs qurg'anın,
Eki ul, bir qızı bar eken onda.
Ayttı awılg'a kelip-ketip turg'anın.

Ayttı: «A'jem bayg'us o'ldi a'rmanda,
Bir uyada jalg'ız qaldım men sonda.
Anam alıp ketti meni u'yine,
Ha'm mektep pitirdim ju'rip solmanda.

Nesip etti qosıq, muzıka mag'an,
Konservatoriya pittı son'man.
Turmıs qurdım, bir ul, bir qızımız bar,
Ku'yewim sazende, a'jayıp adam ...

Mashinadan tu'sip jetkenshe mag'an,
Ha'mmesi ha'pzamat keshti oyımnan.
«Ag'a» dep atımdı aytıp, ku'limlep,
Pa'k na'zeri iybe menen qarag'an.

Sol tanıs jag'ısta otırıp keshte,
O'tkendi asıqpay tu'sirdik eske,
Aytıp berdi qara ko'zli qarındas
Bir a'jep ha'diystin' tariyxın a'ste:

11

Ayttı: «Shayır ag'a, esit, miyriban!
Bir suwıq shınlıqtı aytayın sag'an,
Ta'g'dir oylap tapqan tosın islerdi
Tapbas deymen en' bir sumlıqlı adam.

Urıs pitkeli qırıq jıldan da ko'p boldı,
Qansha u'mit gu'llep, qanshası soldı,
«Qara xat» alsa da qansha analar,
Ulı kiyatqanday qarawlar joldı.

«Meni jalg'ız taslap, o'lip ko'r, qa'ne!»
Degenimde a'jem ku'limlep ba'le,
«A'ken' tiri g'oy ...» dep, shashımnan sıypap,
Ko'zin su'rter edi jasırıp ja'ne.

Joqqa isenbeymiz siz benen biz de,
Biraq men ta'n berdim sol aytqan so'zge.
Ju'rek sezimi ana degen adamnın'
Men bilsem, qanday da jaralg'an o'zge ...

Bul ha'diysler ug'ras kelmes aqılg'a,
Usap keter ba'lkim ertek - naqılg'a,

Gu'lep turg'an kewil bag'ima menin'
Bir du'beley basıp kirdi jaqında:

Bir ku'ni xat keldi bir moldavannan,
«A'ken'iz tiri» dep jazıptı mag'an.
Qay jerde ha'm qalay ...
Jazg'an ha'mmesin
Ha'm anamnın' qaydalıg'ın sorag'an.

Aralıg'ı uzaq bolg'anın aytqan,
Ba'rha' xat alısıp turg'anın aytqan,
Ol veteran mayıp eken o'zi de,
Sonda da izinen barg'anın aytqan.

«A'ken'izdin' hu'jdan tazalıg'ın
Guman etpen', ol ma'rt, pa'k janlı adam.
Biraq bul urıstın' sumlıq islerin,
Qızım, tilim barmas aytıwg'a sag'an ...

Jazıptı sawashta birge bolg'anın,
Qa'wıplı razvedkalarg'a barg'anın,
Bir jola jaradar bolıp, atısıp,
Ekewi boranlap du'zde qalg'anın ...

Xatlarının' ba'rin saqlap ju'rgenin,
(Bıltır og'an beripti Dan'q ordenin),
Biraq onın' tiriligini tis jarıp,
Bizlerge aytbawg'a wa'de bergenin.

Jaqında izinen barıp ko'rgenin,
Sum ayralıq er ju'rekti jen'genin.
«Ua'den'di bir iret buz» dep, ba'rha'ma
Bir g'ayrı ku'sh bunı zorlap ju'rgenin ...

Diydar ko'rispegen a'kemdi ayap,
«Tiri» degen so'zge quwandım biraq,
Erten'ine barıp aytım anama,
U'nsiz qaldı ushqan quslarga qarap ...

12

A'wel qolg'a qa'lem alarda, mag'an
Qus uyası edi bahana bolg'an.
Endi ol uyadan qayg'ı shekpeymen,
Onda tirishilik joq, huwlep bos qalg'an.

Nelerdi ko'rmes bul adam balası!
Bombadan qıyrag'an awıl-qalası.
Bawırı pu'tin bir de jan qalmag'anbız,
Sol qırg'ın urıstın' qanlı jarası, -

Pitti desek, ele ashılıp atar,

Ol jarada oynap oskolka jatar,
 Urıs ha'wiri sharpıg'an ha'r ju'rekke
 Buzılg'an qus uyasın da ayatar ...

* * *

Sorap ju'rmen «bul qaysı jer» dep bizden,
 Paytax jatqan jerimiz bar sheksiz ken'.
 Aq qayın'nın' ko'k jelqomın jel u'rlep,
 Za'wlim biyik qarag'aylar ko'k su'zgen.

Jol tog'aydan ko'k shalg'ing'a shıg'adı,
 Ko'k suwlı bir o'zek bunda ag'adı,
 Krestler ma'n'gilik uyqı gu'zetip,
 Jol shetinde qoyımshılıq qaladı.

Jamg'ır jaz hawasın juwıp turadı,
 Mun'lı salqın kewillerge uradı.
 Jas topıraqlı bir qa'birdin' basında
 Eki hayal sın'sıp g'ana jıladı.

Ekewi de alıs jaqtın' hayalı,
 Biri ka'ywanıdan o'tken shamalı.
 Haw, bayag'ı Arkash ko'ldin' boyında? ...
 Qoy, ol jag'in bunda eslew gu'nalı ...

Jıladı, jıladı. hayal jıladı,
 Jas topıraqtı bu'rip, sıypap - sıladı.
 Qırıq jıllıq mumiya - muhabbat sheri
 Qorg'asınday erip aqqan boladı.

Jasırag'ı o'ksir «a'kejanım» dep,
 «Bir ko'rip, erkelep toyalmadım» dep,
 Al men o'kinemen bul hayallardın'
 Ha'siret teren'ligin jazalmadım dep.

Vrash ayttı sonda:
 "Rahmet sizge,
 Ne de bolsa izlep kelgenin'izge . . .
 Ol a'jayıp go'zzal bir insan edi,
 Ku'tilmegen iske qıynaldıq biz de:

Telegramma berip, shıg'ıpsız jolg'a,
 Aytıp edik, qattı quwandı sonda.
 Ha'tte bu'lbil bolıp sayrap jiberdi.
 Biraq jansız jatır ko'rsek azanda . . .

Mınaw qag'azların, orden, medalın
 Estelikke saqlap ju'riwge alın'».

Qag'az arasınan shıqtı bir su'wret,
 Artqa jetelegen adam qıyalın.

Suwret tozg'an, qag'azi da sarı dım.
 Ekewi suwg'arar qawın qarıg'ın,
 Ko'zlerinde ku'lki, jaslıq nurı bar,
 İyt hasılı Muskattı da tanıdım...

Vrash ag'ay ashıp stol tartpasın,
 Bir kasseta magnitofon lentasın
 Aldı da, dawısqa qoyıp jiberdi,
 «Sen yar qal endi» nin' sherli namasın.

İzinen qosıqlar oqılıp ketti,
 Kewiller unırap, so'gilip ketti.
 Jaralı ju'rektin' a'rmanlarınan
 Sabır ka'salarım to'gilip ketti:

ONIN' QOSIQLARINAN

Jap boyında jawdırap,
 Su'tilmek gu'llegende,
 Jazdır ılaqların'dı,
 Jayayın, anam menin'.

* * *

Boyında Kegeylinin',
 Shen'geller gu'llegende,
 Ishqın'da bu'lbil boldım,
 Sayrayın yarım menin'.

* * *

Tar okopka jamg'ır suwı tolg'anında,
 U'yde tezek jaqqan otın' jilitar, ana,
 Jaw shebinde men boranlap qalg'anımda,
 Shinelimdi tanıs qolın' qımtar, ana.

* * *

Gu'zar joldan atlar barar,
 Jalın samal tarap g'ana.
 Bos dizginli torı atqa
 Sen jılaysan' qarap, ana.

* * *

To'rt doynag'ın aq ko'ksime
 Bassam deysen', yarım menin'.
 Ma'rdana bol, qoy o'ksime,
 YArım menin'.

Kewil bag'ında toy qılıp,
 Jazıp shashın'nın' tu'ydegin,

Ash ko'zimdi toydirip
Su'yemedim, yarim menin'.

* * *

Qattı samallar arqadan eskendi,
Tu'simde ko'rip janım seskendi.
Ko'lge ımirt tu'skendey ko'zin'di,
Burdin' mennen ju'zin'di, yarım menin'.

* * *

Duz nesip, tartqan quwıstı elge,
Qaytqan quslar qonadı ko'lge.
Qanatı sınıq bir jalg'ız g'azban,
Jawtan'lap ko'kke moynın sozg'an.

* * *

Aqsham aq besik tayang'an anam,
Tu'n uyqıdan to'rt oyang'an anam,
Bawırın'dı ka'bap ettin' be,
Jolıma qaray-qaray kettin' be?

* * *

Aq bilegin dastang'an yarım,
Aq dastıqqa jas tamg'an yarım.
«Qara xat» alıp, jesir qaldın' ba?
Aq ju'zin'e jara saldın' ba?

* * *

Taw basman bult awg'anda,
To'mende sel jawar bolar.
El basına ku'n tuwg'anda,
Er namısqa shabar bolar.
Ot ishinde qalsa Watan,
Jigittin' jan jarasınan
Appaq qarg'a qırmızı qan
Tamar bolar, tamar bolar.

* * *

Atakalarda birge juwırdım,
Oqlar tiygende birge jig'ıldım.
Birge ton'dıq muzlı boranda,
Qalalardı jawdan alarda.
Endi nege mensiz uyqlap atır,
Ne jazıg'im boldı olarg'a? ...

* * *

Qar jawg'anda shar buzıp
 shıg'amız du'zge,
 Sona - su'ylin dus keler
 nesibemizge.
 Shinelimnen tart meni,
 Muskat iytim,
 Qozg'alarg'a shama joq bizde ...

* * *

Esik aldına ekewmiz ekken
 Qawın pisipti, jarayın, yarım.
 Ku'lip-oynap tu'sime bir en,
 Toyıp-toyıp qarayın, yarım.

* * *

Er jigitke eljirep,
 Idıraw uyat, ana.
 Appaq jawlıg'ın'nın'
 Bir shetin uzat, ana.

* * *

Ayaqlarım bolg'anda edi,
 Jeldey jelip barar edim, anam menin'.
 Eger qollarım bolg'anda edi,
 Shashın'dı sıypar edim, yarım senin' ...

13

Tan' aldında qayttım u'yge awıldan,
 Jalg'ız baratırman sol soqbaq joldan.
 Keshegi sumlıq so'z, - soldat ta'g'diri,
 Qosıqları uyqı bermedi mag'an.

Bular qosıq emes, ju'rektin' qanı,
 Er jigittin' at basınday a'rmanı.
 Bunda bar urıs degen jawız ba'lege
 Na'let oqıp atqan insan hujdanı.

El dep etik sheshpey qan keshkenleri,
 Awızlıqlı attın' suw ishkenleri.
 Watan muhabbatı,
 Jawg'a o'shpenlik,
 Jigirma millionnın' jan keshkenleri.

Analardıń aqsham jollarg'a shıg'ıp,
 Bozlawları jasqa jawlıg'ın sıg'ıp.
 Qawıshpag'an qushaq,
 Jesir dastıg'ı,

Qarindastın' sını sıwları qamsıg'ıp ...

Jalg'ız baratırman.
 Ju'regim sizlar,
 Jimin'lasıp, tıpırlasıp juldızlar,
 Uyasında tan' uyqıdan oyanıp,
 Ushıp ketip atqan quslarg'a usar.

May na'pesli ba'ha'r, ko'gis a'tirap.
 Mine tanıs ma'nzil kewilge inaq.
 Shen'gel qon'ırawlaptı, gu'llerin to'gip,
 Buzılg'an uya tur, qusı joq biraq.

YA a'jep, ta'biyat ne degen bilgir!
 Bul na'silge saran' qus edi - bu'lbil.
 (Olardı shımshıqtay ko'p jaratqanda,
 Talant qa'diri bolmas edi jerde bul.)

YA insap, ta'biyat ne degen a'dil!
 Shen'gel tikenekke pitken sulıw gu'l.
 Tawısqa tu's bergem, dawıs bermegen,
 Shiraydan salıwsız xosh hawaz bu'lbil.

Biraq elespesiz usı qus eger
 Sayrasa, kewlin'de ashılar gu'ller.
 Tu'rin ko'rmey onı maqtap jirlasar
 Qanshama shayırlar, ju'yrik qa'lemler.

So'z bar: gu'l ishqında sayrarda bul qus
 O'z ju'regin shoqıp qanatadımıs.
 So'ytip bolıp, tan' atqansha bag'larda
 Da'rtin sayrar deydi bir tinbay bayg'us ...

Bul bir muqaddes qus ha'mme jerde bar.
 Ha'r bag'dın' xosh hawaz bu'lbili bolar.
 Ashıqlarg'a mun'las,
 Shayırg'a sırlas,
 Bag' tapbag'an jerde shen'gelge qonar ...

Tikenge tırnalıp ol uya salg'an,
 Qara dawıl onı buzıp ushırg'an.
 O'z na'silin qorg'ap o'lgem qustın' sol
 Birli-jarım pa'ri ilinip qalg'an.

Jetim qalg'an sarı awız palapan,
 Qaydan sezsin ne ekenin alaqan?
 «Eger tu'sip ketsem, juwap beresen'!»
 Dep ele shu'ykildep turg'anday mag'an ...

Sonnan berli qaysı elge barsam da,
 Qay bag'da bu'lbilge qulak salsam da,
 Awillasın tanıp sol bala bu'lbil,

Sayrap tur ma dep qalaman men sonda.

Ha'm esleymen tin'lap onin' namasin:
 Buzilg'an uyasın,
 Essiz anasın.
 Qırıq jil o'z oshag'in ko'rmeske jazg'an,
 Dilgir mu'ta'j soldat ju'rek jarasın ...

Esleymen anamnın' qayg'ı-nalasın,
 Joqlap urısqa ketken u'lken balasın,
 Esleymen sol o'mirzaya juldızday
 Qansha aynalardıń so'ngen shirasın.

Esleymen esitsem bu'lbil namasın,
 Arqashtag'ı ko'ldi,
 Paxta arasın,
 Qara ko'zi ko'lge imirt tu'skendey,
 Tun'g'ish muhabbattın' mehriyasın.

Ha'r kimnin' menshikli kewil bag'ında,
 Oylayman, bu'lbil bar ha'mme wag'ında.
 İnsan ha'siretin, shadlıq, a'rmanın
 Ta'rip eter ol sayrag'an shag'ında...

Du'nya ha'zir arasatlı, topanlı,
 Og'ırı hu'reyli, esi alan'lı.
 Ol qa'wip - qa'terli, shen'gel astında
 Qurıq basqan bu'lbildin' uyası yan'lı.

Buzıwg'a qast etip dawıllar keler,
 Sel - burshag'in aydap jawınlar keler.
 Sag'allar su'ykener,
 Jılan o'rmeler,
 Ko'z-qulaq bolmasaq biz og'an eger.

Sarı awız, temir qanat palapan,
 Eplep uslar onı epsiz alağan.
 «Eger tu'sip ketsem, juwapkersen'!» dep,
 Shu'ykildep turg'anday tuyılar mag'an ...

YAnvar. 1987-jil. Nakis.

MAZMUNI

Qosıqtı su'ygen kewil

WATAN SOQPAQLARI

Ana tilime
 Xalıq so'zleri
 Sho'girme
 Qaraqalpaqtı ko'p maqtama ko'zimshe

Ku'nshig'is jolawshısına
 Qara tal
 Sen degende
 Qobız
 Hag'la, A'miwim!
 Jarqılıq, nawrızdın' bayramı keldi
 Bul qalanın' ko'shesinen ju'rgende
 Berdaqqa
 Seksewil
 Tallı jag'ıstag'ı eske tu'siriwler
 Ana
 Men qalada oqıg'anda
 Ayt sen A'ziniyazdın' qosıqlarınan
 «Bes qonaq»
 Kegeyli
 Ordenli xalqıma
 Bes to'benin' tawlarında
 Watan
 Qazaqda'rya
 Tırnalar
 Ernazar Alako'zdin' esteligine
 Gesirtkenin' ko'zleri
 Paznalar
 Tuwg'an jer
 Da'wirlerge dawırıq salg'an jas qala
 Shopan xalqı - shınıqqan sho'l perzenti
 Altın da'ryalıq samalına
 Ag'artıwdın' jul quslarına
 Sen teberik da'rg'ayısan' bilimnin'
 Menin' u'yim
 Poshsha torg'ayg'a
 Qırg'awıl
 Boranlı keshte
 Bayıwlıg'a
 Tiyle og'an!
 G'arrılar
 Aral elegiyaları
 Begligin'di buzba sen
 Bul jer ele zor boladı
 Tuwg'an jer
 O'mirbek laqqı
 Tımırıq
 Ossuariylar
 Sa'wbetli aqsham
 Keshki in'irde urıqlıqtan
 Ko'zlerimnin' ag'ı-qarası qızlar
 Bu'lbil toyına

KEWİL QUYASHI

Kewil kewilden suw isher
 Jigittin' sonın'day bir dostı bolsın

Umtilaman jan-ta'nim menen
 Pa'lekli qosta tu'new
 Tinbay jamg'ır jawar Pyarnu jolında
 Adam
 Da'wran
 Tasqa ko'gergen gu'l
 Sanat
 Men o'z ta'g'dirime qayıl qalaman
 Sho'ldin' iysin alsa turmas
 Sadıq shayırg'a
 Tusawlı kiyik
 Abbaz benen xoshlasıw
 Bolmasa
 «Plaxa» izlep
 Na'reste
 Qoy, dan'qparaz bolıwdan uyal
 Skulptor bolg'anda men
 Birinshi mug'allimge
 O'zi qızıq adamlar
 Eki quwanış
 Poshsha torg'aydın' o'limi
 Nervalar
 Dan'q arbası
 Xoshada's
 Ana ju'regi
 Sorsha (sonetler)
 Ta'jiriybe tamshıları (to'rtlikler)
 Saqlanın' bu'gingi buzıq hawadan
 U'sh oq
 Sallana - dolana barar bir ja'nan
 İzleniw
 Poeziya juldızına
 O'mirzaya juldızı

QARG'A TAMIR TUWISQANLIQ

Tuwisqanlıq
 Ullı qıtay maqalı
 O'zbekstan
 Nawayıg'a
 Toqayg'a
 Men Abaydı yadg'a bilgen xalıqpan
 Ko'kshe taw
 Maktımqulının' jolına
 Xosh keldin', tu'rkmenim, sapa kelipsen'
 Xorezmge
 Kırg'ızlarg'a
 Bir aq qalpaq astında
 Dag'ıstan tawlarında
 Ukraina ju'regimdesen'
 A'diwli anan'day aymalap seni
 Dnepr boyındag'ı emen

Krematik kashtanları
Kiev oktavalari
Abbaz shayirg'a Ukrainadan xat

JASLIQ HA'M MUHABBAT

Tasqin bolip ag'ip o't
Monter bala sim tartip keldi
Shintlap su'ygen kewil haslan aynimas
A'nar gu'lledi
Bulitlar ko'p tu'negen asqar tawlardin'
Menin' jigit waqtim, senin' qiz waqtin'
Kewil aspanimda juldizlar so'nik
Go'zzal Jupshara
Aqtas romantikasi
Sag'inow
Magnoliya
Amira azapları
Gu'ller an'lamas
Tusin'nan bir ja'nan o'tip baratır
Mazlumxan elinde ko'rdim bir ja'nan
Men senin' kewlin'di qabartqan ku'ni

JAN'A DA'WIR BOSAG'ASINDA

Munajat
Ko'rsetken ra'ha'tli ku'nin' usi ma?
Bazar jolında
Mustaqilliq maydanınan o'tkende
Jubatiw
Payg'ambar jasındag'ı adamg'a
To'k tawındag'ı oylar
Alis a'wladlarg'a

Bu'lbil uyasi (poema)

İ. Jusupov
BU'LBİL UYASI
«Bilim» baspası

Redaktor Sh. Bekbawlieva
Xudojnik A. Reipnazarov
Xud. redaktor E. Xojamuratov
Tex. redaktor T. Maxsudova
Korrektör 3. Jumanova

Teriwge berilgen waqti 08.10.96. Basiwg'a ruxsat etilgen waqti
21.04.97, formatı 60x84 1/16. A'debiy garnitura, Kegl 10.
Jokarı baspa usılında basıldı. Ko'lemi 14,5 baspa tabaq, 13,48
sha'rtli baspa tabaq, 11,0 esap baspa tabaq. Nusqası 1000 dana.
Buyırtpa №6. Bahası sha'rtname boyınsha.

«Bilim» baspası. 742000. No'kis qalası, Qaraqalpaqstan ko'shesi, 9.

Qaraqalpaqstan Respublikası Baspa so'z boyınsha Ma'mleketlik komitetinnı' No'kis poligraflkombinatı 742000. No'kis qalası. Qaraqalpaqstan ko'shesi, 9.